

Izvajamo vse vrste
gradbenih del doma in
v tujini. Gradimo za trg in
prevzemamo inženiring.

Stanovanja, garaže in
poslovne objekte gradimo s
sodobno tehnologijo, hitro,
kvalitetno in po konkurenč-
nih cenah.

Splošno gradbeno podjetje

VEGRAD

VELENJE, Šaleška 19

Si že pred povratkom v domovino želite
zagotoviti stanovanje, hišo ... ?

V Ljubljani vam nudimo stanovanja vseh
velikosti, z dokončno ceno, vseljiva letos
in spomladi 1974.

INFORMACIJE:

**STANDARD-
INVEST**

Celovška cesta 89
61000 LJUBLJANA
Telefon: 57-477 in 55-475

P r o s v e t a

Glasilo Slovenske narodne podporne jednote

**JE NAJBOLJ RAZŠIRJEN SLOVENSKI ČASOPIS V
ZDRUŽENIH DRŽAVAH AMERIKE.**

**IZHAJA VSAK DAN RAZEN SOBOT, NEDELJ IN
PRAZNIKOV.**

ROJAKI V AMERIKI, NAROČITE SVOJ DNEVNIK!

2657 — 59 So Lawndale Ave
CHICAGO, Illinois 60632 USA

Iz vaših pisem

Gradovi, gradovi ...

Ravno danes sem dobil Rodno grudo. Seveda sem začel takoj brati, kaj je spet lepega. Ko sem bral zapis »Gradovi se dvigajo iz ruševin«, mi je dalo marsikaj misliti, kako bi se jih dalo čim prej rešiti pred propadom. Vem, da je v Sloveniji še veliko gradov, ki so bili požgani med vojno. Same gole stene se še dvigajo s tal. Mnogi so pa že kar izginiti. Kot primer naj navedem grad Križ pri Komendi. Iz kriškega gradu so si ljudje naredili hiše. Vozili so stran, dokler je bilo še kaj kamenja in opeke. V Komendi je bila požgana tudi graščina. Ta graščina še danes stoji, ker jo je takoj po vojni dala lastnica pozidati in prekriti. Še danes živijo v njej njeni lastniki. Toda takšno srečo je imel malokateri grad na Slovenskem. Že pred

nekaj leti bi se morali bolj zavzeti za te gradove.

Jaz imam predlog, ki ga bom zdaj napisal. V Sloveniji je veliko finančno močnih tovarn in ustanov. Kako bi bilo, če bi se za popravilo gradov zavzele te tovarne? Slovenija bi v turističnem pogledu veliko pridobila, če bi imela obnovljenih več gradov. V turizmu niso važne samo gostilne, turistu moraš ponuditi še kaj drugega in nekaj takega bi bili lahko gradovi!

Steven Plevel
Hamilton, Ont., Kanada

Gospod ni dal odveze

Prejemam Rodno grudo, ki vsaka številka prinese kaj poučnega branja. Prav je, ko je zapisal en rojak, koliko bi nam koristila taka revija pred 50, 60 leti. Ta-

Barbara Slanovec iz San Bernardina v Kaliforniji s svojimi vnuki

krat pa je bilo zelo malo časnikov in še tisti so bili le takšni, kakršne je želela cerkev. Številne knjige in časopisi so nam bili prepovedani brati. Brala sem neko knjigo, ko pa sem to povedala pri spovedi, mi gospod ni dal odveze. Tako Avstrija kot cerkev so nas imeli pod peto, zato smo delavci delali za majhne plače. Spominjam se, da je bil kaznovan fant zato, ker je nosil rdečo kravato. Tudi tukaj se mora delavec še vedno bojevati za svoje pravice, za boljše življenje s stavkami. Žal pa tudi delavci sami niso dovolj enotni.

Podobno je bilo tudi v zadevi Watergate. Več demokratov se je pustilo podkupiti, da je bil Nixon izvoljen, zdaj se pa opravičujejo, da so tako poskočili življenjski stroški. Prilagam tudi nekaj zanimivih izrezkov iz ameriških listov.

Barbara Slanovec
San Bernardino, Calif., ZDA

Izgubili smo dobrega prijatelja

Toneta Pezdircica ni več med nami. Umrl je v bolnišnici v Novem mestu, ko je med obiskom pri bratu v Črnomlju dobil srčni napad. V bolnišnici mu ni bilo več pomoči. Z njim je bila na obisku tudi njegova žena Mary. Oba sta zelo

Sladka gora pri Šmarju na Kozjanskem. Umetnostna zgodovinarica Špelca Čopič piše o njej, da je »s svojo slikovito arhitekturo postavljena v pokrajino tako, da imam vtis, kot da je iz nje zrastle in da bi pokrajini nekaj zmanjkalo, če je ta spomenik ne bi dopolnil.«

napredna društvena delavca — v Linden, N.J. sta vodila društvo 540 SNPJ.

Skupaj smo bili še na pikniku v Škofji Loki in tudi nekaj dni pozneje v Ljubljani. Takrat smo se dogovorili, da se spet vidimo na Brniku. Prišli smo, njih pa ni bilo tam. Skrbeli smo vso pot. Ko smo prišli v Ameriko, smo poklicali njihove sorodnike, kjer smo zvedeli, da je Tone Pezdirc umrl. Ženi Mary in drugim sorodnikom izrekamo iskreno sožalje.

Mary Tursich
New York, ZDA

Komenda pri Kamniku

Z največjim zanimanjem in veseljem bereva Rodno grudo, s posebnim zanimanjem pa pregledujeva slike. Rada pa bi spet videla kaj slik iz Komende pri Kamniku, kjer je bil najin dom. Tam imava na Gmajnici sorodnike.

Angela in John Berus
Conneaut, Ohio, ZDA

Raztreseni po vseh kontinentih

Pošiljam naročnino in prosim, da bi nam še naprej pošiljali ta naš priljubljeni časopis, ki ga vsak vneti bralec ali bralka težko pričakuje. Zanimajo nas novice

Znana slovenska društvena delavka iz Clevelanda Jennie Gorjanc, kot smo jo posneli na letošnjem izseljenskem pikniku. Povsod nasmejana.

o Slovencih, ki so po svetu raztreseni po vseh kontinentih. Seveda pa nas zanimajo tudi novice in slike iz Slovenije, kjer je tudi najin rodni kraj. Moj mož je doma iz Mirne na Dolenjskem, jaz pa iz Zagorja. Domače kraje sva zapustila pred 50 leti, a pozabljeni ne bodo do groba.

Veliko bi lahko napisala o tem, kako sva šla s šestčlansko družino po svetu iskat kruha, kako smo se prebijali in preživljali, a o tem morda kdaj drugič. Jaz sem stara 74 let, moj mož pa 78 in oba sva precej bolna. Jaz že šest let presedim na fotelju ali postelji, ker so mi noge čisto odpovedale. Dobrega nima star človek ničesar. Sediš v kakem kotu in premišljaš o dneh, ki so bili tako lepi, o mladosti, si na tihem solze brišeš, o dneh, ko sem končala šolo, ko sem se poročila. Kako je bilo vse lepo! Prosim vas, da bi ob priložnosti objavili v Rodni grudi sliko Trbovelj, Pod gozdom, in sliko vasi Praprotnice pri Mirni, za kar vam bova oba z možem hvaležna.

Marija in Alojz Tomšič
Wingles, Francija

Nesrečna Slovenca v Bitcheu

Težko sva čakala na Rodno grudo in sva jo le dočakala. Z veseljem sva prebrala sestavek, najino pismo, ki je bilo objavljeno na tem kraju. Obema so se vlile solze na oči. Težko napišem zakaj. Najin sinek, ki se je rodil 16. avgusta, je ob porodu umrl. S takim veseljem sva pričakovala trenutek, ko bova zaslišala glasek, na žalost pa je bilo vse tiho. Nimava sreče, ki sva si jo želela. Varovala bi ga in mu dajala ljubezen, on pa bi se nama nasmihal in naju osrečeval. Morda bova imela v prihodnosti kaj več sreče. Kupila sva mu grobek, ki naju bo vedno spominjal nanj, čeprav se bova pozneje vrnila v domovino. Pozdravljata vas nesrečna

Ivan in Marjanca Šega
Bitche, Moselle, Francija

Tudi nam v uredništvu je hudo ob va-jini nesreči. Izražamo vama iskreno sožalje in vama želimo veliko sreče v prihodnosti.

Niso bile Haloze

V marcu je bila v reviji Rodna gruda objavljena slika s podpisom »Tipična stara kmečka hiša v Halozah«. Vendar pa mi je znano, da ta hiša ni v Halozah, temveč v Sp. Hajdini, št. 152 pri Ptuj. Lastnik je moj svak Ignac Černezel, ki je tudi na sliki, kakor tudi moja pokojna sestra Betka...

Štefka Klokow
Berlin

Moj nepozabni obisk domovine

Dolgo sem se pripravljala, da se vsem pri Rodni grudi zahvalim za prijaznost in usluge, ki ste mi jih izkazali v času mojega obiska v Sloveniji. Prav v tistem času, ko sem bila pri vas, se je na uredništvu mudil tudi priznani virtuoz Paul

Naši naročnici Angela Mankoch s hčerko Luiso Ann Mankoch iz Clarksburga v West Virginiji ob obisku Bleda. Med delom na farmi prijetni spomini na lepe trenutke v Sloveniji.

J. Šifler, ki zdaj živi v Hollywoodu, California. Prav prijeten je bil pogovor z njim. Tako sem videla, da v uredništvo Rodne grude pridejo ljudje vsake vrste in čeprav ste zelo zaposleni, vsakega sprejmete kot pravega prijatelja.

Ko sem prišla v Ljubljano, nisem osebno poznala nikogar, samo naslove sem imela od mojih prijateljev, nekaj v Ljubljani, nekaj pa v drugih krajih Slovenije. Najprej sem se ustavila v hotelu Slon, potem pa sem poizvedela najprej za urad Rodne grude, katerega ni bilo težko najti, ker je v neposredni bližini hotela. Tam ste me sprejeli, kakor da smo že stari znanci. V resnici smo se po pismih poznali že dalj časa. Veliko ste mi pomagali z nasveti in pri navezavi stikov z mojimi sorodniki v Šentvidu pri Stični.

Bila sem tudi na sedemdnevem izletu po Jugoslaviji, Avstriji in Italiji. To je bilo zame že kar preveč. Posebno, ker je bila pot naporna, vsak dan smo spali drugje in tudi hrana mi ni preveč pri-jala.

Z mojimi sorodniki sem šla 4. julija tudi na izseljenski piknik v Škofjo Loko. Tam sem srečala mnogo prijateljev iz Amerike in Slovenije.

Samo ena velika stvar je bila narobe z menoj. Zadnja dva tedna, ko sem bila v Sloveniji, sem se tako slabo počutila, da me je že skrbelo, če bom šla lahko nazaj v Kalifornijo. K sreči mi je zdrav-nica Majda Ustar, hčerka mojega znan-ca Franceta Ustarja, veliko pomagala z zdravili in nasveti. Velikokrat je tudi prišla k meni in tudi jaz sem jo obis-kala na domu in na kliniki.

Vse, kar sem videla in doživela v Jugo-slaviji, bom ohranila v lepem spominu, vsem, ki so mi kaj pomagali, pa se še enkrat lepo zahvaljujem. Jugoslavija je res lepa, najlepša pa je Slovenija.

Elizabeth Fortuna
Fontana, Kalifornija, ZDA

IZDAJA — PUBLISHER:
Slovenska izseljenska matica

Naslov — Address:
61000 Ljubljana
Cankarjeva 1/II, p. p. 169
Jugoslavija

Telefon:
23 102 — uredništvo, 21 234 — uprava

GLAVNI UREDNIK:

Drago Seliger

ODGOVORNI UREDNIK:

Jože Prešeren

Urednica:

Ina Slokan

Uredniški odbor:

Dragan Flisar, Anton Ingolič, Branka Jurca, Janez Kajzer, Tone
Krašovec, Zvone Kržišnik, Stane Lenardič, Ernest Petrin, Boštjan
Pirc, Anton Rupnik, Mila Šenk, France Vurnik

Upravnica publikacij:

Vera Valenci

Oblikovalec:

Jože Boncelj

Prevajalci:

Milena Milojevič-Sheppard / angleščina

Albert Gregorič / španščina

Revija izhaja mesečno — 7. in 8. številka izideta skupno

Letna naročnina: Jugoslavija: 50 din, Inozemstvo: 5 am. dolar-
jev, Argentina: 5 USA dol., Avstralija: 4,5 avstr. dol. ali 2,2 Lstg,
Avstrija: 115.— Asch, Belgija: 220.— Bfr, Brazilija: 5.— dol.,
Danska: 35.— Dkr, Finska: 20.— Fm, Francija: 25.— FF, Holan-
dija: 16.— Hfl, Italija: 2.900.— Lit, Nemčija: 16.— DM, Norveška:
33.— Nkr, Švedska: 24.— Skr, Švica: 19.— Sfr, ZDA — USA:
5.— dol.

PLAČILA NAROČNINE:

za dinarje tekoči račun: 50100-678-45356

iz inozemstva: dev. račun: 501-620-7-32002-10-575 pri Ljubljanski
banki, po mednarodni poštni nakaznici ali s čekom v priporo-
čenem pismu

PAYMENT FROM ABROAD:

assignment to our account no. 501-620-7-32002-10-575 at Ljub-
ljanska banka or by international money order or by check in
registered letter

Oproščeno prometnega davka po sklepu št. 421-1/73 z dne 24. 7.
1973

CENA POSAMEZNEGA IZVODA: 5 DIN

Tisk — Printed by Kočevski tisk, Kočevje

rodna gruda

revija za Slovence po svetu

11

LETO XX — NOVEMBER 1973

REVILJA ZA SLOVENCE PO SVETU
MAGAZINE FOR SLOVENES ABROAD

REVUE POUR LES SLOVÈNES DANS LE MONDE
REVISTA PARA LOS ESLOVENOS EN EL MUNDO

Iz vsebine

Iz vaših pisem	1
Na kratko	4
Po domačih krajih	6
S poti v Jajce 1943	8
... in s poti 1973	9
»Ne smem govoriti slovensko« — tisočkrat	10
Dogovor za akcijo neuvrščenih	12
Živi spomini	13
Ravno polje od Sobote do Lendave	14
Strici iz Amerike ob Kolpi	16
Otroci berite	18
Koš je tudi lahko umetnina	20
Slovenj Gradec	21
S Smrekovca v Dravograd	22
Beg iz resničnosti	24
Slovenci v Avstraliji	26
Izseljenska srečanja — John Fabec	27
Naši po svetu	28
ZAČASNO NA TUJEM (I)	31
ENGLISH SECTION (II)	31
Filatelija, Spominski koledar	39
Križanka, vaš kotichek	40
Kako se oblačijo Slovenke	41

Jože Prešeren
odgovorni urednik

Prenagljena odločitev

Že večkrat sem slišal pripombe, češ »tam so me opeharili«, »krivica se nam je zgodila« in tako dalje. Ko pa bi v vseh primerih ugotavljal podrobnosti, bi vsa stvar prav gotovo izgledala precej drugače. Ljudje, ki živijo nekaj let daleč od doma, daleč od svojih najbližjih, so vsaj sprva preobčutljivi, nenehno živijo v duševni napetosti, ki pa je marsikdo ne prenese. Tudi ko pridejo domov, doma pa je marsikaj drugače urejeno kot v tujini, se številni te duševne napetosti ne morejo znebiti. Kritizirajo to in ono, se pritožu-

jejo zdaj zaradi postrežbe v gostilni, zdaj zaradi neprijaznih prodajalcev in prodajalk v trgovini, zdaj zaradi drugih nepomembnih stvari. Seveda tudi ne izključujem možnosti, da imajo marsikdaj prav. Prepričan pa sem, da ima večina takih primerov globlje vzroke, ki izvirajo iz nenehnega duševnega neugodja.

Neprijeten dogodek z dopusta v domovini našemu bralcu T. B. iz Berlina še v tujini spodbuja razmišljanja. Tako piše: »Z ženo in prijatelji smo hodili iz kraja v kraj. Tako nas je pot zanesla tudi v Postojnsko jamo. Že pri nakupu vstopnic smo bili neprijetno presenečeni. Prodajalka nas je vprašala, kje delamo. Midva z ženo sva povedala, da sva na delu v tujini. Skoraj nisva mogla verjeti, da so za naju vstopnice še enkrat dražje kot za tiste, ki delajo doma. Še danes mi to ne gre v glavo. V domovini veliko govorijo in pišejo, kako nas tujci izkoriščajo. Jaz sem v Nemčiji dve leti in pol, pa rečem, da me še nihče ni izkoriščal na delovnem

mestu ali kje drugje. Domačini mislijo, saj dela v Nemčiji, naj da enkrat več. Najbolj me boli to, ko vidiš, da ti tujci dajo, domačini te pa izkoriščajo. Rad bi vedel, kdo je postavil to pravilo. Tudi tu v Berlinu so zanimivosti, pa te ob ogledovanju nihče ne vpraša, kje delaš in od kod si. Tu se počutim kot človek, doma pa kot molzna krava.«

Osebnostno mislim, da bi zaradi nespornosti v Postojnski jami ne smeli delati takih zaključkov. Kot mi je znano, se tam razlikuje cena vstopnic za domače turiste in za tuje. Kot jugoslovanski državljani, ki je začasno zaposlen v tujini, mislim, da ob dopustu v domovini niste tuji gosti. Vi bi to morali povedati tudi pri nakupu vstopnic. Razlika v cenah za domače in tuje goste je res nesmiselna. Ni mi znano, zakaj so jo pri Postojnski jami sprejeli. Če je že tako, to za vas, ki ste na začasnem delu v tujini, ne bi smelo veljati. Prepričan pa sem, da je prenatrjena odločitev, kadar iz enega primera sklepate, da ste »molzna krava«.

na kratko

Obsodba dogodkov v Čilu in na Koroškem

V vsej Sloveniji in Jugoslaviji delovni ljudje globoko obsojajo neonacistična divjanja nad slovenskimi rojaki na avstrijskem Koroškem, obsodbo vse naše javnosti pa je dobila tudi imperialistična zarota v Čilu. Naši ljudje so ogorčeni predvsem zaradi razstrelitve spomenika borcem proti nacizmu v Robežu pri Robežu pri Apačah na Koroškem in zaradi fizičnih napadov na pripadnike slovenske narodnostne skupnosti v Avstriji.

Naša javnost izraža tudi globoko zaskrbljenost zaradi obnove vojne na Bližnjem Vzhodu.

Shultz na pogovorih v Beogradu

Ameriški finančni minister George Shultz, ki se je v začetku oktobra mudil na uradnem obisku v Jugoslaviji, se je z jugoslovanskimi gospodarstveniki pogovarjal o večjem ameriškem sodelovanju na področju energetike, kemije in petrokemije, živilske industrije ter črne in barvne metalurgije.

Georga Shultza je sprejel tudi predsednik Josip Broz Tito.

Trideset let slovenskega parlamenta

Kočevski zbor odposlancev slovenskega naroda je za Slovenijo predstavljal tisto, kar je predstavljalo drugo zasedanje AVNOJ za Jugoslavijo. Na zboru od 1. do 3. oktobra leta 1943 v Kočevju, ki je bil prvi parlament slovenskega naroda, je sodelovalo 650 delegatov iz vse Slovenije, razpravljali pa so o pomembnih vprašanjih narodnoosvobodilne vojne na našem ozemlju. Slovenski narod je takrat dobil svoje politično vodstvo — parlament in vlado, zakonodajno in izvršno oblast, vojsko in ljudska sodišča, s čimer je postal gospodar v lastni narodni državi in stopil v krog suverenih narodov. To je na jubilejni slovesnosti poudaril govornik Mitja Ribičič.

Obisk na Danskem preložen

Predsednik Josip Broz Tito je zaradi vojne na Bližnjem Vzhodu preložil svoj obisk na Danskem, kamor naj bi odpotoval v začetku oktobra na povabilo danske kraljice Margarete.

Mitja Ribičič v Argentini

Podpredsednik predsedstva Jugoslavije Mitja Ribičič se je od 12. do 14. oktobra mudil v Argentini, kjer se je udeležil slovesnega ustoličenja novega predsednika Argentine Juana

V slovenski skupščini med proslavo 30-letnice kočevskega zbora

Perona. Spremljal ga je tudi član zvezne vlade dr. Emil Ludviger. Iz Argentine sta odpotovala na krajši obisk tudi v Mehiko.

Pipa miru Titu

Župan mesta Minneapolis, Minn., ZDA, Stan-
wig je poslal jugoslovanskemu predsedniku Josipu Brozu Titu častno listino, s katero so ga razglasili za njihovega častnega meščana. Hkrati so Titu poslali tudi simbolično darilo — pipo miru.

Odlikovanje Petru Ustinovu

V začetku oktobra je dopotoval v Beograd znani angleški komediograf, gledališki in filmski igravec in režiser Peter Ustinov. Na priložnostni slovesnosti so mu podelili visoko odlikovanje, red jugoslovanske zastave z zlatim vencem, s katerim ga je odlikoval predsednik Tito za izredne zasluge pri širjenju prijateljstva in sodelovanja med narodi po umetniški poti in za zasluge pri zbliževanju otrok po svetu.

Sejmi prihodnje leto

Gospodarsko razstavišče v Ljubljani je za prihodnje leto pripravilo bogat program sejmov in razstav. Konec februarja bo sejem modnih izdelkov, v marcu sejem trgovske in gostinske opreme, v aprilu sejem »Alpe-Adria«, kjer razstavljajo blago široke potrošnje, v maju bo poslovni sejem vzorcev tkanin, lesni sejem bo v juniju, sejem vin, žganih pijač in sadnih sokov bo v začetku septembra, ob koncu septembra pa bo vrtnarsko-sadljarska razstava »Cvet in sad«, v oktobru bo sejem Elektronika, zadnji sejem pod naslovom »Ski Expo« pa bo v decembru.

V Kočevju pred 30 leti

Mitja Ribičič

»Happy Hearts« na turneji po Hrvatski in Sloveniji

V prvi polovici oktobra je v Jugoslaviji gostoval ansambel potomcev naših izseljencev iz Združenih držav Amerike »Happy Hearts Tamburitza Orchestra« iz Youngstowna, Ohio. V Sloveniji je zbor v organizaciji Slovenske izseljenske matice priredil štiri zelo uspele nastope in sicer: v Portorožu, v Kopru, v Radencih in v Murski Soboti. Ta ansambel je eden izmed 36 mladinskih kulturnih skupin, ki delujejo v sklopu Hrvatske bratske zajednice.

Ameriško-jugoslovanski klub v New Yorku

Američani jugoslovanskega rodu, ki živijo v državi New York in v samem mestu, ter drugi prijatelji Jugoslavije so to jesen ustanovili v New Yorku Ameriško-jugoslovanski klub. V načrtu imajo široko kulturno, prosvetno, športno in drugo dejavnost med našimi priseljenci. Mesto New York je tudi sklenilo, da bodo 1. oktobra praznovali »ameriško-jugoslovanski dan« v spomin na Nixonov obisk Jugoslavije 1. oktobra pred dvema letoma.

Bernik nagrajen v San Franciscu

Na veliki mednarodni razstavi svetovne grafike je v konkurenci umetnikov z vsega sveta dobil eno izmed petih nagrad slovenski grafik Janez Bernik iz Ljubljane. V tričlanski žiriji je sodeloval tudi direktor Moderne galerije iz Ljubljane Zoran Kržišnik. Razstava bo razen San Francisca obiskala še nekatera druga ameriška mesta. Med 120 razstavljalci so razen Janeza Bernika še Slovenci Jemec, Maraževa, Pogačnik in Šefran.

Posojilo za elektrarno

Svetovna banka v Washingtonu je prihodnje leto pripravljena kreditirati gradnjo vsaj ene elektrarne v Jugoslaviji, razen tega pa bo Jugoslavija dobila tudi posojilo za gradnjo cest.

Doslej je ta finančna ustanova odobrila naši državi že okrog 760 milijonov dolarjev kreditov pod ugodnimi pogoji. Svetovna banka je doslej odobrila tudi kredit za izgradnjo turističnih naselij Babin kuk pri Dubrovniku in Bernardin pri Portorožu.

Jugoslovanski informativni center v Stockholmu

Pred nedavnim so v Stockholmu odprli Jugoslovanski informativni center. Njegov naslov je: Jugoslaviens kultur och informationscentrum, Grevgatan 5/III, 10440 Stockholm 14.

Nevesta s kamero

Center je dobro preskrbljen z jugoslovanskim tiskom in z vsem drugim informativno-propagandnim gradivom.

»Kmečka ohcet« v avstralskem tisku

Znano je, da sta se na letošnji tradicionalni »Kmečki ohceti« v Ljubljani poročila kar dva para iz Avstralije — slovenski izseljenski par Dušica in Ivan Debeljak ter Avstralca Susan in Kim Lyle. Oba para je izbral Slovenski klub Triglav iz Fairfielda pri Sydneyu, ki je seveda poskrbel tudi za precejšnjo publiciteto te prireditve in same Slovenije v avstralskem tisku. Številni časopisi so pisali o Jugoslaviji, Sloveniji, Ljubljani in »Kmečki ohceti« že pred prireditvijo, številni pa tudi po njej.

Morda pa je avstralske Slovence še najbolj razveselila barvna reportaža z letošnje »Kmečke ohceti« v avstralski ženski reviji »Women's Weekly«, z dne 12. septembra. Reportaža predstavlja tudi kratko informacijo o Sloveniji in o klubu »Triglav«. Za samo ohcet pa pravi avstralska revija, da je bila v »enem izmed najbolj slikovitih predelov Evrope«.

Umrli je častni konzul SFRJ v Čilu

Med obiskom Jugoslavije, ki jo je obiskal po šestdesetih letih izseljenstva, je v Splitu umrl jugoslovanski častni konzul v Čilu Petar Marangunić. Med jugoslovanskimi izseljenci v Čilu je bil znan kot velik rodoljub, požrtvovalen društveni delavec, človek, ki je vse življenje posvetil velikemu cilju — ohranjanju narodnostnih tradicij in krepitvi stikov med jugoslovanskimi izseljenci in staro domovino Jugoslavijo.

Posmrtni ostanke Petra Marangunića so sežgali na beograjskem pokopališču, kremaciji pa so prisostvovali številni predstavniki zveznega izvršnega sveta, zveznega sekretariata za zunanje zadeve, koordinacijskega odbora izseljenskih matic ter predstavniki Srbske izseljenske matice in drugi.

Jugoslavija — evropski prvak v košarki

V finalu evropskega košarkarskega prvenstva v Barceloni, Španija, je jugoslovanska reprezentanca prepričljivo premagala Španijo in tako prvič osvojila naslov evropskega prvaka v košarki. To je bil uspeh, ki daje jugoslovanskim košarkarjem veliko spodbudo, saj so veljali doslej v Evropi za »večno druge«, za Sovjetsko zvezo. Jugoslavija je torej trenutno nosilec dveh pomembnih naslovov v košarki — svetovnega in evropskega prvaka.

Košarka je v Jugoslaviji najbolj priljubljen šport

Po domačih krajih

V Ajdovščini so ob tretji obletnici smrti znanega ajdovskega rojaka, slikarja Vena Piloni, ki je vrsto let živel in ustvarjal v Franciji, septembra odprli v njegovem rojstnem domu umetniško galerijo, ki je imenovana po njem. Veno Pilon je zadnja leta preživel v svojem rojstnem kraju in svoji Ajdovščini poklonil veliko število svojih umetniških stvaritev. Galerijo je odprl predsednik Slovenske akademije znanosti in umetnosti Josip Vidmar. O Pilonu je zatem spregovoril tudi pisatelj dr. Danilo Lokar, Pilonov mladostni prijatelj. Galerijska in muzejska zbirka Pilonovih del je razstavljena v pritličnih prostorih njegovega doma, prestore v nadstropju pa nameravajo urediti kasneje.

V Kobaridu in Borjani so se septembra na posebni svečanosti spomnili tridesete obletnice ustanovitve kobariške partizanske republike, ki je bila pomemben dogodek v razvoju narodnoosvobodilnega gibanja na Primorskem. Svobodno ozemlje, na kobariškem se je formiralo takoj po kapitulaciji Italije, 8. septembra 1943, in je zajelo ozemlje od Bovca, Učee, Tarčenta, Fojde, Praprotna in seglo čez Vipolže in Števerjan do Solkana.

V Vipavi je bila letos 15. in 16. septembra osrednja turistična prireditev, ki je pritegnila nad petnajst tisoč obiskovalcev, »Vipavska trgatev«. V soboto so odprli razstavo grozdja in pokušnjo vin ter razstavo kmetijskih strojev. V prostorih vipavske kleti pa so turistični delavci razpravljali o ustanovitvi vinske turistične ceste. Največ gledalcev je imela povorka, pri kateri je sodelovalo okoli štiristo kmetov in vinogradnikov iz okoliških vasi, ki so na okrašenih vozovih prikazovali razne dogodke iz svojega vsakdanjega kmečkega delovnega dne.

Zabnica pri Kranju, enako kakor Škofja Loka in prijazna Selca, letos praznuje tisočletnico, kar je bila prvokrat omenjena v zgodovinskih zapisih. Tisočletnico so proslavili z raznimi prireditvami. Najpomembnejša pridobitev pa so asfaltirane krajevne ceste v Zabnici in na Sutni, ki so jih uredili s samoprispevkom občanov. V okviru proslav so sedaj izročili njegovemu namenu tudi športni dom, ki so ga Žabničani gradili že nekaj let.

V Kranju je bila poleti mesec dni na oddihu vnučinja slovitega ruskega pisatelja Leva Nikolajeviča Tolstoja, Aleksandra Mihajlovna Tolstoj, poročena Sagatsky, ki sicer s svojim možem, ki je po poklicu geolog, živi v Parizu. V Kranju je bila že pred petdesetimi leti. Seveda je bilo takrat naše starodavno gorenjsko mesto precej drugačno — vse obdano s polji in gozdovi, kjer so zdaj stanovanjska naselja. Ob svojem drugem obisku je to zelo pogrešala: »Še žal vam bo, da ste se tako zazidali,« je rekla Kranjčanom. S soprogom sta hodila na izlete v okolico. Obiskala sta tudi Prešernov spominski muzej v Kranju. Ker živi z možem že dolga desetletja v Parizu, ji je francoščina poleg ruščine najbližja, zato je prebirala Prešernove pesmi v francoskem prevodu prof. Jesenika.

V Ljubljani je Državna založba Slovenije v zbirki zbranih del slovenskih pesnikov in pisateljev izdala deveto knjigo zbranih del pisatelja Prežihovega Voranca ob 80-letnici njegovega rojstva, ki se je letos spominjamo. Knjigo je uredil Drago Druškovič, ki je izbral pisateljeve potopise, od katerih so bili mnogi že objavljeni. Saj je Prežihov Voranc še za svojega življenja objavil dve knjigi tovrstnih sestavkov. V novi Vorančevi knjigi pa je urednik dodal že objavljenim potopisnim sestavkom tudi doslej še nezbrane pisateljeve reportaže in spominske zapise, ki jih je pisatelj

Na Bledu je bila v septembru živinorejska razstava, združena s konjeniško prireditvijo, na kateri so počastili tudi 400-letnico kmečkih puntov. Podobna prireditev je bila tudi v Komendi pri Kamniku. Tamkajšnje konjske dirke, ki so bile v sklopu teh prireditev, so pritegnile tudi veliko število kvalitetnih tekmovalcev. Seveda je bil najbolj privlačen nastop kmečkih konj, saj le-ti kmetovalce najbolj zanimajo.

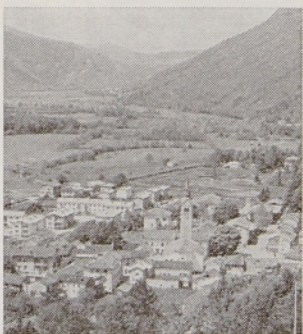
napisal po vojni in so bili objavljeni v revijah in časopisih. Nedvomno bo knjiga, ki je 107. zvezek zbranih del slovenskih klasikov, kvalitetno dopolnilo k dosedaj izšlim osmim knjigam zbranih del tega pomembnega in priljubljenega slovenskega pisatelja.

V Ljubljani je konec septembra umrl v 74. letu nekdanj zelo znan in priljubljen operni pevec, ki je bil v času med obema vojnama prvak ljubljanske Opere, baritonist Vekoslav Janko. Rojen je bil v Rušah pri Mariboru in mariborsko gledališče mu je botrovalo ob njegovih prvih odrskih nastopih. Od 1. 1925 pa je bil član ljubljanskega gledališča. Pred štirimi leti je v vlogi Shansonetta v Gorenjskem slavčku na ljubljanskem opernem odru praznoval 50-letnico umetniškega delovanja in jemal obenem slovo od gledališkega ustvarjanja. Zatem je kot izkušen pevski pedagog vzgajal mlade pevce, dokler ga ni bolezen priklenila na posteljo.

Na Gorenjsko na Pokljuki so letos že šestič zapored tekmovali mojstri »starih mehov« harmonikarji na »frajtonarce«. Konkurenca je bila huda, saj je prišlo z vseh strani kar sedemindvajset teh starih mačkov in nobeden se ni dal ugnati v kozji rog. Da je ljubiteljev takšnih harmonikar-skih viž tudi zelo veliko, je dokazal obisk izletnikov, ki jih je bilo kakor mravelj pri Milčetovi gostilni, kjer je bilo tekmovanje. V hudi konkurenci je zmagala harmonikarica — Blejčeva Pepca iz Mengša. Pepca si je priborila prvo mesto pri igranju partizanskih in pri igranju narodnih pesmi. Njej so sledili pa fantje, vsi seveda že precej v zrelih letih. Med njimi je tretje mesto pri partizanskih pesmih in četrto mesto pri narodnih pesmih dosegel Bučanov Tone iz Šentvida, ki ga naši rojaki, posebno tisti iz prekmorskih dežel, prav dobro poznajo; to je tisti v skupini narodnih noš, ki tako poskočno zaigra na brniškem letališču ob prihodu naših rojakov. Tudi na izseljen-skem pikniku in drugih prireditvah se je že predstavil, njegova »frajtonarca« se je pa s poskočno domačo vižo predstavila kar sama.

Na Primskovem pri Kranju živi, kakor smo v Rodni grudi že pisali, znani ameriški rojak, publicist Janko Rogelj. Marsikaj so o tem znanem slovenskem možu časopisi že napisali. V »Moto reviji«, v letošnji julijski številki, pa je o njem napisano, da je Janko Rogelj po »uradnem« šofer-skem stažu danes pri nas v Sloveniji eden najstarejših šoferjev. Kot dijak v kranjski gimnaziji se je zaradi naprednih idej zameril avto-filmskim profesorjem, pa je obesil šolo na klin in se vdinjal v očetovi kovačiji. Postal bi morda kar dober kovač, če ne bi v Slovenskem narodu prebral oglaš, da so na Češkem v Pardubicah odprli prvo šofersko šolo, ki je vabila mlade fante na trimesečne tečaje. Janko si je od očeta sposodil denar in s prijateljem Ješetovim Tonetom sta se odpeljala na Češko. Po treh mesecih sta se leta 1912 vrnila kot izučena šoferja, kar sta imela potrjeno črno na belem. Ješetov Tone je nato dolga leta vozil avtobus v Škofji Loki. Lani spomladi je pa umrl. Janko Rogelj se je s sinom kranjskega mlinarskega industrijalca Majdiča kot pomožni šofer udeležil prve avtomobilske dirke na Slovenskem, poleti leta 1913. Oktobra istega leta pa ga je stric Boštjan odpeljal s seboj v Ameriko, kjer si je potem prvi avtomobil prislužil šele po dvanajstih letih.

V Podčetrtku so »atomske« toplice vse bolj znane, saj je vse večje število tistih, ki trdijo, da so jim kopeli v »atomski« vodi pomagale do zdravlja, čeprav so zdravniki nad njimi že obupali. Med temi je tudi 47-letni Jože Vogrin, doma iz Brezja pri Jesenicah na Dolenjskem, ki zdaj

Kobarid. Foto: Milenko Pegan

že dalj časa živi v Sindelfingu v Nemčiji. Leta 1969 so se mu kot posledica močnega prehlada vnele oči. Vnetje je bilo tako hudo, da je oslepel na eno oko, leto kasneje, ko se je bolezen ponovila, pa še na drugo oko. Žena ga je slepega vodila od bolnišnice do bolnišnice. Zdravil se je v Böblingenu, Tübingenu ter na univerzitetni kliniki v Hochenschwandu. Specialisti so ugotovili vnetje očesne mrenice in dejali, da ni upanja v ozdravitev. Potem pa so mu domači svetovali »atomske toplice« v Podčetrtku. Lani junija sta šla z ženo tja. Kupil si je dolgo kovinsko cevko, da je lahko dihal pod vodo in se je zdravil po svojem receptu tako, da je dvakrat na dan po eno uro ležal pod vodo z odprtimi očmi. Njegova vztrajnost in zaupanje je bilo uspešno. Že po desetih dneh teh očesnih kopeli, se mu je začelo svetliti pred očmi in kasneje je ob lepem vremenu s pogledom vse jasneje zaznaval obrise raznih predmetov. Po treh tednih se je vesel vrnil z ženo v Nemčijo, kjer se očesni specialist dr. Kristijan Polak v Böblingenu ni mogel načuditi, da se mu je stanje tako izboljšalo, da lahko celo razbere nekatere črke na steni. V letošnjem poletju je bil Vogrin spet v naših atomskih toplih. Stroške pa mu je plačalo nemško zdravstveno zavarovanje. Zdravljenje je bilo zelo uspešno za njegov vid, izboljšal pa se mu je tudi sluh in še ekcem si je pozdravil.

Hude poplave so prizadele Slovenijo v septembru. Kolikšna je povzročena škoda v skupnih številkah zdaj, ko to pišemo, še ne moremo povedati. Lahko rečemo le-to, da je ogromna Dolenjska, Kočevska in drugi predeli Slovenije doživeli katastrofo, ki je ne pomnijo že vrsto let. Začelo se je v ponedeljek, 24. septembra zvečer s strahovitim neurjem. Vihar je lomil drevesa, razkrival strehe, drobil okenska stekla. Naslednje jutro so se začele poplave. Na Kočevskem je voda zalila Ribnico, Struge in vasi proti Jasnici. Naslednji dan sta bili pod vodo Kočevje in Loški potok. Voda je vdrla v hiše. Stanovalci so v zmedeni reševali svoje imetje, se selili v višja nadstropja in podstrešja. V kočevski občini so morali izseliti 60 družin, v ribniški pa 20 družin. Reševalci: gasilci, jamarji in člani civilne zaščite so reševali noč in dan. Reke so nezadržno naraščale. Mirenska dolina je bila preplavljena. Voda je zalila del železniškega nasipa proti Sevnici in tako je obstal tudi železniški promet. Da bi zaščitili mostove na Krki, so razstrelili dele podrtega mostu pri Dvoru, kjer je voda vdrla v Mizarsko podjetje, zalila hleve kmetijske zadruge in ogrozila ribogojnico na Dvoru. Most na Polju so narasle vode odnesle. Močnejši most v Zalogu pa je vzdržal. V okolici Kostanjevice je Krka poplavlila okrog 400 ha. V brežiški občini je bilo najhujše v Trnju, na Mostecu, v Ločah, Mihalovcu, Krški vasi, Malencah in na Jesenicah. Tudi v žalski občini so narasle vode odnesle nekaj mostov na pritokih Savinje ter podrle stari most v Kasazah. Posebna komisija, ki si je površno ogledala najbolj poškodovane objekte, je ocenila, da znaša povzročena škoda nekaj manj kot dvesto milijonov starih dinarjev. Največjo škodo je utrpel Kmetijski kombinat Hmezad, kjer so ocenili škodo kar na sto milijonov starih dinarjev. Za blizu 40 milijonov dinarjev imajo škode v tekstilni tovarni v Preboldu, precej škode so utrpeli tudi ostali industrijski obrati v tem predelu.

Na Goriškem in Vipavskem je divjala tudi burja, ki je ponekod v vinogradih zapustila pravo razdejano. Veliko škodo imajo zlasti vinogradniki na zgornjem Vipavskem. Na območju Slapa, Lož, Manč, Poddrage in Vrhpolja je burja osmukala tretjino grozdja s trt. Najbolj so prizadete sorte malvazija, pinela in rebula. Obtočeno grozdje, ki je ostalo na trtah, pa je začelo gniti.

Ob zaključku naj povemo še to, da je bila zaradi poplav neposredno prizadeta tudi Rodna gruda. Saj je zaradi poplave obstalo delo tudi v Kočevski tiskarni, kjer se tiska Rodna gruda. Tiskarji in drugi delavci iz Kočevja in okoliških krajev sploh

Poplavljen središče Kočevja

niso mogli priti na delo. Tako je oktobrska izdaja Rodne grude obiskala svoje bralce in naročnike nekaj dni pozneje, kakor pa bi jih sicer.

V Ptuj so se v začetku septembra zbrali narodno zabavni ansambli iz vseh koncev Slovenije na svojem petem festivalu narodno zabavne glasbe. Kar precej jih je nastopilo na treh festivalskih večerih in pokazalo, kaj znaajo. Pri tekmovanju za najboljše, je bil soglasno izbran ansambel Jožeta Krežeta iz Maribora, ki je prejel prvo nagrado občinstva, poleg tega pa še bronasti kip Orfeja z liro, ki jih podeljuje kot najboljšemu ansamblu strokovna komisija. Drugo nagrado občinstva je prejel ansambel Kivado z Jesenic, tretjo nagrado pa ansambel Jožeta Kranjca iz Ormoža. Za izvedbo najboljše melodije je bil nagrajen kvintet Planika iz Šoštanja, za najboljše besedilo pesnica Svetlana Makarovič, kot najboljši debitant na festivalu pa Koroški vokalni kvintet s triom Spomin iz Prevalj.

Budva in Ulcinj sta bila letos rekordna kraja v črnogorskem primorju po številu turistov, saj se je tam v juliju in avgustu mudilo po petdeset tisoč turistov dnevno. Tudi v drugih krajih ni bil obisk dosti manjši. Računajo, da je te kraje letos obiskalo 650.000 domačin in tujih turistov. S petnajstim septembrom so v Dalmaciji, predvsem v hotelih višjih kategorij znižali cene v posezonske. V Dalmaciji je bilo še v septembru blizu 120.000 turistov. Številni hoteli na Hvaru, v okolici Splita ter na dubrovniškem, šibeniškem in zadarskem področju, ki imajo sklenjene pogodbe z agencijami, so bili polni še do srede oktobra.

Ob sežanskem občinskem prazniku so se prebivalci letos spominjali obletnice prihoda prvih partizanov na Kras leta 1941. Ob teh slavih so odprli asfaltirano cesto od štorškega križišča do Dela na Vrheh v dolžini 6 kilometrov. Na Štjaku pa so ta dan prvič spustili vodo po ceveh lokalnega vodovoda. Prvi požirek vode, ki je pritekel po ceveh, je poskusil predsednik občinske skupščine.

Knjiga o Jugoslaviji

V začetku oktobra se je mudil v Jugoslaviji kot gost zveznega sekretariata za informacije ugledni slovenski izseljenec iz Braziliije g. Aleksander Kadunc. Po poklicu je svobodni novinar in med drugim piše tudi knjigo o Jugoslaviji in predsedniku Titu. Sprejel ga je tudi predsednik Slovenske izseljenke matice Drago Seliger. Njegov oče, ing. Anton Kadunc je prišel v Brazilijo pred dobrimi petdesetimi leti in je bil skupaj z ženo ves čas aktiven v tamkajšnjih jugoslovanskih in slovenskih društvih. Zdaj je predsednik jugoslovansko-brazilskega društva »Intibra«, ki je bilo ustanovljeno za pospeševanje jugoslovansko-brazilske gospodarske stikov.

Božidar Jakac: Boris Kidrič in Josip Vidmar se pogovarjata v roškem bunkerju med nemško ofenzivo v oktobru leta 1943 (tuš).

Božidar Jakac

S poti v Jajce 1943...

Pred odhodom iz Srba sem še risal v tušu. Pri delu sta me gledala neki domačin in neki angleški oficir, ki je kasneje padel. Pozneje smo izvedeli, da so eno uro po našem odhodu prišli Nemci in požgali še to, kar je ostalo, in pobili vse ljudi, ki so jih našli. Naša pot je šla navkreber in prišli smo v dežju v Trubar, kjer bi nas morali čakati kamioni, a so zaradi naše enodnevné zamude odšli nazaj. Vendar so prišli spet in naložili smo se na kamione. Dež je lil kot iz škafe. Na srečo sem imel s seboj svoj lovski trinožnik, ki sem ga uporabljal pri delu, v primeru potrebe pa bi mi prišel prav tudi za obrambo od blizu, saj sem imel le samokres s tremi naboji. Tako sem sedel vsaj na suhem, namesto v visoko stoječi vodi na dnu kamiona. Pokrili smo se s šotorskimi plahkami, pa ni prav nič pomagalo pri tem divjem dežju in divji vožnji. Pa še četniki so streljali na nas. Pošteno premočeni in premraženi smo končno pridrveli v osvobodeno starodavno bosansko mesto Livno. Ustavili smo se pred velikim poslopjem, kjer je bilo toplo in razsvetljeno in so nas pogostili s toplim čajem, žganjem in jabolki.

Nisem vzdržal in sem šel s tovarišem Fajfarjem v mesto. Vesel sem bil, da se je vročina poglobila in seveda hajd na delo. Mesto je čudovito, kot gnezdo ob navpični skalni steni z votlino. Mnogo mošej in značilne turške bosanske hiše

z visokimi črnimi škodlastimi strehami. Beležil sem, kar sem mogel v skicirko, pa tudi s tušem in kredo sem risal življenje v čaršiji. Celo en akvarel sem naredil. Srečen sem bil ob tem delu.

Šla sva prav gori v hrib nad mesto, od koder je širok pogled na bogato livanjsko polje, in risal. V Livnem sem od vseh krajev te čudne poti največ risal. Čeprav me je prehlad še mučil, nisem odnehal vse do večera 27. novembra, ko so mi sporočili, da se pred našo delegacijo odpeljem v Jajce zaradi portretiranja komandanta Tita.

Šla sva tudi v kavarnice, kjer so posedali Turki v nošah in fesih in pa Angleži in partizani skupaj. En večer sem bil tudi na partizanski prireditvi. Bil je prijeten intermezzo po dolgi, utrujajoči poti. Škoda, da je vojna, da ne morem tu ostati in delati dlje časa.

Stanovali smo v veliki begovski hiši, lepo urejeni in bogato opremljeni. Prijetno živahna in gostoljubna je bila Brkičeva majka. Kuhala nam je kavo in prekovala iz rok prijete pa tudi neprijetne napovedi, ki so se celo uresničile. Šef naše kuhinje je bil podjetni dr. Vavpetič. Tu smo počivali, si zdravili prehlad — imel sem vročino — in čakali na nadaljnjo pot. Naslednji dan smo od otrok na cesti zvedeli, kam pelje naša skrivnostna pot. »Tu su lječnici, idu u Jajce k Titu.« 27. novembra so me obvestili, naj bom pripravljen, da pojdem

pred ostalo delegacijo naprej v Jajce. Že jutraj bi morala odleteti delegacija v Kairo, pa sem čakal in čakal in ko je ob treh popoldne prispel avto, sem videl, da so pripeljali neke ranjence. Z njimi je bil nekdo izmed naših fantov. Zvedel sem za veliko nesrečo. Pri vkrčavanju je bil bombardiran avion, ubit mladi Lola Ribar in še nekaj drugih. S tem avtom bi se moral jaz odpeljati v Jajce. Bil je čuden dan čakanja. Risal sem po starodavnem mestu. Pri polnem soncu je začelo snežiti, prikazal se je fantastičen naravni prizor.

Prvi dan v Jajcu sem bil v svoje presenečenje na kosilu v neki privatni hiši. Bila je majhna družba. Prišel sem s Kidričem in Kardeljem in na moje veselje je bil z nami tudi Tito. Zvečer sem bil na prenočevanju pri Kidriču in Kardelju. Z njimi je bil na tem stanovanju tudi Bolgar Atanasov, ki sem ga seveda takoj narisal. Ta je bil močne postave, poln zdravja, moči in sile. Ta dan sem samo skiciral tovariša Tita pri delu in čakal na boljši papir, ki mi ga je bil obljubil Moša Pijade. Ko pa nisem dobil pravega, sem se zadovoljil z malim, ki mi ga je dal v Otočcu tovariš Apih. Začel sem na sam dan zasedanja. Jasno, da ni bilo mnogo časa. Vmes je reševal pošto in druge posle, v odmorih pa se je poigraval s svojim lepim, velikim psom Tigrom in iz male pipice kadil cigareto.

Še to popoldne smo slovenski delegati konferirali v Titovem bunkerju in nas je ravno Kardelj seznanjal s potekom in vsebino dela zasedanja, ko pride izza temnega vogala tovariš Tito in se počasi pomika proti naši skupini, ko smo bili sredi intenzivnega razgovora. Ko vidim, da ga ne opazijo, ga povabim bliže, pa še ga niso prav opazili. Zagledal ga je nato Kardelj in predstavil delegate, ki so ga tedaj šele prvič videli. Vsedel se je nato na konec mize meni nasproti in nemoteno smo nadaljevali delo, kot da je že od nekdaj med nami.

Pravzaprav sem se še ta dan zvečer naenkrat znašel neprebran, utrujen in vročičen od prehlada, v veliki dvorani kulturnega doma, ki so ga prav za to priložnost obnovili iz ruševin in uredili. Zaradi letalskih napadov, ki so jih doživeli pred nekaj dnevi, in zaradi konspiracije, je bilo ta večer mesto Jajce brez luči, pogreznjeno v popolno temo, samo tu notri so še žarele luči. Okrog Jajca v gorah pa so brigade budno stražile in tudi napadale sovražnika.

Naša slovenska delegacija je imela prostor spredaj levo od pročelja in tovariša Tita. Predsednik OF, Josip Vidmar-Saša, levo poleg Tita, nato Kocbek in Rus. Moj prostor je bil v drugi vrsti, prav blizu Tita, tako da sem ga lahko dobro videl in opazoval.

Pred slavnostno okrašenim odrom je bil na visokem ozkem podstavku še sveži

Augustinčičev kip Tita. Ta Titov portret je na žalost med ofenzivo propadel. Navdušeno je bilo razpoloženje, ko je Tito v svojem dolgem oficirskem plašču vstopil v dvorano, miren, resen in blede. Za njim predsednik AVNOJ dr. Ivo Ribar, ki je junaško zatajeval strašno bolečino, saj je včeraj zvedel za smrt obeh svojih dragih sinov, Lole in Jurice.

Na odru je partizanski zbor zapel Hej Slovani. Stojte smo prepevali in vsa dvorana je grmela od stare budnice. Nato je predsednik Ribar odprl zasedanje.

Poskusil sem skicirati vse govornike — bila jih je dolga vrsta — vendar mi spričo preutrujenosti, vročice in neustreznega materiala na žalost ni šlo prav od rok.

Kot je bil ves potek zasedanja pomemben, saj so se postavljali temelji nove Jugoslavije, vendar je bil eden izmed najmogočnejših trenutkov, ko so na predlog slovenske delegacije, ki ga je Avnoju podal tovariš Josip Vidmar, proglasili komandanta NOV in POJ, tovariša Tita, za maršala Jugoslavije. Kot električna iskra je preletela vso dvorano in navdušenja ni hotelo biti konec. Vzvalovila je vsa velika dvorana in galerija. Vsi narodi Jugoslavije so navdušeno pozdravili svečano misel. Gledal sem obraz Tita, ki je bil nepremičen. Ves vase zaprt je gledal v daljo, ki se je veselo in grozljivo odpirala pred njim in za nami. Tak je bil tudi Ribar, resen, čeprav tudi notranje prizadet ob svoji žalosti in mirno zrl po valujoči dvorani na nenavadne predstavnike jugoslovanskih narodov.

Bil je pomemben trenutek ne samo zanj, za nas vse, za vso novo Jugoslavijo. Ta obraz mi ostaja še vedno globoko v spominu in mi za vedno priča o veličini tega edinstvenega moža. Čeprav sem ves čas skiciral govornike, v tem trenutku me je prevzelo le strmenje. Vesel sem bil, da sem se tako nepričakovano znašel pred to živo zgodovinsko podobo.

Z jutranjo zarjo smo se vračali po veliki noči k počitku in ko stopim v mrak skalnega bunkerja, kamor sem prišel s tovarišema Krištofom in Petrom, sem zagledal v poltemi predprostoru blizu vhoda novega maršala, kako je kot fantom stal zamišljen in nekam odsoten zrl v neznanost.

Odlomek monografije Božidarja Jakca

Ob dnevu republike, 29. novembru, ko letos proslavljamo tudi 30-letnico ustanovitve nove Jugoslavije, pozdravljamo vse naše rojake po svetu, posebno pa še naše občane, ki so začasno zaposleni v tujini.

**Slovenska izseljenska matica
Uredništvo Rodne grude**

Slovenska delegacija na poti v Jajce leta 1943

... in s poti 1973

Slovenska mladinska brigada AVNOJ 73 je letos, od 22. julija do 5. avgusta, že tretjič prehodila pot, po kateri so šli pred 30 leti slovenski in hrvatski delegati na zgodovinsko II. zasedanje AVNOJ v Jajce. Brigadi AVNOJ 73 se je letos prvič priključila tudi delegacija hrvatskih mladincev in mladink. Svojo pot je brigada začela v Jajcu, končala pa na Planini pri Sevnici, na Kozjanskem, kjer so slovenski mladinci v akciji Kozje 73 pomagali tem zaostalim, nerazvitim krajem.

»Ideja o pohodu po poteh slovenske delegacije na II. zasedanje AVNOJ in vaša odločitev, da greste letos že tretjič po teh zgodovinskih poteh, ima v letošnjem letu še poseben pomen. Če so delegati iz vse Jugoslavije pred 30 leti na II. zasedanju AVNOJ začrtali rojstvo nove Jugoslavije in postavili temelje bodoče socialistične graditve, lahko prav letos s ponosom povemo, da smo na osnovi vztrajnega dela in zmag socialistične graditve pri nas letos začeli postavljati novo nadstropje v zgradbo, ki jo je začelo graditi II. zasedanje AVNOJ v Jajcu.« To je o tem pohodu povedal predsednik Zveze mladine Slovenije Ljubo Jasnič.

Iz Jajca, do koder so brigadirji pripotovali z vlakom in kjer so skupaj z mladino Bosne in Hercegovine prazno-

vali slovenski dan vstaje, jih je dolga, naporna pot vodila skozi Livno, Glamoč, Rore, Drvar, Kulen Vakuf, Donji Lapac, Udbino, Plitvice, Otočac, Generalni stol, Vinico, Črmošnjice, Bazo 20 v kočevskem Rogu in skozi Dolenjske toplice na Kozjansko. Vmes so se udeležili v Borovači pri Bosanskem Grahovem proslave vstaje narodov Bosne in Hercegovine, v vasi Kruge pri Donjem Lapcu pa proslave ob dnevu vstaje hrvatskega naroda. Mladinci in mladinke so največji del poti prehodili peš, vozili pa so se tudi z vlakom in avtobusom, saj v štirinajstih dneh vse te poti peš ni mogoče prehoditi. Čimbolj so se skušali držati poti slovenske in hrvatske delegacije pred 30 leti, čeprav so zato, da so čimveč videli, naredili tudi nekatere »ovinke«, na primer v Drvar. Kolpo so prestopili tam, kjer so jo slovenski delegati pred tremi desetletji. Celo ljudje, trije domačini, ki so jih prepeljali čez to mejno reko, so bili isti kot takrat. Komandant brigade je bil Ludvik Filo, komisar pa Janko Gregorič, eden od spremljevalcev slovenskih delegatov na II. zasedanje AVNOJ. Janko je bil pred tremi leti zelo vesel, da ga je slovenska mladina izbrala za vodiča; še danes, po tolikih letih, pozna vse poti, vse steze, ve tudi za vse spomenike ob poti, zato se, z njim na čelu, ni bilo bati, da bi kam zašli. **A. T.**

Pohod slovenske mladine po poteh Avnoja leta 1973

»Ne smem govoriti slovensko« - tisočkrat

Hrastnik, septembra — »Zgodilo se je v noči s 3. na 4. avgust 1942. leta. Očeta so Nemci že prej odgnali in ustrelili v celjskem Starem piskru, nas otroke z materjo pa so odgnali v okoliško šolo v Celju, kjer so nas po dveh dneh dobesedno iztrgali materam iz naročij ter nas — lepo razvrščene po starostnih skupinah in abecedi — odgnali najprej v Avstrijo in potem v Nemčijo,« pripoveduje Vinko, eden izmed 300 udeležencev srečanja ukradenih otrok.

Začetek zgodbe slehernega od nekaj ukradenih otrok je skoraj na las podoben: 4. avgust 1942, pol ure časa, da so si ljudje vzeli najnujnejše, transport v okoliško šolo... Vpitje, priganjanje, suvanje s puškinimi kopiti. Toda prisluhnimo raje enemu izmed njih, in sicer Vinku Lubeju, doma iz Šentjurja pri Celju:

»Prvo noč nas niso mogli odtrgati od mater, ko smo bili še tam v celjski šoli. Zagnali smo krik in vik, da je bilo groza. Druga noč je bila zadnja. Tistikrat sem bil star 12 let in pol. Osem sester in bratov nas je bilo. Dodelili so me v skupino od 10. do 14. leta, tako da sem ostal sam, brez svojih. Potem se je začelo: nemška šola, polvojaška vzgoja. Govoriti smo morali samo nemško. Če se je kdo pregrešil, med seboj smo pač govorili po slovensko, in če so nas zalotili, je sledila kazen: petstokrat ali tisočkrat sem moral po nemško napisati »Ne smem govoriti slovensko...« Enkrat me je doletelo. Štiristokrat sem napisal sta-

vek, vendar v celoti samo prvokrat, potem pa sem ga z vejicami samo podpisal — saj je bil vedno enak... Dobil sem batine in brce,« se spominja Vinko, danes obratovodja lesne industrije Bohor v Šentjurju.

»Nemec je rekel: »Rad te imam.!« in mi tako primazal, da sem pri belem dnevu videl vse zvezde. Takšne in podobne kazni so si izmišljali, da bi nas ustražovali in prisilili, da bi govorili samo nemško, da bi iz nas izkoreninili materino besedo.«

Profesor Slavko Marolt, eden izmed organizatorjev odbora med vojno ukradenih otrok, ki poučuje na mariborski gimnaziji Milana Zidanška zgodovino in zemljepis, se spominja:

»Lani ob praznovanju 30. obletnice v Celju smo se organizirali. Prav tak čas je bil, ko smo se 1945. leta vračali, eni prej, drugi še kasneje. V Nemčiji sem bil 3 leta in 25 dni... Odgnali so me iz Šoštanjja. Zgodaj zjutraj so prišli na dom oboroženi vojaki. Očeta so ustrelili zaradi sodelovanja z OF, nas otroke in mater pa odgnali v Celje in... v Gradec, Seligenporten (Nemčija). Star sem bil 17 let. Še sreča, sicer bi me odpeljali v koncentracijsko taborišče, kjer je umrla moja sestra in mati. Prišel sem v celovno skupino. Delati smo morali po 16 do 20 ur na dan, za jesti pa so nam dajali samo zjutraj in zvečer — in še to neke vodene juhe in korenje tako, da smo se komaj držali pokonci. V tovarni vojaškega materiala smo morali prijeti za najbolj težaka dela. Kjer smo

mogli, smo sabotirali in karkoli uničili: vojaške torbice za municijo smo skrivoma narezali po šivih, pri »lotanju« vžigalnih kapic smo delali napake tako, da so bile praktično nerabne. Ko je bila mera polna, smo organizirali pravi pravcati štrajk, kar je bil menda edinstven primer v Nemčiji med drugo svetovno vojno. In: ne boste verjeli, uspeli smo, kar je bil, pravi čudež. Bilo je pozimi 1943. leta. Debel sneg je ležal naokrog. Delali smo vsak dan od četrte ure zjutraj do devete zvečer. Dvanajst kilometrov daleč so nas peš nagnali v tovarno (doslej smo se vozili), potem pa zasliševanje. Obdolžen sem bil kot vodja štrajka. Nekakšen okrajni glavar, visoka živina, je začuda razsodil, da nam pripada kosilo. Mesec dni pred zlomom tretjega rajha nas je skupina slovenskih fantov pobegnila v bližnji gozd. Pridružila sta se nam dva ameriška padalca. Ognja nismo smeli kuriti, da bi se ne izdali. Bili smo oboroženi s puškami in noži. Tako smo pričakali konec.« Ernest Orožim, dipl. inž. kemije, doma iz Nazarij v Savinjski dolini.

»Star sem bil 10 let. Živel smo v nekakšnem mladinskem internatu v Kastlu — čisto po vojaško. Iz nas so hoteli vzgojiti elitne nemške vojake, prave moderne janičarje, kot bi se reklo po naše. Za vsako malenkost sem bil tepen. Najhuje pa so se znašali nad nami, če smo spregovorili slovensko. Zabavno je bilo, ko smo jedli kislico. Vsak otrok pri nas ve, kaj je kislica. Nemec jo je poskusil in bil prepričan, da se hočemo zastrupiti... Kazen: brez večerje, zajtrka in kosila, ali: »Lezi, vstani, lezi, plazi se, vstani... v nedogled.«

Jože Orožim, strojni tehnik iz Maribora in Ernestov brat:

»Skupaj z materjo sem marca 1942 odšel k partizanom v gore. Menili so, da sem premlad, zato so me kot pastirja in kurirja zaupali kmetu Lešniku v Gornje Savinjski dolini. Počilo je 4. avgusta. Star sem bil 14 let, pa je prišlo pome 25 esesovcev in 100 vermahtarjev. Kakšna čast!

V nemškem Seligenportenu sem moral delati v tovarni municije. V bunkerju sem spajkal vžigalnike. 90 odstotkov vseh sem tako zvaril, da nikdar niso mogli povzročiti eksplozije. Proti koncu vojne smo oboroženi zbežali v gozdove. Pomislite: ko sem prišel domov,

Na srečanju ukradenih otrok: drugi z leve Jože Orožim, četrti prof. Slavko Marolt, šesti ing. Ernest Orožim

me je sprejel isti človek, ki me je pomagal aretirati...»

Dušan Haložan je danes skladiščnik v tovarni bučnega olja v Središču ob Dravi, tam na koncu Prlekije, tako rekoč na hrvaško-slovenski jezikovni meji, ki je praktično niti ni. Enega brata so mu Nemci ustrelili kot talca, dve sestri in drugega brata, ki je zdaj že šesto leto župan v Logatcu na Notranjskem pa so odpeljali s sto in sto drugimi otroki v Nemčijo. Še danes nihče ne ve natanko, koliko ukradenih otrok je za zmeraj utonilo v nemškem morju. V Nemčijo so jih odgnali nad tisoč z Gorenjske, Štajerske in Zasavja, domov pa se jih je vrnilo menda nekaj nad 600.

Dušan se še najbolj spominja, kako so ga posadili v nemško šolo. Star je bil 10 let. Sedel je zraven Nemca in ga namesto, da bi mu odgovarjal, ščipal. Nemške besede mu niso šle iz ust. Kmalu so ga srečno vrgli iz šole — na delo. Brat Vinko se nerad spominja vojnih časov, češ da je že tako preveč govoril. Marta Haložan (tedaj je bila stara 6 let) se najbolj spominja, kako je morala od jutra do večera nabirati borovnice, kako jo je bolel križ, da se je zvečer komaj zravnila, koliko meric črnih jagod je morala nabrati, da ni bila tepena... Njeni sestri Danici pa so najbolj ostali v spominu sobotni apeli (zbori), ko so jih ženske vodnice pregledovale in zmerjale, če kakšen kos obleke ni bil najbolj v redu. Tako jih je ob neki priliki dobila s čevljem po glavi, da je skoraj omedlela, ker je bil pošvedran. Toda kaj, takšnega je že dobila. Nič ni zaleglo. Bila je grdo tepena in osramočena.

Marjan Preložnik, rudarski inženir iz Velenja, in Slavko Preložnik, gozdarski inženir iz Kočevja ter njuna sestra Marija — še trije, ki so jim očeta ustrelili (doma v Vojniku pri Celju), mati pa jim je umrla od žalosti v taborišču. Kot zle sanje se jim zdi danes njihova rana mladost, ki so jo, ne da bi prav vedeli zakaj, tako grenko, iztrgani iz materinega naročja, morali preživeti v »nemi«, vojaški tujini. To so časi in dogodki, ki so se jim neizbrisno zapisali v srca in jih ne bodo mogli nikdar pozabiti. In prav je, da jih nihče ne pozabi, zato, da se ne bi mogli nikdar več ponoviti.

Niko Lapajne

Angela Zaitz in Frances Vider

Angela in Frances

Tudi znani Čikažanki Angela in Frances sta bili letos poleti nekaj tednov med nami. Obe sta članici društva Slavija, ki ima št. 1 med društvu SNPJ, in krožka Progresivnih Slovenk št. 9. Frances je soustanoviteljica tega krožka. Angela Zaitz je dolgoletna predsednica društva Nada, št. 102 SNPJ, ki je bilo kot prvo žensko društvo sprejeto v SNPJ. Angelin mož Frank Zaitz je bil vrsto let urednik Prosvete, Fred Vider, mož Frances, pa je bil dolga leta glavni tajnik SNPJ. Obeh že ni več. Kakor mnogo naših ameriških žena pionirk, sta tudi Frances in Angela zdaj vdovi. Ob svojem obisku v Sloveniji sta seveda obiskali svojce: Angela na Rodici pri Domžalah, Frances pa v Samotorci pri Polhovem gradu. Seveda sta si ogledali Slovenijo po dolgem in počez. Angela je na ljubljanskih Žalah zvesto obiskovala svojega Franka in mu prinašala rož. Malo sta potem skočili na oddih v Istrske toplice, kjer sta bili navdušeni nad lepim krajem in prijetnim kopanjem v žvepleni vodi. Tudi nas je seveda zelo razveselilo, ko sta nam povedali, da odhajata s prijetnimi vtisi.

Srečno in kmalu spet nasvidenje!

Obisk iz Argentine — po devetih letih

Po devetih letih nas je spet obiskal rojak Anton Govednik, predsednik Slovenskega podpornega društva Edinost v Cordobi. Prva pot v domovini ga je seveda popeljala v njegov rodni Sodji vrh v Beli krajini, da je objel svojo 89-letno mamo, ki se ga je, razumljivo, nadvse razveselila. Zatem smo se z rojakom Govednikom srečali tudi pri Matici in

zvedeli smo marsikaj zanimivega o naših ljudeh v Cordobi in okoliških krajih ter o Slovenskem podpornem društvu Edinost. Za našo rubriko »Po sledih Rodne grude odkrivamo, kje vse žive Slovenci«, nam je rojak Govednik prinesel podrobne podatke o številu Slovencev v Cordobi in okrog nje. Iskrena hvala zanje! Med svojim obiskom pri nas je rojaka Govednika sprejel na Izvršnem svetu SRS tudi nekdanji jugoslovanski ambasador v Argentini Pavle Bojc.

Tim McCormack v Sloveniji

V septembru se je z eno izmed zadnjih letošnjih skupin rojakov iz ZDA mudil v Sloveniji tudi John »Tim« McCormack, ki v Columbusu, Ohio, predstavlja tudi veliko število Slovencev, ki živijo na področju Euclida in Colinwooda. V Sloveniji je bil na zasebnem obisku, kljub temu pa je obiskal tudi Slovensko izseljensko matico, kjer ga je sprejel tudi predsednik Drago Seliger. Zanimal se je za organizacijo našega dela in sploh za politično ureditev Slovenije in Jugoslavije.

Umrli je v starem kraju

Pred dobrim letom se je za vedno vrnil v domovino ameriški rojak Anton Počkaj, rojen v Smrjah pri Ilirski Bistrici, v začetku avgusta pa je umrl na svojem domu v Kopru.

V Ameriko je šel s številnimi drugimi rojaki leta 1923. Živel je v Clevelandu, v Pennsylvaniji, v Toledu, Ohio, nazadnje pa v West Virginiji. Bil je rudar in v rudnikih je bil večkrat poškodovan. Obolel je tudi za silikozo. V drugi svetovni vojni je služil tudi kot ameriški vojak.

Leta 1929 je šel v stari kraj po svojo življenjsko družico. V Smrjah se je poročil z Ivanko Malečkar. Žena je ostala doma in rodila se jima je hčerka Ivanka, njun edini otrok. Leta 1952 je šla njegova življenjska družica k njemu v Ameriko, hčerka pa je ostala pri stari materi. Leta 1962, ko je prišel Anton Počkaj na obisk v stari kraj, je prvič v življenju videl svojo hčerko, ki je bila takrat stara 32 let.

V Ameriki je bil Anton Počkaj član naprednih organizacij, ki so se borile za delavske pravice; dolgo vrsto let je bil član Slovenske narodne podporne jednote in naročnik »Prosvete«, ki jo je prejemal tudi v stari kraj. Sorodnikom in prijateljem izrekamo iskreno sožalje!

Alžirske konference voditeljev neuvrščenih dežel, ki je bila od 5. do 9. septembra 1973, se je udeležilo 76 neuvrščenih dežel, 9 držav v statusu opazovalk, 14 osvobodilnih gibanj in tri države kot gostje. Krog neuvrščenih dežel se je razširil s sprejemom sedmih novih držav, in sicer Argentine, Bangladeša, Butana, Katarja, Omana, Peruja in Malte, torej držav iz Azije, Latinske Amerike in Evrope. Najpomembnejši prodor vakovostnem in količinskem pogledu je napravila politika neuvrščanja v Latinski Ameriki, vse bolj pa pronica tudi v Evropo. Malta je poleg Jugoslavije in Cipra tretja neuvrščena država na stari celini, kjer je blokovska razcepljenost najgloblja, za politiko neuvrščanja pa kažejo vse večje zanimanje tudi gostje alžirske konference Finska, Avstrija in Švica.

Že to, da je bila alžirska konferenca po številu udeležencev dosedaj največje zborovanje državnih voditeljev, opozarja na krepitev politike neuvrščanja. Vse več

Predsednik Josip Broz Tito in Edvard Kardelj na konferenci v Alžiru

Dogovor za akcijo neuvrščenih

držav se v svoji zunanjepolitični dejavnosti in usmeritvi ravna po njenih načelih in v povezovanju ter enotnem nastopanju neuvrščenih dežel vidijo realne možnosti za spreminjanje mednarodnih odnosov v smeri demokratizacije, utrjevanja miru in varnosti ter usklajenega gospodarskega razvoja. Razvoj mednarodnih odnosov je potrdil trajno vrednost ciljev, načel in prakse politike neuvrščanja. Neuvrščene dežele želijo zato krepiti svojo dejavnost in politiko, ki temelji na boju za mir, varnost in neodvisnost vseh narodov, za njihove enakopravne odnose in hitrejša reševanje perečih svetovnih vprašanj.

Akcija za spreminjanje mednarodnih odnosov mora temeljiti na oceni teh odnosov, ki je pogoj za določitev njene smeri. Voditelji neuvrščenih dežel so v Alžiru soglasno izrazili zadovoljstvo s procesi popuščanja napetosti. Pozdravili so konferenco o varnosti in sodelovanju v Evropi, urejanje odprtih vprašanj med velikimi silami s pogovori in opozorili na prispevek, ki so ga k takšnemu razvoju dale neuvrščene dežele in vse miroljubne sile. Hkrati pa so poudarili, da so ti pozitivni procesi omejeni na majhen del sveta.

Neuvrščene dežele naj bi zato v obdobju do prihodnje vrhunske konference, ki bo leta 1976 v glavnem mestu Sri Lanke Colombu, dajale poseben poudarek:

- politični in materialni podpori osvobodilnim gibanjem, predvsem tistim, ki se bojujejo proti portugalskemu kolonializmu in rasističnim režimom na jugu Afrike;

- vsestranski pomoči državam in narodom, ki si prizadevajo doseči resnično politično gospodarsko samostojnost ter odstraniti s svojega ozemlja tuja vojaška oporišča;
- medsebojnemu gospodarskemu sodelovanju in pomoči. V ta namen bo ustanovljen tudi sklad neuvrščenih dežel za gospodarski in socialni razvoj ter solidarnost;
- oblikovanju takšnega novega svetovnega trgovinskega in monetarnega sistema, ki bo upošteval koristi in potrebe vseh držav in zagotovil neuvrščenim ter deželam v razvoju možnosti za hitrejši razvoj ter enakopravno sodelovanje z razvitimi državami;
- krepiti vloge Združenih narodov in uveljavljanju načel ustanovne listine; večji koordinaciji dejavnosti neuvrščenih dežel;
- prizadevanjem za rešitev krize na Bližnjem vzhodu in ureditvi položaja v Jugovzhodni Aziji;
- boju za demokratizacijo mednarodnih odnosov, za to, da o zadevah, ki so pomembne za vse, enakopravno odločajo vse države in narodi;
- boju proti vsem pojavnim oblikam politike sile, agresije, vmešavanja v notranje zadeve, proti imperializmu in neokolonializmu;
- nadaljnji krepitvi politike neuvrščanja, procesov v mednarodni skupnosti, ki vodijo k miru, boljšemu življenju ljudi in narodov ter enakopravnemu mednarodnemu sodelovanju.

Beograjska konferenca 1961 je bila začetek dejavnosti neuvrščenih dežel, obli-

kovanja skupnih stališč in zastavljanja ciljev, Kairo 1964 je postavil v ospredje boj proti kolonializmu in za resnično neodvisnost, Lusaka 1970 je poudarila potrebo po hitrejšemu gospodarskem razvoju in pozvala k naslonitvi na lastne sile. Sporočilo iz palače narodov v Alžiru 1973 je: preiti od resolucij, obsodb in spoznanj h konkretnemu spreminjanju stvari, k enotni, odločni in usklajeni akciji tako na političnem kot tudi gospodarskem področju.

Opozoriti velja še na prispevek, ki ga je dala k uspehu alžirske konference Jugoslavija. Govor predsednika republike tovariša Tita, v katerem je pojasnil jugoslovanska stališča do mednarodnih vprašanj in nadaljnje dejavnosti neuvrščenih dežel, je bil po splošni oceni eden najbolj tehtnih in konstruktivnih prispevkov v splošni razpravi. Skoraj vsi voditelji neuvrščenih dežel so v svojih nastopih omenjali tovariša Tita kot enega izmed začetnikov ter najdoslednejših uresničevalcev politike neuvrščanja, se mu zahvaljevali za njegovo veliko delo in mu želeli še dolgo življenje. Poudariti je treba, da so člani naše delegacije Edvard Kardelj, Miloš Minič, Jure Bilič, Stana Tomašević, Lazar Koliševski in drugi v pripravljalnem odboru, na zasedanju zunanjih ministrov in v politični ter ekonomski komisiji za zastopanjem jugoslovanskih stališč pomembno vplivali na dokumente konference. Predsedstvo SFRJ je tudi že sprejelo vrsto ukrepov za uresničevanje sklepov alžirske konference v mednarodni politični in gospodarski dejavnosti Jugoslavije.

Lojze Vežočnik

Živi spomini

Spomini so kot lepa, skrbno zretuširana fotografija: vse ostrine in trdote so zabrisane, ostane le lepa podoba, ki nam je všeč. Celo iz težkih dni narodnoosvobodilne vojne so si borci, ki so jo preživeli, ohranili predvsem svetle, lepe spomine, h katerim se spet in spet radi vračajo.

Eden takih lepih, še danes živih spominov je partizansko gledališče, ki je bilo ustanovljeno pred tridesetimi leti v Kočevju na zboru slovenskih poslancev. To gledališče je delovalo sredi okupirane dežele, na majhnem koščku osvobojenega ozemlja v Beli krajini in je bilo edinstveno v vsej Evropi. Borci — partizani, ki so prihajali v Črnomelj na kratek počitek, so bili v njem deležni resnično umetniških predstav od klasikov Molierja, Čehova in Nušiča, našega Cankarja in Linharta pa do iger iz partizanskega življenja, ki sta jih nalašč za to gledališče napisala pisatelja — partizana Mile Klopčič in Matej Bor. Prav te so bile pri gledalcih najbolj priljubljene, saj so v predstavljanih junakih videli sebe, so z njimi živeli, trpeli, se veselili in zmagovali.

V spomin na tridesetletnico ustanovitve partizanskega gledališča so v ljubljanskem Mestnem gledališču spet obnovili »Raztrgance«, najboljšo, največkrat igrano pravo partizansko ljudsko igro, ki jo je Matej Bor v letu 1944 pisal v Semiču na podstrešju tamkajšnje trgovine in ki so jo tedaj prav gotovo gledali vsi borci in prebivalci osvobojenega ozemlja, po osvoboditvi pa je prevandrala vso Slovenijo po dolgem in počez pa mnoge odre v Jugoslaviji in so jo uprizarjali celo v Narodnem Divadlu v češki Pragi in verjetno še kje.

Kot so »Raztrganci« sami za vse nas živ spomin na tedanje čase, tako so tudi tedanje uprizoritve polne spominov za vse tiste, ki so takrat v njih sodelovali. Jože Gale, režiser letošnje jubilejne uprizoritve, ki je takrat igral Ferleža — raztrganca izdajalca, se še kako spominja, da se je moral nemalokrat braniti pištole, s katero so mu grozili razvneti gledalci, ki so dogajanja na odru sprejemali čisto zares.

»Raztrgance« je Matej Bor napisal — kot pravimo — na kožo igralcem. Vsakemu je zamislil tako vlogo, kot mu je najbolj ležala. Pozneje, pri vajah, ni sodeloval, ker si je bil prav takrat zlomil nogo in je moral na zdravljenje v Bari. Zato so režiser (pokojni igralec Lojze Potokar) in igralci sami še pri vajah spreminjali in prilagajali tekst, kot je to zahtevala bolj živa uprizoritev in prepričljivejša beseda. Tudi pozneje, že med predstavami, so ob reagiranju občinstva, vpletali nove nianse, in šele tako korigirano predstavo je po osvoboditvi v Ljubljani prvič videl tudi njen avtor Matej Bor. Ta korigirani tekst je ob 20-letnici partizanskega gledališča izšel tudi v knjigi.

Zanimiv, predvsem pa pretresljiv je podatek, da so takrat, pred desetimi leti na 20-letni jubilejni predstavi sodelovali še vsi nekdanji igralci — partizani. Zdaj ob 30-letnici, so od teh živi le še trije in v tej najnovejši uprizoritvi sodeluje samo Jože Gale — nekdanji Ferlež, kot režiser. In tako gledamo letos »Raztrgance« ne samo z drugimi igralci temveč tudi v drugačni govorici. Jezik v igri ni več knjižna slovenščina, kot pred leti, ker je v nasprotju z junaki, ki govorijo. Režiser se je odločil za

Prizor iz Raztrgancev na predstavi ob dvajsetletnici prve uprizoritve. Na stopata igralec in režiser Jože Gale in igralka Vladoša Simčičeva.

narečja z različnih koncev Slovenije — Štajerske, Primorske, Dolenjske, kot so bili tudi partizani doma z vseh koncev naše dežele.

Tako prenovljeni, a že s patino zgodovine obdani »Raztrganci« so nastopili 10. oktobra v Kočevju na proslavi 30-letnice Kočevskega zбора, pa na otvoritveni predstavi — izven konkurence — na Borštnikovem srečanju v Mariboru v proslavo 30-letnice partizanskega gledališča in 400-letnice slovenskih kmečkih puntov; in, če bo šlo vse po sreči, 29. novembra na praznik republike na otvoritveni predstavi na novo prenovljenega odra ljubljanskega Mestnega gledališča.

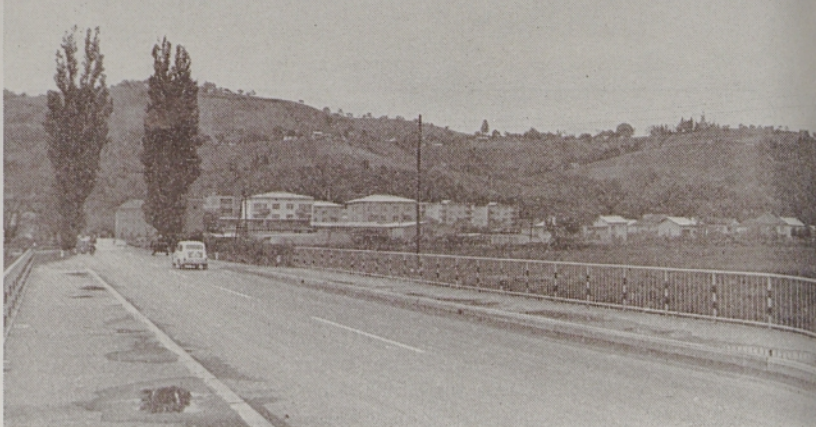
In kako jih sprejema občinstvo? Nekdanji partizani še zmerom z žarom nekdanjega navdušenja, mlajše generacije, ki poznajo čase narodnoosvobodilne vojne le iz knjig pa kot zgodovinsko zanimivost in kot živo upodobitev vojnih dni.

Jana Milčinski

Živi spomini

Ob cesti v Dolnjem Lakošu — štoklja gnezdi na električnem drogu

Nad Lendavo se dvigajo slikovite Lendavske gorice

Ravno polje od Sobote do Lendave

V Lendavo peljeta iz Murske Sobote dve cesti: tradicionalna pod južnimi obronki Goričkega čez Bogojino in Bobrovnik, po zadnji vojni pa je prevladala smer prek Beltinec in Črenšovec. Severna magistrala od Dravograda čez Maribor v Lendavo vodi v Murski Soboti mimo mestnega središča. Do Lendave je po tej poti le 30 km, Zagreba 140 km in do Blatnega jezera na Madžarskem 110 km. Do 2 km oddaljenega Rakičana je bil do nedavna zasajen mogočen topolov drevored, ki so ga lani zaradi ostarelosti zamenjala mlada drevesa.

Veliko predmestno naselje Rakičan s 1300 prebivalci je bilo nekdanje v lasti grofov Batthyanyjev, ki so postavili v 17. stoletju razsežen grad. Zdaj je preurejen v dom počitka za onemogle občane. Grad obkroža 11-hektarski parkovni gozd z eksotičnim drevjem. V kraju je že med obema vojnama delovala kmetijska šola, ki se je do danes razvila v kmetijsko tehniško šolo poljedelsko-živilnorske smeri ter šolo za gospodinje in kmetovalce. Ob parku nastaja nova pokrajinska bolnišnica z otroškim, ginekološko-porodniškim in infekcijskim oddelkom. Do konca leta bosta zgrajena interni in transfuzijski oddelek, v naslednjih letih pa bo z novim kirurškim oddelkom bolnišnica v celoti preseljena iz Murske Sobote. Z letošnjim šolskim letom so se tudi medicinske sestre preselile v novo šolo. Nedaleč od bolnišnice je v načrtu gradnja novega doma počitka, ki bo preseljen iz gradu. Nasproti parka vzdržuje že nekaj Čačinovičevih rodov gostilno, ki vse do danes ni spremenila zunanega videza. Častitljivo starost izpričujejo portreti njenih lastnikov v gostinski sobi.

Ravna cesta med polji Rakičana do Beltinec se izogne Bratoncem na desni ter Lipovcem in Gančanom na levi strani. V Bratoncih je zanimiv spomenik znane slovenskega arhitekta Plečnika Štefanu Kuharju, zbiralcu prekmurskih ljudskih pesmi. V Lipovcih in Gančanih je kljub hitremu prenavljanju preostalo nekaj tipičnih slamnatih domačij, ki jih sicer najdemo le na slikarskih platnih

in starejših fotografijah. Se danes plete Terezija Vinkovič čudovite stvari iz slame, posebno »dožnjeke« ali krone za proščenja, poroke, opremo gostišč in druge namene. V Gančanih se je ohranila sodarska obrt, na novo pa pojavilo pletilstvo.

Vse do konca prve svetovne vojne so bili Beltinci kulturno središče takratnih prekmurskih Slovencev. Znana grofovska rodbina Zichy je stoletja vzdrževala grad in uredila dva parka, ki sta po pestrosti drevesnih vrst sodila svojčas med najbogatejše v Evropi. Baročna cerkev iz leta 1742 je bila zgrajena po italijanskih vzorcih s posnetkom beneškega stebra in vodnjaka. Na južni strani cerkve je grobnica rodbine Zichy z renesančnim reliefom.

Danes so Beltinci skoraj mestece z 2000 prebivalci, označenimi in asfaltiranimi ulicami in z novim vodovodnim stolpom, iz katerega bo ob koncu leta prišla pitna voda. Poleg nekdanjega mlinarja, žage in večje mizarske delavnice se je do danes razvilo izdelovanje otroških pletenin in gojitveno lovišče »Fazan«, ki privablja v jesenskih dneh številne tuje lovce. Kot središče Dolinskega se Beltinci ponašajo s številnimi sodobnimi trgovinami, gostilnami, s prenočišči,

zdravstvenim domom, banko in novimi stanovanjskimi bloki.

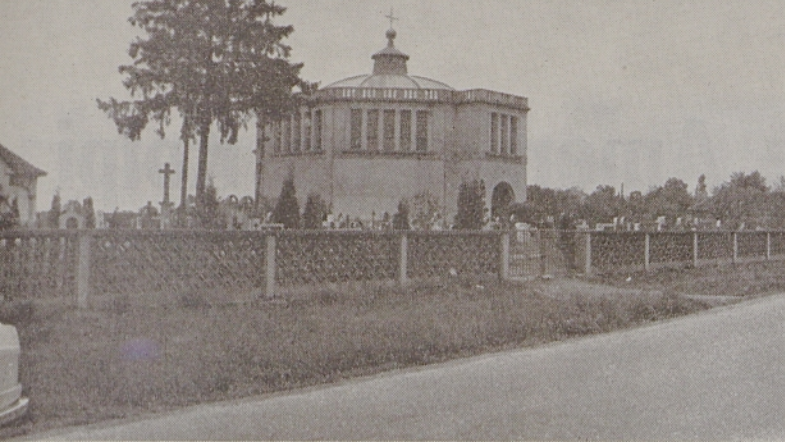
V 5 km oddaljenih Odrancih je življenje mirnejše. Velika ravninska vas, po prebivalcih enaka Beltincem, je pravzaprav v mrtvem pasu med Soboto in Lendavo. Nekaj hiš ob glavni cesti ne razkrije velikine naselja, ki se razteza med zaviti prašnimi kolniki. Na robu vasi stoji nova cerkev, ki je ob gradnji zaradi zrušitve kupole zahtevala nekaj žrtev.

Odrančani so prekmurski Ribničani; najdemo jih povsod po Sloveniji in večjih slovenskih kolonijah po svetu. V prvih povojnih letih so se množično zaposlovali po slovenskih gradbiščih, denar pa nalagali v obnovo svojih domačij. Napeljali so si skupen vodovod, sedaj pa se zavzemajo za asfaltiranje vaških cest. Tu so se ohranili še redki izdelovalci ajdove kaše, ki je glavna surovina za pripravo domačih kolin.

Čeprav so bližnji Črenšovci skromnejši po številu prebivalcev, so imeli med obema vojnama zelo pomembno vlogo. Takratni župnik Klekl je želel, da bi sem prestavili središče Prekmurja, ker je Murska Sobota versko mešana, medtem ko so Črenšovci čisto katoliška vas. Naravno središče na polovici poti med Soboto in Lendavo je v povojnih letih pri-

Tipična stara prekmurska domačija v Prosečki vasi

Nova cerkev v Odrancih. V nesreči ob gradnji je bilo precej žrtev

V središču Lendave

dobilo novo šolo, kulturni dom in nova gostišča, na robu naselja pa so zrasli veliki zadružni hlevi. Središče vasi krasi spomenik prekmurski materi, delo kiparja Staneta Keržiča.

Za Črenšovci prehajajo neprekinjene njivske površine v deloma zamočvirjeno in gozdnato območje, kjer domujejo štorke, v visoki travi pa se skrivajo močvirske ptice. Na severovzhodu se proti Polani raztezajo največja rastišča črnih jelš v Evropi. Na križišču Jula marof se odcepi cesta v Dolnjo Bistrico do kolišča in gostišča »Bobri« na mrtvem obluku Mure. V Dolnji Bistrici je rojen slovenski pisatelj Ferdo Godina, znan po romanu Bele tulpice. Pred Hotizo zavije cesta v Veliko Polano, rojstno vas enega najplodovitejših slovenskih piscev Miška Kranjca. V pisateljevem domu je danes muzej naprednega tiska, na pročelju pa nas spominska plošča opozori, da je v tej hiši začela izhajati v letu 1934 »Ljudska pravica«. Za jubilejno proslavo v prihodnjem letu bodo uredili priključek do glavne ceste, vse je tudi nared za graditev nove šole. Na Hotizi doseže reka Mura južne ob-

ronke vasi. Naselje se je razmestilo ob mrtvih rokavih reke, ki se napolnijo le ob visoki vodi. V bližini je zaraščeno Hotiško jezero, kjer ob koncu tedna namakajo trnke številni ribiči. V gozdičku Orlovšček gnezdi močvirske ptice in nizka divjad.

V nizkem in poplavnem področju od Kapce do Lendave se je zgostilo prebivalstvo po ureditvi bližnjih vodovodov. Naselja Kapca, Gaberje, Gornji in Dolnji Lakoš so se nagnela ob glavni cesti. Pred desetletji nizke hišice iz blata in krite s slamo so se skoraj povsem umaknile zidanim, tudi nadstropnim. V teh vaseh že stoletja živijo složno Slovenci in Madžari. Čim bliže Lendavi gremo, tem več je madžarskega življa.

Lendava, najvzhodnejše slovensko mesto z okrog 3000 prebivalci, je stisnjena med vinogradnimi Lendavskimi gorici in vodnim vozliščem Lendave, Kobiljskega potoka in Crnca. Po ureditvi vodnih strug so vse potoke ukrotili in mesto je pridobilo nove zazidalne površine. Z razmejitvami po prvi svetovni vojni so Lendavo potisnili na mejo in med obema vojnoma prepustili životarjenju.

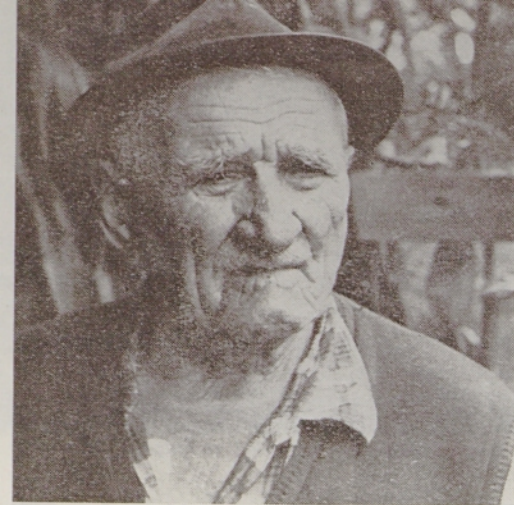
Bogato zgodovinsko preteklost Lendave ponazarjajo freske v novi občinski hiši. V bližnji okolici so najdeni sledovi rimske naselbine na stari poti iz Ljubljane in Ptuja v Podonavje. V srednjem veku je zrasel nad mestom grad, ki so ga v 18. stoletju prenovili. Od pogostih turških napadov je ohranjen spomin na najsilovitejšega v letu 1603, odkar izvira ohranjena mumija bojevnika Hadika shranjena v kapelici Sv. Trojice v Lendavskih goricah. Mesto je doživelo večji razmah v preteklem stoletju.

V prvih letih po osvoboditvi je mesto ponovno zaživelo. Med zadnjo vojno odkrite naftne vrtine so začeli pospešeno izkoriščati. Osnovale se je najstarejše in takrat edino državno podjetje za pridobivanje nafte. Največ so je načrpali v letu 1952, potem pa je začela proizvodnja nazadovati. Podjetje se je sčasoma preusmerilo v petrokemijo in izdelavo strojev za globinsko vrtanje. Z gradnjo naftovoda iz Reke v Sisak in dalje na Madžarsko se obeta odcep v Lendavo, kar bo omogočilo razširitev rafinerije na 2 milijona ton, s čimer bi lahko oskrbovala večji del Slovenije. Ob rafineriji je predvidena tudi gradnja manjše elektrarne. Poleg naftne industrije so v zadnjem času zrasle nove tovarne. Najstarejša je tovarna dežnikov iz leta 1904, ki je še danes največja v svoji stroki v državi. V zadnjih letih so zrasle nove tovarne elektromateriala »Elma«, kovinske opreme »Primat«, varilnih aparatov »Varstroj«, medtem ko »Mehanika« dela v glavnem ogrođja za tovarno dežnikov. V občini Lendava je skoraj tretjina prebivalcev madžarske narodnosti. Vse šole na narodnostno mešanem ozemlju so dvojezične, prav tako poslovanje občinske skupščine in drugih organov. Prebivalci madžarske narodnosti imajo svoja društva, večkrat pa jih obiščejo kulturne skupine iz Vojvodine in Madžarske. Stara Lendava se je v povojnih letih podaljšala za dober kilometer proti jugovzhodu. Novo naselje za naftne delavce in bivše mestno jedro sta zraščeni v celoto. V novem središču se oblikuje trg Ljudske pravice z mogočno stavbo skupščine občine, pošto in predvidenim zdravstvenim domom. Blizu je zrasla velika šola, ena izmed najsodobnejših v Sloveniji.

Bela Sever

S fazani iz lovišča

Amerikanec Frenk — petnajst let ob plavžu

Peter in Ivan Miketič

Najstarejša v vasi: Barbara Ivanušič, roj. 1880

Vinograd — ponos Jožeta Grduna

Strici iz Amerike ob Kolpi

Zaselek Kroci, uradno del vasi Preloka ob Kolpi, blizu 10 kilometrov od Vinice, je štel včasih 6 hiš, danes je pravzaprav le še ena sama, pri Vučičevih se reče po domače. Danes se pišemo Miketič, mi pripoveduje 23-letni Ivan, izučen modelni mizar, zaposlen v tovarni Belt v Črnomlju, stara mama pa je bila Radovič. Maj oče se je iz sosednje hiše priženil k nam in takrat se je spremenil priimek. Sedimo v sobi, zunaj dežuje, tu pa je ob domačem vinu in ob belokranjski povitici orehovski prav prijetno klepetati. Prijetneje še toliko bolj, ker je Ivan sila zgovoren in zelo zelo navezan na dom, čeprav ne bo doma, gradi novo hišo, doma pa kmetuje njegov dve leti starejši brat Jože. Ivan je poročen, žena Marica je iz sosednje vasi Balkovci, iz zaselka Dejani, prej se je pisala Grdun, Jože pa je še ledik. Ivan in Marica imata tri tedne starega sinčka Tonija, ime je dobil, pravi Ivan, po starem očetu, ki živi v Kanadi, veliko nam pomaga, vsem skupaj, samo letos nam je poslal 11 milijonov dinarjev. Pri Ivanu me je takoj presenetilo dejstvo, kako spoštljivo govori ne le o starem očetu, ki jim iz Amerike pošilja denar, ampak tudi o očetu, o bratu, o sosedih, ki so doma, ki niso šli po svetu. Ivan v Ljubljani, kjer se je učil za mizarja, ni zdržal, ves nervozen je bil in bolan, ko pa je prišel nazaj v svojo Belo krajino, v kraje ob Kolpi, je spet dober. Tu bo ostal, tu se bo zasadil, njegove korenine so v tej zemlji. Raje bi ostal doma, raje bi delal na kmetiji, kot pa se izučil za poklic, a brat je starejši, on je imel prednost.

Vučičevi so zadnja hiša zaselka Kroci, vse ostale so zdaj prazne, ni jih več. Vse so bile kmetije, pa jih je Amerika spraznila, pravi Ivan. Zadnje skromno posestvo, ki se je najdlje obdržalo, so Vučičevi leta 1954 odkupili od soseda Nikolaja Krotca, ki je živel v Ameriki, zdaj je že pokojni. Denar za odkup je poslal Vučičev stari oče Tone iz Kanade, v zahvalo za vse to ima zdaj njegov pravnuk njegovo ime.

Delo tudi za ženske

V teh vaseh ob Kolpi, daleč stran od mest in prometnih poti, je bila včasih revščina in še danes spadajo ti kraji med najbolj gospodarsko pasivne v Sloveniji. Mladi so po vojni odšli, le redki so ostali doma. Ni bilo dela, doma pa jih je bilo preveč. Pri Vučičevih je bilo pred vojno zemlje za polovico manj kot zdaj, le 11 hektarov, ljudi pa na kmetiji kar 18. Po vojni so mladi ljudje

masovno bežali v Avstrijo za zaslužkom, ilegalno seveda, iz Preloke jih je šlo gotovo 30, pove Ivan, doma ni bilo za služka, morali so po svetu. In danes? Je še revščine? Ne, ni, bi rekel, pravi Ivan, veste, skoraj od vsake hiše je kdo v Ameriki. To se pozna. Tudi tisti, ki so ostali, so modernizirali kmetovanje, in če se je le dalo, se je od vsake hiše kakšen zaposlil, kjerkoli, da je le nekaj rednih dohodkov. Poglejte, v Preloki, ki ima zdaj, če se ne motim, 39 hiš, a je nekaj praznih, tu je zdaj že 8 traktorjev, motorno kosilnico in motorno žago pa ima že skoraj vsaka hiša. Seveda so še ljudje, ki bi se lahko zaposlili, ki bi se radi zaposlili, ki so ob takšnem kmetovanju doma odveč, a se nimajo kje. To velja posebno za žensko delovno silo. Ženske iz vasic ob Kolpi so doslej vedno ostajale doma; niso hodile na sezonsko delo v Ameriko in tudi ne ilegalno v Avstrijo. Zdaj pa se z novim obratom novomeškega Novoteksa v Vinici tudi ženskam obetajo boljši časi. Obrat je že začel s proizvodnjo, v njem je zaposlenih okrog 300 žensk, na delo jih vozi tovarniški avtobus, pobira jih po vseh vaseh od Sinjega vrha do Preloke in še naprej proti Adlešičem, nekateri pa prihajajo na delo tudi z vasi onstran Kolpe, s Hrvaške. Prijavilo se jih je več, kot so jih lahko sprejeli, menda okrog 400, izpadle so seveda starejše, ki so padle pri testih. Sedaj bo dobro, pravijo ljudje, ta obrat v Vinici je za naše kraje ob Kolpi ogromna pridobitev.

Novoteksov obrat je prva tovarna v teh krajih, zato ni čudno, da so ljudje doslej množično s skope kraške zemlje hodili po svetu s trebuhom za kruhom. Izseljevanje se je že sredi prejšnjega stoletja začelo usmerjati v Ameriko in je v zadnjih letih pred prvo svetovno vojno in kmalu po njej zavzelo tak obseg, da skoraj ni bilo hiše brez izseljenca. Nekaj jih je ostalo v Ameriki in še zdaj pomagajo svojcem doma z denarjem, drugi pa so se vrnili prej, popravili hiše, kupili stroje... in potem lažje delali doma na kmetiji. Črnomaljska tovarna Belt se je tudi rodila z denarjem, prislužnim v Ameriki. Leta 1920 je namreč domačin Jože Doltar, povratnik iz Amerike, ustanovil majhno livarno, ki je bila predhodnik današnje največje tovarne v Črnomlju.

Frenkovih 2000 dolarjev prihrankov

Z »zagrizenim« Amerikancem sem se srečal v vasi Balkovci. To je Franc Grdun, ki je 3. septembra letos dopolnil že

91 let, pa še vedno po malem kaj brklja po hiši in okrog nje. Ko sem prišel, mi je najprej povedal, da je v Pittsburghu v Pensilvaniji delal skupaj kar 15 let, in mi rekel, da lahko govoriva po ameriškansko, če seveda znam. Najprej je odšel čez veliko lužo leta 1901 in ostal tam pol leta. Ko se je vrnil domov, je šel v vojsko, potem se je oženil (žena Magdalena še živi, skoraj 4 leta je mlajša od njega, vendar je že deset let skoraj povsem slepa in priklenjena na posteljo), leta 1909 pa je drugič potoval v Ameriko, v isti kraj kot prvič, na isto delovno mesto. Garal sem kot črna živina, mi pripoveduje, pri plavžu sem delal, tam sem se tudi nalezel revmatizma. Trga me po nogah, zime se bojim. Ne, nikoli nisem mislil, da bom tako dolgo živel, ko pa sem toliko pregaral v Ameriki. Veste, tam sem bil Frenk, se zasmije, ko sem prišel domov, pa spet Franc. Govori skoraj samo o delu v Ameriki, o železarni, vse še ve, kakšni plavži so bili in kako so delali, za poznejša leta pa ima precej slabši spomin. Pošteno prizna, da ga je rad pil, da ga še zdaj rad zvrne kakšen kozarec. Vprašal sem ga po zaslužku in po prihrankih, pa je zamahnil z roko, pokazal s palcem v usta in rekel, ovuda je šel denar. Domov je prišel leta 1919, po desetih letih, prej ni mogel, šele po končani vojni. Pravi, da je bilo prej morje zaprto, da niso mogli potovati, da pa je že komaj čakal na to. S seboj je prinesel 2000 dolarjev prihrankov, s katerimi je naredil novo hišo, nekaj je šlo za obleko in druge drobnarije, nekaj pa tudi za davek. Amerikanec Frenk je tudi eden redkih ljudi v teh krajih, ki še zdaj zna zaigrati kakšno vižo na »svirale«, na posebne piščalke, ki jih je kupil, pravi, v Karlovcu. Naučil ga je oče, ko je že kot štiriletni otrok moral gnati krave na pašo. Poskusil je, ko sem bil pri njem, a ni šlo najbolje; rekel je, da je meh že star, pa tudi »svirale« so precej izsušene, saj že dolgo ni igral. »Sviram, sviram, a ne sviram svima, samo onim, ko dolare ima,« se je zasmel in se mi skoraj opravičeval, ker ljudje v teh krajih ob Kolpi posebno starejši, uporabljajo veliko hrvatskih besed.

Kmetijo vodi zdaj njegov sin Jože, po poklicu kmetijski tehnik, zaposlen pa je kot prodajalec v trgovini na Sinjem vrhu. Dopoldne je v službi, popoldne pa z velikim zanimanjem in s strokovnim znanjem obdeluje posestvo, ki ga je za 20 hektarov. Takoj, ko je prišel iz službe, me je povabil v vinograd in mi ga razkazoval z velikim ponosom. V službo se vozi z avtomobilom, le ob sobotah in nedeljah, ko delavskih avtobusov ni, gre s svojim avtom. Na Sinjem vrhu je namreč trgovina odprta tudi ob nedeljah, vsak dan, tako so ljudje zahtevali, prosili, šli so na upravo kmetijske zadruge v Črnomelj in prosili, če je lahko tako, pa so jim ustregli.

Odkup sadja v Vinici

Najstarejša: Nadbregova mama

Ljudje v vasicah ob Kolpi so včasih živeli slabše kot danes. Obdelali so vsako ped zemlje, pa se še vsi niso mogli preživeti, zato so morali po svetu s trebuhom za kruhom. Kljub temu, da so moški včasih precej pili, doma je bilo vino in še več gostiln je bilo kot danes, in da so ženske garale od jutra do večera, kljub temu imamo v teh krajih dosti starih ljudi. Najstarejša na področju krajevnega urada Vinica je Barbara Ivanušič, rojena Žunič, ki zdaj živi v zaselku Vidine na Preloki, po domače pri Nad-

bregovih, rojena pa je bila v Žuničih ob Kolpi 10. aprila leta 1880. Zdaj je torej že v 94. letu starosti, pa sem jo, ko sem jo obiskal doma, še vedno našel na podu, kjer je trgala storže od koruznih stebel. Dva sinova sta ji padla v partizanih. Nadbregova mama rada pripoveduje o preteklosti, o časih, ko so še tkali domače platno, sedanji problemi teh krajev pa je ne zanimajo. Stari ljudje s spomini živijo v časih, ki so bili trši, a lepši, zanje lepši...

Andrej Triler

Nova Novoteksova tovarna v Vinici

Anton Ingolič

Zgodba o grozdu

Zajeten, čokat kmet iz varaždinske okolice s širokim smehom in živahnimi, drobnimi očmi. Bivši partizan seveda. Pripoveduje ne samo s svojo slovenščini tako sorodno govorico, marveč tudi s kretnjami, kakor jih ima naš človek, pa tudi z očmi in srcem. Predvsem s srcem.

»Bilo je jeseni. Z drevja je padalo zrelo sadje, iz vsake preše je dišalo po jabolčniku in vinogradi so čakali na trgače. Lep čas, za kmeta najlepši. Mi pa smo se podili za sovražniki. Čez pospravljene in še nepospravljene njive pa skozi polne sadovnjake in vinograde. Naše roke bi rajši izkopavale krompir, obirale sadje in trgale grozdje, a morale so prožiti puške in mitraljeze pa metati bombe. Težko se je jeseni kmetu vojskovati. In tista jesen je bila bogata. Od jutra do večera sonce in v soncu zrela jabolka, zrele hruške, zrelo grozdje.

Kmet se najlaže vojskuje pozimi. Res je mrzlo, a kmet je navajen vsega hudega. Najhujše je zanj, če ne more vzeti v roke kose, ko je trava zrela, klasje polno in težko.

No, takole se je zgodilo tiste lepe in na srečo tudi zadnje vojne jeseni. Naša četa se je ponoči vkopala vrh vinograda, sredi trt, ki so se kar upogibale pod težo zrelega grozdja. Mitraljezec se je seveda tudi moral vkopati. Iz iste vasi sva bila doma, celo v šolo sva skupaj hodila.

No, pripravimo se torej na boj. Spodaj je sovražnikova postojanka, zato moramo delati tiho in hitro. Za malenkosti ni časa. Lahko nas opazijo, bodimo torej pripravljeni. Moj sosed iz šolske klopi, Ivek, nazadnje le pomeri cev svojega mitraljeza dol pod vinograd. Tam spodaj je cilj. Še pred sončnim vzhodom moramo iz bivše orožniške postaje pregnati sovražnike. Ivek naravnava cev. Vse, kar bi oviralo izstrelke, mora stran. Na desni ni ovire, na levi pa se med cevjo in ciljem pozibava velik grozd. Še enkrat popelje cev s te na ono stran. Seveda, na levi je napoti grozd. Vidim Iveka, da ga skrbi. Pripravljeni? vpraša komandir. Pripravljeni, pripravljene! prihaja od vseh strani, samo Ivek zaprosi: Še malo, samo še malo. Pohiti! veli četni. Ivek se previdno povzpne k trti, prime za vejo z grozdom in jo upogne.

Kakor bi mati prišla otroka za roko in ga odpeljala s ceste, po kateri se pode razpenjeni konji. Pogleda, če bo veja obstala. Bo. Šele potem se zavleče nazaj v jazbino. Popelje cev z desne na levo. V redu! Vsi priprav-

Kmet pokaže na Iveka in pravi: Videl sem, kako je tale tvoj vojak upognil vejo, namesto da bi utrgal grozd in ga pozobal. Kako naj ga pozobljem, se zavzame Ivek, ko pa vinograd ni moj, ampak je tvoj. To ni naše, pravi komandir, naše je samo, da se tolčemo s sovražniki. In da vas in vaše vinograde pa sadovnjake in njive varujemo pred njimi, pri-
stavim. Ej, ej, zakliče kmet in se

Ilustriral: Savo Sovre

ljeni? vpraša četni. Vsi! odgovorimo, čeprav je v vsakem očesu pred nami lep zrel grozd. Čakajte na moj znak, še reče.

In potem? Potem nič! Nekdo je zvečer sovražnikom odnesel na nos, da pripravljamo napad, pa so že pred polnočjo izpraznili postojanko in se umaknili v mesto. Komandir je že hotel dati znak za napad, ko pride nekdo od spodaj povedat, da je postojanka prazna.

Komandir zapove umik. Zberemo se za hišo. Kmetica prinese kruha, kmet sadjevca. Dečki, jejte in pijte! Ne damo se prositi. Oba, kmet in kmetica morata še enkrat po kruha in pijače. Preden se poslovimo, pa kmet vpraša komandirja: Ali tvoji dečki ne zobljejo? Zakaj ne bi zobali? se začudi komandir in z njim vred se začudimo vsi, ki smo bili z njim.

popraska za temenom, takšna je torej vaša disciplina! Da, takšna je naša partizanska disciplina, pritrdiva z Ivekom. Ampak zdaj bi zobali? Seveda bi! Pojdite v vinograd in nazobljite se! Kot šolarji se zapodimo v vinograd. Midva z Ivekom prav tja, kjer sva se bila vkopala. Ivek zravna vejo in odtrga grozd, ki mu je bil za krival cilj. Na, kumek, zoblji! Takega grozdja, še nisem zobal, zares ga nisem, ne prej, ne pozneje,« konča stari partizan svojo zgodbo.

To zgodbo je napisal pisatelj Anton Ingolič, ki se je rodil pod Pohorjem, kjer je našel mnogo snovi za svoje pisateljsko delo. Pisal je za odrasle pa tudi za otroke. Pred nedavnim je v Kurirčevi knjižnici izšla zbirka njegovih ZGODB — VESELIH IN ŽALOSTNIH, izmed katerih smo (malce skrajšano) za vas izbrali Zgodbo o grozdu — veselo zgodbo iz težkih vojnih dni.

Milena Batič

NEKJE MORDA JE ULICA

Nekje morda je ulica,
najlepša ulica sveta.
Ko na večer se skloni
k njej nebo
in zažari na njem
večernica,
na ulici
vojaki zapojo.
Korakajo in pojejo.
V večer pomladni
jim oči žarijo;
namesto pušk
na rami,
v gumbnicah
jim temnordeči
nageljni dehtijo.
Nekje morda je ulica,
najlepša ulica sveta.
Morda nekoč v tej ulici
bom tudi jaz doma.

Ljudska

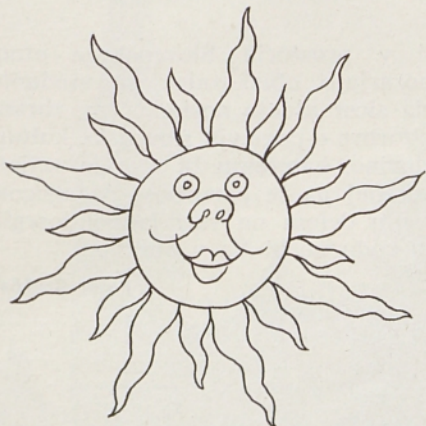
JURČEK ORJE

Jurček s Podgore
ima pisane vole.
Je vole prodal,
je z mački oral.

Neža Maurer

ZADNJI LISTIČ

Zadnji rdeči listič
smo danes pokopali.
Oblaki na pogrebu
bridko so jokali.
A v vogalu risbe
je nekaj zasijalo:
To je sonce listu
lučico prižgalo.

Krožek mladih dopisnikov

Moj očka

Vedno, ko zaslišim ladijsko sireno, si želim, da bi prišla v Koper ladja, na kateri pluje moj očka. Je namreč prvi oficir na tuji ladji. V dolgih letih plovbe je prepotoval vse oceane. Nestrpno pričakujem njegova pisma, ki prihajajo iz vseh krajev sveta.

Kadar pride očka domov, je zame velik praznik. Pripoveduje mi o svojih potovanjih. Smejeva se in igrava. Mama včasih v šali reče, da je atek prav takšen otrok, kot sem jaz. Posebno rada ga opazujem, ko bere knjigo. Všeč so mi njegovi črni lasje, ki pa so že osiveli, in njegov resni, vedno zamišljeni obraz. Zelo je delaven, skrben, pošten in dober srčen. Rad me ima. Vedno mi prinese darilo iz tujine. Tudi jaz ga imam zelo rada. Zame je najboljši očka na svetu. Ne bi ga zamenjala za goro zlata.

Ksenija Vukšič
učenka 4. razreda v Kopru

Moje počitnice v domovini

Ime mi je Tomaž. Hodim v 7. razred osnovne šole.

Bilo je v petek dopoldne. Pri nas se je končal pouk že ob desetih. Bile so namreč počitnice. Zelo sem jih bil vesel, saj bi spet rad enkrat videl svojo domovino. V nedeljo zjutraj smo se odpeljali. Opoldne smo bili že v Avstriji. Zelo lepo je. Videl sem lepe travnike, zelene gozdove in široke ceste. Proti večeru smo prišli v domovino. Drugi dan sem že pomagal ateku, vozil in presipaval sem pesek, nabiral gobe in se kopal v šmarjeških in čateških toplicah. Ko smo šli nazaj v tujino, mi je bilo zelo hudo, kajti rad bi ostal za vedno tam.

Tomaž Modic
Stuttgart

Pomagal sem obirati sadje

Pri nas doma imamo jabolane. Ateku sem jih večkrat pomagal obirati. Ati je šel po lestev. Lestev je nastavil na drevo. Zlezal je nanjo in trgal jabolka. Dal jih je v košaro. Jaz sem sadje obiral po tleh in se sladkal z njim.

Borut Kokalj
4. razr. slov. dop. pouka v Ravensburgu

Moj petnajsti rojstni dan v tujini

Moj 15. rojstni dan, ki sem ga imel 4. 9. 1973, sem praznoval doma v Ravensburgu. K nam so prišle tri družine iz Ravensburga. Mamica je spekla potico, skuhalo pa je tudi kakav in čaj. Od očka sem dobil nove copate, od mame pa nove hlače. Od strica in tete sem dobil denar, ki sem se ga zelo razveselil. Vsi smo bili veseli. Drugi dan so me prijatelji povabili v samopostrežbo, kjer smo se najedli in napili limonade. Kupili smo si tudi sladoled. Igrali smo se na vrtu pri prijatelju. Pripovedovali smo si šale in čitali knjige.

Čeprav sem šele 15 let star, sem se že zdaj odločil, da bom ostal v Nemčiji. Tu imam vse prijatelje, ko pa pridem v Slovenijo, se noče

nihče igrati z menoj. V domovino bom šel, ko bom star. V domači zemlji želim umreti. Hodim v 7. razred. Učil bi se rad za trgovca.

Stanko Kokolj
Weingarten

Najlepše je v Vratih

Poleti sem bil na počitnicah v domovini. Prvi teden sem bil s starši na Bledu. Kadar je bilo lepo vreme, sem se šel kopat. Naslednji teden sem šel s starši taborit na morje. Kot vsako leto smo bili tudi letos ob Limskem kanalu v bližini Vrsarja. Morje je bilo zelo toplo, sonce pa je kar preveč pripekalo. Ko smo se vrnili z morja, smo bili še nekajkrat v hribih. Zelo mi je bilo všeč pri Češki koči pod Grintovcem. Še lepše je bilo v Vratih pod mogočno triglavsko steno. Prvič v življenju sem jo videl tako od blizu. V domovini je bilo vedno lepo.

Erik Modic
slov. dopolnilna šola Stuttgart-Degerloch

Moj najlepši dan med počitnicami

Minil je teden dni, odkar sem bila v domovini. Takrat je bila sobota. Že zgodaj zjutraj smo začeli z delom pri naši hiši. Prej nismo nikoli začeli delati tako zgodaj. Bil je poseben dan, zato smo vsi z veseljem prijeli za delo. Vse dopoldne smo pridno delali in mnogo naredili. Po kosilu pa smo se začeli pripravljati za konec tedna. Hitro smo se pripravili in v dveh avtomobilih čakali vozika. Bilo je zelo lepo vreme in zato smo se peljali v Radence, kjer je zelo veliko kopališče. Vse popoldne sem se sončila in kopala. Ta dan je bil zelo lep. Proti večeru smo se peljali na kopališče. Kegljala sem s stricem. Ko smo se napotili proti domu, je bila že noč. Doma je bila dobra večerja. Po večerji so šli najmlajši v posteljo, ostali pa smo peli lepe in vesele slovenske pesmi.

Naslednji dnevi so minili zelo hitro in kmalu je prišel dan za odhod v tujino. Lepo je v tujini, toda najlepše je v tisti deželi, kjer smo doma.

Joži Škofič
Stuttgart-Vaihingen

Mojca in Tanja Gruber iz Göteborga. Njun očka Vladimir je podpredsednik Slovenskega društva »France Prešeren«. Starši želijo, da bi obe znali slovensko, zato se pridno učita.

Z naramnim košem je povezano trdo delo

Preprost »gnojni« koš v nekdanjih časih

Pleten skedenj v vasi Vukovci pri Vinici v Beli krajini

Slovenski etnografski muzej si z vrsto razstav o ljudski obrti prizadeva v dneh, ko tako kot ljudska umetnost izginja tudi ljudska obrt, predstaviti te zanimive oblike dejavnosti naših vasi. Razstava »Pletarstvo na Slovenskem« je ena izmed takih. »Predstavlja nam eno najstarejših in najbolj razširjenih obrti,« nam je o njej dejal direktor Slovenskega etnografskega muzeja dr. Boris Kuhar. »Kako zgovorno vsestransko uporabnost je imelo pletarstvo v življenju slovenskega kmeta, vidimo na tej razstavi, na kateri je zbranih kakih 300 predmetov iz vseh koncev Slovenije. Kaže nam velik smisel naših preprostih ljudi, kmetov, obrtnikov in delavcev za lepoto. Posamezni pleteni predmeti so prave umetnine.«

Razstavni prostori Slovenskega etnografskega muzeja, ki domuje v zgradbi Narodnega muzeja, so dobesedno napolnjeni s predmeti, ki jih je višji kustos Milka Brasova pripravila za to razstavo. Zanimivo je, da so zanje zbrali predmete večidel na terenu, v slovenskih vaseh, kjer ta ljudska obrt, ki včasih meji že na ljudsko umetnost, ponekod še živi. Slovenski etnografski muzej tako torej ni samo predstavil te ljudske obrti s to razstavo, ampak

Koš je tudi lahko umetnina

je hkrati zbral najbolj značilne predmete za svoje stalne zbirke, ki jih ima raztresene po Sloveniji, ter jih tako rekoč takrat, ko je ljudski obrti pravzaprav že odzvonila zadnja ura, ohranil slovenski kulturni zakladnici.

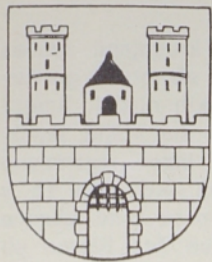
Glede na to, da je pletenih predmetov ogromno, se je moral prireditelj razstave omejiti zgolj na predmete, ki so v zvezi z delom doma, na polju, ter shranjevanjem, prenašanjem in prevažanjem. Za razvoj pletarstva je bilo posebno важно gradivo: tako ločimo izdelke iz slame, ličja, vrbovega šibja in vrbovih viter, leske in leskovih viter, smrečja in sroboti.

Ker se stari predmeti v glavnem niso ohranili, so razvoj pletarstva skozi stoletja prireditelji razstave ponazorili z velikimi fotografijami histeričnih upodobitev: tako so, na primer, postavili za uvod razstavi fotografijo antičnega spomenika z naših tal, ki prikazuje človeka s košaro, potem so razvrstili fotografije srednjeveških fresk in slednjič reprodukcijo iz Valvasorjeve »Slave« in druge bakrotiske.

Predmeti, razstavljeni v prostorih Slovenskega etnografskega muzeja, opozarjajo obiskovalce na vrednote ljudske obrti, ki morda sicer uidejo našim očem, zbrani skupaj pa prepričljivo govore o poglavju slovenske kulture in materialne zgodovine, kateremu bi morala veljati vsa naša pozornost, posebej pa še pozornost pedagogov, ki bi s svojim kulturnim delom na vasi lahko dosegli, da ta obrt pri mlademu rodu ne bi šla v pozabo.

Peter Breščak

Slovenj Gradec

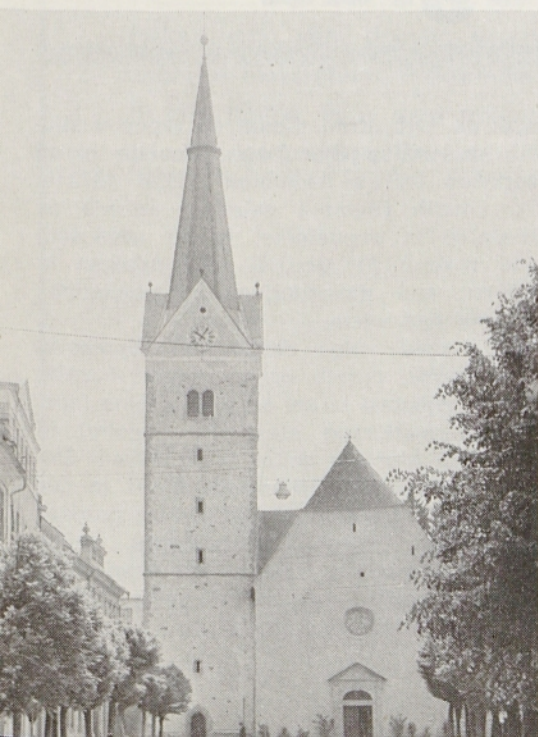

mesto turističnih zanimivosti

Slovenj Gradec je izreden kraj! Izreden zato, ker se ni pustil uspavati v mirnem podeželskem zakotju. Čeprav je kraj razmeroma majhen in leži proč od velikih cest ter je ostal tudi brez železnice, pa je vendarle živ in dejaven. Če zapišemo, da je Slovenj Gradec središče neke občine, je to premalo. Slovenj Gradec je tudi kraj, kjer ima svoj sedež gozdno gospodarstvo, katerega vsestranska dejavnost seže precej čez gozdarske in občinske meje. Slovenj Gradec je tudi kraj, kjer deluje močan in široko razgledan kulturni krog, zbran okrog umetnostne galerije, ki je znana po vsej Sloveniji in daleč čez meje ožje ter širše domovine. Zaradi vsega tega in še zaradi marsičesa drugega je Slovenj Gradec res izreden kraj!

Mestece leži v prostrani kotlini, po kateri si Mislinja med obronki Pohorja in Uršlje gore išče pot k Dravi. Mesto je staro, saj so našli na griču, v neposredni

Znamenita cerkev iz 16. stoletja v Slovenj Gradcu

Panorama Slovenjega Gradca

okolici, ostanke ilirskega gradišča; mimo je šla tudi rimska glavna cesta, ki je povezovala Celeio z Virunumom na Gosposvetskem polju. Že v 13. stoletju je Slovenj Gradec postal trg in potem — leta 1440 — mesto. Mesto hrani iz svojih starih cvetočih let veliko pomembnih zgodovinskih in umetnostnih spomenikov; tu so svoj čas delovali mnogi znameniti slikarji.

Slovenj Gradec je tudi industrijski kraj. Imajo več majhnih, a pomembnih tovarn (usnje, merila, oblazinjeno pohištvo, kovinski izdelki) in precejšnje lesno podjetje. V zadnjem času pa se naglo razvija tujski promet, saj ima Slovenj Gradec dobre pogoje za razvoj tako zimskega, kakor tudi letnega turizma. Zanimivo je, da je pobudnik za turistični napredek gozdno gospodarstvo, ki se je lotilo te gospodarske dejavnosti ne le zagnano, temveč tudi načrtno.

Slovenjegraški gozdarji menijo, da ne morejo drugače, kakor da se »vtaknejo« tudi v kmetijstvo in v turizem. Gozdar mora pomagati kmetu s cesto, z elektriko in neredko tudi s stroji. Gozdar bi rad, da bi kmet ostal na svoji zemlji sredi gozdov, da bi pozimi pomagal pri sečnji in da bi gozdovi ne bili sami.

Turizem pa nekako »pade« zraven. Da bi kmet lažje vztrajal na kmetiji, mu je turizem v pomoč, zlasti če nima veliko zemlje.

Slovenjegraški gozdarji so se lotili tudi žičnic. Ugotovili so, da so smučarske žičnice lahko nekakšen »stranski produkt«, saj imajo številne žičničarje, ki pozimi pogosto nimajo ravno polne roke dela. Najprej so speljali smučarsko vlečnico iz doline na bližnji Rahletov

vrh, kjer so uredili lepa smučišča. Lansko leto pa je začel skoraj že s polno paro delovati pravi smučarski center na zahodnih pobočjih Pohorja, pod Veliko in Malo Kopo. Speljali so ceste v čudovit gorski svet, pozimi jih pluzijo, usposobili so več prej napol zapuščenih planinskih koč in razpeli prek prostranih pobočij številne vlečnice; med njimi je ena, ki velja za najdaljšo v Evropi. Smučišča nad Slovenj Gradcem veljajo, poleg ribniških, za najlepša in zlasti za najbolj trajna na vsem Pohorju. Medtem ko sneg na Mariborskem Pohorju pod vplivom tokov iz panonske ravnine kmalu skopni, pa se na slovenjegraški strani Pohorja dlje drži, ker je kotlina ob Mislinji pozimi pravo jezero mrzlega zraka in velja za kraj, ki je kljub sončnemu vremenu eden najhladnejših v Sloveniji.

Prav zaradi tega — zaradi svežine — je Slovenj Gradec zelo obiskan tudi poleti, ko se sem zatekajo vsi, katerim je drugje prevroče. Poleti vabi zlasti Pohorje; središče poletnega turizma pa se razvija okrog slovenjegraškega športnega letališča, ki leži nekaj kilometrov južneje od Slovenj Gradca. Na letališču je gostišče z bungalovi in urejen kamping; v pripravi pa je gradnja velikega bazena in manjšega hotela. Letališče je cilj mnogih domačih in tujih gostov, ki se tu urijo v motornem letenju in v jadralstvu ter padalstvu.

Slovenj Gradec, tak kakršen je, je privlačen in zanimiv cilj, tako za izletnika, kakor tudi za dopustnika... Zgodovina in šport, umetnost in lov, zelena zatišja in krasna smučišča...

D. K.

Kotlje v nevihti. Tu je bil rojen slovenski pisatelj Lovro Kuhar — Prežihov Voranc, ki bi letos dopolnil osemdeset let. Umrl je leta 1951

Po Mežiški dolini

S Smrekovca v Dravograd

Včasih kdo reče, da gre na Koroško, pa takoj mislimo, da je namenjen čez mejo, v Avstrijo. Pa ni vedno tako, čeprav prideš iz Ljubljane hitreje na tisto Koroško, ki je onstran meje, kakor na Koroško, ki je tostran nje...

Pred prvo svetovno vojno je bila Avstrija razdeljena v dežele, katerih meje so šle podolgem in počez čez slovensko ozemlje. Meje med tedanjo Koroško in Kranjsko se ne pokrivajo z današnjo državno mejo, kakor menijo mnogi. Takratna Koroška je obsegala še Jezersko in Mežiško dolino ter okolico Dravograda.

Razen tega je spadal pod Koroško tudi Trbiž z okolico. Na mirovni konferenci so takrat Jugoslaviji brez velikih razprav dodelili Jezersko in Mežiško dolino z Dravogradom, Italiji pa Trbiž.

Tretja pot na Koroško

Torej gremo na Koroško — tostran meje! Avtobus iz Ljubljane v Ravne pelje čez Trojane in skoz Velenje ter Slovenj Gradec do cilja. Pot je dolga celih 130 kilometrov. Če bi se peljali z avtom iz Ljubljane skoz Kranj in čez Jezerski vrh v Železno Kaplo ter naprej po Podjuni v Ravne, bi bila pot dolga le 95 kilometrov. Najbližja pot iz Ljubljane v Ravne bo (nekoč) tista, ki bo šla skozi Kamnik in na Črnivec ter čez Rak v Podvolovjek ter potem iz Ljubnega čez Smrekovec v Črno in Ravne. Večji del te ceste že obstoja, vendar so to v glavnem počasne gozdne ceste; razdalja pa ni večja od (približno) 90 kilometrov. Kakorkoli že, odločil sem se za slednjo, navidez najbližjo smer.

Prihajamo na Koroško po cesti, ki je bila zgrajena šele v zadnjih letih za gozdarje, da lažje odvažajo les iz gozdov okrog Smrekovca.

Po globokih grapah pod krošnjami dreves je speljana cesta mimo samotnih gozdarskih koč, ob bistrh potokih nizzdol. Kmetij je malo, skrite so očem na višjih legah, kjer so na goličavah in lazeh raztresene kmetije Ludranskega vrha. Ko smo že v dolini, se nam pridruži prav tako gozdna cesta, ki pride iz Solčave čez Sleme po dolini Bistre. Še nekaj ovinkov in že smo ob sotočju Bistre in Meže.

Na Peco h Kralju Matjažu

Cesta, ki ob Meži zavija na desno nizzdol, je bolj zvožena, vodi v Črno. Cesta, ki zavija na levo, se nam zdi, kakor da ne pelje nikamor; izgublja se v ozki dolini med strmimi gozdnatimi pobočji.

Toda ta »leva« cesta gre v svet, ki ni ne pretirano samotna in sploh ne izgubljen. Ta cesta pelje v enega najlepših kotičkov Slovenije. Krenimo po tej »izgubljeni« cesti poiskati še neznani slovenski gorski paradiz! Kmalu se na desno navkreber odcepi pot, ki gre v raztreseno vas Podpeca (dva kilometra od dolinske ceste). V njej stoji stara Miheva kmetija, kjer imajo poleti v gosteh turiste.

Kjer je bil doma »Koroški Aljaž«

Vrnimo se nazaj k Meži in nadaljujmo pot ob njenem toku navzgor! Kmalu se odcepi — spet na desno — cesta v dobre štiri kilometre dolgo dolino Tople, kjer je raztresenih petero kmetij v idiličnem miru pod gozdnatimi strminami Pece.

Spet se vrnemo v dolino in spet rinemo ob Meži navzgor. Prvi odcep se nam po-

nudi na levo stran. Cesta se vzpne v ključih do vasi Sv. Jakob. Naselje okrog cerkvice leži v nadmorski višini 1073 m. Pri kmetih (Šumev) naletimo seveda na izletnike in dopustnike, ki so navdušeni nad zrakom in razgledi, nad mlekom in mirom, nad gospodarjem in gospodinjjo, skratka nad vsem.

Tu je pred vojno dolga leta župnikoval Ivan Hojnik; prijelo se ga je ime »koroški Aljaž«. Njegova strast so bile planine (speljal je markirano stezo na Raduho) in povezava Mežiške doline s središčem Slovenije; trasiral je cesto ob Bistri in čez Sleme, prav tisto po kateri so gozdarji mnogo let potem, ko je župnik Hojnik umrl v taborišču Dachau kot žrtev fašističnega nasilja, res speljali cesto, po kateri smo prišli na Koroško.

VSE ZA VAS IN VAŠ DOM

Vsak dan iz Gorenja

Veličino in pomen Gorenja boste najlažje dojeli, če vam predstavimo dnevno proizvodnjo v kosih. Uspeh smo dosegli samo z najsodobnejšo organizacijo dela, z lastno razvojno službo, z dobro organiziranimi servisi po vsej domovini in z neposrednim spremljanjem novosti v svetu.

Prikazujemo vam dnevno proizvodnjo bele tehnike in zabavne elektronike. Popolnejša in pomembnejša od te bi bila tabela, ki bi vam prikazala proizvode celotnega združenega podjetja Gorenje.

Proizvodi	Kosov
Štedilniki	več kot 3.000
Pralni stroji	1.600
Hladilniki	2.000
Zmrzovalniki	500
Mali stroji za gospodinjstvo	3.000
Televizorji (črno-beli in barvni)	300
Kuhinjski elementi	300

20 let Gorenja - vaših 20 let

Cenjeni potrošniki!

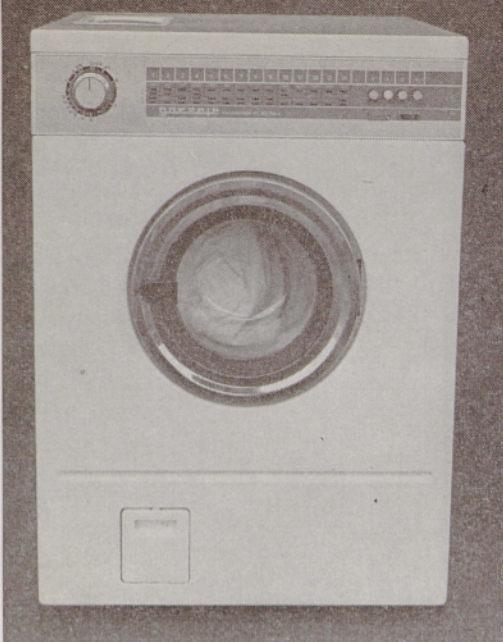
Letos slavi Gorenje dvajsetletnico svojega obstoja. Za nami je 20 let naporov, 20 let odrekovanja, trdoglavosti in volje, vztrajnosti in hotenj, prepričanja, da smo izbrali pravo pot. Sleherni naš novi korak in naša nagla rast nam to potrjuje, kot tudi vaše odločitve, da kupujete naše izdelke z zaupanjem, ki ga imate v naše delo, torej v našo kvaliteto.

Danes je Gorenje neizogiben sestavni del vašega doma, je pomemben del vašega prostega časa, je nagrada moža ženi in vaš spremenjeni odnos do okolja in družbe, kot tudi vaša nova vloga v njem.

Gorenje je vaš prijatelj in ostvarete vaših želja.

Gorenje je mladost in tradicija.

In prav zaradi tega Gorenje misli na vas.

PS 664 BIO, 12 programov

Namesto vaših rok

Za sodobno pranje potrebujete enega od pralnih strojev Gorenje, na katerem si morate hkrati tudi izbrati ustrezen program. S pralnimi stroji Gorenje pere več kot milijon gospodinj.

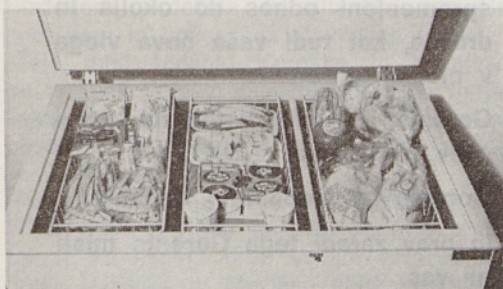
Vse, kar vam nudi Gorenje, je plod dolgotrajnih izkušenj, intenzivnega raziskovanja in temeljitega preverjanja. Pralni stroj Gorenje je razen tega tudi lep oblik ter superavtomatski. Ravnanje z njim je zelo preprosto. Vedno vam opere tako, kakor mu določite vi. Dela tiho in mirno. Z avtomatsko nastavitvijo temperature imate zagotovljeno temeljito namakanje. Pralni stroj Gorenje pere z občutkom, tako da mu lahko povsem zaupate.

Pralni stroj Gorenje je za vas zelo pomemben ter moramo prav zato zagotoviti njegovo brezhibno delovanje. Zato imamo po vsej Jugoslaviji organizirano močno servisno službo. Tako imate vedno pri roki strokovnjaka-serviserja ter vse rezervne dele. To je zagotovilo, v katerega lahko povsem zaupate.

Marketing v gospodinjstvu

Zmrzovanje je danes najboljši način za ohranitev svežine živil čez celo leto. Z navadnim hlajenjem lahko to svežino ohranimo le nekaj dni. Z uporabo zmrznjenih živil pa lahko zagotovimo večjo raznolikost prehrane v tistih mesecih, ko je zaradi pomanjkanja svežih živil sestavljanje obrokov znatno oteženo.

ZMRZOVALNIK GORENJE JE STABILIZATOR HIŠNEGA PRORAČUNA IN MINI SUPER-MARKET.

Zmrzovalnik »Gorenje«

PS 664 BIO R z rezervoarjem za vodo

Nikoli v zadregi

SAMOPOSTREŽBA, SHRAMBA, MINIBAR To je tisto, kar že dolgo iščete.

Hladilnik Gorenje je praktičen in zanesljiv. Z njim ni živčnosti in skrbi zaradi nepričakovanih gostov. Hladilnik Gorenje ohranja svežino jedil in njihove naravne lastnosti ter ima vse prednosti, ki jih sleherni gospodinja pričakuje od odličnega hladilnika.

Hladilniki Gorenje se odlično ujemajo s sleherni opremo, so elegantni in dovršeni, primerni za vsak prostor ter zagotavljajo trajno svežino, kar zmeraj velja za hladilnike Gorenje.

Hladilniki imajo kompresorski sistem hlajenja. Priključujejo se na vtičnico 220 V 50 Hz. Področje dela pri različnih napetostih je od 170 do 255 V pri 50 Hz in od 185 do 265 V pri 60 Hz. Sistem je opremljen z Danfossovimi kompresorjem. Izdelujejo se hladilniki za 115 V 60 Hz električne mreže.

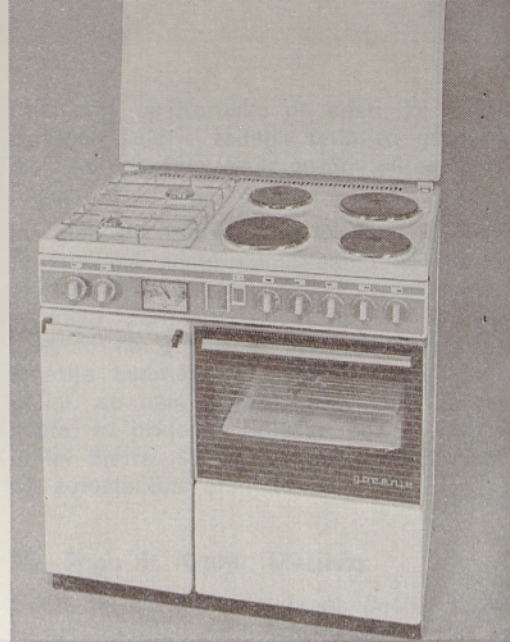
Ohladitev v izparjevalcu je pri normalnih pogojih do -12°C . Termostat ima posebno napravo za polavtomatsko odtajanje izparjevalca. Vrata hladilnika se zapirajo magnetsko. Pri odpiranju vrat se avtomatično prižge lučka. Garancija velja za hladilnik 1 leto, za agregat pa 5 let. Barvo hladilnika lahko kupci izbirajo po želji.

V središču svetovnih dogodkov...

Iskali ste kvaliteto in odločili ste se za Gorenje Color Super TV 950 ali Gorenje Automatic TV 900. Nič čudnega, saj s tako ostro, jasno in čisto črno-belo sliko ali s čudovitimi naravnimi barvami barvnega televizorja Gorenje spoznavate in doživljate znane in neznane kraje, dogodke in novosti ter se zabavate.

Sinteza praktičnosti in uporabnosti

Izkušnje Gorenja so: visoka raven kvalitete, solidna izdelava, uporabnost ter lepota izdelkov. Poglejmo štedilnik Gorenje od blizu: jeklo, dekapirana pločevina, sestavni deli in drugi material, vse je prvovrstne kvalitete, razen tega pa se vse odlikuje z zanesljivostjo in odpornostjo.

E 446 GSL

Praktičnost, zanesljivost, ekonomičnost

Solidno sestavo in odpornost uporabljenega materiala pa lahko najdemo tudi ob pogledu v notranjost štedilnika Gorenje. Z zunanje strani dekapirana pločevina, znotraj pa posebni materiali za funkcionalno delovanje.

POMEMBEN DOSEŽEK

Katalitična pečica s samočiščenjem

S katalitično pečico s samočiščenjem so opremljeni vsi električni, plinski in kombinirani štedilniki Gorenje, ki imajo v svoji tipski oznaki aparata vključeno oznako »K«. Pečica predstavlja pomemben dosežek v razvoju na področju gospodinskih strojev. Prevljučena je s specialnim emajlom. Ob pravilni uporabi je zmerom čista.

Antene — roke v svet

Tovarna je tako v Jugoslaviji kot zunaj njenih meja znana kot proizvajalec kvalitetnih anten za sprejem TV signala in UKV sporeda. Izbor anten je velik. Tovarna izdeluje tudi sobne antene za sprejem lokalnih oddajnikov. Posebnost je sobna antena z lučko. Izredno širok je program anten za montažo na strehi. Antene se delijo na tri osnovne skupine: na antene za sprejem VHF signala, UHF signala ter kombinirane antene za sprejem VHF in UHF signalov hkrati. Tovarna je izdelala tudi specialne antene, v katere je mogoče vgraditi transistori ojačevalce in rabijo za območja, kjer so signali zelo šibki.

Gorenje-Fecro

Korita iz nerjavečega jekla za pomivanje so zelo iskano blago. Letos jih bo Fecro izdelal več kot 100.000 v različnih dimenzijah. Fecro na ta način kompletira proizvodnjo kuhinje, ki jo proizvaja Gorenje.

KUHINJA GORENJE — KUHINJA MNOGIH KOMBINACIJ

Kuhinja vaših želja

Kuhinja Gorenje je rezultat dolgotrajnega preučevanja opravil in premikanja gospodinje. Sestavljena je tako, da gospodinjici skrajša pot, olajša njeno delo in omogoča večjo preglednost.

Gorenje vam za vašo kuhinjo nudi 40 različnih kuhinjskih elementov: viseče omare, delovne mize, korita, visoke omare in specialne elemente.

Kuhinja Gorenje se odlikuje s preizkušeni materiali, ki so odporni pred vlago in ukrivljanjem. Vse zunanje in notranje površine njenih elementov lahko čistite z vlažno cunjjo ter z dodajanjem najrazličnejših sredstev za čiščenje brez ostrih robov. Kovinske mreže so plastificirane na poseben način ter so zato znatno odpornejše. Kuhinjo si lahko sestavite sami. Kuhinjske elemente brez težav postavite čisto k zidu. Sleherni od njih ima na spodnjem koncu primeren izrez ter mu tako ni v napoto letva na tleh ob zidu. Vijaki za pritrjevanje elementov na zid ter za njih medsebojno povezovanje so priloženi.

NOVOST

Mini kuhinja Gorenje

zavzema najmanj prostora in nudi več, kot si mislite. Mini kuhinja Gorenje je idealna rešitev za sleherni kotiček. Njen osnovni element je sestavljen iz dveh omaric in vrhnje plošče. Ta je iz nerjaveče pločevine in ima dve plošči za kuhanje ter pomivalno korito. Dimenzije tega osnovnega elementa so 1000 × 600 × 850 mm. V omaricah je poleg drugega vgrajen 70-litrski hladilnik. To celoto dopolnjujeta viseči omarici iz standardnega programa Gorenje.

Veliko darilo

Zaupno vam lahko povemo, da se boste svoji skrbni ženi ali materi, svojim najdražjim najlepše oddolžili tako, da jim svojo globoko hvaležnost izkažete z izborom malih gospodinjskih aparatov za gospodinjstvo. Izbor ni težak, saj vam je Gorenje pripravilo vse, da vam olajša vašo odločitev.

Tu je, na primer, zložljiva sušilna kapa VICTORIA GORENJE. Ta sicer ne sodi v kuhinjo, toda pripada kuharici, še posebno praznični. Za praznik žena mora biti ta lepa in negovana. Zato mora sleherni moderna ženska imeti pri hiši sušilno kapo za lase VICTORIA GORENJE. Ta je zložljiva, varna in zanesljiva, lahka, praktična in prijetna.

H 715 LUX, 135 litrov

Kot ta list papirja so lahko tanki režnji klobase, salame, kruha, sira in zelenjave, če rezanje zaupamo ELEKTRIČNEMU STROJU ZA REZANJE GORENJE.

V kuhinjo sodi tudi STROJ ZA MLETJE GORENJE. To ni klasični stroj za mletje. Pri njem ni nikakršnega pritiranja na mizo ne strahu za prste ne napora ne čiščenja. Vse gre samo, zanesljivo, hitro in čisto. ELEKTRIČNI MEŠALEC se imenuje 3-MIX zato, ker ima tri hitrosti. Hitrost mešanja je treba prilagoditi priključkom, ki jih uporabljamo, in hrani, ki jo pripravljamo. Mešalec je vsestranski pomočnik v gospodinjstvu.

Kuhinjska tehnična RECORD GORENJE nadomestuje natančno kuharjevo roko. Obesimo jo preprosto na zid, pred prahom pa jo zavarujemo tako, da jo zapremo.

Gotovo bi lahko rekli, da se ne boste zmotili, če boste darilo iskali med malimi gospodinjskimi aparati GORENJE. Ti niso samo nadvse praktični pomočniki v gospodinjstvu, marveč so tudi prijetni za oko.

Gorenje-Rapid

Gorenje se je odločilo s primerno kmetijsko mehanizacijo pomagati zasebnim kmetovalcem. Zato proizvaja motorne kosilnice, vozila Reks kombi in enosne bencinske traktorje.

Te stroje je Gorenje začelo proizvajati v kooperaciji s švicarsko firmo Rapid. Stroji, katerih uporabne možnosti so skorajda neomejene, so sposobni tudi za opravlila, ki so za klasične predstave o sodobnem kmetijstvu.

Kosilnica — najnovejša iznajdba

Kosilnica Gorenje-Rapid 101 je štiritaktni stroj s petimi konjskimi močmi. Je lahka in okretna ter je z njo lahko ravnati. Njen delovni doseg je 130 centimetrov, kosi pa tudi na vzpetinah z nagibom do 40 stopinj. ČEMU JE NAMENJEN TA IZREDNI STROJ?

V prvi vrsti je namenjen za košnjo mnogih rastlin, ki jih ni mogoče pokositi z uporabo traktorja ali večjih strojev. Kosilnica 101 pa je človekov dragoceni sodelavec tudi pri obrambi pred snegom. Oborožena s plugom učinkovito čisti sneg in dela steze in poti skozi snežne zamete.

H 717 LUX, 175 litrov

Idealni stroj za hribovita območja Reks kombi Gorenje-Rapid

Reks kombi, stroj za vse, je idealen za hribovite kraje. S sedmimi konjskimi močmi v motorju je močnejši brat motorne kosilnice. Namenjen je v prvi vrsti za košnjo. Ima doseg 130 do 160 cm, težak pa je vsega 190 kg, zaradi česar ga je lahko uporabiti v raznih okoliščinah, razen tega pa kosi tudi na vzpetinah z nagibom do 60 stopinj. S priključki je uporaben tudi v kmetijstvu in za mnoga druga opravila.

Traktor, ki ne potrebuje traktorista

Enosni traktor z bencinskim motorjem, ki premore 12 KM, lahko orje brez človeka. Natančneje povedano — med oranjem brazd ne potrebuje človeka, ta ga lahko počaka na koncu njive ter mu en plug spusti, drugega pa dvigne, nakar traktor spet sam nadaljuje z delom.

Ta traktor z lahkoto premaguje nagibe vzpetin tudi tam, kjer so celo voli brez moči. Človek, ki sedi za njegovim krmilom pri oranju navkreber, se lahko pri vzpetini 41,5 stopinj samo čudi vzdržljivosti stroja. Tudi ta stroj iz Velenja zagotavlja široke možnosti uporabe. Opremljen je s priključki za vse vrste oranja, tudi do 30 centimetrov, košnje ter prevračanje in zbiranje sena. Skupaj ima deset priključkov. Z njimi je lahko koristen tudi za vrtnarje, sadjarje, vinogradnike in druge kmetijske proizvajalce, še zlasti v hribovitih predelih.

Ne pozabite, da imajo kmetijski stroji Gorenje zagotovljen tudi servis ter rezervne dele v vse številnejših prodajalnah Gorenje po vsej Jugoslaviji.

Pomnožena pomoč

Elektromotorje Gorenje-Sever je mogoče priključiti na naslednje stroje: na slamo-reznilo, mlatilnico, mlin za žito, mlin za sadje, stroj za luščenje koruze, na puhalnik za seno, na žago cirkularko, na žago za deske...

Lažji elektromotorji Gorenje-Sever, predelani za pogon kmetijskih in obrtniških strojev, se odlikujejo po preprostem ravnanju z njimi. Ker so izdelani v skladu z normami IEC, so varni. Garancija zanje velja 18 mesecev.

Izredna kosilnica »Gorenje-Rapid«

Kar kupujete v tujini, dobite tudi doma...

Veliko skrbi in nepotrebnih potov imajo vsi tisti, ki različne izdelke kupujejo v tujini ter jih nato prevažajo domov. Prihaja do komplikacij na carini in pri prevozu, pozneje pa pri nakupu nadomestnih delov ter pri iskanju servisa.

Zaradi vsega tega smo razmišljali, kako bi omogočili preprost nakup naših izdelkov tudi za naše ljudi v tujini. Organizirali smo predstavniško mrežo v ZR Nemčiji s sedežem v Münchnu. Naši predstavniki vas bodo poiskali in vam ponudili vse informacije o proizvodih, pogojih prodaje, cenah, servisu in o vsem, kar vas bo zanimalo.

Po izboru proizvodov boste naročilnico predali našemu predstavniku, devize pa boste vplačali prek vašega računa pri banki ali po pošti na račun Gorenja G.m.b.H. MÜNCHEN.

Takoj po prejemu vplačanega zneska bomo na svoje stroške poslali naročene izdelke do zadnje železniške postaje prejemnika v Jugoslaviji, ki nam ga boste navedli.

Če se ne boste mogli odločiti za nakup naših izdelkov v tujini, vam bomo rade volje postregli v naših prodajalnah in servisnih poslovalnicah v Jugoslaviji, kjer imamo prav tako organizirano prodajo za devize. Tudi tu vam bomo zagotovili prevoz do doma.

Naše geslo je: Vse za vaš dom!

Pri prodaji svojih izdelkov se zavedamo, da moramo svojim kupcem nuditi kvalitetne, funkcionalne in estetske izdelke, ki lahko konkurirajo tudi katerikoli tujim izdelkom.

S prizadevanji našega kolektiva smo to tudi dosegli. Številni naši izdelki so prodrli na tuja tržišča, kjer uspešno konkurirajo tujim izdelkom. Z gotovostjo lahko trdimo, da boste z izbiro našega izdelka dobili dobrega pomočnika, ki vam bo prinesel korist in zadovoljstvo.

Toda kljub temu vam želimo posebej navesti nekatere prednosti, ki jih boste imeli, če se odločite za nakup našega izdelka:

- ob plačilu z devizami vam nudimo poseben popust,
- izdelek lahko naročite in plačate v tujini, mi pa ga bomo poslali do zadnje železniške postaje prejemnika v Jugoslaviji,
- na ta način se boste izognili neprijetnostim pri prevozu in carinskim formalnostim,
- ne boste plačali carine,

— imate zelo širok izbor gospodinjskih strojev, televizorjev, kuhinj in male kmetijske mehanizacije,

— zmerom so vam zagotovljeni nadomestni deli,

— za izdelke veljajo garancijski rok in brezplačna popravila v tem roku,

— na razpolago imate eno izmed največjih servisnih mrež v Jugoslaviji,

— svojemu prijatelju lahko prek nas podarite gospodinjski stroj, ne da bi vam pri tem bilo potrebno iti na dolgo potovanje.

Torej je potrebno samo to, da pošljete prek banke ali pošte na račun Gorenja G.m.b.H. München vplačilo ter da podarite, kaj moramo dostaviti in komu. Tako preprosto v tujini še niste kupovali, mar ne?

Da ne bo težav

Poskušajte in izpolnite prenosni nalog ali poštno nakaznico, jo naslovite na svoj dom, na ime svoje drage družine, svojih staršev, ter nekaj dni po svojem vplačilu boste od svojih v domovini prejeli izraze njihove največje sreče.

Zadeva je torej več ali manj preprosta. Izpolnite prenosni nalog ali poštno nakaznico ter boste opravili uvoz brez carine in z garancijo dobre, preverjene kvalitete Gorenja, servisa in možnosti nakupa nadomestnih delov. In ne pozabite, da lahko to vplačate tudi v štirih obrokih! Mora vam biti jasno, da stroj pošljemo po vplačilu zadnjega obroka. Važno je, da zmerom navedete točen naslov svojih v domovini. Torej — domov boste potovali brez skrbi, saj jih bomo namesto vas prevzeli mi.

NE POZABITE

Številka našega deviznega računa je:

**GORENJE KTO 46/316 555
HYPO BANK MÜNCHEN**

Ta številka bo osrečila vaše najdražje v domovini, pa tudi vas.

Če ste se navadili zaupati svoje devize domači banki — velja isto, če denar nakažete na

GORENJE

50100-620-112-32000-3110

JUGOBANKA LJUBLJANA

Nekatere novosti v carinskih predpisih

Skozi šivankino uho

Če koristite naše usluge in želite, da Gorenje prevzame vaše skrbi s prevozom in dostavo aparatov do vaše železniške postaje, morate vedeti, da se ob uvozu srečujete s carino, s carinskimi dajatvami in z zveznim davkom na promet, in sicer:

Izdelki	Carina v %	Carin. dajatve v %	Davek v %
stroji za pranje perila	18	10	12,5
televizorji	16	10	20
štedilniki, električni-plin	20	10	12,5
hladilniki, zmrzovalniki	16	10	12,5
mali gospodinjski stroji	18	10	12,5
radiatorji	15	10	12,5
traktorji	18	10	—
priključki kmetijske mehanizacije	12	10	—

V to tabelo bi bilo treba všteti še prevoz, bodisi z vašim prevoznim sredstvom, bodisi s pošiljanjem, to pa pomeni tudi zavarovanje. Nadalje je pomembno, ali ima firma, pri kateri ste kupili aparat za gospodinjstvo, v Jugoslaviji svoj servis, kakšne so možnosti za nakup nadomestnih delov ter še mnoge druge majhne toda bistvene stvari.

Mežica — smučarski paradiz

Končno se vrnemo nazaj k Meži in se zapodimo ob njej nizdol proti Črni. Težko bi se odločili, kateri od koticov, katera od dolin, skritih med gozdovi in ostenji Raduhe, Pece, Olšave in Snežnika je lepša, mirnejša in prijaznejša.

Črna na Koroškem je velika vas, skoraj že mesto. Kraj, ki leži 575 metrov nad morjem, je postal v zadnjih letih priljubljeno letovišče. Sem prihajajo zlasti Zagrebčani.

Ob Meži navzdol! Le nekaj kilometrov za Črno, ko se dolina povsem zoži, nam je na poti nenavaden kraj, ki je pravo nasprotje Črne! To je Žerjav, majhno selišče na dnu doline. Gozdovi okrog njega so dobesedno uničeni, »spodnesel« jih je strupeni dim, ki ga puha tamkajšnja topilnica svinca. Rudo pa kopljejo pod pobočji Pece. Rudnik svinca in cinka je že star, ruda pa je še vedno zelo kakovostna.

Za Žerjavom, ki nas utegne zanimati le zato, ker je tam bencinska črpalka, je na vrsti Mežica, prijazen in lep kraj, ki je bil pred vojno trg. Znamenita je po rudniku, čeprav je v kraju le njegova uprava. Mežica je danes pobornik turizma v tej dolini. Pozimi in poleti je polna dopustnikov.

Zlasti je živahna zimska sezona, saj imajo v Mežici veliko sedežnico, ki potegne ljubitelje belega športa precej visoko na pobočja. V Mežici je majhen, a zelo ličen hotel »Peca«, kakih 250 dopustnikov pa lahko sprejmejo zasebniki v svojih tujskih sobah.

Kjer so se bile bitke dveh vojn

Ko pa ni časa, da bi se ustavljali! Naslednji kraj v dolini je majhna Poljana, kjer je razpotje. Na levo gre lepa, pred leti prenovljena cesta mimo Homca v Podjuno. Vzporedno s cesto teče tudi železniška proga, ki pride iz Dravograda. Po njej pelje vlak dvakrat na dan čez mejo v Pliberk. Poljana je majhno naselje, kjer stoji, nedaleč od razpotja gostišče s tujskimi sobami; imenuje se kar »Poljana«.

Če se pogovarjate tod z ljudmi, imajo ohranjenih veliko spominov na boje v obeh

Počitnice na kmetih spodbujajo tudi na Koroškem

svetovnih vojn; o prvi, ko so tod prodirali Maistrovi vojaki naprej na Koroško, in o drugi, ko so se tu bile zadnje bitke na ozemlju SR Slovenije. Na obe vojni in dogodke ob njunem koncu spominjata dva spomenika.

Pa naprej ob Meži navzdol! Naslednji kraj, ki je na vrsti, so Prevalje, že nekakšno predmestje Raven. Nekoč so bile Prevalje vodilni kraj v dolini. Tu je nekoč delovala železarna, v kateri so izdelali večji del tračnic za slovenske železniške proge. To železarno so že pred 75 leti preselili v današnjo Avstrijo. Med prevalskimi tovarnami je danes najbolj znana tovarna lesovine in lepenke. Slovi tudi majhna, a kar pomembna tovarna rezalnega orodja.

Ravne — mesto iskanih jeklarjev

Končno pridemo, seveda ob Meži navzdol, v Ravne, nekdanji Guštanj. Pravo mesto, metropola Mežiške doline; glavni kraj tiste Koroške, ki je tostran meje. Staro jedro nekdanjega trga Guštanj se je izgubilo med nebotičniki in bloki, ki so se razrasli vsenaokrog po prisojah in ob cesti.

V Ravnah so se že v starih časih ukvarjali z žeblljarstvom. Železo so dovažali od drugod, lesa za ogelje pa je bilo doma dovolj. Žeblljarjem so kmalu sledili jeklarji; prihodnje leto bodo proslavili dvestoletnico ustanovitve prve jeklarne v Ravnah. Ta je naglo rasla in je bila ob začetku prve svetovne voje ena največjih na Avstrogrškem. Danes je sodobna ravenska jeklarna (v sklopu združenih slovenskih železarn) zelo pomembno podjetje, saj iz-

deluje mnoga posebna in zelo iskana jekla. Kljub industrijskemu značaju pa v Ravnah ne zavračajo tujskega prometa. V samem mestu je v parku telesne kulture veliko in zelo obiskano pokrito kopališče. Imajo tudi hotel (Dom železarjev). Ravne pa so zlasti izhodišče mnogih poti, ki vodijo v lep in izreden izletniški svet okrog Uršlje gore (ali Plešivca).

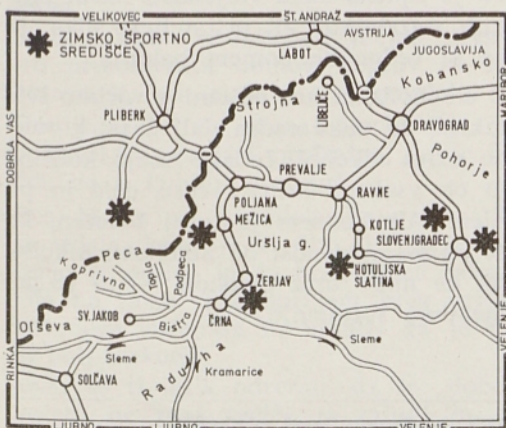
Iz Raven gre ena cesta do bližnje smučarske koče, odkoder je silno lep razgled na mesto in na njegovo valovito ter gozdnato okolico. Druga cesta pa gre iz Raven v Kotlje, rojstni kraj Prežihovega Voranca (njegova domačija je malo nad vasjo, na Prežihovem vrhu).

Malo za Koltjami je tako imenovana Hutuljska slatina ali »Rimski vrelec«. Voda zdravi bolezni želodca in mehurja ter slabokrvnost. Poleg vrelca je preprosto gostišče s tujskimi sobami. Nedaleč od vrelca je tudi manjša smučarska vlečnica. Ob cesti, ki gre od Hutuljske slatine proti Slovenj Gradcu, je še majceno, a lepo lvarčko je, zero, ki lahko sprejme poleti kakih deset ali petnajst kopalcev.

Slovo v Dravogradu

Naj končamo popotovanje v Dravogradu, ki je od Raven oddaljen 8 kilometrov, leži pa nekako tam, kjer se združeni Meža in Mislina zlijeta v Dravo. Mesto ob treh rekah in med tremi pogorji: na severu se dviga mejni Košenjak (že Kobansko), na zahodu Strojna, na jugovzhodu pa zadnji obronki Pohorja.

Drago Kralj

Beg iz resničnosti

Azra Kristančič
dipl. psiholog

V družbi, seveda veseli, s kozarcem v roki, smo prepričani, da nam razpoloženje raste s številom maliganov, ki jih »spravimo vase«. Nič čudnega in nič nenavadnega, pravi marsikdo, saj je toliko priložnosti, ko smo prisiljeni, da ga »zvrnemo kozarček ali dva« in ob tem vedno zatrujemo, da je to,

kar proslavljamo, pač enkratni dogodek, ki ga ne kaže kar tako zanemariti.

Razlogov, da si marsikdo z alkoholom »popestri« življenje, je torej dovolj. Razen fiziološkega poznamo tudi psihološki učinek. Alkohol prispeva k veselemu razpoloženju, povečuje samozavest, odpravlja različne psihične zavore, prepri in skrbi se pozabljajo. Skratka — celotno življenje se pokaže v bolj ugodni luči in — tako prijetno.

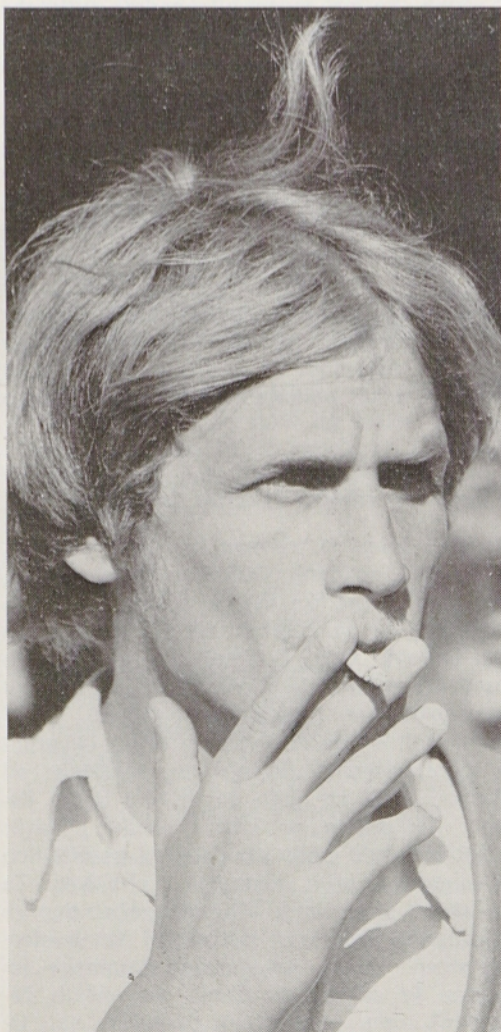
Vsemu temu bi lahko rekli — bežanje od resničnosti. Gre za beg od problemov, za poskuse, da ljudje zberejo zadnje moči in hrabrost, da bi živeli v sedanjosti. To je glavno in osnovno gibalno, zaradi katerega mnogi uživajo alkohol.

»Strah me je. Nisva dolgo poročena in vem, da sva se poročila iz ljubezni. Prepričana sem, da je naju združila ljubezen, kljub temu da sva se spoznala prek oglasov in posredovalnice za zakonske zveze v Ljubljani,« piše naša rojakinja iz Afrike. »Večkrat sva si sama ali v družbi privoščila kakšen kozarček ali dva. Zadnje čase pa je mož večkrat, ko je bil v svoji moški družbi, kot temu pravi, prišel domov precej vinjen in dobre volje. Odrasla sem v družini, kjer je oče pogosto popival in vem, kaj je alkohol, zato me tem bolj skrbi, ker je mož takšen. Ali je že alkoholik?«

Dvomi, sumničenja, včasih upravičena, pogosto pa tudi neupravičena. Koliko manj takšnih dvomov in sumničenj bi bilo, če bi poznali vsaj osnovne značilnosti alkoholizma, vzroke in posledice. Dejstvo je, saj to potrjujejo številne strokovne raziskave, da alkoholizem ni deden. Prav tako ne moremo trditi, da je alkoholizem posledica revščine ali obratno — blagostanja.

Vzroki alkoholizma so predvsem v osebnosti samega človeka in šele nato v okolju. Najbolj pogosto pa so vzroki dvojni oz. se prepletajo, tako v osebnosti kot v okolju. Nekateri strokovnjaki sicer pripisujejo prav navadam določenih socialnih skupin največji pomen pri nastanku alkoholizma. To verjetno drži, saj dobi prvo pijačo otrok od samih staršev. Alkoholizem je — lahko bi rekli — poklicna bolezen delavcev v gostinstvu, v proizvodnji alkoholnih pijač in tistih, ki živijo v vinorodnih krajih. Prav tam je slišati pogosto mnenje: »Saj en kozarček ne škoduje!«. Dokler se teh »kozarčkov« ne nabere toliko, da postanejo še kako škodljivi in nevarni zdravstvenemu počutju človeka.

Vendar ne ustvarjajo samo delovne razmere pogoje za nastanek alkoholizma. K množenju števila alkoholikov prispeva

tudi preseljevanje ali migracija prebivalcev, ki terja od posameznika dodatne napore, da se prilagodi novim življenjskim razmeram. Mnogi prav v tem procesu prilagajanja odpovedo, ker nimajo dovolj zdravih elementov za prilagajanje različnim težavam in ker brez pomoči alkohola niso sposobni reševati različne neprijetnosti, ob katere trčijo v vsakdanjem življenju.

Tudi neurejeni medosebni odnosi, na delu ali v družini, prispevajo k porajanju alkoholizma. Toda, tudi na tem področju velja ugotovitev strokovnjakov, da zdrava osebnost poizkuša in tudi najde način, kako odpraviti različne konflikte v življenju. Nezrela osebnost z različnimi nevrotskimi znaki pa bo v konfliktnih situacijah posegla najprej po rešitvah, za katere ni potreben kdo ve kakšen napor. Alkohol samo za nekaj časa paralizira delovanje zdravega razuma. Zato je iztreznitev tem hujša. Iz sramu, da bi pozabili na svoje neustrezno vedenje in ukrepe, takšni ljudje ponovno iščejo pozabo in tako se marsikdo »začne utapljati v alkoholu«.

Zatorej — preden koga obsodimo, da je alkoholik in vidimo strahove tam, kjer jih ni, moramo razlikovati akutno vinjenost od alkoholizma kot bolezni. Posledice akutnega alkoholiziranega stanja so odvisne od koncentracije alkohola. Psihične reakcije akutno vinjenih oseb so različne — od razdražljivosti do veselega razpoloženja; nekateri pa gredo v svojem vedenju čez meje, ki jih sicer dovoljujejo družbena pravila. V kasnejši fazi alkoholiziranosti pa pogosto pride do nemira, motenja ravnotežja, morebitnega bruhanja, dokler ne zmaga spanec. To je tipična slika vinjenosti naših bližnjih sorodnikov ali prijateljev, slika, ki pa še vedno ne pomeni bolezni.

O alkoholizmu kot bolezni govorimo šele takrat, ko neka oseba dalj časa, kronično uživa alkohol, čedalje večje količine in ob vsakem času, v času dela in po njem. Alkoholizem je torej bolezen, ko se pojavi odvisnost od alkohola. Alkoholik ne more brez alkohola — to je pomembno spoznanje.

Milenko Pegan: Jezni mladenič

Jez na Kolpi

Foto: Andrej Triler

Očka, zakaj?

Vse je bilo tako preprosto, tako vsakdanje in v začetku tako veselo. Tone, s katerim skupaj dela, je nekaj proslavljal, kaj, se niti ne spominja. Pa je njega in še tri druge povabil na kozarček. Ostali so zatem dali vsak še za eno »rundo«, saj to se vendar spodobi, ali ne? Potem je pa postalo tako prijetno. Tone je kar stresal vice iz rokava, pa kakšne! Pridružili so se jim še Ančka in Milena iz pisarne, da je bila družina kot le kaj. No, dekleta so iznajdljiva. Predlagale so, da bi zamenjali lokal in poiskali kaj boljšega. Šli so drugam. Pili so, peli so, plesali so in se sploh neznansko zabavali.

Pozno je bilo, ko je dobre volje kolo vrátil domov. Prej je še spremil Ančko. Zelo prijazna je bila z njim. Haha, kdo bi mislil, da je ta sicer na videz tako visoko dekle, tako prijazna, če popije nekaj kozarčkov. Hm, res je bila prijetna.

Sredi takšnih razmišljanj je kar prehitro prikolovratil domov, čeprav ni šel naravnost, ker ga je precej zanašalo.

Hm, zdaj bo pa očenaš in litanije, je pomislil in postajal razdražen, ko je videl, da v kuhinji gori luč.

Res, Malka ga je čakala. Že pri vratih je videla, kako je z njim. Vzela je večerjo iz peči in jo brez besed postavila na mizo. Tak sprejem brez pričakovanega »očenaša in litanij« ga je pa še bolj razkuril.

»Kaj so ti jezik odrezali, da še „dober večer“ ne znaš reči?« je zatulil in se

motovilil okrog mize. Pijača je že od daleč zaudarjala okrog njega.

»Spet si se ga nalezal, pa še kričiš!« je planilo iz nje, saj ni mogla več molčati. »Ves dan smo te čakali,« je poočitala.

»Čakali, čakali,« je planil ves razpenjen od jeze. »Mene nihče nima pravice čakati. Svoboden človek sem. Pridem, kadar pridem!«

Sam v sebi, v svoji pijanski samozavesti je bil vesel, da ima vzrok, da se razkriči, da vrže s sebe vse tisto, kar ga je tisti trenutek žrlo v prsih. Da pa je »tisto« le zavest krivde pred družino, tega ne bi nikoli priznal.

Kričal je, kaj, sam prav ni vedel. Žena je zajokala. Vrgel je krožnik ob tla in jokala je še bolj. Ta jok, ne tega ni prenesel. Žrl ga je prav tja do jeter — zato jo je udaril, enkrat, dvakrat, trikrat. Tolkel jo je, dokler ni omahnila in padla.

»Očka, očka, zakaj tepeš mamo?« se je plašno oglasil od vrat visok glasek. Ozrl se je. Med vrati je stala petletna hčerka Majdka vsa prestrašena in komaj zadrževala jok.

Roka, dvignjena za nov udarec, mu je omahnila. V trenutku se je streznil. Globoko osramočen je tiho rekel otroku: »Majdka, daj mami vode, jaz grem pa zdaj spat...«

Zavalil se je na posteljo in zakopal glavo v blazine, a ni mogel ulti otrokovemu glasku, ki je nekje iz njega samega klical in obupano spraševal: »Očka, zakaj, zakaj, zakaj?!«

Ali bo prespal in jutri na to pozabil?

IS.

Kosilo po domače

Divjačinska juha
Srčina mleto pečenka
Solata
Vodnikova pogača

Divjačinska juha

Kos gamsovega, srnjakovega ali srninega vratu pristavimo z mrzlo vodo, v katero smo dale vso jušno zelenjavo in začimbe za juho, zraven pa še nekaj brinovih jagod, malo muškata, košček rumene kolerabe in žlico paradižnikove mezge. Solimo ter kuhamo kakor govejo juho. Ko je skuhana, ji dodamo nekaj žlic belega vina. V juho zakuhamo mozgove ali možganove cmočke ali jo ponudimo z ocvrtimi kruhovimi rezinami.

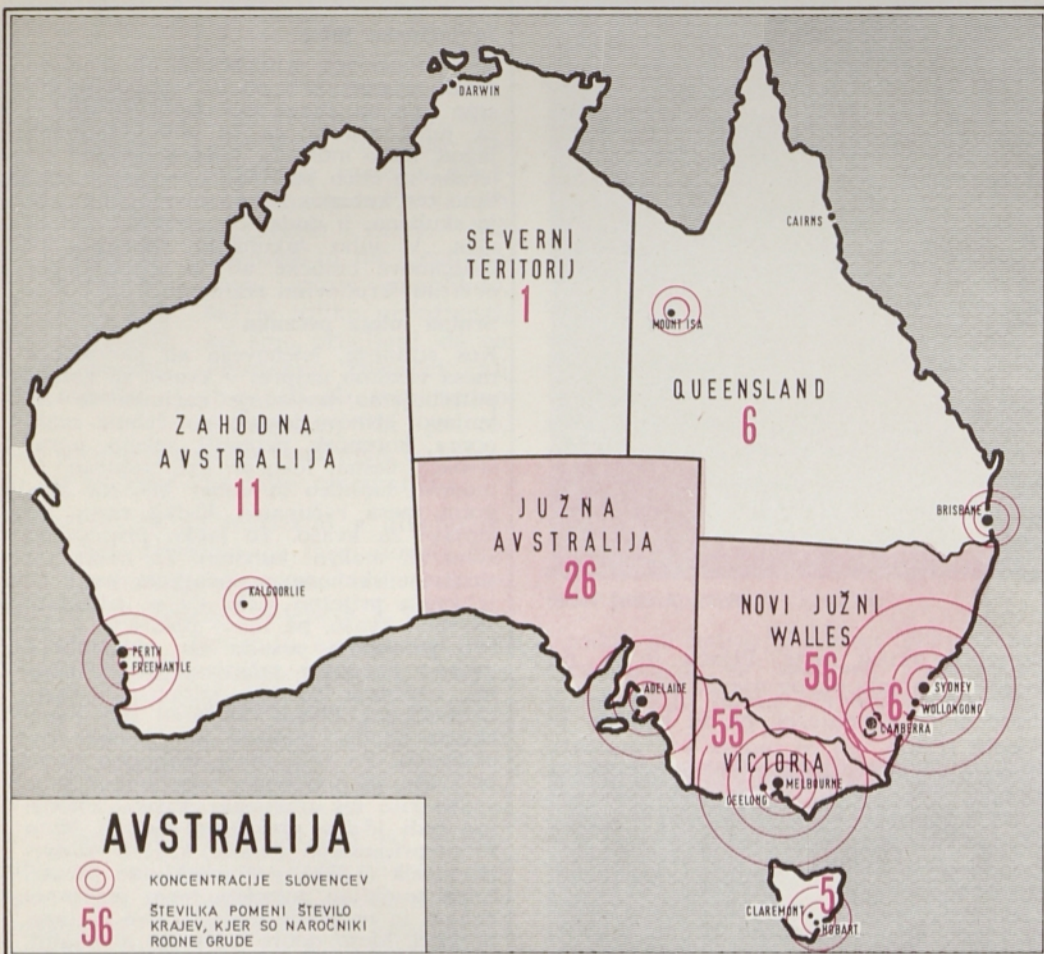
Srčina mleto pečenka

Kos srninega, jelenovega ali gamsovega mesa vložimo najprej v kvašo, za katero potrebujemo naslednje začimbe in zelenjavo: brinove jagode, pol čebule, malo popra, korenček, peteršilj, zeleno, nekaj strokov česna, lovorov list, pehtran, limonovo lupinico in dober kis. Na kilogram mesa računamo 30 dkg razne zelenjave za kvašo. To lahko pripravimo suho ali mokro (kuhano). Za mokro te sestavine skuhamo z dodatkom vode, da je kvaša prijetno kisla. Če se odločimo za suho kvašo, pa meso položimo v dobro položeno posodo ter obložimo z drobno narezano zelenjavo in začimbami, nazadnje pa vse zalijemo z malo razredčenim kisom. V kvaši naj meso ostane tri dni, medtem pa ga vsak dan obrnemo. Po treh dneh vzamemo meso iz kvaše, ga obrišemo, odstranimo kožice in kite ter zmeljemo. Enako zmeljemo tudi 15 dkg prekajene slanine. Nato mesu primešamo slanino, košček surovega masla (3 dkg), pol sesekljane čebule, zelen sesekljan peteršilj, malo popramo, solimo in nazadnje dodamo dve raztepeni jajci. Meso dobro udelamo z rokami, da dobimo voljno maso, iz katere oblikujemo štruco. To obložimo s tankimi limoninimi rezinami in vejicami peteršilja, zavijemo v svinjsko pečo, damo v pekač, jo oblijemo z vročo mastjo ter počasi pečemo eno uro. Da ne bo pečenka premastna, ji zadnje pol ure nekaj maščobe odlijemo ter prilivamo po žlicah kislo smetano. Ko je pečenka pečena, vzamemo meso iz pekača, omaki dolijemo malo tople vode in smetane, prevremo in precedimo ter jo serviramo k rezinam pečenke.

Vodnikova pogača

Testo pripravimo iz 40 dkg ostre moke, 20 dkg surovega masla, kozarca (1 dcl) tople vode, kozarca kisle smetane in malo soli. Testo pognetemo in pustimo počivati pol ure. Nato ga bolj debelo razvaljamo ter obložimo z njim bolj nizko glinasto ali jensko posodo, ki smo jo prej namazale z maslom, ter testo spečemo. Ko je že skoraj pečeno, ga vzamemo iz peči in povrh nalijemo nadev, ki smo ga pripravile iz: pet rumenjakov, 10 dkg sladkorja, kozarca mleka, 3 kozarce kisle smetane, nekaj sesekljane limonine lupinice, 6 dkg moke in trdega snega petih beljakov. Po nadevu potresemo nazadnje grozdne jagode in grobo zrezana orehova jedra ali olupljene prerezane mandeljne. Zatam damo pogačo v pečico in jo spečemo do kraja. Pečeno potresemo s sladkorjem in jo ponudimo še vročo v skledi.

Slovenci v Avstraliji

simo rojake v Avstraliji za pomoč. Ko bomo v nadaljevanju naštevali kraje v posameznih avstralskih državah, vam bomo hvaležni, če nam dopolnite njihov seznam, če vam je znano, da živijo tudi drugod. Še boljše pa bo seveda, če veste morda celo za njihovo število.

Iz razpredelnice je pod št. 5 razvidno, da živi v osmih glavnih mestih in treh manjših 17.355 Slovencev. Po približnih ocenah pa živi danes v Avstraliji od 20 do 22.000 Slovencev. Razlika je 4.645 naših ljudi, ki živijo v drugih krajih Avstralije.

In v katerih krajih se je razlila slovenska kri? Za statistiko izseljevanja je pomembno, da zapišemo že danes, kar nam je znano. Pojdimo po sledih »Rodne grude«, ki vsak mesec obiskuje Slovence v naslednjih krajih:

V državi New South Wales: Balmain, Bankstown, Barrach Heights, Blacktown, Bondi, Cabramatta, Camperdown, Canley Heights, Caringbak, Centennial Park, Cringlia, Croydon, Dapto, Darlighurst, Dulwich Hill, Earlwood, Fairfield, Greystones, Guildford West, Yagoona, St. John's Park, Keiraville, Kirrawee, Kingswood, Leichhardt, Lightning, Ridge, Liverpool, Marrickville, Merrylands, Milson Point, Mount Druitt, Petersham, Primbe, Port Kembla, Potts Point, Randwick, Rockdale, Rosehill, Ryde, Smithfield, Strathfield, Summerhill, **Sydney**, Tennyson, Tighes Hill, Tumut, Unaderra, Wallsend, Waitara, Warrawong, Varilla, Warnes Bay, Wentworthville So., Wollongong, Quenbeyan.

V državi Victoria: St. Albans, Altona W., Ascot Vale, Avondale Heights, Beaconsfield, Bell Park, Belmont, Bentleigh, Blackburn, Boronia, Brighton, Brunswick, W., Bulleen, Burnwood, Campbellfield, Canterbury, Cardinia, Carlton North, Chelsea Hts., Coburg E., Coolaroo, Corio, Doncaster E., Elsterwick, Essendon, Fitzroy, Forest Hill, Footschray, Footschray W., Geelong North, Geelong West, Glen Iris, Glenroy, Hamlyn Heights, Hawthorn, Heidelberg, Ivanhoe, Keilor East, Kew, St. Kilda, Laverton, Malvern, **Melbourne**, Niddrie, Noble Park, Norlane, Northcote, Newtown, Oak Park, Preston, Ringwood, Rosana, Springvale, N., Sunshine, Watsonia.

V državi South Australia: Beverly, Andamooka Opal Fields, Adhelstone, Albert Park, **Adelaide**, Hindmarsh, Grange, Glenelg East, Findon, Flindew Park, Port Augusta, Pooraka, Paringa, Oktoway, Kilbrom, Seaton, Royal Park, Richmond West, Renow Park, Renmark, Winkle, Waterloo Corner, Warradale, Torrens ville, Thebarton, Woodville.

V državi Western Australia: Balcatta, Collie, Kalgoorlie, Kambalda West, Mount Hawthorn, Merredin, Morley, **Perth**, Woodlands, Wundowie, Fremantle.

V državi Australian Capital Territory (A.C.T.): Canberra, Holder, Narrabundah, Page, Philip.

V državi Queensland: Brisbane, Carina, Darra, Milton Brisbane, Buranda-Brisbane, Mount Isa, West Cairns.

V državi Tasmania: Claremont, **Hobart**, Lauderdale, Moonah, Strathgordon.

V državi Northern Territory: Darwin.

Do prve svetovne vojne v Avstraliji praktično ni bilo Slovencev. Prvi so prišli okrog leta 1910, toda o teh ni nobenih zanesljivih podatkov.

Slovenci so začeli dejansko prihajati šele po prvi svetovni vojni. Prvi so prišli leta 1924, ko je Italija zasedla Primorsko. Tedaj so mnogi zapustili rodni kraj, šli so v Francijo, Južno Ameriko, nekateri pa tudi v Avstralijo.

Mnogi od teh so se vrnili domov po drugi svetovni vojni. Leta 1948 je jugoslovanska ladja »Partizanka« pripeljala v domovino 723 jugoslovanskih izseljencev iz Avstralije, med njimi tudi Slovence. Tedaj so se vrnili gozdni delavci,

Priseljenci so odigrali pomembno vlogo v povojnem razvoju Avstralije. Leta 1945 je bilo v Avstraliji sedem in pol milijona prebivalcev, do leta 1970 pa je prebivalstvo te celine naraslo na prek dvanajst milijonov. V obdobju 25 let je Avstralija stalno sprejemala priseljence, ki skupaj z otroki, rojenimi v Avstraliji, sestavljajo največji del povečanja prebivalstva.

Po podatkih avstralskega statističnega urada je bilo leta 1971 v Avstraliji 118.730 prebivalcev, ki so rojeni v Jugoslaviji.

V spodnji razpredelnici bomo navedli države v Avstraliji, glavna mesta in manjša, v katerih vemo, da živijo Slovenci, dalje skupno število prebivalstva v posameznih državah in število

prebivalstva, ki je rojeno v Jugoslaviji — vse po podatkih omenjenega urada. Žal avstralske oblasti ne vodijo statistike priseljencev iz Jugoslavije po posameznih narodnostih, zato so podatki v razpredelnici pod št. 5 samo približne ocene števila Slovencev, ki jih je dobila delegacija Slovenske izseljenske matice, ko se je spomladi 1972 mudila v Avstraliji. Podatke v razpredelnici pod št. 6 pa smo povzeli iz statistike uprave publikacij SIM in govore o razširjenosti oziroma tudi o naseljenosti naročnikov v posameznih avstralskih državah. Ustrezno temu smo razvrstili tudi države; na prvem mestu je država, v kateri je največ krajev, kjer so naročniki naših publikacij in morda tudi največ Slovencev. Za razjasnitev tega pa pro-

1 Država	2 Glavno mesto in manjši kraji	3 Skupno število prebivalstva v državi	4 Število prebivalcev rojenih v Jugoslaviji (v državah)	5 Približno število Slovencev v mestih pod »2«	6 Število krajev v državah, kjer so naročniki Rodne grude
1. New South Wales	Sydney Wollongong	4.597.242	45.807	7.000	56
2. Victoria	Melbourne Geelong	3.500.525	43.032	6.000	55
3. South Australia	Adelaide	1.174.717	10.729	2.500	26
4. Western Australia	Perth	1.040.675	10.887	100	11
5. A.C.T. (Australian Capital Territory)	Canberra	144.063	2.561	500	6
6. Queensland	Brisbane Mt. Isa	1.826.679	4.193	200	6
7. Tasmania	Hobart	390.413	1.020	45	5
8. Northern Territory	Darwin	86.390	501	10	1
skupaj		12.760.704	118.730	17.355	166

ki so v Avstraliji natesali iz najtršega avstralskega lesa milijone železniških pragov in posekali tisoče vlakov lesa za rudnike. Vrnili so se rudarji, ki so v globokih avstralskih rudnikih nakopali gore zlate rude, ki so v Novem Južnem Walesu in v Viktoriji kopali premog. V domovino so se vrnili pristaniški delavci iz vseh avstralskih pristanišč, delavci na žagah in apnenicah, strižachi ovac, sekači sladkornega trsa, ribiči, graditelji avstralskih cest, vrtnarji in vinogradniki.

Opravljali so najtežja dela in pomagali graditi Avstralijo.

V večjem številu so se Slovenci naseljevali v Avstraliji po drugi svetovni vojni. Med temi je bilo največ bivših vojni ujetnikov, ki so se ob koncu vojne znašli v raznih taboriščih, največ v Nemčiji, precej pa je bilo tudi političnih beguncev. V Avstralijo so prihajali Slovenci kot ekonomski, deloma kot politični emigrantje, nemajhno pa je število tistih, ki so iz najrazličnejših vzrokov odšli v svet in se prijavili kot politični, misleč, da jim bo tujina tako bolj naklonjena. Nekaj je tudi takih, pri katerih je bila mladostna želja videti svet edini motiv odhoda. Avstralija je danes moderna industrijska država, katere življenjska raven sodi med one z najvišjo v svetu. Za razliko od naših prvih izseljencev so naši ljudje v Avstraliji, moški in ženske, v večini delavci v tovarnah različnih industrij, v rudnikih, le nekaj jih dela na farmah. Številni so se priučili raznih obrti, ki jih potrebuje hitra izgradnja v deželi in delajo »za sebe«. Tu so številni zidarji, mizarji, kleparji, pleskarji in tisti, ki delajo usluge za avtomobilizem. Nekaj je lastnikov in najemnikov bencinskih črpalk z mehaničnimi delavnicami. Manjši del je tistih, ki so se s pridnostjo in znanjem povzpeli med ugledne podjetnike. Lahko rečemo, da najdemo danes Slovenca skoraj v vseh poklicih in malodane v vseh predelih Avstralije. Večina poseduje enodružinske hiše, razpolaga z dobrinami sodobnega standarda, ki se mu nato dodaja še počitniška hišica v planinah ali na morju in potovanje po deželi in svetu. Seveda pa so morali prva leta za svoj obstoj trdo delati, številni so vzeli dvojno ali celo trojno delo, in niso poznali nedelj in praznikov. Ko so to preizkušnjo srečno prestali in se naučili jezika, je bilo življenje lažje, zlasti še, ko so odplačali kredite za hišo in avtomobil. Najbolj pa se naši ljudje boje bolezni, ki jim lahko v kratkem času pobere vse, kar so v desetletju s trudom zgradili. Zdravstvena in socialna zaščita v Avstraliji še nista zadostni. Svoj prosti čas preživljajo naši ljudje v družinskem krogu in v medsebojnih obiskih, čeprav so razdalje med njimi velikanske. Razveseljivo pa je, da se v zadnjem času vse več Slovencev oklepa in zbira okrog svojih društev in slovenskih narodnih domov, ki jim ohranjajo in razvijajo narodnostno zavest, prav tako pa prispevajo k uveljavitvi in utrditvi naših ljudi v okolju v katerem živijo.

Mila Šenk

John Fabec

Ko bi v Pennsylvaniji v Združenih državah Amerike kateregakoli slovenskega rojaka, ki je seznanjen z delom v tamkajšnjih slovenskih društvih, vprašali, kod je med njimi najzaslužnejši, bi skoraj gotovo vsi odgovorili, da je to John Fabec. Kljub ne visokim letom, letos je bil star 56 let, deluje v slovenskih društvih že dolgo dobo — več kot štirideset let. Komaj 15 let mu je bilo, ko je pristopil k pevskemu zboru »Prešeren« v Pittsburghu. Z 20 leti je bil izvoljen v odbor Slovenskega doma v Pittsburghu in od takrat naprej dela za vsako slovensko prireditel v tem domu. Na zadnji konvenciji Slovenske narodne podporne jednote je bil John Fabec izvoljen za drugega glavnega podpredsednika te organizacije, razen tega pa je še podpredsednik Federacije angleško poslujočih društev SNPJ v Zahodni Pennsylvaniji, predsednik svojega društva v Pittsburghu, krožka št. 665 »Morning Star« SNPJ; John Fabec pa je tudi predsednik Slovenskega doma v Pittsburghu. Znan je tudi kot ustanovitelj pittsburskega Slovenskega okteta, pri katerem je več let pel.

Letos je John Fabec skupaj z glavnim tajnikom SNPJ vodil tudi »uradno« skupino SNPJ na izlet v Jugoslavijo. Ob tej priložnosti sva se večkrat srečala, se pogovarjala o tem in onem v zvezi z njihovo potjo, za ta pogovor pa sva se zmenila nek večer, ko so se ravno vrnili z izleta na avstrijsko Koroško. John Fabec je po naravi tih in skromen, pogosto se mu ni zdelo vredno poudarjati njegovih zaslug, mislim pa, da je razvidno tudi iz tega pogovora, da je prav on ena izmed gonilnih sil slovenstva v Pennsylvaniji in v SNPJ nasploh.

»Že odkar se spominjam,« mi je dejal, ko sem ga vprašal, kdaj in kako je začel delati v slovenskih društvih, »me je oče peljal s seboj v Slovenski narodni dom. Kmalu so me izvolili za odbornika, od takrat naprej pa delam pri domu vseskozi. Jaz sem iz druge slovenske generacije v Ameriki, z nami sodeluje še tretja, četrta pa že skoraj ni več.« »Kakšno pa je vaše delo pri SNPJ? Ali se vam zdi, da bi bil morda že čas, da bi se te podporne, pravzaprav zavarovalne organizacije združile?«

John Fabec na pikniku v Škofji Loki

»Udeležujem se sej glavnega urada SNPJ, kadar pa je potrebno, glavni urad tudi zastopam. Tako sem bil na primer zastopnik SNPJ na konvenciji ABZ. Združitev vsaj nekaterih bratskih organizacij bi bila brez dvoma potrebna, saj je veliko ljudi, ki so člani pri dveh ali več organizacijah.«

»Ali ste za svoje delo pri SNPJ plačani?« »Ne. Ko grem na sejo, dobim samo dnevnico. Drugače pa je vse delo na prostovoljni osnovi.«

»Kakšno pa je po vašem mnenju kulturno poslanstvo SNPJ?«

»Zdaj se to kaže predvsem v tem, da finančno in organizacijsko podpiramo mladinske pevske zore, pa tudi še kaj drugega s področja slovenske kulture.«

»Bili ste ustanovitelj pittsburskega Slovenskega okteta. Kako je prišlo do tega?«

»Leta 1963 je pri nas gostoval Slovenski oktet iz Ljubljane. Skupaj smo bili na pikniku in takrat je k meni prišla Ančka Kumerjeva. Rekla mi je, da bi dobil nekaj fantov, ki bi zapeli 50-letnim članom SNPJ. Dobil sem sedem ali osem ljudi in zapeli smo nekaj pesmi. Že takrat pa so nekateri rekli, zakaj ne ostanemo skupaj. In tako je nastal naš oktet.«

»Ali pogosto nastopate? Kako vas sprejemajo poslušalci?«

»Skupno priredimo na leto pet do šest nastopov in povsod nas ljudje zelo radi poslušajo. Slovensko petje imajo vsi radi.« »Kje dobite notno gradivo?«

»V glavnem izbiramo pesmi iz dediščine naših staršev. Te so nam najbolj v ušesih. Večkrat dobimo note tudi iz Slovenije, vendar težko dobimo tisto, kar bi radi. Pevski zbor »Prešeren« se je v Pittsburghu organiziral leta 1911 in še zdaj imamo notno gradivo iz tistega časa. Omeniti moram še, da je bila velika spodbuda našemu oktetu tudi turneja po Sloveniji leta 1967, ki jo imamo še vsi v lepem spominu. Takrat smo priredili v Sloveniji v organizaciji Slovenske izseljenske matice osem koncertov.«

»Za v Ameriki rojenega Slovenca govorite po mojem mnenju izredno dobro slovensko. Ali ste se slovensko učili tudi na kakem tečaju?«

»Slovensko smo se učili samo doma. Naš oče nam je kupil slovenske abecednike, vedno pa je tudi zahteval, da doma govorimo slovensko. Seveda pa smo slovensko vedno govorili tudi na raznih piknikih in na sejah društev. Le mlajša dva izmed nas šestih otrok v družini ne znata več toliko slovensko. Kadar je potrebno, pomagamo pri društvih vsi. Starejša sestra je v Coraopolis, Penn., tajnica društva SNPJ, mlajša sestra Rose pa dela pri jugoslovanski sobi na univerzi v Pittsburghu.«

»S kakšnimi občutki prihajate v Ameriki rojeni Slovenci na počitnice v Slovenijo?«

»Pred nekaj leti ni bilo takega zanimanja za potovanja v Slovenijo. Zdaj pa jih prihaja vedno več. Zanima jih, kje so bili doma njihovi predniki, in večina se vrne v Ameriko izredno zadovoljna.«

Johnu Fabcu resnično lahko izrečemo vse priznanje za njegovo društveno in organizacijsko delo v Pennsylvaniji, hkrati pa mu želimo, da bi se pogostokrat tako srečevali tudi v domovini njegovih staršev.

Jože Prešeren

DOPISUJTE
V
RODNO GRUDO

Švedska

Slovenci in slovenska šola v Köpingu

S slovensko šolo v Köpingu smo pričeli pred dobrim letom. V šoli smo se videli enkrat tedensko po dve šolski uri. Začetek je bil bolj težaven, ker nismo imeli učbenikov. A mi smo kljub temu vztrajali, saj smo želeli čimbolj znati in ohraniti naš lep materni jezik. Tako še kar naprej radi hodimo k pouku materinščine. V spodbudo so nam dobre ocene našega znanja v šoli ter v veselje lepi in zanimivi učbeniki, katere nam je poslala Slovenska izseljenska matica iz

je naše delo v slovenski šoli uspešno. Obiskal nas je tudi predstavnik za šolstvo iz našega konzulata v Stockholmu g. Vinko Zidarič, ki nam je podaril zbirko knjig o živalih in zbirko gramofonskih plošč s pripovedmi iz slovenske književnosti. Za lepo darilo smo zelo hvaležni. Zdaj spet redno hodimo v šolo in pri pouku vse bolj spoznavamo svojo domovino in njen jezik. Vsem slovenskim otrokom po svetu želimo uspešno šolsko leto.

Učenci slovenske šole v Köpingu

Kulturno življenje se prebuja

Kulturno življenje Slovencev v Köpingu se je začelo prebujati. Pravzaprav so dali temu pobudo naši otroci, ki so nam pokazali, česa so se v slovenski šoli naučili. Ker pa nas je Slovencev v Köpingu malo, smo na srečanja povabili še Slovence iz bližnjih krajev v okolici. Tako se naša srečanja večajo in tudi množe. Zdaj se srečujemo vsak mesec na drugo soboto tu v Köpingu. Radi se zberemo, saj imamo skoraj vedno za uvod kratek kulturni program, kjer se seveda najbolj izkažejo naši otroci in naš moški pevski zbor. Vsako srečanje pa potem zaključimo s plesom in domačo pesmijo. Želimo ustanoviti slovensko društvo. O tem se bomo natančneje pogovorili na občnem zboru v decembru ali januarju. Slovenci, prijatelji lepe pesmi in domače glasbe, ki živite blizu nas, obiščite nas v Köpingu, da še razširimo krog prijateljev in se skupaj poveselimo!

Rezka Hlep, Köping

Belgija

Slovenski dan v Eisdenu

Tradicionalni Slovenski dan so priredili v Eisdenu 13. oktobra. Program v dvorani Casino se je začel ob 18. uri. Nastopili so: šolska mladina, mešani pevski zbor iz Limburga, pevski zbor Zvon iz Holandije in Slovenska folklorna skupina iz Holandije. Po programu je bila družabna zabava. Prireditvev je bila dobro obiskana in je lepo uspela.

Francija

Naša prva vožnja z avtobusom v Jugoslavijo

Naša prva vožnja z avtobusom v Jugoslavijo je izredno uspela. Vrnili smo se točno ob uri, to je ob 8. uri zjutraj, kakor smo iz Merlebacha ob 8. uri odhajali in prispeli ob 14. uri. Torej

osemnajst ur vožnje tja in nazaj, točno. Nismo predvideli tako točen prihod. Mišlili smo da bo urico ali dve zakasnitve. Tako so računali tudi naši sorodniki doma in smo jih mi presenetili. Vožnja je bila res sijajna. Šoferja, ki sta se vsakih 6 do 7 ur menjavala, sta vozila mirno in zanesljivo. Od časa do časa smo se ustavili, da smo se malo pretegnili, kaj pojedli in si pogasili žejo. Na mejah nismo nikjer imeli težav. Kontrole ni bilo nikjer, v pisarni je vse uredil šofer. Res si nismo zamišljali, da bo ta naša prva avtobusna vožnja na obisk v domovino tako brez vsakega zapleta. Povrh pa je bila tudi veliko cenejša, kakor pa če bi se peljali z vlakom. Vozili smo se po smeri, kakor ste nam pri Matici svetovali: Podkoren—Beljak—Felbertauer-tunel, München—Stuttgart—Karlsruhe—Landau—Zweibrücken—Saarbrücken—Merlebach. To je res najkrajša pot iz Jugoslavije v Merlebach, niti 900 km ne znese, kakor je dejal naš šofer. Še se bomo z avtobusom pripeljali na počitnice v domovino.

Nedavno smo se z žalostjo poslovili od našega generalnega konzula Antona Laha. Vsem nam je žal, da je odšel. Želimo mu sreče in uspehov na novem službenem mestu.

Anton Škruba,
Merlebach

ZDA

Sedemdeset ameriških let Aleshevega para

Kdo med ameriški rojaki ju ne pozna? Franka in Minke Alesh iz Fontane v Kaliforniji?

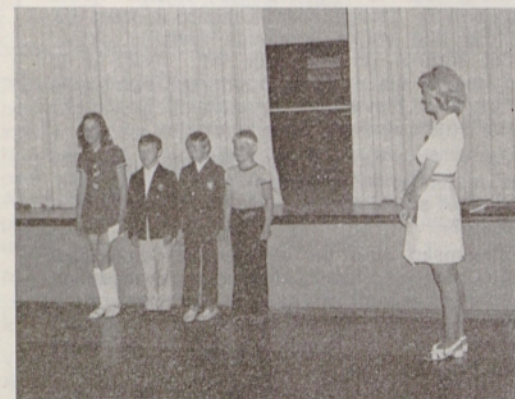
Letos avgusta sta tiho praznovala pomemben jubilej — sedem desetletij je minilo, odkar sta Frank in Minka prišla v Ameriko. Obema je bilo takrat po sedemnajst let, to so leta, ko deklice dozore v dekleta in dečki v fante. Nič nista vedela drug za drugega. Minka je

Frank in Minka Alesh

Urednica Slovenskega koledarja Mila Šenkova v družbi veselih rojakov v Köpingu na Švedskem

Štirje otroci slovenske šole v Köpingu s svojo učiteljico Terezijo Hlep

Ljubljane. Posebej nas še vesele razni nastopi, za katere se pripravljamo izven šolskega pouka in nastopamo ob srečanjih Slovencev iz Köpinga in okoliških mest. Ker nimamo svojega prostora, imamo vaje kar na svojih domovih. Naše največje doživetje je bila proslava Dneva mater in slovesnost ob zaključku šolskega leta. Veseli smo bili obiska staršev in drugih Slovencev, saj je bila dvorana polna. Prijetno nas je presenetil obisk predstavnice Slovenske izseljenske matice Mile Šenkove iz Ljubljane, ki je lahko sama videla, da

prišla v New York z očetom Mihaelom Levcem 8. avgusta leta 1903. Od tam sta zatem šla v Cleveland. Frank pa je dospel v New York malo kasneje, 29. avgusta istega leta, iz New Yorka pa jo je zatem mahnil v West Newton v Pennsylvanijo.

Vsak svojo pot sta hodila po raznih krajih velike Amerike do leta 1915, ko sta se v Chicagu, Ill., srečala in se še v istem letu tam poročila. V zakonu sta se jima rodila dva sinova, Vladimir in Bojan.

Oba sta krepko zaorala v slovensko društveno in kulturno življenje. Frank je že štiriinšestdeset let član Slovenske narodne podporne jednote. V tem času je bil izvoljen v razne društvene odbore za delegata na konvencijah te organizacije, kjer je bil izvoljen tudi za predsednika gospodarskega odbora. Na zborovanju slovenskih podpornih organizacij za združitev je bil izvoljen za predsednika. Tako so se takrat pod njegovim vodstvom pridružile SNPJ tri slovenske podporne organizacije: Slovenska podporna in penzijska družba, Podporno društvo sv. Barbare in Slovanska delavska podporna zveza. Frank Alesh je bil tudi več let tajnik Jugoslovanske delavske tiskovne družbe, ki je izdajala socialistični časopis Proletarec in Ameriški družinski koledar.

Minka je članica SNPJ že sedeminpetdeset let. Dvaindvajset let je bila tajnica ženskega društva Nada, št. 102 SNPJ. Na več konvencijah te organizacije jo je zastopala kot delegatka. Vidno je izstopala tudi kot organizatorka slamnikarske unije, v kateri je bilo včlanjenih veliko slovenskih slamnikaric v Chicagu in New Yorku. Zato je leta 1919 poročevalec lista »Chicago Daily News« zapisal, da je »Minka Alesh po letih sicer mlada, kot organizatorka pa je v tem delu pravi veteran«. Udeleževala se je tudi v kulturnem življenju pri slovenskih dramskih društvih v Clevelandu, Milwaukee in v Chicagu. Njen prvi odriški nastop je bila vloga baronice v igri »Čevljar baron« leta 1904 v Clevelandu. Zadnjikrat pa je nastopila na slovenskem dramskem odru pred odhodom v Kalifornijo leta 1951 v Chicagu v »Vdovi Rošlinki«.

Leta 1951 sta se Frank in Minka odločila, da gresta v pokoj in sta se iz Chicaga preselila v Fontano v Kaliforniji v želji, da bi se spočila in mirno preživela svoj življenjski večer.

Pa sta se uštela. Pravzaprav sploh nista znala in ne mogla biti brez dela pri društvih. Tako sta v Kaliforniji spet poprijela. Najprej sta ugotovila, da tam še nimajo federacije društev SNPJ in sta jo s pomočjo drugih rojakov ustanovila. Zatem pa sta začela uresničevati zamisel ustanovitve prvega slovenskega doma za ostarele, ki je bil v Fontani,

kjer so se zbirali naši rojaki na večer svojega življenja, res živo potreben. Tako je bil pod okriljem federacije društev SNPJ s prostovoljnimi prispevki naših rojakov v Fontani ustanovljen slovenski dom za ostarele pod imenom Slovene Rest Home Association. V tej ustanovi, ki ni na dobičkarski podlagi, delajo vsi odborniki brezplačno. Frank in Minka sta v odboru že od vsega začetka, to je skozi šestnajst let, na vidnih mestih. Frank je predsednik, Minka pa je bila prej zapisnikarica, zdaj pa je že več let tajnica. Dom, ki ima 46 postelj, je finančno stabilen in lepo napreduje. Je brez vsakega dolga. Ob zadnjem letnem zaključku je njegovo imetje znašalo 315.216 dolarjev. Od te vsote so določili 85.000 dolarjev za ureditev okrevališča pri domu, ki si ga rojaki zelo žele in je res potrebno.

Tako bo ustanova Slovene Rest Home Association v Fontani v Kaliforniji, ob Tihem oceanu še našim potomcem ostala živa priča prizadevanj in požrtvovalnosti prve generacije ameriških Slovencev, med katerimi bosta ostali vidni imeni Franka in Minke Alesh.

Ob pomembnem življenjskem in delovnem jubileju uglednemu slovenskemu paru tudi uredništvo iskreno čestita!

80 let staro slovensko društvo

Društvo sv. Jožefa, št. 55 KSKJ (zdaj Ameriško slovenske katoliške jednote) je starejše kakor jednota. Ustanovljeno je bilo 1. julija 1893. Podrobni podatki o ustanovitvi so se zgubili. Cresced Butte v Coloradu, ki so ga imenovali tudi Orlovsko gnezdo, je bilo takrat majhno gorsko mesto. Tam so bili premogovniki in rudniki srebra. Že v začetku tega stoletja je bilo tam zaposlenih več sto Slovencev. Prvi Slovenci so se naselili v Cresced Butte leta 1883. To so bili Luka Orešnik, John Pasič, Joseph Rezman in Joseph Golobič. Sedanje društvo sv. Jožefa je bilo v Cresced Butte prvo slovensko društvo.

Kmalu po prihodu Slovencev je leta 1884 nastala v rudniku velika eksplozija, ki je ubila 59 rudarjev. Slovencev ni bilo med njimi. Bili so pa med reševalci, ki so zelo požrtvovalno pomagali pri reševanju ponesrečencev. Ta strahotna nesreča, ki je prizadela toliko rudarskih družin, je bila najbrž tudi vzrok, da so začeli organizirati samopomoč za primer nesreč in bolezni.

Prva Slovenka, ki se je naselila v Cresced Butte v Coloradu je bila Mary Kočevar, ki je leta 1890 prišla iz Semiča. Slovenci so se hitro osamosvojili in imeli svoje gostilne, trgovine in druge obrti. Društvo sv. Jožefa, št. 55 KSKJ v

Cresced Butte je v osemdesetih letih veliko dobrega naredilo svojim članom. Zdaj ga vodijo: Philip Jaklič, predsednik, Mary Jelenick, tajnica in Veronica Ruggers, blagajničarka.

Amerikanski Slovenec, 20. junija

Pevski zbor Jadran se zahvaljuje

V imenu članov pevskega zbora Jadran iz Clevelanda, ki je pod vodstvom svojega dirigenta Reginalda Resnika letos v juliju imel v Sloveniji pod pokroviteljstvom Slovenske izseljenske matice uspelo koncertno turnejo, sporočam Slovenski izseljenski matici najlepšo zahvalo za tako dobro načrtano koncertno turnejo in za iskreno gostoljubje, ki smo ga bili deležni ob času našega obiska naše lepe Slovenije, Jugoslavije.

Čeravno rojeni in vzgojeni v Ameriki, smo se počutili takoj ob prihodu dobrodošle. Domovino naših dedov smo takoj vzljubili in odpotovali smo iz Slovenije z najlepšimi vtisi. Prepričani smo, da bo ta naša pevska turneja še poglobila naše kulturne stike in s tem pomembno prispevala k medsebojnemu sporazumevanju med izseljenci in domovino.

Upravičeno se lahko štejemo srečne, da obstaja med nami ta naša organizacija — Slovenska izseljenska matica, ki je dosedaj uspešno pripravila že mnogo kulturnih turnej v izmenjavi. Iskrena hvala Slovenski izseljenski matici za povabilo in organizacijo turneje, enako tudi njenim podružnicam v Tržiču, Ribnici in Ilirski Bistrici ter tako številnim obiskovalcem koncertov. Posebej se zahvaljujemo za lepo spominsko darilo — spomenico v okviru ter predsedniku Maticе Dragu Seligerju za lep govor v Ilirski Bistrici. Iskrena hvala uredništvu slovenskih časopisov Dnevnik, Delo, Glas (Kranj), Dolenjske novice in Rodna gruda, ki so prav laskavo poročali o gostovanju zbora Jadran. Rodna gruda je objavljala novice s slikami več mesecev pred prihodom zbora v Slovenijo. Enako velja naša topla zahvala tudi ljubljanski radijski in televizijski postaji, ki je posebej posnela nastop zbora ter več krajših razgovorov z udeleženci. Obljubljamo vam, da bomo pri Jadranu še nadalje zvesto gojili slovensko pesem, da bo ta prehajala iz roda v rod, čeprav tu daleč od domovine naših očetov, dedov in pradedov. Za kulturno prebujenje in povezavo — še na mnoga leta — vam kličejo hvaležni pevci in pevke zbora Jadran iz Clevelanda.

Louis Kaferle

Razrasle naše korenine

V Barbertonu je umrla 84-letna Marjana Zalar, rojena Župec, doma iz Podpeči pri Ljubljani. V Ameriki je bila 63 let. Zapušča hčer in sedem sinov, 23 vnukov in 12 pravnukov.

Darilo mladim

Rojak Anton Konchan iz Berwyn, Ill., član društva Pioneer št. 559 SNPJ v Chicagu, je poklonil sto dolarjev za šolninski sklad SNPJ. Podobno darilo je prispeval že večkrat.

Ustanovni član ABZ

Na jubilejnem slavlju Ameriške bratske zveze ob 75-letnici te velike slovenske podporne organizacije, je bil navzoč tudi edini še živeči ustanovni član 94-letni Joseph Peshel. Častnemu gostu, ki je bil nekoč dolga leta rudar v raznih rudnikih, je čestital na slavlju tudi župan mesta Ely in vrhovni zdravnik ABZ dr. J. P. Grahek.

Argentina

Novice iz našega društva

Jugoslovanski center v Rosariu ima res prav delaven odbor, saj skoraj ne mine nedelja, da bi ne bilo kakšne prireditve. Z nami pogosto sodeluje tudi tamburaški zbor Zagreb. Prireditve se redno udeležuje naš konzul Branko Rubeša ter pogosto tudi konzul naše ambasade iz Buenos Airesa, kar nam je seveda zelo všeč.

Nedavno smo lepo počastili dve naši rojakinji, ki začasno bivata v severni Ameriki ter sta prišli z družinama k nam na obisk. Naš odbor jim je priredil prijeten asado. To sta bili rojakinji Stanka Kastelic in Rosita Štolfa, obe z družinami. Pred nekaj meseci nas je prijetno presenetil obisk pevca Nikole Kordiča, ki nas je veselo razpoložil s petjem starih in novejših pesmi.

Pa še žalostna vest: Letos sta nas za vedno zapustila dva stara prijatelja in člana društva: Stanko Šauli iz Branika in Lojze Ivančič iz Rožic. Ohranili ju bomo v lepem spominu, sorodnikom pa izrekamo sožalje.

A. Brišar,
Rosario

Umrli je arhitekt Viktor Sulčič

V Buenos Airesu je 2. septembra umrl ugleden slovenski rojak, arhitekt Viktor Sulčič. Po rodu je bil Tržičan, leta 1895 se je rodil v Križu pri Trstu. Študiral je v Trstu, Firencah in študije končal leta 1922 v Bologni. Ker v deželi pod fašizmom ni bilo kruha za slovenske rodoljube, je odšel kot mnogo drugih iskat zaposlitve v Argentino, kjer je

ustanovil svoje gradbeno podjetje. V začetku je težko živel. Zmaga pri natečaju za gradnjo nove stavbe hipotekarne banke pa mu je poleg nagrade 150.000 dolarjev odprla tudi pot do uspešnega ustvarjalnega dela. V dvajsetletnem skupnem sodelovanju s prijateljem arhitektoma je Sulčič v Argentini zgradil nad dvesto najrazličnejših stavb od monumentalne tržnice »Mercado de Abasto Proveedor« v Buenos Airesu do orjaškega stadiona »Boca Junior«, ki je še danes med največjimi na svetu. Gradil je poslovne zgradbe, cerkve, domove za stare, stanovanjske hiše itd., ki bodo v velikem Buenos Airesu še dolgo v prihodnja leta pričali o njem. V prostem času je Viktor Sulčič tudi slikal. Zaslovel je zlasti z akvareli. Priredil je več umetniških razstav v Argentini in Čilu. Slikal je tudi v Jugoslaviji. Uveljavljal se je tudi v literaturi. Pisal je črtice in pesmi v španščini in slovenščini. Izdal je knjigo svojih spominov, pesniško zbirko in v posebni knjigi študijo o hrvaškem rojaku Juanu Benigarju, ki je živel in deloval v Argentini in Čilu. Bil je vsestransko dejaven in si je z vsemi svojimi sposobnostmi neprestano prizadeval, da bi v tujini uveljavil čast in ponos svojega rodu. Slovensko ameriški raziskovalni center v Wickliffu v državi Ohio ga je leta 1971 nagradil s posebno diplomom za zasluge za delo in za zvestobo slovenskemu rodu, na kar je bil zelo ponosen. Bil je mož, na katerega je domovina lahko ponosna in zato je njegova smrt boleče odjeknila tudi doma, ne le med rojaki v Argentini.

Festival »Ljudskega odra«

Naše najstarejše slovensko društvo v Argentini »Ljudski oder« je letos praznoval 48-letnico ustanovitve. Za ta svoj jubilej je društveni odbor priredil 25. avgusta velik festival. Društvo »Ljudski oder« ima zdaj blizu štiristo članov.

Umrli je Berta Gregorič

Dne 12. septembra 1973 je ugasnilo življenje zavedne Slovenke Berte Gregorič. Rodila se je v Prvačini pri Novi Gorici in tako kot številni drugi primorski rojaki je leta 1926 zapustila rodni kraj ter odšla iskat boljšega kruha v Argentino. V Buenos Airesu si je ustvarila dom in družino. V njeni hiši so našli začasni dom premnogi naši ljudje, ki so se priseljevali v Argentino in v prvih dneh niso imeli kje prespati. Z ljubeznijo jim je odstopila posteljo, sama pa je spala na tleh. Mnogi so ji bili za to vedno hvaležni, nekateri pa so na to dobroto pozabili, brž ko so si opomogli. V njenem domu se je vedno govorilo slovensko in v takem duhu je vzgojila tudi svoja otroka. Že od malega sta oba nastopala v Slovenskem podpornem društvu, za nastope pa ju je pripravljala

sama, saj je tako ljubila slovenske pesnike in pisatelje, predvsem pa Gregorčiča. Njegove pesmi je znala skoraj vse na pamet.

V Argentini žalujejo za njo mož Berto, hčerka Sonja, brat Lojze in sestra Pavla, v Sloveniji pa sin Alberto, snaha Milena, vnuka Aleks in Iris ter brata Franc in Rudolf.

Naj ji bo lahka argentinska zemlja.

Avstralija

Srečanje z ansamblom »Soča« v Melbournu

Letos sem bila na obisku pri sorodnikih v Avstraliji. Tri mesece sem preživela v Melbournu, Victoria, v kraju Glenroy. Vesela sem bila številnih srečanj s primorskimi rojaki, saj sem tudi sama Primorka, doma iz Tolmina. Nekatere sem poznala že iz otroških let, zdaj pa smo se srečali v Avstraliji. Presenečena sem bila nad tem, kako naši rojaki, ki živijo v Avstraliji, ohranjajo v tujini številne domače običaje.

Med drugimi sem obiskala tudi družino Kodrič. Sin Stanko iz te družine igra harmoniko pri ansamblu »Soča«, ki obstaja že štiri leta. Povabili so me v srbski in slovenski klub v Geelongu, kjer ansambel »Soča« pogosto nastopa. Sestavljajo ga naslednji člani: Stanko Kodrič, ki je rojen že v Avstraliji, Aldo Furlan, doma iz Prvačine, Toni Štrk, doma iz Celja, pa še Hektor, ki je doma z Malte. Bila sem njihov gost in sem se z njimi tudi slikala na odru.

V dvorani Slovenskega kluba v Geelongu, kjer igra ansambel »Soča«, so gostovali tudi Slaki. To je bila zanje velika čast in tudi spodbuda za nadaljnje delo. Ravno zato sem želela napisati nekaj o teh fantih, ki tako lepo igrajo naše slovenske pesmi.

Živim v Luciji pri Portorožu, a take lepe domače pesmi lahko slišim le po radiu in televiziji. Kulturni programi v Portorožu so prilagojeni preveč le tujim turistom. Zelo sem bila zadovoljna s tem, kar sem videla in slišala v Avstraliji med našimi rojaki. Vsi so mi izkazali veliko gostoljubnost. Pozdravljam vse sorodnike, prijatelje in znance in se jim še enkrat lepo zahvaljujem za vse.

Pavla Kavčič
Lucija pri Portorožu

Ansambel »Soča« iz Melbournu

Zabavalo vas bo devet fantov in eno dekle – ansambel »Mihe Dovžana«

Že v prejšnji številki smo vas na kratko obvestili, da bo v novembru odšel na turnejo po nekaterih evropskih državah ansambel Mihe Dovžana. Žal bo marsikdo prikrajšan, ker se njihovih koncertov ne bo mogel udeležiti, saj so planirani nastopi samo v soboto in nedeljo, zato je število krajev seveda zelo omejeno. Prav pa je, da gre ansambel tudi na Švedsko, saj bo to prva tovrstna slovenska turneja po tej deželi.

In kje se boste srečali?

V soboto 10. novembra bo Miha Dovžan nastopil v Stockholmu, v nedeljo 11. novembra v Köpingu, 17. novembra v Göteborgu, 18. novembra v Landskroni, 24. novembra v Zahodnem Berlinu in 25. novembra v Essenu.

Program, ki ga izvaja instrumentalni trio Mihe Dovžana, vokalni kvintet Gorenjci in pevka Ivanka Kraševac, bo povezoval tudi znani humorist Rado Ferlan. Scenarij za show je pripravil Marjan Marinc.

»Triglav« pomaga pri obračunu davka

»Triglav«, kulturno-prosvetni klub Slovencev v Münchnu in Nürnbergu, je prevzel celotno organizacijo obračuna davka za leto 1973 (Lohnsteuerausgleich) za svoje člane in druge rojake na tem področju. V obvestilu o tem je odbor kluba zapisal: »Razpolagamo z neizpodbitnimi dokazi, da so bili naši delavci velikokrat denarno prikrajšani pri obračunu za povrnitev več plačanega davka na osebne dohodke. Na škodo naših ljudi so se dogajale raznovrstne malverzacije. Pristojnim organom nemškega davčnega urada teh zlorab ni vedno uspelo preprečiti. Zaradi tega se je klub »Triglav« zavzel za organizacijo obračuna preveč plačanega davka. Bliža se konec leta 1973, zato si nujno priskrbite dokumente, ki jih boste potrebovali pri davčnem obračunu. Ko zaprosimo za povrnitev davka, moramo predložiti:

1. Kdor ima dvojno gospodinjstvo, to je, da zakonski partnerje stalno prebiva v Jugoslaviji, mora predložiti vse vozne karte, ko je potoval v Jugoslavijo.

2. Kdor nima dvojnega gospodinjstva, ima pa v Jugoslaviji svojo hišo, stanovanje ali vsaj sobo pri starših ali sorodnikih, mora predložiti potrdilo občinske skupščine, da to hišo oziroma stanovanje zares ima. Stanovanje, ki ga ima v Nemčiji in zanj plačuje najemnino, bo s tem oproščeno davka. S tem pa lahko od davka odračunate tudi stroške za dvanajst voženj letno v Jugoslavijo, ki jih morate, če nimate avtomobila, dokazati z voznimi kartami.

3. Kdor je bil zaradi delovnega časa odsoten od doma več kot 12 ur na dan, mora priložiti potrdilo podjetja o tem. Na potrdilu mora biti zapisano, koliko dni je bil zaradi dela odsoten od stanovanja več kot 12 ur.

4. Kdor ima avtomobil, mora predložiti odrezke denarnih nakazil kot dokaz, da je za avto plačal zavarovalnino.

5. Kdor je sklenil kakršnokoli zavarovanje (življenjsko ali nezgodno), mora predložiti odrezke denarnih nakazil ali zavarovalne police kot dokaz, da je zavarovanje res plačano.

6. Kdor si je sposodil denar pri kaki banki, mora predložiti bančno potrdilo o tem, koliko denarja si je sposodil in koliko obresti je plačal za to posojilo v preteklem letu.

7. Kdor podpira pomoči potrebne sorodnike, mora predložiti potrdilo občinskega urada. Potrdilo mora vsebovati priimek in ime podpiranca, njegove rojstne podatke, kraj bivališča, kolikšno je njegovo imetje, njegovi dohodki in znesek, ki ga je prejel. Predložiti je treba tudi odrezke denarnih nakazil kot dokaz, da je bil denar res poslan.

8. Kdor ima otroke, ki se učijo ali šolajo zunaj domačega kraja in zvečer prihajajo domov, mora predložiti potrdilo šole ali doma, kjer otroci stanujejo v času svojega šolanja.

9. Kdor ima v družini kakega invalida, mora prinesiti zdravniško potrdilo, iz katerega mora biti razvidno, kakšna je njegova invalidnost.

10. Kdor ima od zdravnika predpisano dieto, mora predložiti zdravniško potrdilo, Kdor je plačal kake posebne zdravniške ali zobozdravniške storitve, mora predložiti račun zdravnika oziroma zobozdravnika. Komur je zdravnik predpisal očala, mora predložiti račun za očala. Davek vam bo znižan tudi, če predložite potrdilo, da ste kupili nagrobni spomenik ali plačali pogrebne stroške.

»Ne pozabite na svoj denar,« pravi ob koncu obvestilo kluba »Triglav«, »in pripravite vsa potrebna potrdila do 31. 12. 1973!«

Kje bodo opravljali obračun davka, bodo pravočasno objavili, za vsa pojasnila pa so vam na voljo na naslovu: »Triglav«, kulturno-prosvetni klub Slovencev, München 40, Riesenfeldstr. 10.

»Bled« na kölnski televiziji

»Tokrat smo obiskali z našo kamero prirediteljev prizadevnega slovenskega kulturnega društva »Bled« v Essenu,« je v petek, 7. septembra zvečer, začela kölnska televizija oddajo za jugoslovanske delavce. V živem ritmu polk in valčkov so pisane narodne noše zaplapolale pred kamero. Mlademu društvu »Bled« in njihovi še mlajši folklorni skupini, predvsem pa predsednici društva Jožici Sieger je bil ta nastop vsekakor veliko priznanje.

»Vse naše narodne noše so ročno delo naših ljudi, naših žena. Pri tem zelo zahtevnem delu so sodelovale gospa Vo-

Domačega vzdušja pa ni brez prave glasbe. Kar verjeti ne moreš, kako polno zveni polka Lesjakovega kvinteta. Kdo so to pravzaprav? Vodi jih klarinetist Oto Lesjak iz Leskovca pri Ptuj. »Eno leto že igramo v tej sestavi. Vsi smo se našli skupaj v Hildenu pri Düsseldorfu. Kitarist Štefan Vadjla dela že pet let kot ključavničar; Ernest Vidovič, ki igra bariton, je kovinostrugar in je tu že osem let; Franc Čepe, ki igra harmoniko, je v Nemčiji devet let in je zaposlen kot monter; med nami imamo tudi bolničarja, to je trobentač Tone Vogrin, ki je iz Cerkvenjaka pri Ptuj. ... Jaz? Jaz pa sem tako, kako naj rečem, uslužbenec. Eno leto sem tukaj,« predstavlja svoje fante Lesjak. »Pod kakšnim imenom? Vesto, to je pa tako: ko igramo za Nemce ali Holandce, se imenujemo »Stattenberger-Quintett« po našem Stattenbergu, drugače pa smo kar kvintet Ota Lesjaka.

»Novak, Potočnik, Založnik, Marinc, Kavčič... Gladbeck, Gelsenkirchen, Oberhausen, Duisburg...« beremo imena in kraje v kartoteki, ki ima nalepljeno etiketo »Slowerischer Kultur- und Sportverein »Bled« e.V. Essen«. Ko se Heinrich Sieger takole razgovori o naših slovenskih zadevah, in to v priučeni slovenščini z daljšimi nemškimi vložki, se na lepem vpraša: le kaj mu daje tolikšnega zadovoljstva ob tem? »Vidite, mi imamo v naših vrstah vse, delavce, zdravnike, pa celo nemški podjetnik je prišel prosit, ali se lahko včlani, ko ga je enkrat pripeljal njegov edini slovenski delavec na našo prireditev. Vidite ga, tamle sedi. Tudi druge Nemce je pripeljal s seboj,« ves žari Heinrich Sieger.

Polna dvorana, kakšnih tristo zagrelih rojakov nestrpno pričakuje tombolo. Nekaj pravih domačih slivovk in dve letalski vozovnici do Zagreba in nazaj se lahko zadenejo. Naš düseldorfski konzul Lojze Kersnik je prispeval slivovke, frankfurtsko predstavništvo Inex-Adrie letalski karti, predstavnik Ljubljanske banke Viktor Stare pa vsakemu po en prospekt.

Tajnik društva »Bled« v Essnu Albert Pavšič me je seznanil še z načrti za ustanovitev slovenskega dopolnilnega puka: »Starši, ki žele, da bi njihovi otroci znali tudi slovensko, oziroma da bi se učili slovenskega jezika, se lahko prijavijo pri nas v klubu in če bo dovolj interesentov, bomo seveda pričeli s poukom«. Najmanj 15 otrok morajo zbrati, da bi nemška stran plačala posebnega učitelja za slovenščino. Učiteljico pa že imajo v Dortmundu. To je Kristina Kemperle, ki tam poučuje jugoslovanske otroke nemščino.

Anton Rupnik

Predsednica »Bleda« Jožica Sieger na prireditvi

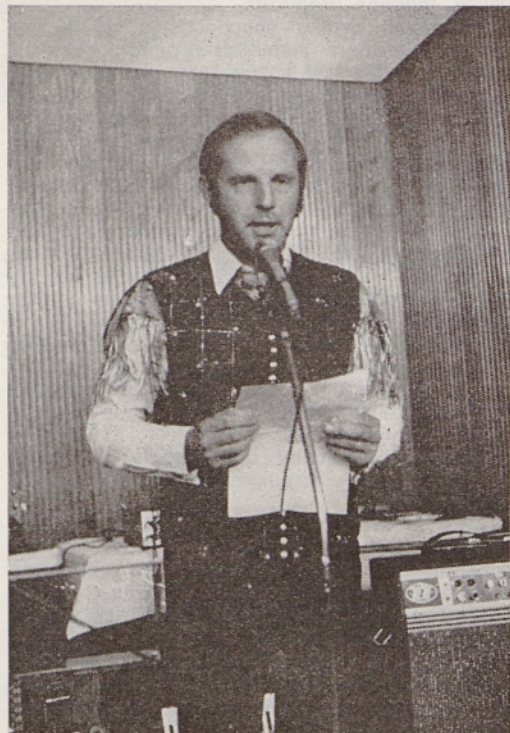
»Ivan Cankar« na Dunaju v lastnih prostorih

V soboto, 19. avgusta, je Slovensko kulturno društvo »Ivan Cankar« na Dunaju slovesno odprlo svoje društvene prostore v Fernkorngasse 33/6 v desetem dunajskem okraju.

Slovesnosti se je udeležil tudi tov. Mitja Vošnjak, veleposlanik SFRJ na Dunaju z uslužbenci veleposlaništva. Vabilu društva pa so se odzvali tudi predstavniki Socialistične zveze Slovenije, Slovenske izseljenske matice iz Ljubljane ter predstavniki Izseljenske matice za Pomurje iz Murske Sobote. Med gosti sta bila tudi zastopnika dveh jugoslovanskih klubov na Dunaju.

Po pozdravnem govoru predsednika društva Franca Severja, ki je poudaril pomen društvenih prostorov za nadaljnje uspešno delo društva, so vsi gostje izrekli požrtvovalnim odbornikom priznanje, da so v tako kratkem času od ustanovitve društva, 7. aprila 1973, uspeli pridobiti društvu tudi prostore za njegovo družabno in kulturno prosvetno in športno dejavnost.

Podpredsednik društva ing. Marjan Pirc je v podrobnem poročilu o dosedanjem delu društva povedal, da društvo šteje danes 115 članov. Po izjavi p. Ivana Tomažiča, ki je tudi predsednik nadzornega odbora, je na Dunaju okrog 400 slovenskih delavcev. Požrtvovalna tajnica

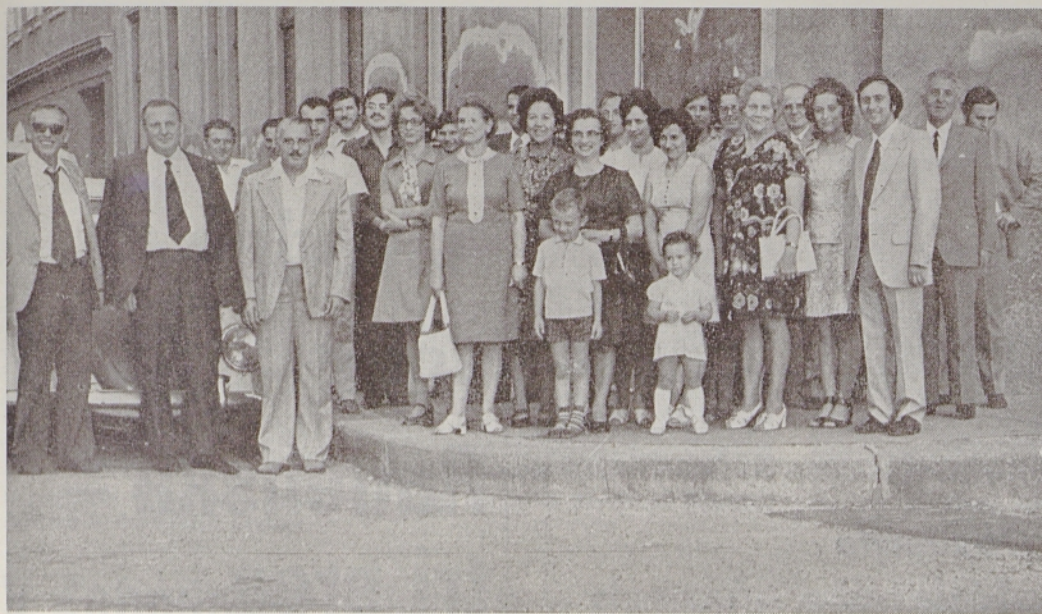

Albert Pavšič, tajnik društva »Bled« v Essenu

Dekleta na »Bledovi« prireditvi. Avbe za narodne noše jim je izdelala predsednica Jožica Sieger

zlič, gospa Dölle, gospa Janova, kakor tudi naša predsednica Joža Sieger, katere delo in trud, ki so ga vložile, so si zaslužile vso našo zahvalo,« je povedal tajnik društva Albert Pavšič.

Ob otvoritvi prostorov Slovenskega kulturnega društva »Ivan Cankar« na Dunaju. Na skrajni levi je Jože Hartman, predsednik komisije za izseljenska in manjšinska vprašanja pri Socialistični zvezi Slovenije, Mitja Vošnjak, jugoslovanski ambasador na Dunaju, in Franc Sever, predsednik SKUD »Ivan Cankar«. Poleg njih so člani odbora društva in gostje.

Ema Murkova, si je v dveh letih bivanja na Dunaju prizadevala, da bi izsledila več naslovov Slovencev, toda le z malo uspeha.

Doslej je imelo društvo tri prireditve, najbolj je uspela veselica v Grossenzersdorfu, kjer je bilo kar 350 ljudi, na plesu v Korotanu pa kakih 60 obiskovalcev. Letos imajo predvideni še dve prireditvi in izlet. So pa težave z vključevanjem rojakov, ker živijo na raznih oddaljenih krajih mesta.

Največjo angažiranost pa je zahtevala od odbornikov prav ureditev prostorov, ker so jih dobili v slabem stanju. Morali so podreti nekaj zidov, da so dobili večjo sobo, odvažati material, dozidavati in potem vstaviti nova okna in vrata ter prepleškati prostore in položiti tla. Pri tem so sodelovali vsi odborniki, težišče dela pa je bilo na predsedniku Severju, ki je izredno dober organizator, prodoren in delaven in je bil ves čas gibalno društvene aktivnosti. Brez njega ne bi danes odpirali društvenega središča, je zaključil svoje poročilo ing. Pirc. Slovenci ne bi bili Slovenci, če ne bi kaj kmalu po začetni slovesnosti zapeli in zapeli so tako, da je odmevalo daleč po dunajskih ulicah. Ni čudno, da so ta večer že zbirali med navzočimi prijave za člane bodočega pevskega zbora. Pri taki volji in prizadevnosti bodo prav gotovo uspeli.

V prijetnem razpoloženju je bilo dovolj priložnosti za medsebojne sproščene pomenke. Otilija Topolovec, blagajničarka društva, je šele po treh letih bivanja na Dunaju naletela na Slovence. Neizčrpen repertoar slovenskih narodnih pesmi je tako razvedril navzoče, da nista bila za-

spana — bila je že pozna ura — niti najmlajša gosta Stevek in Daniela Loper-tova, kot bi se zavedala, da je njun očka Štefan Lopert kulturni referent društva. Voglin Elizabeta, Štefka Turk in Zinka Hrovat rade prihitijo na vsako prireditev, saj jim sredi polne zaposlenosti pomenijo prijeten oddih in pogovor v domači besedi. Elizabeta je že stara Dunajčanka, celo desetletje je že tu zaposlena, Štefka dela v Slovenskem domu »Korotan«, ki je gostitelj številnim slovenskim študentom na Dunaju. Še malo je treba prihraniti za to in ono, da bo vrnitev lepša in življenje udobnejše, zato je treba vztrajati še nekaj mesecev, morda leto ali dve. Dotlej pa bodo zveste obiskovalke slovenskega kulturnega društva »Ivan Cankar« na Dunaju, ki jim je ljubo kakor — dom!

Mila Šenk

Kako dela »Sava« v Frankfurtu

Rojak Ciril Podmilšak je že pred leti v Frankfurtu — Sachsenhausen odprl manjšo restavracijo in jo imenoval z lepim imenom »Ljubljana«. Tudi na znotraj je ta restavracija opremljena »po slovensko«, saj nas ob vstopu v restavracijo pozdravi prek vse stene slika Bleda, desno pa je kotiček opremljen s stalagmiti in stalaktiti (doma izdelani) in se preprosto vsedeš v »Postojnsko jamo«. Nad točilno mizo pa pri gorenjskem oknu in nageljnu Slovenec v na-

rodni noši pozdravlja Slovenko in vabi na sestanek...

Prav v tej restavraciji se že dolga leta zbirajo Slovenci, se pogovarjajo o delu in življenju na tujem, še več pa o spominih na delo in življenje doma.

V mesecu februarju in marcu leta 1972 pa so se tu sestali prvi pobudniki z mislijo, da ustanovijo slovensko društvo tudi v Frankfurtu, saj so v nekaterih mestih ZR Nemčije že obstajala, kot v Stuttgartu in drugje.

Razgovori so potekali o tem in onem, v glavnem pa, da si društvo postavi za cilj združevati Slovence in Slovenke, ki živijo v Frankfurtu/Main in okolici, saj jih je sodeč po razgovorih na tem področju okrog 2.000. Na skupnih sestankih naj bi se nudilo navzočim kulturno-prosvetno delo, ki naj bi ga izvajali ali sami člani in simpatizerji društva, vabili pa bi tudi ansamble in pevce, ter kulturnike iz domovine ali pa bi sami prirejali prireditve, ki naj bi obsegale dejavnost s tega področja. Pomagali bi drug drugemu z nasveti pri zaposlovanju in za splošno življenje in delo na tujem, prirejali skupne izlete, vključili slovensko mladino in — če bi bilo možno — ustanovili tudi svojo slovensko šolo. S temi nalogami in cilji se je ukvarjal pripravljalni odbor, ki se je od sestanka do sestanka večal in delal. Boril se je s težavami, ker ni bilo mogoče dobiti naslovov raztresenih Slovencev na tako velikem področju. Pripravljalni odbor je poskušal najti naslove na policiji, na konzulatu, celo v cerkvi, vendar vedno brez uspeha, ker Slovenci na prvih dveh uradih niso posebej registrirani. Ostalo je torej le ustno izročilo, prenašanje želja pripravljalnega odbora od Slovencev na Slovence (razen tistim, katerih naslove smo prejeli). Pripravljalni odbor se je povezal s predstavniki društva »Triglav« v Stuttgartu, ki so mu dali vse potrebne napotke za prijavo društva v tujini in delovanje nasploh.

Pripravljalni odbor se je povezal s Slovensko izseljensko matico Ljubljana, ki

Prvomajski piknik društva »Sava« iz Frankfurta

mu je nudila obisk ansambla »Lojzeta Slaka« in »Fantov s Praprotna«, ko bodo ti na turneji po Belgiji in Nemčiji. Pripravljalni odbor se je večkrat sestel in v oktobru mesecu sklical sestanek, na katerem je bil izvoljen ožji odbor društva, ki se je odločil, da pripravi vse potrebno za obisk ansambla Lojzeta Slaka, čeprav finančnih sredstev ni bilo na voljo. V veliki dvorani v Frankfurtu se je zbralo prek 400 Slovencev po zaslugi močne propagandne dejavnosti odbora in ostalih. Na prireditvi smo uradno ustanovili in predstavili društvo ter na sestanku izvoljeni odbor, pozdravili so nas predstavniki konzulata, Ljubljanske banke in drugi.

Odbor se je sestajal ter pripravljaval programe dela društva, ustanovil sekcije, od katerih najbolj izstopa kegljaška, v času pustnih prireditev pa je priredil tudi kar dve pustovanji v manjšem obsegu in vsi navzoči so bili zadovoljni.

S predstavniki konzulata že potekajo razgovori o ustanovitvi slovenske šole, le da je potrebno zbrati zadostno število šolske mladine, saj sta med Slovenci v Frankfurtu kar dva učitelja.

Bližal se je »dan žena« in društvo ni pozabilo na svoje članice in simpatizerke ter jih je v ta namen povabilo na prijeten družabni večer, tajnik društva jih je pozdravil in govoril o namenu dneva žena ter jim izročil lepo izdelane čestitke. Zadovoljne so odšle domov.

Spomini z izleta v neznano iz leta 1972 so ostali in društvo je zopet pristopilo k organizaciji slovenskega piknika, ki je bil letos prav na dan 1. maja na »Ponny-Hofu« nad Rüsselsheimom. Na raznih so se vrteli mladi prašički, oglasila se je slovenska domača pesem, slišala se je domača slovenska glasba in zaplesalo se je. Z malim izletniškim letalom so letali tudi tisti, ki še nikoli niso bili v zraku. Odbor in društvo delujeta vneto naprej, članstvo se iz meseca v mesec veča in si je društvo zadalo nalogo, da v kratkem ustanovi svoj pevski zbor, dejavnost pa je razširilo tudi na bližnje mesto Wiesbaden, kjer se je nameravala ustanoviti podružnica društva »Sava«. Na sestanku pa so se Slovenci odločili, da preprosto pristopijo v društvo »Sava« Frankfurt, za stalno vezo pa so izvolili svojega predstavnika v že obstoječi odbor.

Naloge in cilji društva so veliki, zato se odbor obrača na članstvo in simpatizerje, da ga v izvajanju nalog podprejo, da nudijo pomoč pri delu in življenju društva, saj je le v složnem sodelovanju možno doseči uspehe.

Pridite, rojaki, včlanite se v društvo, vsak novi član nam je dobrodošel. Prijavljajte se (prijave sprejema društvo v

restavraciji Ljubljana), porazgovorite se z nami, zaupajte nam svoje probleme in težave in pomagali vam bomo, kolikor bo v naši moči. V tujem svetu je vsak nasvet dobrodošel, ni pa lepšega kot domača beseda med nami.

Danes je v društvo vključenih nad 80 članov in članic. Predsednik društva je Janko Zemljič, podpredsednik Evgen Potočnik, tajnik Robert Rožaj, blagajničar ki sta Urška Podmilščak in Lidija Bombek, v odboru pa so še: Ciril Podmilščak, Ivan Knez, Slovence v Wiesbadnu pa zastopa Stane Kotnik.

Robert Rožaj

Obvestilo

Užitkarji v Stuttgartu

V nedeljo, 25. novembra, prireja dramska sekcija SKUD »Triglav« Stuttgart žaloigro »Užitkarji« slovenskega pisatelja Alojza Remca, s pričetkom ob 17. uri v prostorih Kollpinghaus, Stuttgart, Heusteigstr. 66. Možnost parkiranja je v neposredni bližini Österreichischer Platz (Paulinenbrücke).

Po končani predstavi bo zabava s plesom. Pridite v čim večjem številu. Vsi vljudno vabljeni!

Slovensko silvestrovanje v Sindelfingnu

SKUD »Triglav« v Sindelfingnu prireja veliko slovensko silvestrovanje 31. decembra v Ausstellungshalle v Sindelfingnu, Sommerhofenstr. Pričetek ob 19.55 uri. Nastopila bosta dva priznana slovenska narodno-zabavna ansambla (eden izmed njih bo ansambel Bardorfer).

Vstopnina s konzumacijo (večerja) stane 15.—DM, samo vstopnina pa je 7.—DM.

Vstopnice si lahko že vnaprej zagotovite pri:

- Kranjc, Spitzholzstr. 61, Sindelfingen, tel.: (07031) 81809,
- v Mittelstadtu pri Reutlingenu, Reutlingerstr. 2,
- v Stuttgartu, Olga-Str., Anton Novak »Import-Export«.

Namesto navadne vode – Radenska – tri srca

Radensko in druge brezalkoholne in alkoholne pijače lahko kupite tudi v Baden-Württembergu pri:

- Anton Kranjc, prodaja pijač Sindelfingen, tel.: 07031/8 18 09 in v skladišču Holzgerlingen, Schlossstrasse 46, tel.: 07031/46 90,
- v Jockrin pri Karlsruhe, Trifeldstr. 4 (Jože Vidervol),
- v Mittelstadtu pri Reutlingenu, Reutlingerstr. 2 (Karl Vogrinec),
- v Stuttgartu, Olgastr. »Import-export« Anton Novak,
- v Ruit pri Esslingenu, pri Weinhandlung »Pinter«,
- v Villingenu pri Getränke Handlung Mauh,
- v Schweningenu pri Getränke Handlung Peter.

Radensko ste pili doma, pijte jo tudi v tujini!

Narava daje najboljše!

Nastopajoči v igri »Dve nevesti«, ki jo je uprizorilo Slovensko katoliško društvo v Zahodnem Berlinu

Na vaji pevskega zbora v Zahodnem Berlinu. Vodi jih Franci Pukmeister

V Zahodnem Berlinu – domače gledališče

Med 34.000 Jugoslovani, ki delajo na prostranem območju Zahodnega Berlina je tudi okrog 2000 Slovencev, ki so zaposleni v velikih nemških tovarnah BMW, Siemens, Osram ter drugod, kakor tudi v obratih velikih jugoslovanskih podjetij, ki gradijo v Zahodnem Berlinu.

Povabilu, da bi med kratkim obiskom v Zahodnem Berlinu prisostvovala vajam mešanega pevskega zbora Slovenske katoliške skupnosti, ki ima svoj sedež v Kolpinghausu, sem se z veseljem odzvala. Tudi moderno poslopje Kolpingove hiše v Methfesselstrasse, v bližini zahodnoberlinskega letališča Tempelhof, je vredno ogleda. Za tuje gostujoče delavce v Zahodnem Berlinu ga je zgradila dobrodelna katoliška organizacija »Caritas«, ki poleg Arbeiterwohlfahrta, socialdemokratske dobrodelne organizacije, skrbi za zaposlovanje, nastanitev in urejanje delovnih odnosov, pa tudi za šport in zabavo tujih delavcev.

Okrog dvesto Slovencev se zbira v Kolpinghausu, mi je pojasnila socialna delavka ga. Angela Kotnik, ki ima nemalo skrbi z reševanjem perečih socialnih problemov naših delavcev, še vedno pa najde čas, da pomaga pri delu Slovenske katoliške skupnosti. V kletnih prostorih Kolpinghausa so si naši fantje

uredili veliko dvorano, kjer se zbirajo ob sobotah in nedeljah, imajo pa na voljo še prostore za pevske vaje, šport in plavanje. Vsakdo lahko preživi tu svoj prosti čas po želji in zanimanju.

Društvo je v treh letih obstoja lahko ponosno na dosežene uspehe, ki na kulturnem področju nikakor niso majhni. Seznanila sem se s prizadevnim pevodjem Francem Pukmeistrom, ki je pravkar vabil pevke in pevce. Kljub veliki oddaljenosti radi prihajajo na vaje, jih je pohvalil. Zboru včasih priskoči na pomoč tudi oboistka Marija Škof, ki se mudi v Zahodnem Berlinu na podiplomskem študiju. Nekaj naših fantov in zakoncev tudi stanuje v Kolpinghausu, med njimi tudi neutrudni režiser društva Franc Lekše. Obiskala sem ga v njegovi sobi, ki spominja na delovno sobo gledališkega ustvarjalca. Skromno mi je pripovedoval o dosedanjem delu igralske skupine, nekako tako, kot da so nekaj malega že postorili. V resnici pa se lahko pohvalijo že z velikimi uspehi. In ponosni so lahko nanje. V dobrih dveh letih so uprizorili že tri dramska dela: Finžgarjevo »Razvalina življenja«, in to dvakrat, ameriško komedijo »Zares čuden par« in pa Golarjevo »Dve nevesti«.

Z »Razvalino življenja« so gostovali tudi pri rojakih v Esslingenu pri Stuttgartu in v Essenu, ki so jim bili za kvalitetno gostovanje in topel večer hvaležni.

Da so na pravi poti jim je ob vsaki uprizoritvi dokazal velik obisk Slovencev iz Berlina.

»Prireditve organiziramo tudi ob praznikih 1. maja in 29. novembra in za to priložnost naštudiramo recitacije, pevske točke in tudi tekmovanja »Pokaži, kaj znaš«, da aktivno pritegnemo k delu čimveč rojakov,« mi je pojasnjeval režiser Lekše, ki je po poklicu elektrotehnik, v Berlinu pa se je z veliko dobre volje in delovnega poleta lotil režiranja — s precejšnjim uspehom! Na eni izmed prireditev so imeli tudi kviz »Titova vojna pot« s težkimi vprašanji iz narodnoosvobodilne vojne, pa so jim bili tekmovalci kar presenetljivo kos. Pri organizaciji prireditev rad pomaga tudi Franci Klančičar in še vrsta drugih sodelavcev, ki imajo v doseženih uspehih veliko zadoščenje in spodbudo za nadaljnje delo. Predsednik Slovenske katoliške skupnosti je Peter Rot, tajnik pa Dolfi Strnad. V kratkem času je skupnost pokazala svojo vitalnost, sposobnost in ljubezen do materinega jezika. Septembra letos so priredili vinsko trgatve, ki je prinesla osvežitev v enolično življenje.

Mila Šenk

V »slovenski« sobi v Kolpinghausu v Zah. Berlinu

Skupina slovenskih rojakov v Kolpinghausu

V prostem času je dovolj prostora tudi za šah

Med odborniki in člani Slovenskega društva v Stockholmu

Po prireditvi ob zaključku slovenskega dopolnilnega pouka v Köpingu

Kako živijo Slovenci na Švedskem

Med tujimi delavci je na Švedskem največ Fincev, nato Jugoslovancev, sledijo jim Danci, Norvežani, Grki, Italijani, Poljaki, Španci, Madžari, Čehoslovaki itd. Jugoslovanski delavci so torej za Finci na drugem mestu in jih je okrog 36.000. Delavcev iz SR Slovenije je na Švedskem 6.700 skupaj z družinskimi člani. Večina živi na Švedskem od pet do osem let in so najbolj strnjeno naseljeni v južnem delu države, v pokrajinah Götaland in Svealand. Najbolj severno so Slovenci v Stockholmu, kjer jih dela kakih 400, najdemo pa jih še v Uppsali, 60 km severno od švedske prestolnice.

Na poti so me mnogi rojaki spraševali, kaj mi je najbolj všeč na Švedskem. Prav gotovo je to visoka življenjska raven, socialno varstvo prebivalstva in na vseh korakih vidna splošna urejenost države. Presenetijo te že drobne stvari, ki pa veliko pomenijo: da imajo npr. železniški vozovi predprostor za kovčke in obešalnike za plašče ter suknjiče, ki jih potniki brezskrbno odložijo in mirno potujejo, ne da bi vsak čas pazili nanje in zame kot gospodinjo je bila presenetljiva iznajdba pred vrati samopostrežnih trgovin, mesnic in lekarn, kjer

so pred vrati nameščeni avtomati. Pritisneš na gumb in dobiš listek s številko vrstnega reda. O, ljuba preprostost, sem si mislila in vzdihnila: nobene gneče in prerivanja! Avtomat s številkami je nameščen tudi na vidnem mestu na steni za prodajalci, ki pritisnejo na gumb, čim so postregli stranko. Ko pokaže avtomat tvojo številko, mirno pristopiš k pultu in poveš svoje želje. Naši rojaki, ki so od Švedov prevzeli tudi lepo navado, da ob obisku v tujih stanovanjih odložijo čevlje v predsobi in v nogavicah vstopajo v sprejemne sobe, kjer pa so tla seveda prekrita s preprogami ali tapisomi. Vsekakor lepa pozornost do gospodinje, ki je navadno, kot tudi moški, zaposlena vse dopoldne do pete ure popoldne. Morda je bil malo zloben rojak, ki mi je pripovedoval, kdo je v švedski družbi deležen največje pozornosti. Na prvem mestu so ženske, nato otroci, socialno ogroženi državljani, potem mačke in psi in šele nato so na vrsti »ubogi« moški. Ženska prednost, zlasti prednost zapo-

slene ženske in matere je na Švedskem resnična in dobiš vtis, kot da so vsi zakoni osredotočeni prav na socialno varstvo ženske, matere in otrok. Brez zdravniškega potrdila lahko izostane od dela teden dni, telefonirati ji je samo treba delodajalcu, da ji ni dobro ali da iz drugih razlogov v družini ne more na delo. Brezplačno je šolanje otrok, brezplačne so šolske knjige, prehrana otrok v času pouka in prevoz do šol in domov. Če je mati vdova ali razvezana, prejema od občinskih socialnih uradov precejšen dodatek za stanovanjsko najemnino. Na take primere sem naletela tudi med našimi delavkami na Švedskem. Seveda pa znajo Švedi te družbene ugodnosti omejiti, če opazijo, da jih delavci izkoriščajo. Kaj hitro jih premestijo na slabša delovna mesta, v najhujših primerih pa sledijo tudi odpusti. V velikih mestih Malmö, Göteborg in Stockholm so veliki predeli z modernimi stanovanjskimi bloki, zgrajenimi za prebivalstvo s slabšimi dohodki, predvsem pa za socialno neprilagodljive. Alkoholizem je na Švedskem še vedno šibka točka. Ljubezen do domačih živali je visoko razvita. V vlaku srečuješ potnike, ki potujejo s vojimi ljubljenci, mačkami in psi, in na stockholmskih ulicah sem srečala ženske, ki so v lično pletenih košaricah nesle na sprehod svoje mucke. Po kratkem obisku Švedske bi skoraj lahko potrdila rojaku, ki mi je govoril o zvrsteh družbe, ki jim posvečajo največjo pozornost. Seveda pa je bil boj švedinje za emancipacijo dolgotrajen in šele v zadnjih desetih letih najbolj uspešen. O njenem boju obširno piše Anna-Greta Leijon v knjigi »Swedish Women-Swedish Men«, v kateri že uvodoma poudarja, da je diskriminacija žensk nezdržljiva s človeškim dostojanstvom in z blaginjo družine in družbe, da preprečuje njeno sodelovanje na enakih položajih, kot so moški v političnem, socialnem, gospodarskem in kulturnem življenju dežele in da je tudi ovira k popolnemu razvoju ženskih sposobnosti na vseh delovnih področjih.

Malo obširneje sem spregovorila o tem, ker v tem okolju živijo tudi Slovenke na

Jože in Anica Žvar z otroki iz Surahammarja

Milan Žvar z ženo in sinčkom iz Surahammarja

Švedskem, ki se že danes zavedajo svoje enakopravnosti in da za razliko od naših žensk v številnih drugih državah, živijo in delajo v visoko razviti švedski družbi, kar ima vpliv tudi na njihov duhovni razvoj in splošno razgledanost. Razveseljivo je, da so si naše družine v državi — gostiteljici zadovoljivo uredile delovne in življenjske razmere, čeprav so morale pred osmimi in desetimi leti, ob prihodu na Švedsko, prestajati vse težave priseljencev in vživljanja v popolnoma novo okolje. Vzljubile so jo in marsikdo je danes že njen državljan. Večina pa še vedno misli na vrnitev v domovino, saj so v glavnem odšli, da si hitreje ustvarijo kapital in po vrnitvi izboljšajo svojo življenjsko raven.

Skoraj vsi živijo v modernih stanovanjih, nekateri pa imajo tudi že svoje hišice in tudi poletne »sommarsstuge« ob morju. Z veseljem obdelujejo vrtove in njive, ki jim jih daje v najem občina, in kjer tudi združujejo koristno s prijetnim: pokramljujejo med seboj, si izmenjujejo novice, saj imajo v švedski zaprti družbi tako malo možnosti za tak način življenja, ki so ga bili vajeni doma. Gostišč, kavarn, bifejev Švedi ne poznajo.

Spričo začetnih težav in skrbi je bilo družabno življenje naših rojakov v prvih letih na Švedskem zelo revno. Naučiti so se morali tudi švedščine, ki je zelo težak jezik, ga pa danes že vsi obvla-

dajo, mi je pripovedoval rojak iz Göteborga. Domotožje so si potešili z medsebojnimi obiski. In ne bi bili Slovenci, če ne bi ob takih priložnostih tudi zapeli. Slovenska pesem jih je prebudila in prebujati se je začelo tudi slovensko društveno in kulturno življenje. Slovenska narodna zavest je živela v srcih vseh tudi po prihodu na Švedsko, niso pa ji mogli dati vidnega izraza v pesmi, umetniški besedi in dramskih delih vse do tlej, dokler si niso zagotovili življenjskega obstoja.

Danes si lahko samo vesel razcveta in uspehov slovenskih društev, ki so jih naši rojaki organizirali v zadnjih treh, štirih letih in vsako združuje po sto do dvesto članov, obiskovalcev na njihovih društvenih prireditvah in zabavah pa je še dvakrat več. Prirejajo koncerte z nastopi njihovih pevskih zborov in z recitacijskimi točkami, razne proslave obletic iz slovenskega kulturnega življenja, za dobro voljo skeče, za ples in zabavo pa vinke trgatve in piknike v naravi. In prizadevni odborniki mislijo tudi na svoje otroke, ki odraščajo v tuji sredini. Nočejo, da bi pozabili materinega jezika. Zavedni starši jih pošiljajo v šolo slovenskega dopolnilnega pouka. Nočejo, da bi bili njihovi otroci ob obisku v domovini tuji babicam in dedkom in vedo, da jim olajšajo življenje, če se za stalno vrnejo v Slovenijo.

Danes so na Švedskem štiri društvena središča: najstarejše je Slovenski klub »Triglav« v Landskroni, potem Slovenska skupnost v Köpingu, Slovensko društvo v Stockholmu in najmlajše je Slovensko kulturno društvo »France Prešeren« v Göteborgu. O delavnosti odborikov vseh društev bi lahko govorili in pisali samo v presežnikih. Njihove kulturne prireditve so kvalitetne in nesebično se trudijo ustvariti rojakom košček domovine na tujih tleh.

Pridne roke slovenskega delovnega človeka pomagajo ustvarjati dobrine in bogastvo tej skandinavski deželi in dežela gostiteljica jih ceni in upošteva. Pomaga ji graditi ladje v pristaniških mestih Hälsingborg, Landskrona, Göteborg, Uddevalla, Oskarshamn, Malmö in Stockholmu, so delavci in delovodje v kovinski industriji v vseh večjih mestih, v tekstilnih industrijah, v tovarnah papirja ter v avtomobilskih tovarnah »Volvo« v Göteborgu, »Saab« v Trollhätanu in »Skania-Vabis« v Södertälju pri Stockholmu. Z marljivostjo in odgovornostjo do dela pa so se povzpeli na dobra mesta tudi v drugih vejah gospodarstva in v upravnih službah. Precej pa se jih je že tudi osamosvojilo in imajo svoje trgovine in obrti, cenjeni pa so tudi naši inženirji, odvetniki in zdravniki. Na splošno pa so vsi zelo varčni in številni so si že zgradili ali pa gradijo hišice v rojstnih krajih.

Mila Šenk

Milan Podmenik z ženo Marinko in hčerko iz Eskilstune

Mihael in Angela Čokolič s hčerko Minko in sinkom Lojzkom iz Kumle

Marjeta, Angelo in Jože Kragelj, tajnik Slovenskega kluba »Triglav« v Landskroni

Rojaki iz Göteborga: (od zgoraj navzdol) Vladimir Gruber, podpredsednik društva »France Prešeren«, Lojze Tertinek, odbornik in šef propagande v tovarni Volvo.

Margareta Krašovec s sinovoma iz Malmöja

Rojaki iz Landskrone. Od leve: Marjan Ušaj, Ivanka Turk, Majda in Štefan Ivič, zadaj njun nečak Mirko

Nova ureditev zaposlovanja upokojencev v Sloveniji

V Rodni grudi smo že pojasnili prvotno ureditev zaposlovanja užívalcev pokojnin iz sklada pokojninskega in invalidskega zavarovanja v Sloveniji, kakor so jo prinesli novi republiški predpisi in ustrezni družbeni dogovor med prizadetimi dejavniki v Sloveniji. Po prvotni ureditvi naj bi se tistim užívalcem pokojnine, ki s pokojnino in dodatnim zasluţkom preseţejo mejo dvakratnega povprečnega osebnega dohodka zaposlenih v Sloveniji v preteklem letu, zmanjšala pokojnina po posebnem ključu, ki je bil postavljen z družbenim dogovorom med skupnostjo pokojninskega in invalidskega zavarovanja, izvršnim svetom skupščine SRS, gospodarsko zbornico Slovenije in slovenskimi sindikati. Pokojnine pa se ne bi smele zmanjšati za več kot 50 %.

Kmalu po sprejetju družbenega dogovora so se pričeli pojavljati glasovi, da odtrgovanje pokojnine ni v skladu z ustavnimi predpisi o nedotakljivosti sadov zdruţenega dela, torej tudi pokojnine. To mnenje je naposled prevladalo in je bil v tem smislu tudi spremenjen republiški zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (spremembe so bile objavljene v Uradnem listu SRS št. 26/73). Po novi ureditvi naj bi se družbeno neupravičeni prejemki zaposlenih upokojencev obdavčili s posebnim prispevkom — dodatno k splošnemu davku na celokupne osebne dohodek — pokojnina pa bi v vsakem primeru ostala nespremenjena. Tako naj bi zaposleni upokojenci, ki skupaj z dodatnim zasluţkom preseţejo dvakratni povprečni osebni dohodek na zaposlenega v Sloveniji v preteklem letu (letos je torej limit 3.870 din), plačali poleg davka na celokupni osebni dohodek še posebni prispevek v znesku 70 % siceršnjega davka, ki ga ugotovi s svojo odločbo pristojna davčna uprava. Le sorazmerno zelo nizki dodatni zasluţek (letos 580 din na mesec) naj bi ostal izvzet iz posebnega dodatnega prispevka, ki naj bi se plačeval v sklad pokojninskega in invalidskega zavarovanja v Sloveniji.

Brez dvoma je takšna ureditev pravičnejša in bolj ustrezna novim ustavnim spremembam, kot je bila prejšnja. Zato velja nova ureditev tudi vse za nazaj, t.j. od 1. aprila 1973, ko se morajo uveljaviti novi predpisi. Seveda se bo dodatni prispevek obračunal ob koncu leta skupaj s splošnim davkom na celokupni osebni dohodek.

dr. L. Svetec

Imam pravico do pokojnine?

Moj moţ se je smrtno ponesrečil na delu v Avstriji. Ostala sem brez sredstev za preţivljanje. Stara sem nad 45 let, moj pokojni moţ pa je imel 21 let delovnega staţa, od tega 19 let in pet mesecev v Jugoslaviji, ostalo pa v Avstriji. Od avstrijskega urada za socialno zavarovanje mi je bila po moţu priznana pokojnina, ker se je smrtno ponesrečil na delu. Zanima me, če sem upravičena tudi do jugoslovanske družinske pokojnine, ker je moj pokojni moţ večino svojega delovnega staţa imel v Jugoslaviji?

Vida K., Ptuj

Grde besede

Učiteljica je pravkar sedla, da bi pisala dnevnik, ko je na vrata energično potrkalo.

Vstopil je Markov oče, visok, zajeten, zaripel od razburjenja.

Učiteljica je prijazno odzdravila na njegov odsekano kratek pozdrav in ga vprašala, kaj ţeli. Povedal je, da se je prišel pogovoriti zaradi svojega fanta, ki prinaša iz šole domov takšne grde besede, da je joj. V nedeljo so bili na izletu s prijatelji, pa je »ta mulc« stresal takšne psovke, da ju je bilo z ţeno pošteno sram. Kje pobira te grde besede? Z ţeno sta vse dobro premislila. Doma prav gotovo ne. Tudi otroke, s katerimi se druţi, dobro poznata. To so otroci njihovih prijateljev, ki so sami olikani ljudje. No, kje potem pride do te grde, nesramne govorice, da morata z ţeno zardevati pred prijatelji? Markov oče je jezno zavrtal s pogledom v učiteljico in pribil: »Nikjer drugje, kakor v šoli. Ta mularija, ki so njegovi sošolci, so prave spake, zbrane z vseh vetrov in samo kvarijo otroke, s katerimi se starši trudimo, da bi jih lepo vzgojili. Ampak zdaj mora biti temu konec. Zato sem prišel. Pokvarjenci morajo ven iz razreda, sicer pojde moj fant.« Moţak je od ogorčenja mahal z rokama in kričal z visokim glasom. Učiteljica niti ni mogla priti do besede. Ko mu je končno pošla sapa, mu je mirno povedala, da ni opazila, da bi bili med njenimi učenci kakšni posebni pokvarjenci. Res pa je, da je Marko zelo živ in tudi zaradi njegovih izrazov ga je že nekajkrat opominjala. Seveda bo zdaj bolj pozorna na to in bo stvar raziskala, ker takšnih grdih izrazov iz otroških ust tudi ona ne mara in ne trpi.

Po členu 27 Zakona o osnovnih pravicah iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja je sorodnik zavarovanca upravičen do družinske pokojnine po njem v primeru, če je imel zavarovanec vsaj 20 let delovne dobe, po členu 28 omenjenega zakona, pa je vdova zavarovanca upravičena do družinske pokojnine, ko je izpolnila 45 let starosti. Po navedenem imate pravico do družinske pokojnine v Jugoslaviji v sorazmerni višini, ki jo določajo odredbe Konvencije o socialni varnosti, sklenjene med SFR Jugoslavijo in Avstrijo ter odredbo zakona, ki smo ga zgoraj navedli.

To je Markovega očeta malo potolaţilo in pozanimal se je, »ker sem že tukaj«, kako je sicer v šoli s fantom. Nič posebno razveseljivega ni zvedel. Učiteljica je povedala, da je fant sicer bister, a mu je učenje, kakor izgleda, deveta skrb. Tako si je že v začetku šolskega leta pridelal nekaj cvekov, ki jih ne bi bilo čisto nič treba. Tudi k pouku prihaja neredno, vselej ima potem za to kakšen izgovor: obisk pri teti, okvara na avtomobilu in podobno.

»Hudiča, ti mulc laţnivi, saj tete sploh nima!« je zarobantil Markov oče in bil kar moder od jeze. Niti predvidel ni, da se bo ta pogovor takole zasukal. Marsikaj sta se potem še pogovorila z učiteljico, od katere je zahteval, da njegovega »mulca« kar trdo drţi. Polagoma se je njegova jeza unesla in ko je končno stopil k vratom in se poslovil, je bil že čisto miren.

»Trenutek še, gospod Plesnik,« ga je učiteljica poklicala nazaj in rekla: »Prišli ste se pritoţiti zaradi grdih besed, ki jih uporablja vaš Marko in obljubila sem vam, da bom raziskala, kje fant te izraze pobira. No, to sem že ugotovila.«

»Kar zdaj? Kako pa?« se je Plesnik zares začudil.

Učiteljica mu je pokazala listek, na katerega si je med pogovorom nekaj beleţila. »Poslušajte, prebrala vam bom.«

»V pogovoru z menoj ste štirikrat zarobantili »hudič prekleto«, trikrat »mulc posrani«, šestkrat »jebenti«... Ali naj še naprej naštevam, gospod Plesnik?«

Odkimal je in zarobantil »prekleta baba!« ter zaloputnil vrata za seboj.

Plavanje in »Radost Evrope«

Za I. svetovno prvenstvo v plavanju, vaterpolu, skokih v vodo in umetnostnem plavanju, ki je bilo v Beogradu od 1. do 9. septembra, je izšla priložnostna poštna znamka za 2 din. Njena naklada je 450.000.

Na tem svetovnem prvenstvu v bazenskih športih je bilo postavljenih precej novih svetovnih rekordov. Svoje sile je merilo okoli 1200 tekmovalcev iz vsega sveta.

Mednarodna plavalna zveza (FINA) je leta 1968 v Mehiki sklenila, da bodo taka svetovna prvenstva vsako drugo leto. Na sestanku izvršnega odbora te zveze pa je bilo v novembru 1971 v Singapuru določeno, da bo prvo svetovno prvenstvo v teh športnih disciplinah v Beogradu, in sicer od 1. do 9. septembra 1973.

Podoba na znamki predstavlja lepak in značko za to prvenstvo. Znamko je tiskala vzhodnonemška tiskarna VEB Deutsche Wertpapier Druckerei iz Leipziga v štiribarvnem ofsetu in v polah po devet znamk. Velike so 36×29 mm oziroma brez belega roba 32×25 mm z grebenastimi zobci $12 \frac{1}{2}$.

Na belih robovih nad prvo in zadnjo znamko zgoraj in pod prvo in zadnjo znamko spodaj je napis »I. svetovno prvenstvo« v naših štirih narodnih jezikih. Nad srednjo znamko zgoraj je napis Jugoslavija, pod srednjo spodaj pa privesek z letnico 1973, med katero je v sredi znak prireditve. Ob desni znamki spodaj so vse pole na desnem robu oštevilčene. Znamka je izšla 1. septembra.

Vsakoletni otroški teden je bil letos od 1. do 7. oktobra, za katerega smo dobili zopet posebno priložnostno poštno znamko za 80 par. Tiskanih je bilo 1.000.000. Na znamki je risba učenca Ivana Vukovića iz likovnega krožka pri beograjskem pionirskem domu, ki predstavlja pozdrav soncu. Letošnja znamka za otroški teden pa je posvečena tudi še mednarodnemu srečanju otrok iz Evrope pod imenom: Veselje Evrope ali hrvatsko

Radost Evrope, kot je napisano na znamki. Ta srečanja prireja beograjski pionirski dom pod pokroviteljstvom mednarodne zveze za skrb otrok (UNICEF). Letošnje srečanje od 3. do 7. oktobra je bilo že peto po vrsti. Namen teh srečanj je poglobljati solidarnost med otroki vsega sveta, zlasti njihovo medsebojno spoznavanje ter jih zbliževati in sprijateljevati v igri, pesmi in veselju. Znamko je tiskal beograjski zavod za izdelavo denarja v štiribarvnem ofsetu in tudi v polah po devet znamk. Izšla je 1. oktobra. Velika je 37×30 mm, brez belega roba pa 33×26 mm in z enakimi zobci kot prejšnja znamka.

Nad vogalnimi znamkami zgoraj in pod spodnjimi je napis: Otroški teden v narodnih jezikih, nad srednjo zgoraj napis Jugoslavija, pod srednjo spodaj pa letnica 1973, v sredi katere je znak evropskih srečanj veselja.

Paša za oči in srce

Rodna gruda nama je vseč od začetka do konca. Še posebno so prava paša za oči in srce številne slike. Zdaj, ko vam piševa z možem, se mi zdi, da smo že stari znanci, čeprav se nismo še nikoli srečali. Prav iz srca se vam zahvaljujemo za Rodno grudo. V njej sva videla že na prvih straneh veliko lepih stvari, ki nas na tujem zanimajo. Saj dokler nisva šla na konzulat v Frankfurt podaljšat vize, sploh nisva vedela, da ta revija izhaja. Tako tudi veliko naših ljudi, ki so na tujem, ne ve za to lepo revijo. Prepričana pa sva, da bi jo z veseljem bralo še veliko drugih ljudi, in da bi jim bilo tako pri srcu, kakor je zdaj nama. Prosiva pa vas, da bi kdaj v Rodni grudi objavili tudi kaj o Ptuj in okolici, ker sva tam doma. Kako bi nas razgibala slika o njem, o našem lepem Ptuj! Pozdravlja vse rojake doma in po svetu!

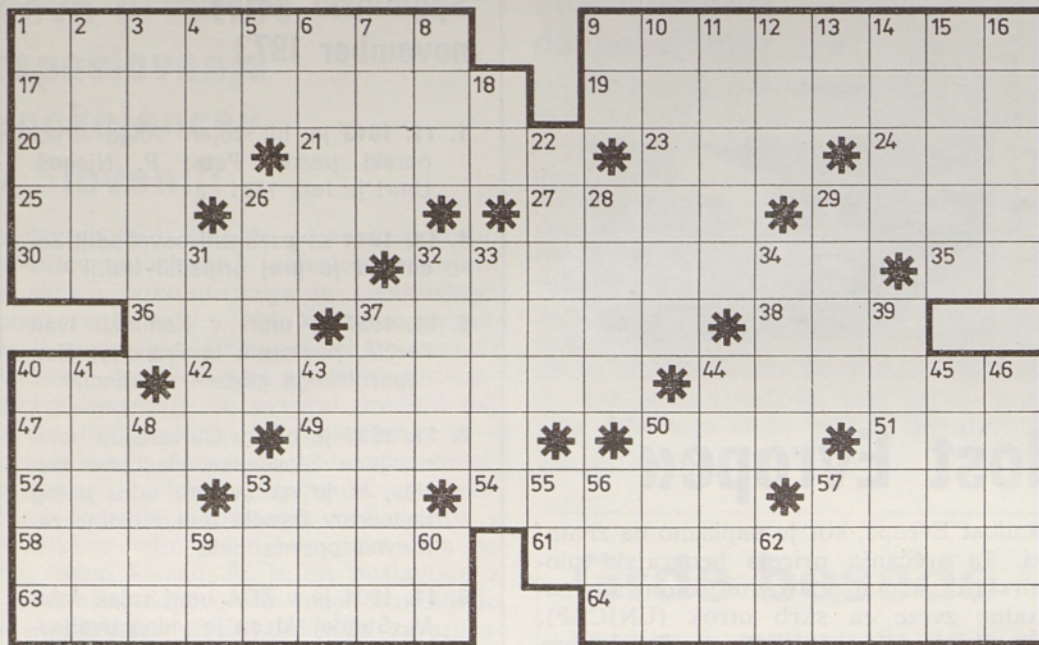
Katarina Vuković
Frankfurt/Main, ZR Nemčija

Spominski koledar november 1973

1. 11. 1813 je bil rojen veliki črnogorski pesnik Peter P. Njegoš. Umrli je leta 1851
4. 11. 1944 so partizani osvobodili Zadar, ki je prej pripadal Italiji
6. 11. 1957 je umrl v Kamniku Ivan Perčič, povratnik iz Francije, član odporniškega gibanja v Franciji
6. 11. 1935 je bila v Clevelandu ustanovljena Slovenska glasbena matica, ki je na svojem odru poleg koncertov izvedla tudi številna zahtevna operna dela
6. 11. 1964 je v ZDA umrl rojak John M. Šteblaj, ki se je vidno uveljavljal v slovenski dramatiki v ZDA kot režiser in igralec. Rojen je bil 11. septembra 1893 na Igu pri Ljubljani
13. 11. 1910 je bila v Clevelandu ustanovljena slovenska podporna organizacija Slovenska dobrodelna zveza
11. 11. 1900 je bila v Ribnici rojena Albina Novakova, nekdanja dolgoletna glavna tajnica Slovenske ženske zveze v Chicagu, med vojno članica SANS, ki je po vojni pripeljala 13 velikih skupin rojakov iz ZDA na obisk v Slovenijo. Umrli je 6. aprila 1971
16. 11. 1887 je umrl slovenski pisatelj Fran Levstik
21. 11. 1887 je bil v Clevelandu ustanovljen moški pevski zbor Slovan
28. 11. 1942 je bilo prvo zasedanje antifašističnega sveta narodne osvoboditve Jugoslavije (AVNOJ) v Bihaču
29. 11. 1943 — zgodovinsko drugo zasedanje AVNOJ v Jajcu. Dan ustanovitve nove Jugoslavije
30. 11. praznujejo v Združenih državah Amerike Zahvalni dan (Thanksgiving Day)
30. 11. 1900 je bila rojena v Dolgi poljani v Vipavski dolini slovensko-ameriška kulturna delavka Ana Praček-Krašna, zadnja urednica Glasa naroda, časopisa slovenskih delavcev v Ameriki

Križanka

vaš kotichek

VODORAVNO: 1. pred štirimi leti umrli slovenski pesnik in pisatelj (Tone, »Bratovščina sinjega galeba«), 9. kartonska embalaža (pomanjševalno), 17. vladarjev sin v monarhiji, 19. stroj za vtiskanje papirnih matric, tudi oseba iz znanega Cankarjevega dela, 20. reka, ki teče skozi Firence, 21. glavno mesto demokratične ljudske republike v severozahodnem delu Afrike, 23. efekten zaključek šahovske igre, 24. romunska reka, levi pritok Donave, 25. nizek gozd, gaj, 26. stvarnik sveta pri Egipčanih, 27. tropično drevo, imenovano črni hrast, 29. tekoča maščoba, 30. starogrški bog bogastva, ki so ga upodabljali kot slepega starca ali kot dečka z rogom izobilja, 32. kraj v Italiji blizu naše meje, s spomenikom borcem iz prve svetovne vojne, 35. okrajšava za »element«, 36. orodje žanjic, 37. zrelostni izpit na srednjih šolah, 38. ime popularnega angleškega popevkarja Jonesa, 40. različna soglasnika, 42. privrženec vere v satana, 44. vrsta hudih črevesnih obolenj z drisko, krči in bljuvanjem, 47. večanje, višanje, 49. vrsta preproge, imenovana po glavnem mestu francoskega departmaja Pas-de-Calais, 50. starorimski spodnji svet, kraljestvo mrtvih (pri Grkih Tartar), 51. oblika rastlinskega razcveta, 52. bojna nesreče iz grškega basijeslovja, 53. ime odličnega ameriškega satirika Buchwalda, 54. rakev, 57. znana Verdijska opera, 58. slovenski pesnik, pisatelj in dramatik, član slovenske moderne (Oton, 1878—1949, »Čaša opojnosti«), 61. izstrelek, 63. jetnik, kaznjene, 64. velika žaba.

NAVPIČNO: 1. koža z lasmi, potegnjena z glave premaganega sovražnika, nekdanji bojna trofeja severnoameriških Indijancev, 2. ime že umrlega ameriškega filmskega igralca Flynna, 3. slovenski slikar, klasicistično-romantični portretist in iluzionist poznobaročne tradicije v cerkvenih freskah, 4. ilovica, 5. različna soglasnika, 6. veliki angleški pesnik iz rodu mlajših romantikov (John, 1795—1821, »Endymion«), 7. velika, arhitektonsko lepa veža, 8. glavna hrana nekaterih azijskih ljudstev, 9. kratica za »športni klub«, 10. priprava za snemanje filmov, 11. švedsko ime za otočje v južnem delu Botniškega zaliva med Finsko in Švedsko, 12. zmikav, 13. začetnici obeh imen enega največjih ruskih pisateljev Tolstoja (»Vojna in mir«), 14. malik, 15. mesto na

robu Savinjske doline, ob sotočju Voglajne in Savinje, 16. delavska ali obrtniška zadruha v carski Rusiji, 18. soglasnik in samoglasnik z začetka abecede, 22. beseda izražena s slikami ali znaki, slikovna uganaka, 26. sodobni srbski modernistični pesnik z aforističnim in jedrnatim stilom (Vasko, »Stransko nebo«), 28. ime slovenskega gledališkega in filmskega igralca Sotlarja (»Sarajevski atentat«), 29. starogrška utež in novec, 37. priljubljeni starejši filmski igralec in pevec (Dean), 39. ime slovenske akademske slikarke Vovk-Štihove, 40. praznoverje, 41. sodobni slovenski pesnik (Bogomil), 43. cilj strelcev, 44. tatvina, poneverba, 45. vrsta zelene solate, 46. roman francoskega pisatelja in politika Chateaubrianda, 48. zelo uspešni slovenski skladatelj zabavne glasbe (Mojmir), 50. žlebič v deskah ali dogah, 53. pripadnik zahodne veje Južnih Slovanov, 55. kratica na receptih, 56. požirek, 57. kip ali podoba golega telesa, 59. visoka igralna karta, 60. četrta in enaindvajseta črka naše abecede, 62. ime črke.

Skupščina občine Slovenj Gradec

pozdravlja vse rojake po svetu
in jim želi veliko delovnih uspehov!

Hiša v Cerknici

Prodajam staro, enonadstropno kmečko hišo s stanovanjskimi prostori in prostori, primernimi za obrt, v Cerknici. Hišo in vrt prodajam za 14 starih milijonov. Ponudbe pošljite na naslov:

Rašiška 5
61000 Ljubljana

Iščem sestro

Iščem sestro Ani Mesojednik, ki se že dve leti nič ne oglasi. Živel je na naslovu: 650 Anderson Ave, WINNIPEG 4, Man. Kanada. Vsa pisma se mi vračajo, zato bom hvaležna vsakomur, ki mi bo kaj vedel povedati o njej.

Marija Pavšič por. Jambrešič
Hrenova 19
61000 LJUBLJANA, Slovenija

Iščem brata

Iščem brata Edvarda ROZMANA, ki je v Nemčiji, nekje v okolici Stuttgarta. Oglasil se ni že šest let. Vljudo prosim rojake, ki živijo v Nemčiji, če mi lahko kaj pomagajo pri poizvedovanju. Pišite mi na naslov:

Adolf ROZMAN
6 Tweed Road WESTVILLE
DURBAN, South AFRICA

Kaj se je zgodilo z mojim sinom?

Leta 1955 je odšel po svetu moj sin Franc JUVANČIČ, rojen 8. oktobra 1933, Lokve pri Krškem. Zadnje bivališče: Veliki Kamen 53, pošta Koprivnica pri Brestanici.

Prosimo vsakogar, ki bi kaj vedel o njem, da sporoči očetu!

Jože JUVANČIČ
Veliki Kamen 53
68282 KOPRIVNICA (pri Brestanici)
SLOVENIJA — JUGOSLAVIJA

Ugodno prodam

Polovico nove ENONADSTROPNE HIŠE (gornji del), komfortno, trisobno stanovanje z garažo, 500 m² vrta, v lepem kraju, tik ob avtobusni postaji, v okolici Maribora.

Ivanka ŠALER
Smetanova 34
62000 MARIBOR

Na prodaj ali v najem

V VELENJU PRODAJ ali dam v najem nedograjeno hišo z lokalom. Naslov:

LETONJE
Efenkova 36
63320 VELENJE

Oddam

Oddam pritličje hiše v središču Kamnika za trgovski lokal ali mirno obrt. Ponudbe na naslov:

Boža MOŽINA
Maistrova 4
61240 KAMNIK

Ansambel Rudija Marondinija

Pravijo, da se na svetu, ki je za vse nas tako nenavaden in nerazumljiv, vsemu privadiš. Pravijo, da konec koncev vse zmoreš in preneseš, treba ti je le notranje umreti, tako kakor je velika večina ljudi večino časa mrtva. Pravijo, da je mogoče vsako stvar prenesti. Najbrž bodo te besede dobile še poseben pomen, če jih povežem z imenom Kranjčana Rudija Marondinija, slepega glasbenika, harmonikaša in komponista, predvsem pa človeka, ki je v svetu teme s svojo glasbo ustvaril svoj svet in tisto zadovoljstvo, ki ga lahko občuti in ob katerem se zave, da je lahko tudi v temi svetloba; s svojo barvo, svojo govorico, svojim tonom...

Skupina nastopa pod imenom ansambel Rudija Marondinija z vokalnim kvartetom bratov Zupan.

Prvič so se predstavili širši publiki na javni radijski oddaji Pokaži, kaj znaš. To se je zgodilo leta 1967. V začetku je bilo nekaj menjav v zasedbi instrumentalistov, tako da zdaj nastopajo v zasedbi Rudi Marondini — harmonika, vodja ansambla in komponist; Janko Meglič — bas, Polde Slabe — kitara, Franci Križan in štirje bratje Zupan (Dane, Drago, Srečo in Miro) pa so pevci.

Večkrat so že nastopili na ptujskem festivalu narodno-zabavne glasbe, pojavili pa so se tudi na konkurenčni prireditvi v Števerjanu pri Gorici v Italiji. Tam so nastopili leta 1970, 1971, 1972. Na teh fe-

stivalih so dobili tudi nekaj nagrad in priznanj, vendar je bil preveč skromen, da bi govoril o njih, raje je povedal o težavah, s katerimi se srečuje. Pravi, da ga je razočaral Radio Ljubljana, ker mu ne nudi dovolj moralne podpore (ki navsezadnje nič ne stane) in ker vse prereditko vrtijo njegove skladbe. Tesno pa sodeluje z Radiom Tržič in gramofonsko hišo RTB, za katero snema plošče.

Pri RTB je posnel dve mali in dve veliki in eno veliko ploščo, ki pa bo izšla šele okoli novega leta. Njegove skladbe so močno priljubljene med poslušalci Radija Tržič, ki jih najraje poslušajo v oddaji Po željah poslušalcev. Po njegovem mnenju so najboljše skladbe: Le enkrat zapoj o materi, Stara čuvajnica, Ob tistih večerih, V trenutku, Ribič Tone, Na valovih Save (to je tudi naslov velike plošče), A jaz sem srečen (ta melodija pa je

najbolj v Italiji in jo tam tudi največ predvajajo). Še in še bi lahko našteval, saj je v šestih letih posnel veliko melodij, toda mislim, da jih je kar dovolj. Gostovali so po celi Sloveniji, nekajkrat so imeli koncerte na Štajerskem in Primorskem. Kjerkoli pa je nastopil, je bilo dovolj zanimanja za vstopnice in kar je še bolj pomembno, za njegovo glasbo. Za konec pa moram povedati še to, da v zadnjem času bolj malo nastopajo in jih zato vse premalo poznamo. Znani so le ožjemu krogu poslušalcev — Gorenjcem, kjer tudi največkrat nastopajo. Ko sem ga vprašal, zakaj je to tako, mi je rekel, da ne igrajo za slavo in popularnost, pač pa zato, ker ga k temu žene notranji glas. Zatrnil pa mi je, da se bo poboljšal in se bo v bodočnosti večkrat pojavil v javnosti kot sedaj.

Upajmo, da bo to držalo!

Silvo Pust

Kako se oblačijo Slovenke

Slovenke, predvsem Ljubljančanke, smo navdušene nad pariško in rimsko modo. Vendar pa nam moda ni osnovno vodilo. Kajti vsaka lepo oblečena ženska mora v veliki modni zmešnjavi pobirati samo tiste ele-

mente, ki ji bodo res pristajali. Torej, želimo biti oblečene modno in vendar okusno. Tudi barve niso vselej modne. Izbiramo barve, ki nam pristajajo. Na naših ulicah je opaziti mnogo barv v umirjenih tonih. Tu in tam pa lahko opazimo kakšno dekle, oblečeno v živo zeleno, oranžno ali v kakšno drugo »veselo« barvo. Vsako sezono prilagajamo obleke novim modnim

krojem. Letošnja dolžina kril in plaščev sega do kolen, včasih se kolena tudi pokrijejo. Plašči so široki ali ohlapni, speti s tankim pasom. Krila so ozka ali nabrana v gube in prek njih lahko nosimo pleteno jopico ali plašč, ki je 20–30 cm krajši od krila. Čevlji so elegantnejši, podplat je tanjši, peta je ožja. Letos so v modi tudi manjši klobučki. Za zvečer pa je zelo modna črna barva.

Na skici vidite dva modela za vitkejše in dva za močnejše postave, primerne za zimske dni. Blagovi so mehki in topli — volna, flanela. Prvi model je iz mehkega volnenga blaga, okrašen s krznom, ki ga lahko sami izberete. Kroj je preprost, blazer je ozek in ima zaokrožene robove. Ravno krojeno krilo pa pokriva kolena.

Vitkejše za veseljem posegajo po zanimivem modelu širšega plaščka, 20 cm krajšega od krila pod njim. Plašč ima do ramen segajoč ovratnik, skrite žepe ter zavihke na rokavih. Krilo je zvonasto krojeno in prav tako pokriva kolena.

Močnejše naj si raje izberejo gladke flanelaste materiale in preprostejše kroje. Rahlo oprijet plašč je zahtevnejšega kroja, z močno poudarjenimi navpičnicami in sedlom v obliki črke V. Plašč se zapenja z dvema gumboma, dolžina sega do polovice kolen. Drugi model je krojen v dvanajst ožjih pol in je prav tako rahlo oprijet. Plašč ima večji V izrez z ozkim ovratnikom. Zapenja se z okrasnim gumbom. Na ozkih rokavih so zavihki, v stranskih šivih pa skriti žepi.

Beba

Če ste se preselili...

Če ste se preselili, izpolnite naslednji obrazec in ga v kuverti pošljite na naslov naše uprave: Rodna gruda, 61000 Ljubljana, Cankarjeva 1/II, p.p. 169

Ime in priimek:

.....

Stari naslov:

.....

Novi naslov:

.....

Najuspešnejše Helidonove plošče

Založba Obzorja Maribor

Helidon Tovarna gramofonskih plošč
Ljubljana
Slovenija, Made in Yugoslavia

LONG PLAY GRAMOFONSKE PLOŠČE

1. Ansambel bratov Avsenik: Zlati zvoki	FLP 04-021/1-2
2. Slovenski oktet: Sedem rož	FLP 09-009
3. Ansambel L. Slaka: Glas harmonike	FLP 04-027
4. Stanka Kovačič: Moj fant ljubi drugo	FLP 04-028
5. Ansambel Vadnal: V soboto zvečer	FLP 04-025
6. Ansambel M. Dovžana: Dimnikar	FLP 04-023
7. Ansambel M. Kumra: Na Vrhe	FLP 04-024
8. Štirje kovači: Pesem doline	FLP 04-022
9. Martin Böttcher: Love Story	SLE 14690-P
10. The Les Humphries: Mexico	SLK 16771-P

SINGLE PLAY GRAMOFONSKE PLOŠČE

1. Janko Ropret: Ti si moja	FSP 5-071
2. Erazem in potepuh	FSP 2-002
3. Alfi Nipič: Povem vam to ni prav	FSP 5-070
4. Marjana Deržaj: Vrniti se še kdaj v Ljubljano	FSP 5-068
5. Kekčeva pesem	FSP 2-001
6. Ansambel Odmev: Slovenija moja	FSP 4-026
7. Marjetka Falk: Mož naj bo doma	FSP 5-055
8. Ansambel M. Dovžana: Sprevodnik	FSP 4-024
9. Jože Kobler: Joči z menoj	FSP 5-067
10. Trio J. Burnika: Za rojstni dan	FSP 4-025

Za vsakega novega naročnika – nagrada!

Številni naši naročniki, ki so nam pridobili nove prijatelje, se nam že iskreno zahvaljujejo za poslano nagrado. Pohitite, tudi vi si lahko prislužite lepo slovensko knjigo! Za več naročnikov je nagrada lepša! Na kratko ponavljamo: knjižno nagrado si prislužite, če nam hkrati z izpolnjeno spodnjo naročilnico pošljete tudi najmanj enoletno naročnino za novega naročnika »Rodne grude«. Ta razpis velja samo do konca leta 1973!

Prav gotovo imate znanca, prijatelja, sorodnika, ki mu bo revija »Rodna gruda« prav tako zvesta prijateljica, kot je vam. Izpolnite spodnji obrazec in ga v kuverti ali nalepljenega na dopisnico pošljite na naš naslov!

Rodna gruda 1973

Moj točen naslov:

.....

Točen naslov novega naročnika:

.....

.....

Podpis:

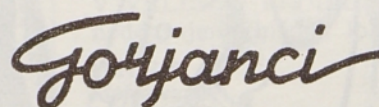

Rojaki,

obiščite 1000-letno mesto pod Lubnikom, Škofjo Loko. Transturist vas pričakuje. Hotel ima zimski bazen in savno in v bližini hotela avtomatsko kegljišče. Penzion velja le 99.— dinarjev.

Na Starem vrhu, le nekaj kilometrov od Škofje Loke, so izdelana smučišča, sistemi žičnic, pri kmetih dobite domače specialitete.

Rezervacije: HOTEL TRANSTURIST ŠKOFJA LOKA
telefon (064) 85-280

Priporočamo gostinske storitve v **Hotelu »Metropol«** Novo mesto telefon 068 21-447 ter v Gostišču »LOKA« z avtomatskim kegljiščem.

Nudimo prevozne usluge z modernimi avtobusi in organiziramo izlete v tuzemstvu in inozemstvu.

Znamka

ČASOPISNO PODJETJE

61001 LJUBLJANA

GRADIŠČE št. 4
POŠTNI PREDAL 208/IV
JUGOSLAVIJA

Naročilnica

Naročam PAVLIHO — ANTENO — PAVLIHOVO PRATIKO 1974 — PAVLIHOVO STOLETNO PRATIKO (obkrožite ime časopisa oziroma koledarja, za katerega ste se odločili). Moj naslov je (napišite ga s tiskanimi črkami):

Podpis:

Dovolite, da vas opozorimo na naše publikacije:

Pavliha je humoristični tednik, ki ga poznajo in berejo po vsej Jugoslaviji. Vsak teden vam bo prinesel zalogo dobre volje in šal, katerim se bo nasmejala vsa vaša okolica.

Letna naročnina za »Pavliho« znaša 180 din, ki jih lahko plačate v ustreznih tuji valuti po mednarodni nakaznici.

Antena je tednik, ki je posebno priljubljen med mladimi ljudmi in najbolj bran prav med Slovenci v tujini. Med vašimi znanci je gotovo kdo, ki dobiva »Anteno« — vprašajte ga, kako mu je všeč! Z reportažami in zgodbami, ki jih je pisalo življenje, z zaupnimi pogovori in družabnimi rubrikami vam »Antena« prežene občutek osamljenosti.

Letna naročnina za »Anteno« znaša 260 din, ki jih lahko plačate v ustreznih tuji valuti po mednarodni poštni nakaznici.

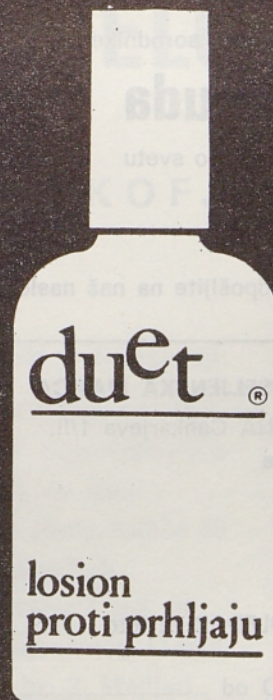
Pavlihova pratika je veseli koledar, ki bo vam in vaši družbi prinesel veliko prijetnih uric. Poleg slikovnega koledarja prinaša še horoskop, šale, skrivalnice, uganke, pesmice, kramljanja in številne druge zanimivosti.

Pavlihova pratika 1974 stane 10 din, ki jih lahko nakažete v ustreznih tuji valuti po mednarodni poštni nakaznici.

Pavlihova stoletna pratika je veseli koledar, ki vam bo služil do leta 2070. Želite ugotoviti, katerega dne v tednu boste praznovali svoj stoti rojstni dan? Poglejte v »Pavlihovo stoletno pratiko«! Poleg tega boste našli v »Pavlihovi stoletni pratiki« obilo zanimivega in šaljivega branja.

Pavlihova stoletna pratika stane 6 din, ki jih lahko nakažete v ustreznih tuji valuti po mednarodni poštni nakaznici.

ZANESLJIVO ODSTRANI PRHLJAJ

KLINIČNO TESTIRAN

LOSION UPORABLJAJTE TOČNO
PO PRILOŽENEM NAVODILU

LEK LJUBLJANA

DRAGI BRALCI! Naročila za

Slovenski koledar 1974

Koledar za Slovence po svetu sprejema

SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA

Cankarjeva 1/II. 61001 LJUBLJANA Jugoslavija

in naši zastopniki po vsem svetu

V ZDA boste koledar najhitreje prejeli od:

PROSVETA

2657-59 So. Lawdale Ave.

CHICAGO, Illinois 60632

TIVOLI ENTERPRISES, Inc.

6419 St. Clair Ave.

CLEVELAND, Ohio 44103

TONY'S POLKA VILLAGE

591 E. 185 St.

CLEVELAND, Ohio 44119

• • •

Želite redno prejemati lepo slovensko mesečno ilustrirano revijo?

— Naročite zase, za sorodnike, prijatelje revijo

Rodna gruda

Revijo za Slovence po svetu

Odrežite naročilnico,

čitljivo izpolnite

in nemudoma odpošljite na naš naslov.

SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA

61000 LJUBLJANA Cankarjeva 1/II.

Jugoslavija

Naročam

SLOVENSKI KOLEDAR za leto

RODNO GRUDO od dalje

Pošiljajte mi na naslov:

.....
.....
.....

Prosimo, čitljivo izpolnite!

Podpis:

.....

obnova

agro

PODJETJE ZA GRADNJE IN MELIORACIJE

61001 LJUBLJANA, ČRTOMIROVA 8

TELEFON 313-126

GRADI IN PRODAJA

VRSTNE HIŠE V ZALOGU PRI LJUBLJANI,

ATRIJSKE HIŠE V ŠKOFLJICI PRI LJUBLJANI — HIŠE SC ZGRAJENE DO TRETJE GRADBENE FAZE,

VIKEND HIŠICE NA OTOKU KRKU.

HIŠE SO ZGRAJENE TAKO, DA LAHKO KUPCI KASNEJE INDIVIDUALNO NADALJUJEJO GRADNJO PO SVOJI ŽELJI.

VSE INFORMACIJE VAM POSREDUJE UPRAVA PODJETJA.

Ith Ith Ith Ith Ith Ith Ith Ith Ith Ith

loške tovarne hladilnikov

škofja loka

Vodilno podjetje za hladilno tehniko

— Za gostinstvo:

funkcionalni točilni pulti
hladilne omare

— Za kmetijstvo:

naprave za hlajenje mleka

— Za sodobna gospodinjstva:

zamrzovalne skrinje

ZS-200

ZS-300

ZS-380

Kupcem dajemo brezplačni priročnik o zamrzovanju.
10 % popust za nakup z devizami.

Ith Ith Ith Ith Ith Ith Ith Ith Ith Ith

IMATE OTROKE, VNUKE, PRIJATELJE,

ki govorijo, pišejo, berejo po angleško, radi pa bi znali tudi materin jezik in se tako lažje spoznali z domovino svojih prednikov?

Naročite zanje učbenik slovenskega jezika

ZAKAJ

NE

PO

SLOVENSKO

SLOVENE

BY

DIRECT

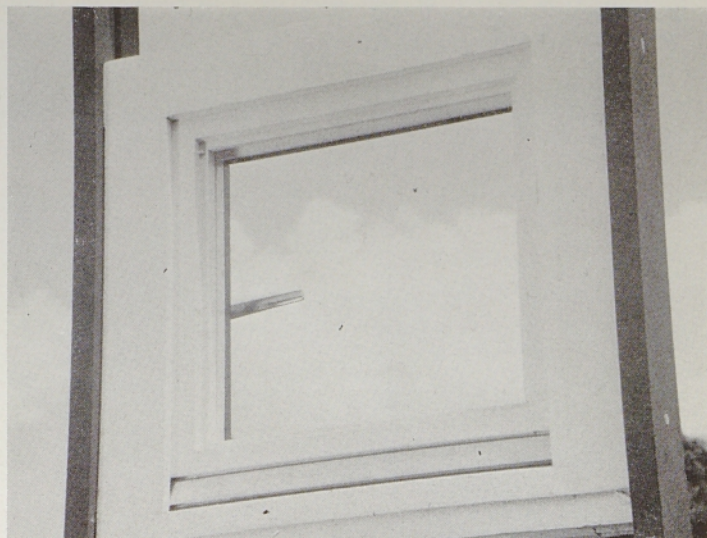
METHOD

Učbenik sestoji iz albuma s šestimi gramofonskimi ploščami slovenskih lekcij in iz knjige s poljudnimi razlagami slovenskega jezika v angleščini.

UČBENIK naročite pri SLOVENSKI IZSELJENSKI MATICI

Cankarjeva 1/II.
61000 LJUBLJANA

Cena za inozemstvo: 15,60 US dolarjev.

**STAVBNO POHIŠTVO IN
MONTAŽNE HIŠE**

JELOVICA

ŠKOFJA LOKA

JELOVICA

Lastna trgovska mreža v Jugoslaviji:

1. ŠKOFJA LOKA, Kidričeva c. 58	tel. (064) 61-361
2. ZAGREB, Sesvete, Zagrebačka b. b.	(041) 645-059
3. PULA, Fižela 7/A na Stoji	(052) 23-976
4. CRIKVENICA, Ul. Pavla Radiča 55	(051) 831-115
5. ZADAR, Biogradska b. b.	(057) 23-815
6. ŠIBENIK, Ul. Bratstva i jed. 98	(059) 38-76
7. NIŠ, Nikodije Stojanovića (Tatka)	(018) 25-083
8. SKOPJE, Ul. 821 br. 3, Madjari	(091) 61-104

Predstavništva:

9. SARAJEVO, ul. Nagribija 7	tel. (071) 23-093
10. OSIJEK, Božidara Adijije 11	(054) 23-228
11. TUZLA, Donji Megdan 3	(075) 33-840
12. SPLIT, Jug. izseljenika 26	

Informacije daje tudi naša firma v ZR Nemčiji:

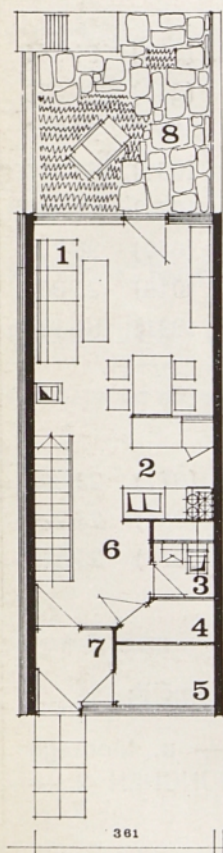
»LOKA« Fenster und Türen Vertriebs — u. Montage
GmbH Schwanthalerstrasse 81/V, 8 MÜNCHEN 2 —
tel. 536646

Pogled na hišo za vsega

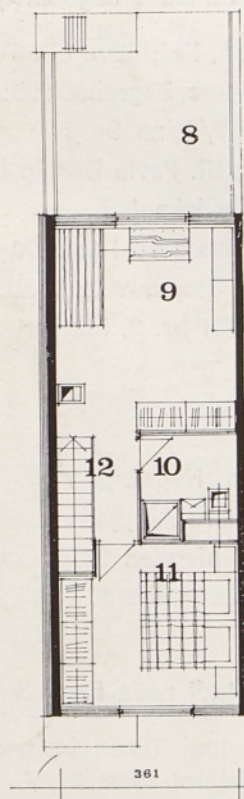
150.000 N din

Pritličje:

Nadstropje:

1. Dnevna soba	17,83 m ²
2. Kuhinja	3,33 m ²
3. Stranišče	1,33 m ²
4. Shramba	1,50 m ²
5. Ropotarnica	2,38 m ²
6. Predsoba	5,58 m ²
7. Vetrolov	2,36 m ²
8. Vrt	
9. Soba — otroška
ali delovna	14,85 m ²
10. Kopalnica	3,46 m ²
11. Spalnica	11,20 m ²
12. Predsoba in
stopnišče	3,70 m ²

Intervencijska vrstna hiša tip »361« je grajena po najsodobnejši evropski tehnologiji.

Hiša je projektirana po sodobnih načelih in ustreza vsem pogojem jugoslovanskih tehničnih normativov.

Po svojem do skrajnosti izkoriščenem tlorisu funkcionalno ustreza več kot trisobnemu komfortnemu stanovanju.

Gostota naseljenosti je izredno velika, zadržava pa je zelo ekonomična.

Pri urejeni urbanistični in lokacijski dokumentaciji za kompleks je rok izgradnje od naročila do ključa 4 mesece.

Cena za 1 m² stanovanja v intervencijski hiši je do 30 % nižja kot v funkcionalno podobnem stanovanju v bloku, pri tem pa je poudarjena individualnost, in to s posebnim vhodom, malim vrtom pred hišo in lastnimi priključki na javne instalacije.

Za vse informacije se obrnite na komercialno službo SGP »Pionir« Novo mesto, telefon (068) 21-826 ali na komercialna predstavništva v Ljubljani, Zagrebu in na Reki.

CENA: Za gradnjo na relativno ravnem terenu z normalno nosilnostjo z upoštevanjem gradbenih, obrtniških in instalacijskih del, z opremo sanitarij in delno opremo kuhinje znaša:

za najmanj 32 enot	160.000 din	za enoto
za najmanj 96 enot	155.000 din	za enoto
za najmanj 160 enot	150.000 din	za enoto

CENA VELJA ZA LETO 1973

1973

rodna gruda

KONCERTNI LIST

Revija za Slovence po svetu

za turnejo ansambla Mihe Dovžana na Švedskem, v Z. Berlinu in ZR Nemčiji

Organizatorja turnee: Slovenska izseljenska matica in Radiotelevizija Ljubljana

Če bom izbirala moža,
izbrala si bom pravega.
Prav dobro bom premislila,
preden ga bom vzela.

Ne maram prebogatega,
pa tudi ne prerevnega,
pa čeden naj bo na pogled
ta, ki ga bom vzela.

Le ne izbiraj sedem let,
ne misli le na sebe,
že zdavnaj sem povedal ti,
da jaz izbral sem tebe...

Odlomek iz pesmi »Če bom izbirala
moža«. Besedilo je napisala Svetla-
na Makarovič, glasbo Miha Dovžan,
poje Ivanka Krašovec in zbor

Naročajte Rodno grudo in Slovenski koledar

Kje se bomo srečali?

Ansambel Mihe Dovžana bo nastopil:

- 10. novembra — Stockholm
- 11. novembra — Köping
- 12. novembra — Örebro
- 14. novembra — Norrahammar
- 15. novembra — Gislaved
- 16. novembra — Boras
- 17. novembra — Göteborg
- 18. novembra — Landskrona
- 20. novembra — Malmö
- 24. novembra — Zahodni Berlin
- 25. novembra — Essen

Program

Pozdravna pesem
Miha Dovžan — Svetlana Makarovič:
Zaljubljen sprevednik
Venček narodnih
Miha Dovžan — Marjan Stare: Karavanke
Miha Dovžan — Svetlana Makarovič: Dimnikar
Miha Dovžan — Svetlana Makarovič:
Če bom izbirala moža
Jože Burnik — Svetlana Makarovič: Za rojstni dan
Jože Burnik — Svetlana Makarovič: Lovci
Narodna: Še kikelco prodala bom
Miha Dovžan — Marjan Stare: Vinska pesem
Miha Dovžan — Marjan Stare: Domotožje
Miha Dovžan — Marjan Stare: Šla bi v gore
Narodna: Sem pod okencem stau
Zaljubljeni par — Venček (opereta)
Miha Dovžan — Svetlana Makarovič
Pretesni čevljički
Jože Burnik — Svetlana Makarovič: Zadnja polka
Program povezuje humorist Rado Ferlan
Avtor scenarija je Marjan Marinc

Ansambel Mihe Dovžana

Ansambel Mihe Dovžana je dobro znan ljubiteljem domače glasbe doma v Sloveniji in tudi po svetu.

Vodja ansambla Miha Dovžan ga je ustanovil leta 1963. Posebnost sestava so citre, ki so bile do nedavna v naši glasbi skoraj pozabljen instrument. Za pevce je vodja ansambla izbral vokalni kvintet Gorenjci, ki se odlikuje po ubranem petju, za solistko pa pevko zabavnih melodij Ivanka Kraševac, ki se s svojim žametnim glasom izredno ujema s citrami in jo mnogi imenujejo »simbol ljudskega petja na Slovenskem«.

Med desetletnim delovanjem je ansambel posnel 8 velikih plošč in 7 malih, nastopal pa je v Nemčiji, Avstriji, Italiji, Bolgariji, največ pa seveda na Slovenskem, kjer skoraj ni kraja, da ga ne bi obiskali.

Najbolj z veseljem pa se člani ansambla spominjajo svojega nastopa za predsednika Tita in avstrijskega predsednika Jonasa v Radencih. Z ansamblom že od vsega začetka nastopa ve-

seljak Rado Ferlan — »Rado iz Škofje Loke«. Že desetletje se ljudje smejejo njegovim domislicam, ki jih razdira v škofjeloškem dialektu. Zaradi svojevrstnega sestava je ansambel reden gost na ljubljanskem radiu in televiziji, kjer ima posnetih okrog 150 skladb.

Naj na koncu zapišemo še besede Marjana Stareta, redaktorja na ljubljanski televiziji:

»Vse kaže, da so tako ubrani, da drug brez drugega ne morejo — in prav je tako. Take jih poznamo in prav take so številni ljubitelji domače glasbe vzljubili in ostali zvesti občudovalci že dolgo vrsto let«.

Pa še zasedba:

Miha Dovžan — citre, bas kitara
Jože Hribar — bas kitara, harmonika
Vinko Mrak — kitara
Ivanka Kraševac — vokalni solist
Mirko Poličar — 1. tenor
Janez Šter — 2. tenor
Janko Poličar — bariton
Stane Novak — bas
Valentin Zelnik — bas
Rado Ferlan — humorist

NAROČAM

☐

Revijo

rodna gruda za Slovence po svetu

Letna naročnina 85,00 din ali enakovrednost v drugi valuti

☐

Knjigo

SLOVENSKI KOLEDAR 1974 z barvnim stenskim koledarčkom

Cena 60,00 din ali enakovrednost v drugi valuti

☐

Razne slovenske knjige, plošče, diapozitive itd. po naročilu

Podpis:

Moj točen naslov:

Prosimo, čitljivo izpolnite!

**SLOVENSKA
IZSELJENSKA MATICA**

Cankarjeva 1/II

61000 LJUBLJANA

SLOVENIJA

JUGOSLAVIJA

Brezskrbnost vaših otrok je vaše veselje . . .

. . . . Zelene trate, urejene varstvene ustanove, šole, trgovine in športni objekti, vse to vam nudi novo naselje modernih in sodobnih stanovanj v terasastih hišah pod Šišenskim hribom v Ljubljani. Želite eno, dvo ali trosobno stanovanje, manjši ali večji vrt, morda celo individualno hišo? Vse je za vas!

**Informacije: STANDARDINVEST — 61000 Ljubljana,
Celovška cesta 89 — Telefon: (061) 57-477, 55-475**

INDUSTRIJA MOTORNIH VOZIL
NOVO MESTO

Dostavna vozila IMV v 15 različnih izvedbah so nepogrešljiva za kombiniran prevoz potnikov in blaga, za tovore in za specialne namene v zdravstvu, gasilstvu, milici, armadi ...

ADRIA®
Caravan

Prikolice evropske vrhunske kakovosti z najsodobnejšimi rešitvami in vsem komfortom za izviren oddih v naravi.

INDUSTRIJA MOTORNIH VOZIL
NOVO MESTO

Pomlad pod
Golico

Foto:
Igor Bervar

To je ena izmed
številnih barvnih
fotografij, ki so
bile objavljene v
reviji »Rodna
gruda« v letu
1973

Revija za vse, ki imajo radi Slovenijo

Kdo bi je ne imel rad, domovine in ožje domovine še posebej! Obiskujete jo, pišete sorodnikom in znancem, mislite nanjo. Kaj pa vam da domovina? Tudi tu je veliko ljudi, ki misli na vas, vam piše, vas čaka... Nikakor ne smete pozabiti, da v Sloveniji posebej za vas tiskajo tudi revijo »Rodna gruda«, ki lahko redno mesečno obiskuje vaš dom in vam prinaša novice iz vse Jugoslavije. Naročite jo lahko takoj po tem koncertu, saj boste v koncertnem listu našli tudi priloženo naročilnico. Ko boste prebirali revijo »Rodna gruda«, boste videli, da je tistih, ki mislijo na vas, več, kot ste pričakovali!

Ali ste že naročili Slovenski koledar za leto 1974?

Dragi rojaki,

sporočamo vam, da pri nas lahko dobite naj-
lepši slovenski koledar, ki je namenjen vsem
Slovincem po svetu:

SLOVENSKI KOLEDAR 1974

V knjigi s preko tristo stranmi zanimivega
branja in s številnimi fotografijami boste
našli poleg sestavkov iz življenja in napred-
ka Slovenije oziroma Jugoslavije, in iz živ-
ljenja naših izseljencev po vsem svetu, tudi
številne zapise o vas, ki ste začasno na
tujem. Brali boste o vašem življenju v Nem-
čiji, Franciji, Švici, Švedski in drugod; o uve-
ljavljanju našega delovnega človeka v dru-
gih državah, o vašem kulturno-prosvetnem
delovanju, o ustanavljanju mladih sloven-
skih društev in klubov. Skratka, SLOVENSKI
KOLEDAR je knjiga o vas in za vas; brez
nje bi ne smela biti nobena slovenska hiša
na tujem.

Vsak naročnik knjige SLOVENSKI KOLEDAR
1974 bo prejel tudi barvni stenski koledar.
Zaradi te lepe, razveseljive priloge je za ko-
ledar Slovenske izseljenske matice izredno
zanimanje. Cena Koledarja za leto 1974, s
stenskimi koledarjem in poštino je 60,00 di-
narjev ali enakovrednost v drugi valuti. Na-
klada je omejena, zato pohitite z naročilom,
izpolnite in pošljite nam čimprej priloženo
naročilnico na naslov:

SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA
Cankarjeva 1/II.
61000 LJUBLJANA
SLOVENIJA — JUGOSLAVIJA

HELIDON

*Ansambel Mihe Dovžana
je doslej posnel pri
Helidonu 8 velikih (long
play) in 7 malih plošč!*

*Vse so bile vedno pri vrhu
naših Top-pops lestvic*

*Zasledujte tudi rubriko
»Najuspešnejše Helidonove
plošče« v vsaki številki
»Rodne grude«!*

Založba Obzorja

Maribor

Helidon HELIDON Tovarna gramofonskih plošč
Ljubljana
Slovenija, Made in Yugoslavia

EMONA | LJUBLJANA | TOZD ZDRAVILIŠČE
CATEŠKE TOPLICE | 68250 BREZICE
TELEFON: (068) 72 010, 72 011 | TELEGRAM:
CATEŠKE TOPLICE

Specialna zdravstvena ustanova za medicinsko rehabilitacijo traumatoloških, ortopedskih, deformativno-degenerativnih, gerontoloških, nevroloških in revmatoloških primerov lokomotornega in podpornega aparata.

Termalne vrelce s konstantno temperaturo 57° C štejemo med akrathoterme z radioaktivnostjo 3,62 M.E.

— hotel, depandansa, bungalovi, restavracija — terapija, notranji in zunanji bazeni — športni tereni, kegljišče, nočni bar.

JELOVICA

Stavbno pohištvo in montažne hiše JELOVICA

Škofja Loka
Jugoslavija
telefon (064) 61361

**doma
vas
čaka
dom**

pristan

vam nudi v organizirani
industrijski gradnji
HIŠE NA KLJUČ

Dragi domači na tujem,
prisrčno vas pozdravljamo in želimo, da vam to-
kratna prireditev pričara nekaj trenutkov domač-
nosti. Kadar se boste vrnili — bodisi na dopust
ali za stalno — pa se spomnite, da ima Lesnina
svoje prodajalne v vseh večjih krajih Jugoslavije,
kjer boste z zadovoljstvom naložili svoje prihran-
ke in nakupili zase ali za svoje sorodnike izdelke,
ki bodo trajna vrednost za vaš dom.

lesnina

Ljubljana, Titova 51

Splošno gradbeno podjetje
VEGRAD
 VELENJE, Šaleška 19

Izvajamo vse vrste
 gradbenih del doma in
 v tujini. Gradimo za trg in
 prevzemamo inženiring.

Stanovanja, garaže in
 poslovne objekte gradimo s
 sodobno tehnologijo, hitro,
 kvalitetno in po konkurenč-
 nih cenah.

Si že pred povratkom v domovino želite
 zagotoviti stanovanje, hišo . . . ?

V Ljubljani vam nudimo stanovanja vseh
 velikosti, z dokončno ceno, vseljiva letos
 in spomladi 1974.

INFORMACIJE:

**STANDARD-
 INVEST**

Celovška cesta 89
 61000 LJUBLJANA
 Telefon: 57-477 in 55-475

Prosveta

Glasilo Slovenske narodne podporne jednote

**JE NAJBOLJ RAZŠIRJEN SLOVENSKI ČASOPIS V
 ZDRUŽENIH DRŽAVAH AMERIKE.**

**IZHAJA VSAK DAN RAZEN SOBOT, NEDELJ IN
 PRAZNIKOV.**

ROJAKI V AMERIKI, NAROČITE SVOJ DNEVNIK!

2657 — 59 So Lawndale Ave
CHICAGO, Illinois 60632 USA

Iz vaših pisem

Gradovi, gradovi ...

Ravno danes sem dobil Rodno grudo. Seveda sem začel takoj brati, kaj je spet lepega. Ko sem bral zapis »Gradovi se dvigajo iz ruševin«, mi je dalo marsikaj misliti, kako bi se jih dalo čim prej rešiti pred propadom. Vem, da je v Sloveniji še veliko gradov, ki so bili požgani med vojno. Same gole stene se še dvigajo s tal. Mnogi so pa že kar izginiti. Kot primer naj navedem grad Križ pri Komendi. Iz kriškega gradu so si ljudje naredili hiše. Vozili so stran, dokler je bilo še kaj kamena in opeke. V Komendi je bila požgana tudi graščina. Ta graščina še danes stoji, ker jo je takoj po vojni dala lastnica pozidati in prekriti. Še danes živijo v njej njeni lastniki. Toda takšno srečo je imel malokateri grad na Slovenskem. Že pred

nekaj leti bi se morali bolj zavzeti za te gradove.

Jaz imam predlog, ki ga bom zdaj napisal. V Sloveniji je veliko finančno močnih tovarn in ustanov. Kako bi bilo, če bi se za popravilo gradov zavzele te tovarne? Slovenija bi v turističnem pogledu veliko pridobila, če bi imela obnovljenih več gradov. V turizmu niso važne samo gostilne, turistu moraš ponuditi še kaj drugega in nekaj takega bi bili lahko gradovi!

Steven Plevel
Hamilton, Ont., Kanada

Gospod ni dal odveze

Prejemam Rodno grudo, ki vsaka številka prinese kaj poučnega branja. Prav je, ko je zapisal en rojak, koliko bi nam koristila taka revija pred 50, 60 leti. Ta-

Barbara Slanovec iz San Bernardina v Kaliforniji s svojimi vnuki

krat pa je bilo zelo malo časnikov in še tisti so bili le takšni, kakršne je želela cerkev. Številne knjige in časopisi so nam bili prepovedani brati. Brala sem neko knjigo, ko pa sem to povedala pri spovedi, mi gospod ni dal odveze. Tako Avstrija kot cerkev so nas imeli pod peto, zato smo delavci delali za majhne plače. Spominjam se, da je bil kaznovan fant zato, ker je nosil rdečo kravato. Tudi tukaj se mora delavec še vedno bojevati za svoje pravice, za boljše življenje s stavkami. Žal pa tudi delavci sami niso dovolj enotni.

Podobno je bilo tudi v zadevi Watergate. Več demokratov se je pustilo podkupiti, da je bil Nixon izvoljen, zdaj se pa opravičujejo, da so tako poskočili življenjski stroški. Prilagam tudi nekaj zanimivih izrezkov iz ameriških listov.

Barbara Slanovec
San Bernardino, Calif., ZDA

Izgubili smo dobrega prijatelja

Toneta Pezdircar ni več med nami. Umrli je v bolnišnici v Novem mestu, ko je med obiskom pri bratu v Črnomlju dobil srčni napad. V bolnišnici mu ni bilo več pomoči. Z njim je bila na obisku tudi njegova žena Mary. Oba sta zelo

Sladka gora pri Šmarju na Kozjanskem. Umetnostna zgodovinarica Špelca Čopič piše o njej, da je »s svojo slikovito arhitekturo postavljena v pokrajino tako, da imam vtis, kot da je iz nje zrastle in da bi pokrajini nekaj zmanjkalo, če je ta spomenik ne bi dopolnil.«

napredna društvena delavca — v Linden, N.J. sta vodila društvo 540 SNPJ. Skupaj smo bili še na pikniku v Škofji Loki in tudi nekaj dni pozneje v Ljubljani. Takrat smo se dogovorili, da se spet vidimo na Brniku. Prišli smo, njih pa ni bilo tam. Skrbeli smo vso pot. Ko smo prišli v Ameriko, smo poklicali njihove sorodnike, kjer smo zvedeli, da je Tone Pezdirc umrl. Ženi Mary in drugim sorodnikom izrekamo iskreno sožalje.

Mary Tursich
New York, ZDA

Komenda pri Kamniku

Z največjim zanimanjem in veseljem beremo Rodno grudo, s posebnim zanimanjem pa pregledujemo slike. Rada pa bi spet videla kaj slik iz Komende pri Kamniku, kjer je bil najin dom. Tam imava na Gmajnici sorodnike.

Angela in John Berus
Conneaut, Ohio, ZDA

Raztreseni po vseh kontinentih

Pošiljam naročnino in prosim, da bi nam še naprej pošiljali ta naš priljubljeni časopis, ki ga vsak vneti bralec ali bralka težko pričakuje. Zanimajo nas novice

Znana slovenska društvena delavka iz Clevelanda Jennie Gorjanc, kot smo jo posneli na letošnjem izseljenskem pikniku. Povsod nasmejana.

o Slovencih, ki so po svetu raztreseni po vseh kontinentih. Seveda pa nas zanimajo tudi novice in slike iz Slovenije, kjer je tudi najin rodni kraj. Moj mož je doma iz Mirne na Dolenjskem, jaz pa iz Zagorja. Domače kraje sva zapustila pred 50 leti, a pozabljeni ne bodo do groba.

Veliko bi lahko napisala o tem, kako sva šla s šestčlansko družino po svetu iskat kruha, kako smo se prebijali in preživljali, a o tem morda kdaj drugič. Jaz sem stara 74 let, moj mož pa 78 in oba sva precej bolna. Jaz že šest let presedim na fotelju ali postelji, ker so mi noge čisto odpovedale. Dobrega nima star človek ničesar. Sediš v kakem kotu in premišljaš o dneh, ki so bili tako lepi, o mladosti, si na tihem solze brišeš, o dneh, ko sem končala šolo, ko sem se poročila. Kako je bilo vse lepo! Prosim vas, da bi ob priložnosti objavili v Rodni grudi sliko Trbovelj, Pod gozdom, in sliko vasi Praprotnice pri Mirni, za kar vam bova oba z možem hvaležna.

Marija in Alojz Tomšič
Wingles, Francija

Nesrečna Slovenca v Bitcheu

Težko sva čakala na Rodno grudo in sva jo le dočakala. Z veseljem sva prebrala sestavek, najino pismo, ki je bilo objavljeno na tem kraju. Obema so se vlile solze na oči. Težko napišem zakaj. Najin sinek, ki se je rodil 16. avgusta, je ob porodu umrl. S takim veseljem sva pričakovala trenutek, ko bova zaslišala glasek, na žalost pa je bilo vse tiho. Nimava sreče, ki sva si jo želela. Varovala bi ga in mu dajala ljubezen, on pa bi se nama nasmihal in naju osrečeval. Morda bova imela v prihodnosti kaj več sreče. Kupila sva mu grobek, ki naju bo vedno spominjal nanj, čeprav se bova pozneje vrnila v domovino. Pozdravljata vas nesrečna

Ivan in Marjanca Šega
Bitche, Moselle, Francija

Tudi nam v uredništvu je hudo ob va-jini nesreči. Izražamo vama iskreno so-žalje in vama želimo veliko sreče v prihodnosti.

Niso bile Haloze

V marcu je bila v reviji Rodna gruda objavljena slika s podpisom »Tipična stara kmečka hiša v Halozah«. Vendar pa mi je znano, da ta hiša ni v Halozah, temveč v Sp. Hajdini, št. 152 pri Ptuj. Lastnik je moj svak Ignac Černezel, ki je tudi na sliki, kakor tudi moja pokojna sestra Betka...

Štefka Klokow
Berlin

Moj nepozabni obisk domovine

Dolgo sem se pripravljala, da se vsem pri Rodni grudi zahvalim za prijaznost in usluge, ki ste mi jih izkazali v času mojega obiska v Sloveniji. Prav v tistem času, ko sem bila pri vas, se je na uredništvu mudil tudi priznani virtuoz Paul

Naši naročnici Angela Mankoch s hčerko Luise Ann Mankoch iz Clarksburga v West Virginiji ob obisku Bleda. Med delom na farmi prijetni spomini na lepe trenutke v Sloveniji.

J. Šifler, ki zdaj živi v Hollywoodu, California. Prav prijeten je bil pogovor z njim. Tako sem videla, da v uredništvo Rodne grude pridejo ljudje vsake vrste in čeprav ste zelo zaposleni, vsakega sprejmete kot pravega prijatelja.

Ko sem prišla v Ljubljano, nisem osebno poznala nikogar, samo naslove sem imela od mojih prijateljev, nekaj v Ljubljani, nekaj pa v drugih krajih Slovenije. Najprej sem se ustavila v hotelu Slon, potem pa sem poizvedela najprej za urad Rodne grude, katerega ni bilo težko najti, ker je v neposredni bližini hotela. Tam ste me sprejeli, kakor da smo že stari znanci. V resnici smo se po pismih poznali že dalj časa. Veliko ste mi pomagali z nasveti in pri navezavi stikov z mojimi sorodniki v Šentvidu pri Stični.

Bila sem tudi na sedemdnemnem izletu po Jugoslaviji, Avstriji in Italiji. To je bilo zame že kar preveč. Posebno, ker je bila pot naporna, vsak dan smo spali drugje in tudi hrana mi ni preveč prijala.

Z mojimi sorodniki sem šla 4. julija tudi na izseljenski piknik v Škofjo Loko. Tam sem srečala mnogo prijateljev iz Amerike in Slovenije.

Samo ena velika stvar je bila narobe z menoj. Zadnja dva tedna, ko sem bila v Sloveniji, sem se tako slabo počutila, da me je že skrbelo, če bom šla lahko nazaj v Kalifornijo. K sreči mi je zdrav-nica Majda Ustar, hčerka mojega znanca Franceta Ustarja, veliko pomagala z zdravili in nasveti. Velikokrat je tudi prišla k meni in tudi jaz sem jo obiskala na domu in na kliniki.

Vse, kar sem videla in doživela v Jugoslaviji, bom ohranila v lepem spominu, vsem, ki so mi kaj pomagali, pa se še enkrat lepo zahvaljujem. Jugoslavija je res lepa, najlepša pa je Slovenija.

Elizabeth Fortuna
Fontana, Kalifornija, ZDA

IZDAJA — PUBLISHER:
Slovenska izseljenska matica
Naslov — Address:
61000 Ljubljana
Cankarjeva 1/II, p. p. 169
Jugoslavija

Telefon:
23 102 — uredništvo, 21 234 — uprava

GLAVNI UREDNIK:

Drago Seliger

ODGOVORNI UREDNIK:

Jože Prešeren

Urednica:

Ina Slokan

Uredniški odbor:

Dragan Flisar, Anton Ingolič, Branka Jurca, Janez Kajzer, Tone
Krašovec, Zvone Kržišnik, Stane Lenardič, Ernest Petrin, Boštjan
Pirc, Anton Rupnik, Mila Šenk, France Vurnik

Upravnica publikacij:

Vera Valenci

Oblikovalec:

Jože Boncelj

Prevajalci:

Milena Milojevič-Sheppard / angleščina

Albert Gregorič / španščina

Revija izhaja mesečno — 7. in 8. številka izideta skupno

Letna naročnina: Jugoslavija: 50 din, Inozemstvo: 5 am. dolar-
jev, Argentina: 5 USA dol., Avstralija: 4,5 avstr. dol. ali 2,2 Lstg,
Avstrija: 115.— Asch, Belgija: 220.— Bfr, Brazilija: 5.— dol.,
Danska: 35.— Dkr, Finska: 20.— Fm, Francija: 25.— FF, Holan-
dija: 16.— Hfl, Italija: 2.900.— Lit, Nemčija 16.— DM, Norveška:
33.— Nkr, Švedska: 24.— Skr, Švica: 19.— Sfr, ZDA — USA:
5.— dol.

PLAČILA NAROČNINE:

za dinarje tekoči račun: 50100-678-45356

iz inozemstva: dev. račun: 501-620-7-32002-10-575 pri Ljubljanski
banki, po mednarodni poštni nakaznici ali s čekom v priporo-
čenem pismu

PAYMENT FROM ABROAD:

assignment to our account no. 501-620-7-32002-10-575 at Ljub-
ljanska banka or by international money order or by check in
registered letter

Oproščeno prometnega davka po sklepu št. 421-1/73 z dne 24. 7.
1973

CENA POSAMEZNEGA IZVODA: 5 DIN

Tisk — Printed by Kočevski tisk, Kočevje

rodna gruda

revija za Slovence po svetu

11

LETO XX — NOVEMBER 1973

REVIVA ZA SLOVENCE PO SVETU
MAGAZINE FOR SLOVENES ABROAD

REVUE POUR LES SLOVÈNES DANS LE MONDE
REVISTA PARA LOS ESLOVENOS EN EL MUNDO

Iz vsebine

Iz vaših pisem	1
Na kratko	4
Po domačih krajih	6
S poti v Jajce 1943	8
...in s poti 1973	9
»Ne smem govoriti slovensko« — tisočkrat	10
Dogovor za akcijo neuvrščenih	12
Živi spomini	13
Ravno polje od Sobote do Lendave	14
Strici iz Amerike ob Kolpi	16
Otroci berite	18
Koš je tudi lahko umetnina	20
Slovenj Gradec	21
S Smrekovca v Dravograd	22
Beg iz resničnosti	24
Slovenci v Avstraliji	26
Izseljenska srečanja — John Fabec	27
Naši po svetu	28
ZAČASNO NA TUJEM (I)	31
ENGLISH SECTION (II)	31
Filatelija, Spominski koledar	39
Križanka, vaš kotiček	40
Kako se oblačijo Slovenke	41

Jože Prešeren
odgovorni urednik

Prenagljena odločitev

Že večkrat sem slišal pripombe, češ »tam so me opeharili«, »krivica se nam je zgodila« in tako dalje. Ko pa bi v vseh primerih ugotavljal podrobnosti, bi vsa stvar prav gotovo izgledala precej drugače. Ljudje, ki živijo nekaj let daleč od doma, daleč od svojih najbližjih, so vsaj sprva preobčutljivi, nenehno živijo v duševni napetosti, ki pa je marsikdo ne prenese. Tudi ko pridejo domov, doma pa je marsikaj drugače urejeno kot v tujini, se številni te duševne napetosti ne morejo znebiti. Kritizirajo to in ono, se pritožu-

jejo zdaj zaradi postrežbe v gostilni, zdaj zaradi neprijaznih prodajalcev in prodajalk v trgovini, zdaj zaradi drugih nepomembnih stvari. Seveda tudi ne izključujem možnosti, da imajo marsikdaj prav. Prepričan pa sem, da ima večina takih primerov globlje vzroke, ki izvirajo iz nenehnega duševnega neugodja.

Neprijeten dogodek z dopusta v domovini našemu bralcu T. B. iz Berlina še v tujini spodbuja razmišljanja. Tako piše: »Z ženo in prijatelji smo hodili iz kraja v kraj. Tako nas je pot zanesla tudi v Postojnsko jamo. Že pri nakupu vstopnic smo bili neprijetno presenečeni. Prodajalka nas je vprašala, kje delamo. Midva z ženo sva povedala, da sva na delu v tujini. Skoraj nisva mogla verjeti, da so za naju vstopnice še enkrat dražje kot za tiste, ki delajo doma. Še danes mi to ne gre v glavo. V domovini veliko govorijo in pišejo, kako nas tujci izkoriščajo. Jaz sem v Nemčiji dve leti in pol, pa rečem, da me še nihče ni izkoriščal na delovnem

mestu ali kje drugje. Domačini mislijo, saj dela v Nemčiji, naj da enkrat več. Najbolj me boli to, ko vidiš, da ti tujci dajo, domačini te pa izkoriščajo. Rad bi vedel, kdo je postavil to pravilo. Tudi tu v Berlinu so zanimivosti, pa te ob ogledovanju nihče ne vpraša, kje delaš in od kod si. Tu se počutim kot človek, doma pa kot molzna krava.«

Osebnostno mislim, da bi zaradi nesporazuma v Postojnski jami ne smeli delati takih zaključkov. Kot mi je znano, se tam razlikuje cena vstopnic za domače turiste in za tuje. Kot jugoslovanski državljani, ki je začasno zaposlen v tujini, mislim, da ob dopustu v domovini niste tuji gosti. Vi bi to morali povedati tudi pri nakupu vstopnic. Razlika v cenah za domače in tuje goste je res nesmiselna. Ni mi znano, zakaj so jo pri Postojnski jami sprejeli. Če je že tako, to za vas, ki ste na začasnem delu v tujini, ne bi smelo veljati. Prepričan pa sem, da je prenatrpanost odločitev, kadar iz enega primera sklepate, da ste »molzna krava«.

na kratko

Obsodba dogodkov v Čilu in na Koroškem

V vsej Sloveniji in Jugoslaviji delovni ljudje globoko obsojajo neonacistična divjanja nad slovenskimi rojaki na avstrijskem Koroškem, obsodbo vse naše javnosti pa je dobila tudi imperialistična zarota v Čilu. Naši ljudje so ogorčeni predvsem zaradi razstrelitve spomenika borcem proti nacizmu v Robežu pri Robežu pri Apačah na Koroškem in zaradi fizičnih napadov na pripadnike slovenske narodnostne skupnosti v Avstriji.

Naša javnost izraža tudi globoko zaskrbljenost zaradi obnove vojne na Bližnjem Vzhodu.

Shultz na pogovorih v Beogradu

Ameriški finančni minister George Shultz, ki se je v začetku oktobra mudil na uradnem obisku v Jugoslaviji, se je z jugoslovanskimi gospodarstveniki pogovarjal o večjem ameriškem sodelovanju na področju energetike, kemije in petrokemije, živilske industrije ter črne in barvne metalurgije.

Georga Shultza je sprejel tudi predsednik Josip Broz Tito.

Trideset let slovenskega parlamenta

Kočevski zbor odposlancev slovenskega naroda je za Slovenijo predstavljal tisto, kar je predstavljalo drugo zasedanje AVNOJ za Jugoslavijo. Na zboru od 1. do 3. oktobra leta 1943 v Kočevju, ki je bil prvi parlament slovenskega naroda, je sodelovalo 650 delegatov iz vse Slovenije, razpravljali pa so o pomembnih vprašanjih narodnoosvobodilne vojne na našem ozemlju. Slovenski narod je takrat dobil svoje politično vodstvo — parlament in vlado, zakonodajno in izvršno oblast, vojsko in ljudska sodišča, s čimer je postal gospodar v lastni narodni državi in stopil v krog suverenih narodov. To je na jubilejni slovesnosti poudaril govornik Mitja Ribičič.

Obisk na Danskem preložen

Predsednik Josip Broz Tito je zaradi vojne na Bližnjem Vzhodu preložil svoj obisk na Danskem, kamor naj bi odpotoval v začetku oktobra na povabilo danske kraljice Margarete.

Mitja Ribičič v Argentini

Podpredsednik predsedstva Jugoslavije Mitja Ribičič se je od 12. do 14. oktobra mudil v Argentini, kjer se je udeležil slovesnega ustoličenja novega predsednika Argentine Juana

V slovenski skupščini med proslavo 30-letnice kočevskega zbora

Perona. Spremljal ga je tudi član zvezne vlade dr. Emil Ludviger. Iz Argentine sta odpotovala na krajši obisk tudi v Mehiko.

Pipa miru Titu

Župan mesta Minneapolis, Minn., ZDA, Stan-
wig je poslal jugoslovanskemu predsedniku Josipu Brozu Titu častno listino, s katero so ga razglasili za njihovega častnega meščana. Hkrati so Titu poslali tudi simbolično darilo — pipo miru.

Odlikovanje Petru Ustinovu

V začetku oktobra je dopotoval v Beograd znani angleški komediograf, gledališki in filmski igralec in režiser Peter Ustinov. Na priložnostni slovesnosti so mu podelili visoko odlikovanje, red jugoslovanske zastave z zlatim vencem, s katerim ga je odlikoval predsednik Tito za izredne zasluge pri širjenju prijateljstva in sodelovanja med narodi po umetniški poti in za zasluge pri zbliževanju otrok po svetu.

Sejmi prihodnje leto

Gospodarsko razstavišče v Ljubljani je za prihodnje leto pripravilo bogat program sejmov in razstav. Konec februarja bo sejem modnih izdelkov, v marcu sejem trgovske in gostinske opreme, v aprilu sejem »Alpe-Adria«, kjer razstavljajo blago široke potrošnje, v maju bo poslovni sejem vzorcev tkanin, lesni sejem bo v juniju, sejem vin, žganih pijač in sadnih sokov bo v začetku septembra, ob koncu septembra pa bo vrtnarsko-sadljarska razstava »Cvet in sad«, v oktobru bo sejem Elektronika, zadnji sejem pod naslovom »Ski Expo« pa bo v decembru.

V Kočevju pred 30 leti

Mitja Ribičič

»Happy Hearts« na turneji po Hrvatski in Sloveniji

V prvi polovici oktobra je v Jugoslaviji gostoval ansambel potomcev naših izseljencev iz Združenih držav Amerike »Happy Hearts Tamburitza Orchestra« iz Youngstowna, Ohio. V Sloveniji je zbor v organizaciji Slovenske izseljenske matice priredil štiri zelo uspele nastope in sicer: v Portorožu, v Kopru, v Radencih in v Murski Soboti. Ta ansambel je eden izmed 36 mladinskih kulturnih skupin, ki delujejo v sklopu Hrvatske bratske zajednice.

Ameriško-jugoslovanski klub v New Yorku

Američani jugoslovanskega rodu, ki živijo v državi New York in v samem mestu, ter drugi prijatelji Jugoslavije so to jesen ustanovili v New Yorku Ameriško-jugoslovanski klub. V načrtu imajo široko kulturno, prosvetno, športno in drugo dejavnost med našimi priseljenci. Mesto New York je tudi sklenilo, da bodo 1. oktobra praznovali »ameriško-jugoslovanski dan« v spomin na Nixonov obisk Jugoslavije 1. oktobra pred dvema letoma.

Bernik nagrajen v San Franciscu

Na veliki mednarodni razstavi svetovne grafike je v konkurenci umetnikov z vsega sveta dobil eno izmed petih nagrad slovenski grafik Janez Bernik iz Ljubljane. V tričlanski žiriji je sodeloval tudi direktor Moderne galerije iz Ljubljane Zoran Kržišnik. Razstava bo razen San Franciscu obiskala še nekatera druga ameriška mesta. Med 120 razstavljalci so razen Janeza Bernika še Slovenci Jemec, Maraževa, Pogačnik in Šefran.

Posojilo za elektrarno

Svetovna banka v Washingtonu je prihodnje leto pripravljena kreditirati gradnjo vsaj ene elektrarne v Jugoslaviji, razen tega pa bo Jugoslavija dobila tudi posojilo za gradnjo cest.

Doslej je ta finančna ustanova odobrila naši državi že okrog 760 milijonov dolarjev kreditov pod ugodnimi pogoji. Svetovna banka je doslej odobrila tudi kredit za izgradnjo turističnih naselij Babin kuk pri Dubrovniku in Bernardin pri Portorožu.

Jugoslovanski informativni center v Stockholmu

Pred nedavnim so v Stockholmu odprli Jugoslovanski informativni center. Njegov naslov je: Jugoslaviens kultur och informationscentrum, Grevgatan 5/III, 10440 Stockholm 14.

Nevesta s kamero

Center je dobro preskrbljen z jugoslovanskim tiskom in z vsem drugim informativno-propagandnim gradivom.

»Kmečka ohcet« v avstralskem tisku

Znano je, da sta se na letošnji tradicionalni »Kmečki ohceti« v Ljubljani poročila kar dva para iz Avstralije — slovenski izseljenski par Dušica in Ivan Debeljak ter Avstralca Susan in Kim Lyle. Oba para je izbral Slovenski klub Triglav iz Fairfielda pri Sydneyu, ki je seveda poskrbel tudi za precejšnjo publiciteto te prireditve in same Slovenije v avstralskem tisku. Številni časopisi so pisali o Jugoslaviji, Sloveniji, Ljubljani in »Kmečki ohceti« že pred prireditvijo, številni pa tudi po njej.

Morda pa je avstralske Slovence še najbolj razveselila barvna reportaža z letošnje »Kmečke ohceti« v avstralski ženski reviji »Women's Weekly«, z dne 12. septembra. Reportaža predstavlja tudi kratko informacijo o Sloveniji in o klubu »Triglav«. Za samo ohcet pa pravi avstralska revija, da je bila v »enem izmed najbolj slikovitih predelov Evrope«.

Umrl je častni konzul SFRJ v Čilu

Med obiskom Jugoslavije, ki jo je obiskal po šestdesetih letih izseljenstva, je v Splitu umrl jugoslovanski častni konzul v Čilu Petar Marangunić. Med jugoslovanskimi izseljenci v Čilu je bil znan kot velik rodoljub, požrtvovalen društveni delavec, človek, ki je vse življenje posvetil velikemu cilju — ohranjanju narodnostnih tradicij in krepitvi stikov med jugoslovanskimi izseljenci in staro domovino Jugoslavijo.

Posmrtno ostanke Petra Marangunića so sežgali na beograjskem pokopališču, kremaciji pa so prisostvovali številni predstavniki zveznega izvršnega sveta, zveznega sekretariata za zunanje zadeve, koordinacijskega odbora izseljenskih matic ter predstavniki Srbske izseljenske matice in drugi.

Jugoslavija — evropski prvak v košarki

V finalu evropskega košarkarskega prvenstva v Barceloni, Španija, je jugoslovanska reprezentanca prepričljivo premagala Španijo in tako prvikrat osvojila naslov evropskega prvaka v košarki. To je bil uspeh, ki daje jugoslovanskim košarkarjem veliko spodbudo, saj so veljali doslej v Evropi za »večno druge«, za Sovjetsko zvezo. Jugoslavija je torej trenutno nosilec dveh pomembnih naslovov v košarki — svetovnega in evropskega prvaka.

Košarka je v Jugoslaviji najbolj priljubljen šport

Po domačih krajih

V Ajdovščini so ob tretji obletnici smrti znanega ajdovskega rojaka, slikarja Vena Pilon, ki je vrsto let živel in ustvarjal v Franciji, septembra odprli v njegovem rojstnem domu umetniško galerijo, ki je imenovana po njem. Veno Pilon je zadnja leta preživel v svojem rojstnem kraju in svoji Ajdovščini poklonil veliko število svojih umetniških stvaritev. Galerijo je odprl predsednik Slovenske akademije znanosti in umetnosti Josip Vidmar. O Pilonu je zatem spregovoril tudi pisatelj dr. Danilo Lokar, Pilonov mladostni prijatelj. Galerijska in muzejska zbirka Pilonovih del je razstavljena v pritličnih prostorih njegovega doma, prostore v nadstropju pa nameravajo urediti kasneje.

V Kobaridu in Borjani so se septembra na posebni svečanosti spomnili tridesete obletnice ustanovitve kobariške partizanske republike, ki je bila pomemben dogodek v razvoju narodnoosvobodilnega gibanja na Primorskem. Svobodno ozemlje, na kobariškem se je formiralo takoj po kapitulaciji Italije, 8. septembra 1943, in je zajelo ozemlje od Bovca, Učje, Tarčenta, Fojde, Praprotna in seglo čez Vipolže in Števerjan do Solkana.

V Vipavi je bila letos 15. in 16. septembra osrednja turistična prireditev, ki je pritegnila nad petnajst tisoč obiskovalcev, »Vipavska trgatava«. V soboto so odprli razstavo grozdja in pokušnjo vin ter razstavo kmetijskih strojev. V prostorih vipavske kleti pa so turistični delavci razpravljali o ustanovitvi vinske turistične ceste. Največ gledalcev je imela povorka, pri kateri je sodelovalo okoli štiristo kmetov in vinogradnikov iz okoliških vasi, ki so na okrašenih vozovih prikazovali razne dogodke iz svojega vsakdanjega kmečkega delovnega dne.

Žabnica pri Kranju, enako kakor Škofja Loka in prijazna Selca, letos praznuje tisočletnico, kar je bila prvokrat omenjena v zgodovinskih zapisih. Tisočletnico so proslavili z raznimi prireditvami. Najpomembnejša pridobitev pa so asfaltirane krajeve ceste v Žabnici in na Šutni, ki so jih uredili s samopriskom občanov. V okviru praznovanja so sedaj izročili njegovemu namenu tudi športni dom, ki so ga Žabničani gradili že nekaj let.

V Kranju je bila poleti mesec dni na oddihu vnučinja slovitega ruskega pisatelja Leva Nikolajeviča Tolstoj, Aleksandra Mihajlovna Tolstoj, poročena Sagatsky, ki sicer s svojim možem, ki je po poklicu geolog, živi v Parizu. V Kranju je bila že pred petdesetimi leti. Seveda je bilo takrat naše starodavno gorenjsko mesto precej drugačno — vse obdano s polji in gozdovi, kjer so zdaj stanovanjska naselja. Ob svojem drugem obisku je to zelo pogrešala: »Se žal vam bo, da ste se tako zazidali,« je rekla Kranjčanom. S sooprogramom sta hodila na izlete v okolico. Obiskala sta tudi Prešernov spominski muzej v Kranju. Ker živi z možem že dolga desetletja v Parizu, ji je francoščina poleg ruščine najbližja, zato je prebirala Prešernove pesmi v francoskem prevodu prof. Jesenika.

V Ljubljani je Državna založba Slovenije v zbirki zbranih del slovenskih pesnikov in pisateljev izdala deveto knjigo zbranih del pisatelja Prežihovega Voranca ob 80-letnici njegovega rojstva, ki se je letos spominjamo. Knjigo je uredil Drago Družkovič, ki je izbral pisateljeve potopise, od katerih so bili mnogi že objavljeni. Saj je Prežihov Voranc še za svojega življenja objavil dve knjigi tovrstnih sestavkov. V novi Vorančevi knjigi pa je urednik dodal že objavljenim potopisnim sestavkom tudi doslej še nezbrane pisateljeve reportaže in spominske zapise, ki jih je pisatelj

Na Bledu je bila v septembru živinorejska razstava, združena s konjeniško prireditvijo, na kateri so počastili tudi 400-letnico kmečkih puntov. Podobna prireditev je bila tudi v Komendi pri Kamniku. Tamkajšnje konjske dirke, ki so bile v sklopu teh prireditev, so pritegnile tudi veliko število kvalitetnih tekmovalcev. Seveda je bil najbolj privlačen nastop kmečkih konj, saj le-ti kmetovalce najbolj zanimajo.

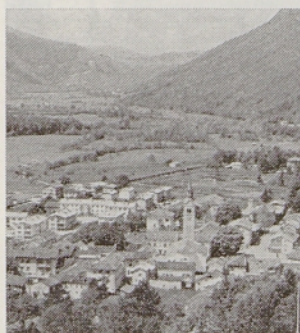
napisal po vojni in so bili objavljeni v revijah in časopisih. Nedvomno bo knjiga, ki je 107. zvezek zbranih del slovenskih klasikov, kvalitetno dopolnilo k dosedaj izšlim osmim knjigam zbranih del tega pomembnega in priljubljenega slovenskega pisatelja.

V Ljubljani je konec septembra umrl v 74. letu nekdanj zelo znan in priljubljen operni pevec, ki je bil v času med obema vojnama prvak ljubljanske Opere, baritonist Vekoslav Janko. Rojen je bil v Rušah pri Mariboru in mariborsko gledališče mu je botrovalo ob njegovih prvih odrskih nastopih. Od l. 1925 pa je bil član ljubljanskega gledališča. Pred štirimi leti je v vlogi Shansonetta v Gorenjskem slavčku na ljubljanskem opernem odru praznoval 50-letnico umetniškega delovanja in jemal obenem slovo od gledališkega ustvarjanja. Zatem je kot izkušen pevski pedagog vzgajal mlade pevce, dokler ga ni bolezen priklenila na posteljo.

Na Goreljku na Pokljuki so letos že šestič zapored tekmovali mojstri »starih mehov« harmonikarji na »frajtonarce«. Konkurenca je bila huda, saj je prišlo z vseh strani kar sedemindvajset teh starih mačkov in nobeden se ni dal ugnati v kozji rog. Da je ljubiteljev takšnih harmonikarskih viž tudi zelo veliko, je dokazal obisk izletnikov, ki jih je bilo kakor mravelj pri Milčetovi gostilni, kjer je bilo tekmovanje. V hudi konkurenci je zmagala harmonikarica — Blejčeva Pepca iz Mengša. Pepca si je priborila prvo mesto pri igranju partizanskih in pri igranju narodnih pesmi. Njej so sledili pa fantje, vsi seveda že precej v zrelih letih. Med njimi je tretje mesto pri partizanskih pesmih in četrto mesto pri narodnih pesmih dosegel Bučanov Tone iz Šentvida, ki ga naši rojaki, posebno tisti iz prekmorskih dežel, prav dobro poznajo; to je tisti v skupini narodnih noš, ki tako poskočno zaigra na brniškem letališču ob prihodu naših rojakov. Tudi na izseljenškem pikniku in drugih prireditvah se je že predstavil, njegova »frajtonarca« se je pa s poskočno domačo vižo predstavila kar sama.

Na Primskovem pri Kranju živi, kakor smo v Rodni grudi že pisali, znani ameriški rojak, publicist Janko Rogelj. Marsikaj so o tem znanem slovenskem možu časopisi že napisali. V »Moto reviji«, v letošnji julijski številki, pa je o njem napisano, da je Janko Rogelj po »uradnem« šoferskem stažu danes pri nas v Sloveniji eden najstarejših šoferjev. Kot dijak v kranjski gimnaziji se je zaradi naprednih idej zameril avtorilskemu profesorju, pa je obesil šolo na klin in se vdinjal v očetovi kovačiji. Postal bi morda kar dober kovač, če ne bi v Slovenskem narodu prebral oglasa, da so na Češkem v Pardubicah odprli prvo šofersko šolo, ki je vabila mlade fante na trimesečne tečaje. Janko si je od očeta sposodil denar in s prijateljem Ješetovim Tonetom sta se odpeljala na Češko. Po treh mesecih sta se leta 1912 vrnila kot izučena šoferja, kar sta imela potrjeno črno na belem. Ješetov Tone je nato dolga leta vozil avtobus v Škofji Loki. Lani spomladi je pa umrl. Janko Rogelj se je s sinom kranjskega mlinarskega industrijalca Majdiča kot pomožni šofer udeležil prve avtomobilske dirke na Slovenskem, poleti leta 1913. Oktobra istega leta pa ga je stric Boštjan odpeljal s seboj v Ameriko, kjer si je potem prvi avtomobil prislužil šele po dvanajstih letih.

V Podčetrtku so »atomske« toplice vse bolj znane, saj je vse večje število tistih, ki trdijo, da so jim kopeli v »atomski« vodi pomagale do zdravja, čeprav so zdravniki nad njimi že obupali. Med temi je tudi 47-letni Jože Vogrin, doma iz Brezja pri Jesenicah na Dolenjskem, ki zdaj

Kobarid. Foto: Milenko Pegan

že dalj časa živi v Sindelfingu v Nemčiji. Leta 1969 so se mu kot posledica močnega prehlada vnele oči. Vnetje je bilo tako hudo, da je oslepel na eno oko, leto kasneje, ko se je bolezen ponovila, pa še na drugo oko. Žena ga je slepega vodila od bolnišnice do bolnišnice. Zdravil se je v Böblingenu, Tübingenu ter na univerzitetni kliniki v Hochenschwandu. Specialisti so ugotovili vnetje očesne mrenice in dejali, da ni upanja v ozdravitev. Potem pa so mu domači svetovali »atomske toplice« v Podčetrtku. Lani junija sta šla z ženo tja. Kupil si je dolgo kovinsko cevko, da je lahko dihal pod vodo in se je zdravil po svojem receptu tako, da je dvakrat na dan po eno uro ležal pod vodo z odprtimi očmi. Njegova vztrajnost in zaupanje je bilo uspešno. Že po desetih dneh teh očesnih kopeli, se mu je začelo svetliti pred očmi in kasneje je ob lepem vremenu s pogledom vse jasneje zaznaval obrise raznih predmetov. Po treh tednih se je vesel vrnil z ženo v Nemčijo, kjer se očesni specialist dr. Kristijan Polak v Böblingenu ni mogel načuditi, da se mu je stanje tako izboljšalo, da lahko celo razbere nekatere črke na steni. V letošnjem poletju je bil Vogrin spet v naših atomskih toplih. Stroške pa mu je plačalo nemško zdravstveno zavarovanje. Zdravljenje je bilo zelo uspešno za njegov vid, izboljšal pa se mu je tudi sluh in še ekcem si je pozdravil.

Hude poplave so prizadele Slovenijo v septembru. Kolikšna je povzročena škoda v skupnih številkah zdaj, ko to pišemo, še ne moremo povedati. Lahko rečemo le-to, da je ogromna Dolenjska, Kočevska in drugi predeli Slovenije doživeli katastrofo, ki je ne pomnijo že vrsto let. Začelo se je v ponedeljek, 24. septembra zvečer s strahovitim neurjem. Vihar je lomil drevesa, razkrival strehe, drobil okenska stekla. Naslednje jutro so se začele poplave. Na Kočevskem je voda zalila Ribnico, Struge in vasi proti Jasnici. Naslednji dan sta bili pod vodo Kočevje in Loški potok. Voda je vdrla v hiše. Stanovalci so v zmedbi reševali svoje imetje, se selili v višja nadstropja in podstrešja. V kočevski občini so morali izseliti 60 družin, v ribniški pa 20 družin. Reševalci: gasilci, jamarji in člani civilne zaščite so reševali noč in dan. Reke so nezadržno naraščale. Mirenska dolina je bila preplavljena. Voda je zalila del železniškega nasipa proti Sevnici in tako je obstal tudi železniški promet. Da bi zaščitili mostove na Krki, so razstrelili dele podrtega mostu pri Dvoru, kjer je voda vdrla v Mizarsko podjetje, zalila hleve kmetijske zadruga in ogrozila ribogojnico na Dvoru. Most na Polju so narasle vode odnesle. Močnejši most v Žalogu pa je vzdržal. V okolici Kostanjevice je Krka poplavlila okrog 400 ha. V brežiški občini je bilo najhuje v Trnju, na Mostecu, v Ločah, Mihalovcu, Krški vasi, Malencah in na Jesenicah. Tudi v žalski občini so narasle vode odnesle nekaj mostov na pritokih Savinje ter podrle stari most v Kasazah. Posebna komisija, ki si je površno ogledala najbolj poškodovane objekte, je ocenila, da znaša povzročena škoda nekaj manj kot dvesto milijonov starih dinarjev. Največjo škodo je utrpel Kmetijski kombinat Hmezd, kjer so ocenili škodo kar na sto milijonov starih dinarjev. Za blizu 40 milijonov dinarjev imajo škode v tekstilni tovarni v Preboldu, precej škode so utrpeli tudi ostali industrijski obrati v tem predelu.

Na Goriškem in Vipavskem je divjala tudi burja, ki je ponekod v vinogradih zapustila pravo razdejano. Veliko škodo imajo zlasti vinogradniki na zgornjem Vipavskem. Na območju Slapa, Lož, Manč, Poddrage in Vrhopolja je burja osmukala tretjino grozdja s trt. Najbolj so prizadete sorte malvazija, pinela in rebula. Obtočeno grozdje, ki je ostalo na trtah, pa je začelo gniti.

Ob zaključku naj povemo še to, da je bila zaradi poplav neposredno prizadeta tudi Rodna gruda. Saj je zaradi poplave obstalo delo tudi v Kočevski tiskarni, kjer se tiska Rodna gruda. Tiskarji in drugi delavci iz Kočevja in okoliških krajev sploh

Poplavljenno središče Kočevja

niso mogli priti na delo. Tako je oktobrska izdaja Rodne grude obiskala svoje bralce in naročnike nekaj dni pozneje, kakor pa bi jih sicer.

V Ptuj so se v začetku septembra zbrali narodno zabavni ansambli iz vseh koncev Slovenije na svojem petem festivalu narodno zabavne glasbe. Kar precej jih je nastopilo na treh festivalskih večerih in pokazalo, kaj znaajo. Pri tekmovanju za najboljše, je bil soglasno izbran ansambel Jožeta Krežeta iz Maribora, ki je prejel prvo nagrado občinstva, poleg tega pa še bronasti kip Orfeja z liro, ki jih podeljuje kot najboljšemu ansamblu strokovna komisija. Drugo nagrado občinstva je prejel ansambel Kivado z Jesenic, tretjo nagrado pa ansambel Jožeta Kranjca iz Ormoža. Za izvedbo najboljše melodije je bil nagrajen kvintet Planika iz Šoštanja, za najboljše besedilo pesnica Svetlana Makarovič, kot najboljši debitant na festivalu pa Koroški vokalni kvintet s triom Spomin iz Prevalj.

Budva in Ulcinj sta bila letos rekordna kraja v črnogorskem primorju po številu turistov, saj se je tam v juliju in avgustu mudilo po petdeset tisoč turistov dnevno. Tudi v drugih krajih ni bil obisk dosti manjši. Računajo, da je te kraje letos obiskalo 650.000 domačih in tujih turistov. S petnajstim septembrom so v Dalmaciji, predvsem v hotelih višjih kategorij znižali cene v posezonske. V Dalmaciji je bilo še v septembru blizu 120.000 turistov. Številni hoteli na Hvaru, v okolici Splita ter na dubrovniškem, šibeniškem in zadarskem področju, ki imajo sklenjene pogodbe z agencijami, so bili polni še do srede oktobra.

Ob sežanskem občinskem prazniku so se prebivalci letos spominjali obletnice prihoda prvih partizanov na Kras leta 1941. Ob teh slavih so odprli asfaltirano cesto od štorškega križišča do Dela na Vrheh v dolžini 6 kilometrov. Na Štjaku pa so ta dan prvič spustili vodo po ceveh lokalnega vodovoda. Prvi požirek vode, ki je pritekel po ceveh, je poskusil predsednik občinske skupščine.

Knjiga o Jugoslaviji

V začetku oktobra se je mudil v Jugoslaviji kot gost zveznega sekretariata za informacije ugledni slovenski izseljenec iz Brazilije g. Aleksander Kadunc. Po poklicu je svobodni novinar in med drugim piše tudi knjigo o Jugoslaviji in predsedniku Titu. Sprejel ga je tudi predsednik Slovenske izseljenske matice Drago Seliger. Njegov oče, ing. Anton Kadunc je prišel v Brazilijo pred dobrimi petdesetimi leti in je bil skupaj z ženo ves čas aktiven v tamkajšnjih jugoslovanskih in slovenskih društvih. Zdaj je predsednik jugoslovansko-brazilskega društva »Intibra«, ki je bilo ustanovljeno za pospeševanje jugoslovansko-brazilske gospodarske stikov.

Božidar Jakac: Boris Kidrič in Josip Vidmar se pogovarjata v roškem bunkerju med nemško ofenzivo v oktobru leta 1943 (tuš).

Božidar Jakac

S poti v Jajce 1943...

Pred odhodom iz Srba sem še risal v tušu. Pri delu sta me gledala neki domačin in neki angleški oficir, ki je kasneje padel. Pozneje smo izvedeli, da so eno uro po našem odhodu prišli Nemci in požgali še to, kar je ostalo, in pobili vse ljudi, ki so jih našli. Naša pot je šla navkreber in prišli smo v dežju v Trubar, kjer bi nas morali čakati kamioni, a so zaradi naše enodnevnne zamude odšli nazaj. Vendar so prišli spet in naložili smo se na kamione. Dež je lil kot iz škafe. Na srečo sem imel s seboj svoj lovski trinožnik, ki sem ga uporabljal pri delu, v primeru potrebe pa bi mi prišel prav tudi za obrambo od blizu, saj sem imel le samokres s tremi naboji. Tako sem sedel vsaj na suhem, namesto v visoko stoječi vodi na dnu kamiona. Pokrili smo se s šotorskimi plahtami, pa ni prav nič pomagalo pri tem divjem dežju in divji vožnji. Pa še četniki so streljali na nas. Pošteno premočeni in premraženi smo končno pridrevli v osvobojeno starodavno bosansko mesto Livno. Ustavili smo se pred velikim poslopjem, kjer je bilo toplo in razsvetljeno in so nas pogostili s toplim čajem, žganjem in jabolki.

Nisem vzdržal in sem šel s tovarišem Fajfarjem v mesto. Vesel sem bil, da se je vročina podela in seveda hajd na delo. Mesto je čudovito, kot gnezdo ob navpični skalni steni z votlino. Mnogo mošej in značilne turške bosanske hiše

z visokimi črnimi škodlastimi strehami. Beležil sem, kar sem mogel v skicirko, pa tudi s tušem in kredo sem risal življenje v čaršiji. Celó en akvarel sem naredil. Srečen sem bil ob tem delu.

Šla sva prav gori v hrib nad mesto, od koder je širok pogled na bogato livnjsko polje, in risal. V Livnem sem od vseh krajev te čudne poti največ risal. Čeprav me je prehlad še mučil, nisem odnehal vse do večera 27. novembra, ko so mi sporočili, da se pred našo delegacijo odpeljem v Jajce zaradi portretiranja komandanta Tita.

Šla sva tudi v kavarnice, kjer so posedali Turki v nošah in fesih in pa Angleži in partizani skupaj. En večer sem bil tudi na partizanski prireditvi. Bil je prijeten intermezzo po dolgi, utrujajoči poti. Škoda, da je vojna, da ne morem tu ostati in delati dlje časa.

Stanovali smo v veliki begovski hiši, lepo urejeni in bogato opremljeni. Prijetno živahna in gostoljubna je bila Brkičeva majka. Kuhala nam je kavo in prekovala iz rok prijetne pa tudi neprijetne napovedi, ki so se celo uresničile. Šef naše kuhinje je bil podjetni dr. Vavpetič. Tu smo počivali, si zdravili prehlad — imel sem vročino — in čakali na nadaljnjo pot. Naslednji dan smo od otrok na cesti zvedeli, kam pelje naša skrivnostna pot. »Tu su lječnici, idu u Jajce k Titu.« 27. novembra so me obvestili, naj bom pripravljen, da pojdem

pred ostalo delegacijo naprej v Jajce. Že zjutraj bi morala odleteti delegacija v Kairo, pa sem čakal in čakal in ko je ob treh popoldne prispel avto, sem videl, da so pripeljali neke ranjence. Z njimi je bil nekdo izmed naših fantov. Zvedel sem za veliko nesrečo. Pri vkrčavanju je bil bombardiran avion, ubit mladi Lola Ribar in še nekaj drugih. S tem avtom bi se moral jaz odpeljati v Jajce. Bil je čuden dan čakanja. Risal sem po starodavnem mestu. Pri polnem soncu je začelo snežiti, prikazal se je fantastičen naravni prizor.

Prvi dan v Jajcu sem bil v svoje presenečenje na kosilu v neki privatni hiši. Bila je majhna družba. Prišel sem s Kidričem in Kardeljem in na moje veselje je bil z nami tudi Tito. Zvečer sem bil na prenočevanju pri Kidriču in Kardelju. Z njimi je bil na tem stanovanju tudi Bolgar Atanasov, ki sem ga seveda takoj narisal. Ta je bil močne postave, poln zdravja, moči in sile. Ta dan sem samo skiciral tovariša Tita pri delu in čakal na boljši papir, ki mi ga je bil obljubil Moša Pijade. Ko pa nisem dobil pravega, sem se zadovoljil z malim, ki mi ga je dal v Otočcu tovariš Apih. Začel sem na sam dan zasedanja. Jasno, da ni bilo mnogo časa. Vmes je reševal pošto in druge posle, v odmorih pa se je poigraval s svojim lepim, velikim psom Tigrom in iz male pipice kadil cigareto.

Še to popoldne smo slovenski delegati konferirali v Titovem bunkerju in nas je ravno Kardelj seznanjal s potekom in vsebino dela zasedanja, ko pride izza temnega vogala tovariš Tito in se počasi pomika proti naši skupini, ko smo bili sredi intenzivnega razgovora. Ko vidim, da ga ne opazijo, ga povabim bliže, pa še ga niso prav opazili. Zagledal ga je nato Kardelj in predstavil delegate, ki so ga tedaj šele prvič videli. Vsedel se je nato na konec mize meni nasproti in nemoteno smo nadaljevali delo, kot da je že od nekdaj med nami.

Pravzaprav sem se še ta dan zvečer nenkrat znašel neprespan, utrujen in vročičen od prehlada, v veliki dvorani kulturnega doma, ki so ga prav za to priložnost obnovili iz ruševin in uredili. Zaradi letalskih napadov, ki so jih doživeli pred nekaj dnevi, in zaradi konspiracije, je bilo ta večer mesto Jajce brez luči, pogreznjeno v popolno temo, samo tu notri so še žarele luči. Okrog Jajca v gorah pa so brigade budno stražile in tudi napadale sovražnika.

Naša slovenska delegacija je imela prostor spredaj levo od pročelja in tovariša Tita. Predsednik OF, Josip Vidmar-Saša, levo poleg Tita, nato Kocbek in Rus. Moj prostor je bil v drugi vrsti, prav blizu Tita, tako da sem ga lahko dobro videl in opazoval.

Pred slavnostno okrašenim odrom je bil na visokem ozkem podstavku še sveži

Augustinčičev kip Tita. Ta Titov portret je na žalost med ofenzivo propadel. Navdušeno je bilo razpoloženje, ko je Tito v svojem dolgem oficirskem plašču vstopil v dvorano, miren, resen in bled. Za njim predsednik AVNOJ dr. Ivo Ribar, ki je junaško zatajeval strašno bolečino, saj je včeraj zvedel za smrt obeh svojih dragih sinov, Lole in Jurice.

Na odru je partizanski zbor zapel Hej Slovani. Stojte smo prepevali in vsa dvorana je grmela od stare budnice. Nato je predsednik Ribar odprl zasedanje.

Poskusil sem skicirati vse govornike — bila jih je dolga vrsta — vendar mi spričo pretrujenosti, vročice in neustreznega materiala na žalost ni šlo prav od rok.

Kot je bil ves potek zasedanja pomemben, saj so se postavljali temelji nove Jugoslavije, vendar je bil eden izmed najmogočnejših trenutkov, ko so na predlog slovenske delegacije, ki ga je Avnoju podal tovariš Josip Vidmar, proglasili komandanta NOV in POJ, tovariša Tita, za maršala Jugoslavije. Kot električna iskra je preletela vso dvorano in navdušenja ni hotelo biti konec. Vzvalovila je vsa velika dvorana in galerija. Vsi narodi Jugoslavije so navdušeno pozdravili svečano misel. Gledal sem obraz Tita, ki je bil nepremičen. Ves vase zaprt je gledal v daljo, ki se je veselo in grozljivo odpirala pred njim in za nami. Tak je bil tudi Ribar, resen, čeprav tudi notranje prizadet ob svoji žalosti in mirno zrl po valujoči dvorani na nenavadne predstavnike jugoslovanskih narodov.

Bil je pomemben trenutek ne samo zanj, za nas vse, za vso novo Jugoslavijo. Ta obraz mi ostaja še vedno globoko v spominu in mi za vedno priča o veličini tega edinstvenega moža. Čeprav sem ves čas skiciral govornike, v tem trenutku me je prevzelo le strmenje. Vesel sem bil, da sem se tako nepričakovano znašel pred to živo zgodovinsko podobo.

Z jutranjo zarjo smo se vračali po veliki noči k počitku in ko stopim v mrak skalnega bunkerja, kamor sem prišel s tovarišema Krištofom in Petrom, sem zagledal v poltemi predprostoru blizu vhoda novega maršala, kako je kot fantom stal zamišljen in nekam odsoten zrl v neznano.

Odlomek monografije Božidarja Jakca

Ob dnevu republike, 29. novembru, ko letos proslavljamo tudi 30-letnico ustanovitve nove Jugoslavije, pozdravljamo vse naše rojake po svetu, posebno pa še naše občane, ki so začasno zaposleni v tujini.

**Slovenska izseljenska matica
Uredništvo Rodne grude**

Slovenska delegacija na poti v Jajce leta 1943

... in s poti 1973

Slovenska mladinska brigada AVNOJ 73 je letos, od 22. julija do 5. avgusta, že tretjič prehodila pot, po kateri so šli pred 30 leti slovenski in hrvaški delagati na zgodovinsko II. zasedanje AVNOJ v Jajce. Brigadi AVNOJ 73 se je letos prvič priključila tudi delegacija hrvaških mladincev in mladink. Svojo pot je brigada začela v Jajcu, končala pa na Planini pri Sevnici, na Kozjanskem, kjer so slovenski mladinci v akciji Kozje 73 pomagali tem zaostalim, nerazvitim krajem.

»Ideja o pohodu po poteh slovenske delegacije na II. zasedanje AVNOJ in vaša odločitev, da greste letos že tretjič po teh zgodovinskih poteh, ima v letošnjem letu še poseben pomen. Če so delegati iz vse Jugoslavije pred 30 leti na II. zasedanju AVNOJ začrtali rojstvo nove Jugoslavije in postavili temelje bodoče socialistične graditve, lahko prav letos s ponosom povemo, da smo na osnovi vztrajnega dela in zmag socialistične graditve pri nas letos začeli postavljati novo nadstropje v zgradbo, ki jo je začelo graditi II. zasedanje AVNOJ v Jajcu.« To je o tem pohodu povedal predsednik Zveze mladine Slovenije Ljubo Jasnič.

Iz Jajca, do koder so brigadirji pripotovali z vlakom in kjer so skupaj z mladino Bosne in Hercegovine prazno-

vali slovenski dan vstaje, jih je dolga, naporna pot vodila skozi Livno, Glamoč, Rore, Drvar, Kulen Vakuf, Donji Lapac, Udbino, Plitvice, Otočac, Generalni stol, Vinico, Črmošnjice, Bazo 20 v kočevskem Rogu in skozi Dolenjske toplice na Kozjansko. Vmes so se udeležili v Borovači pri Bosanskem Grahovem proslave vstaje narodov Bosne in Hercegovine, v vasi Kruge pri Donjem Lapcu pa proslave ob dnevu vstaje hrvaškega naroda. Mladinci in mladinke so največji del poti prehodili peš, vozili pa so se tudi z vlakom in avtobusom, saj v štirinajstih dneh vse te poti peš ni mogoče prehoditi. Čimbolj so se skušali držati poti slovenske in hrvaške delegacije pred 30 leti, čeprav so zato, da so čimveč videli, naredili tudi nekatere »ovinke«, na primer v Drvar. Kolpo so prestopili tam, kjer so jo slovenski delegati pred tremi desetletji. Celo ljudje, trije domačini, ki so jih prepeljali čez to mejno reko, so bili isti kot takrat. Komandant brigade je bil Ludvik Filo, komisar pa Janko Gregorič, eden od spremljevalcev slovenskih delegatov na II. zasedanje AVNOJ. Janko je bil pred tremi leti zelo vesel, da ga je slovenska mladina izbrala za vodiča: še danes, po tolikih letih, pozna vse poti, vse steze, ve tudi za vse spomnike ob poti, zato se, z njim na čelu, ni bilo bati, da bi kam zašli. **A. T.**

Pohod slovenske mladine po poteh Avnoja leta 1973

»Ne smem govoriti slovensko« - tisočkrat

Hrastnik, septembra — »Zgodilo se je v noči s 3. na 4. avgust 1942. leta. Očeta so Nemci že prej odgnali in ustrelili v celjskem Starem piskru, nas otroke z materjo pa so odgnali v okoliško šolo v Celju, kjer so nas po dveh dneh dobesedno iztrgali materam iz naročij ter nas — lepo razvrščene po starostnih skupinah in abecedi — odgnali najprej v Avstrijo in potem v Nemčijo,« pripoveduje Vinko, eden izmed 300 udeležencev srečanja ukrađenih otrok.

Začetek zgodbe slehernega od nekdanj ukrađenih otrok je skoraj na las podoben: 4. avgust 1942, pol ure časa, da so si ljudje vzeli najnujnejše, transport v okoliško šolo... Vpitje, priganjanje, suvanje s puškinimi kopiti. Toda prisluhnimo raje enemu izmed njih, in sicer Vinku Lubeju, doma iz Šentjurja pri Celju:

»Prvo noč nas niso mogli odtrgati od mater, ko smo bili še tam v celjski šoli. Zagnali smo krik in vik, da je bilo groza. Druga noč je bila zadnja. Tistikrat sem bil star 12 let in pol. Osem sester in bratov nas je bilo. Dodelili so me v skupino od 10. do 14. leta, tako da sem ostal sam, brez svojih. Potem se je začelo: nemška šola, polvojaška vzgoja. Govoriti smo morali samo nemško. Če se je kdo pgregrešil, med seboj smo pač govorili po slovensko, in če so nas zalotili, je sledila kazen: petstokrat ali tisočkrat sem moral po nemško napisati »Ne smem govoriti slovensko...« Enkrat me je doletelo. Štiristokrat sem napisal sta-

vek, vendar v celoti samo prvokrat, potem pa sem ga z vejicami samo podpisal — saj je bil vedno enak... Dobil sem batine in brce,« se spominja Vinko, danes obratovodja lesne industrije Bohor v Šentjurju.

»Nemec je rekel: »Rad te imam...!« in mi tako primazal, da sem pri belem dnevu videl vse zvezde. Takšne in podobne kazni so si izmišljali, da bi nas ustražovali in prisilili, da bi govorili samo nemško, da bi iz nas izkoreninili materino besedo.«

Profesor Slavko Marolt, eden izmed organizatorjev odbora med vojno ukrađenih otrok, ki poučuje na mariborski gimnaziji Milana Zidanška zgodovino in zemljepis, se spominja:

»Lani ob praznovanju 30. obletnice v Celju smo se organizirali. Prav tak čas je bil, ko smo se 1945. leta vračali, eni prej, drugi še kasneje. V Nemčiji sem bil 3 leta in 25 dni... Odgnali so me iz Šoštanja. Zgodaj zjutraj so prišli na dom oboroženi vojaki. Očeta so ustrelili zaradi sodelovanja z OF, nas otroke in mater pa odgnali v Celje in... v Gradec, Seligenporten (Nemčija). Star sem bil 17 let. Še sreča, sicer bi me odpeljali v koncentracijsko taborišče, kjer je umrla moja sestra in mati. Prišel sem v celovno skupino. Delati smo morali po 16 do 20 ur na dan, za jesti pa so nam dajali samo zjutraj in zvečer — in še to neke vodene juhe in korenje tako, da smo se komaj držali pokonci. V tovarni vojaškega materiala smo morali prijeti za najbolj težaška dela. Kjer smo

mogli, smo sabotirali in karkoli uničili: vojaške torbice za municijo smo skrivoma narezali po šivih, pri »lotanju« vžigalnih kopic smo delali napake tako, da so bile praktično nerabne. Ko je bila mera polna, smo organizirali pravi pravcati štrajk, kar je bil menda edinstven primer v Nemčiji med drugo svetovno vojno. In: ne boste verjeli, uspeli smo, kar je bil, pravi čudež. Bilo je pozimi 1943. leta. Debel sneg je ležal naokrog. Delali smo vsak dan od četrte ure zjutraj do devete zvečer. Dvanajst kilometrov daleč so nas peš nagnali v tovarno (doslej smo se vozili), potem pa zasliševanje. Obdolžen sem bil kot vodja štrajka. Nekakšen okrajni glavar, visoka živina, je začuda razsodil, da nam pripada kosilo. Mesec dni pred zlomom tretjega rajha nas je skupina slovenskih fantov pobegnila v bližnji gozd. Pridružila sta se nam dva ameriška padalca. Ognja nismo smeli kuriti, da bi se ne izdali. Bili smo oboroženi s puškami in noži. Tako smo pričakali konec.« Ernest Orožim, dipl. inž. kemije, doma iz Nazarij v Savinjski dolini.

»Star sem bil 10 let. Živel smo v nekakšnem mladinskem internatu v Kastlu — čisto po vojaško. Iz nas so hoteli vzgojiti elitne nemške vojake, prave moderne janičarje, kot bi se reklo po naše. Za vsako malenkost sem bil tepen. Najhuje pa so se znašali nad nami, če smo spregovorili slovensko. Zabavno je bilo, ko smo jedli kislico. Vsak otrok pri nas ve, kaj je kislica. Nemec jo je poskusil in bil prepričan, da se hočemo zastrupiti... Kazen: brez večerje, zajtrka in kosila, ali: »Lezi, vstani, lezi, plazi se, vstani... v nedogled.«

Jože Orožim, strojni tehnik iz Maribora in Ernestov brat:

»Skupaj z materjo sem marca 1942 odšel k partizanom v gore. Menili so, da sem premlad, zato so me kot pastirja in kurirja zaupali kmetu Lešniku v Gornje Savinjski dolini. Počilo je 4. avgusta. Star sem bil 14 let, pa je prišlo pome 25 esesovcev in 100 vermahtarjev. Kakšna čast!

V nemškem Seligenportenu sem moral delati v tovarni municije. V bunkerju sem spajkal vžigalnike. 90 odstotkov vseh sem tako zvaril, da nikdar niso mogli povzročiti eksplozije. Proti koncu vojne smo oboroženi zbežali v gozdove. Pomislite: ko sem prišel domov,

Na srečanju ukrađenih otrok: drugi z leve Jože Orožim, četrti prof. Slavko Marolt, šesti ing. Ernest Orožim

Angela Zaitz in Frances Vider

Angela in Frances

Tudi znani Čikažanki Angela in Frances sta bili letos poleti nekaj tednov med nami. Obe sta članici društva Slavija, ki ima št. 1 med društvu SNPJ, in krožka Progresivnih Slovenk št. 9. Frances je soustanoviteljica tega krožka. Angela Zaitz je dolgoletna predsednica društva Nada, št. 102 SNPJ, ki je bilo kot prvo žensko društvo sprejeto v SNPJ. Angelin mož Frank Zaitz je bil vrsto let urednik Prosvete, Fred Vider, mož Frances, pa je bil dolga leta glavni tajnik SNPJ. Obeh že ni več. Kakor mnogo naših ameriških žena pionirk, sta tudi Frances in Angela zdaj vdovi. Ob svojem obisku v Sloveniji sta seveda obiskali svojce: Angela na Rodici pri Domžalah, Frances pa v Samotorci pri Polhovem gradu. Seveda sta si ogledali Slovenijo po dolgem in počez. Angela je na ljubljanskih žalah zvesto obiskovala svojega Franka in mu prinašala rož. Malo sta potem skočili na oddih v Istrske toplice, kjer sta bili navdušeni nad lepim krajem in prijetnim kopanjem v žvepleni vodi. Tudi nas je seveda zelo razveselilo, ko sta nam povedali, da odhajata s prijetnimi vtisi.

Srečno in kmalu spet nasvidenje!

Obisk iz Argentine — po devetih letih

Po devetih letih nas je spet obiskal rojak Anton Govednik, predsednik Slovenskega podpornega društva Edinost v Cordobi. Prva pot v domovini ga je seveda popeljala v njegov rodni Sodji vrh v Beli krajini, da je objel svojo 89-letno mamo, ki se ga je, razumljivo, nadvse razveselila. Zatem smo se z rojakom Govednikom srečali tudi pri Matici in

zvedeli smo marsikaj zanimivega o naših ljudeh v Cordobi in okoliških krajih ter o Slovenskem podpornem društvu Edinost. Za našo rubriko »Po sledih Rodne grude odkrivamo, kje vse žive Slovenci«, nam je rojak Govednik prinesel podrobne podatke o številu Slovencev v Cordobi in okrog nje. Iskrena hvala zanje! Med svojim obiskom pri nas je rojaka Govednika sprejel na Izvršnem svetu SRS tudi nekdanji jugoslovanski ambasador v Argentini Pavle Bojc.

Tim McCormack v Sloveniji

V septembru se je z eno izmed zadnjih letošnjih skupin rojakov iz ZDA mudil v Sloveniji tudi John »Tim« McCormack, ki v Columbusu, Ohio, predstavlja tudi veliko število Slovencev, ki živijo na področju Euclida in Colinwooda. V Sloveniji je bil na zasebnem obisku, kljub temu pa je obiskal tudi Slovensko izseljensko matico, kjer ga je sprejel tudi predsednik Drago Seliger. Zanimal se je za organizacijo našega dela in sploh za politično ureditev Slovenije in Jugoslavije.

Umrli je v starem kraju

Pred dobrim letom se je za vedno vrnil v domovino ameriški rojak Anton Počkaj, rojen v Smrjeh pri Ilirski Bistrici, v začetku avgusta pa je umrl na svojem domu v Kopru.

V Ameriko je šel s številnimi drugimi rojaki leta 1923. Živel je v Clevelandu, v Pennsylvaniji, v Toledu, Ohio, nazadnje pa v West Virginiji. Bil je rudar in v rudnikih je bil večkrat poškodovan. Obolel je tudi za silikozo. V drugi svetovni vojni je služil tudi kot ameriški vojak.

Leta 1929 je šel v stari kraj po svojo življenjsko družico. V Smrjeh se je poročil z Ivanko Malečkar. Žena je ostala doma in rodila se jima je hčerka Ivanka, njun edini otrok. Leta 1952 je šla njegova življenjska družica k njemu v Ameriko, hčerka pa je ostala pri stari materi. Leta 1962, ko je prišel Anton Počkaj na obisk v stari kraj, je prvičkrat v življenju videl svojo hčerko, ki je bila takrat stara 32 let.

V Ameriki je bil Anton Počkaj član naprednih organizacij, ki so se borile za delavske pravice; dolgo vrsto let je bil član Slovenske narodne podporne jednote in naročnik »Prosvete«, ki jo je prejemal tudi v stari kraj. Sorodnikom in prijateljem izrekamo iskreno sožalje!

me je sprejel isti človek, ki me je pomagal aretirati...«

Dušan Haložan je danes skladiščnik v tovarni bučnega olja v Središču ob Dravi, tam na koncu Prlekije, tako rekoč na hrvaško-slovenski jezikovni meji, ki je praktično niti ni. Enega brata so mu Nemci ustrelili kot talca, dve sestri in drugega brata, ki je zdaj že šesto leto župan v Logatcu na Notranjskem pa so odpeljali s sto in sto drugimi otroki v Nemčijo. Še danes nihče ne ve natanko, koliko ukradenih otrok je za zmeraj utožilo v nemškem morju. V Nemčijo so jih odgnali nad tisoč z Gorenjske, Štajerske in Zasavja, domov pa se jih je vrnilo menda nekaj nad 600.

Dušan se še najbolj spominja, kako so ga posadili v nemško šolo. Star je bil 10 let. Sedel je zraven Nemca in ga namesto, da bi mu odgovarjal, ščipal. Nemške besede mu niso šle iz ust. Kmalu so ga srečno vrgli iz šole — na delo. Brat Vinko se nerad spominja vojnih časov, češ da je že tako preveč govoril. Marta Haložan (tedaj je bila stara 6 let) se najbolj spominja, kako je morala od jutra do večera nabirati borovnice, kako jo je bolel križ, da se je zvečer komaj zravnila, koliko meric črnih jagod je morala nabrati, da ni bila tepena... Njeni sestri Danici pa so najbolj ostali v spominu sobotni apeli (zbori), ko so jih ženske vodnice pregledovale in zmerjale, če kakšen kos obleke ni bil najbolj v redu. Tako jih je ob neki priliki dobila s čevljem po glavi, da je skoraj omedlela, ker je bil pošvedran. Toda kaj, takšnega je že dobila. Nič ni zaleglo. Bila je grdo tepena in osramočena.

Marjan Preložnik, rudarski inženir iz Velenja, in Slavko Preložnik, gozdarski inženir iz Kočevja ter njuna sestra Marija — še trije, ki so jim očeta ustrelili (doma v Vojniku pri Celju), mati pa jim je umrla od žalosti v taborišču. Kot zle sanje se jim zdi danes njihova rana mladost, ki so jo, ne da bi prav vedeli zakaj, tako grenko, iztrgani iz materinega naročja, morali preživeti v »nemi«, vojaški tujini. To so časi in dogodki, ki so se jim neizbrisno zapisali v srca in jih ne bodo mogli nikdar pozabiti. In prav je, da jih nihče ne pozabi, zato, da se ne bi mogli nikdar več ponoviti.

Niko Lapajne

Alžirske konference voditeljev neuvrščenih dežel, ki je bila od 5. do 9. septembra 1973, se je udeležilo 76 neuvrščenih dežel, 9 držav v statusu opazovalk, 14 osvobodilnih gibanj in tri države kot gostje. Krog neuvrščenih dežel se je razširil s sprejemom sedmih novih držav, in sicer Argentine, Bangladeša, Butana, Katarja, Omana, Peruja in Malte, torej držav iz Azije, Latinske Amerike in Evrope. Najpomembnejši prodor v kakovostnem in količinskem pogledu je napravila politika neuvrščanja v Latinski Ameriki, vse bolj pa pronica tudi v Evropo. Malta je poleg Jugoslavije in Cipra tretja neuvrščena država na stari celini, kjer je blokovska razcepljenost najgloblja, za politiko neuvrščanja pa kažejo vse večje zanimanje tudi gostje alžirske konference Finska, Avstrija in Švica.

Že to, da je bila alžirska konferenca po številu udeležencev dosedaj največje zborovanje državnih voditeljev, opozarja na krepitev politike neuvrščanja. Vse več

Predsednik Josip Broz Tito in Edvard Kardelj na konferenci v Alžiru

Dogovor za akcijo neuvrščenih

držav se v svoji zunanjepolitični dejavnosti in usmeritvi ravna po njenih načelih in v povezovanju ter enotnem nastopanju neuvrščenih dežel vidijo realne možnosti za spreminjanje mednarodnih odnosov v smeri demokratizacije, utrjevanja miru in varnosti ter usklajenega gospodarskega razvoja. Razvoj mednarodnih odnosov je potrdil trajno vrednost ciljev, načel in prakse politike neuvrščanja. Neuvrščene dežele želijo zato krepiti svojo dejavnost in politiko, ki temelji na boju za mir, varnost in neodvisnost vseh narodov, za njihove enakopravne odnose in hitrejše reševanje perečih svetovnih vprašanj.

Akcija za spreminjanje mednarodnih odnosov mora temeljiti na oceni teh odnosov, ki je pogoj za določitev njene smeri. Voditelji neuvrščenih dežel so v Alžiru soglasno izrazili zadovoljstvo s procesi popuščanja napetosti. Pozdravili so konferenco o varnosti in sodelovanju v Evropi, urejanje odprtih vprašanj med velikimi silami s pogovori in opozorili na prispevek, ki so ga k takšnemu razvoju dale neuvrščene dežele in vse miroljubne sile. Hkrati pa so poudarili, da so ti pozitivni procesi omejeni na majhen del sveta.

Neuvrščene dežele naj bi zato v obdobju do prihodnje vrhunske konference, ki bo leta 1976 v glavnem mestu Sri Lanke Colombu, dajale poseben poudarek:

- politični in materialni podpori osvobodilnim gibanjem, predvsem tistim, ki se bojujejo proti portugalskemu kolonializmu in rasističnim režimom na jugu Afrike;

- vsestranski pomoči državam in narodom, ki si prizadevajo doseči resnično politično gospodarsko samostojnost ter odstraniti s svojega ozemlja tuja vojaška oporišča;
- medsebojnemu gospodarskemu sodelovanju in pomoči. V ta namen bo ustanovljen tudi sklad neuvrščenih dežel za gospodarski in socialni razvoj ter solidarnost;
- oblikovanju takšnega novega svetovnega trgovinskega in monetarnega sistema, ki bo upošteval koristi in potrebe vseh držav in zagotovil neuvrščenim ter deželam v razvoju možnosti za hitrejši razvoj ter enakopravno sodelovanje z razvitimi državami;
- krepitvi vloge Združenih narodov in uveljavljanju načel ustanovne listine; večji koordinaciji dejavnosti neuvrščenih dežel;
- prizadevanjem za rešitev krize na Bližnjem vzhodu in ureditvi položaja v Jugovzhodni Aziji;
- boju za demokratizacijo mednarodnih odnosov, za to, da o zadevah, ki so pomembne za vse, enakopravno odločajo vse države in narodi;
- boju proti vsem pojavnim oblikam politike sile, agresije, vmešavanja v notranje zadeve, proti imperializmu in neokolonializmu;
- nadaljnji krepitvi politike neuvrščanja, procesov v mednarodni skupnosti, ki vodijo k miru, boljšemu življenju ljudi in narodov ter enakopravnemu mednarodnemu sodelovanju.

Beograjska konferenca 1961 je bila začetek dejavnosti neuvrščenih dežel, obli-

kovanja skupnih stališč in zastavljanja ciljev, Kairo 1964 je postavil v ospredje boj proti kolonializmu in za resnično neodvisnost, Lusaka 1970 je poudarila potrebo po hitrejšemu gospodarskemu razvoju in pozvala k naslonitvi na lastne sile. Sporočilo iz palače narodov v Alžiru 1973 je: preiti od resolucij, obsodb in spoznanj h konkretnemu spreminjanju stvari, k enotni, odločni in usklajeni akciji tako na političnem kot tudi gospodarskem področju.

Opozoriti velja še na prispevek, ki ga je dala k uspehu alžirske konference Jugoslavija. Govor predsednika republike tovariša Tita, v katerem je pojasnil jugoslovanska stališča do mednarodnih vprašanj in nadaljnje dejavnosti neuvrščenih dežel, je bil po splošni oceni eden najbolj tehtnih in konstruktivnih prispevkov v splošni razpravi. Skoraj vsi voditelji neuvrščenih dežel so v svojih nastopih omenjali tovariša Tita kot enega izmed začetnikov ter najdoslednejših uresničevalcev politike neuvrščanja, se mu zahvaljevali za njegovo veliko delo in mu želeli še dolgo življenje. Poudariti je treba, da so člani naše delegacije Edvard Kardelj, Miloš Minič, Jure Bilič, Stana Tomašević, Lazar Koliševski in drugi v pripravljalnem odboru, na zasedanju zunanjih ministrov in v politični ter ekonomski komisiji z zastopanjem jugoslovanskih stališč pomembno vplivali na dokumente konference. Predsedstvo SFRJ je tudi že sprejelo vrsto ukrepov za uresničevanje sklepov alžirske konference v mednarodni politični in gospodarski dejavnosti Jugoslavije.

Lojze Vežočnik

Živi spomini

Spomini so kot lepa, skrbno zretuširana fotografija: vse ostrine in trdote so zabrisane, ostane le lepa podoba, ki nam je všeč. Celo iz težkih dni narodnoosvobodilne vojne so si borci, ki so jo preživeli, ohranili predvsem svetle, lepe spomine, h katerim se spet in spet radi vračajo.

Eden takih lepih, še danes živih spominov je partizansko gledališče, ki je bilo ustanovljeno pred tridesetimi leti v Kočevju na zboru slovenskih poslancev. To gledališče je delovalo sredi okupirane dežele, na majhnem koščku osvobojenega ozemlja v Beli krajini in je bilo edinstveno v vsej Evropi. Borci — partizani, ki so prihajali v Črnomelj na kratek počitek, so bili v njem deležni resnično umetniških predstav od klasikov Molierja, Čehova in Nušiča, našega Cankarja in Linharta pa do iger iz partizanskega življenja, ki sta jih nalašč za to gledališče napisala pisatelj — partizana Mile Klopčič in Matej Bor. Prav te so bile pri gledalcih najbolj priljubljene, saj so v predstavljenih junakih videli sebe, so z njimi živeli, trpeli, se veselili in zmagovali.

V spomin na tridesetletnico ustanovitve partizanskega gledališča so v ljubljanskem Mestnem gledališču spet obnovili »Raztrgance«, najboljšo, največkrat igrano pravo partizansko ljudsko igro, ki jo je Matej Bor v letu 1944 pisal v Semiču na podstrešju tamkajšnje trgovine in ki so jo tedaj prav gotovo gledali vsi borci in prebivalci osvobojenega ozemlja, po osvoboditvi pa je prevandrala vso Slovenijo po dolgem in počez pa mnoge odre v Jugoslaviji in so jo uprizarjali celo v Narodnem Divadlu v češki Pragi in verjetno še kje.

Kot so »Raztrganci« sami za vse nas živ spomin na tedanje čase, tako so tudi tedanje uprizoritve polne spominov za vse tiste, ki so takrat v njih sodelovali. Jože Gale, režiser letošnje jubilejne uprizoritve, ki je takrat igral Ferleža — raztrganca izdajalca, se še kako spominja, da se je moral nemalokrat braniti pištole, s katero so mu grozili razvneti gledalci, ki so dogajanja na odru sprejemali čisto zares.

»Raztrgance« je Matej Bor napisal — kot pravimo — na kožo igralcem. Vsakemu je zamislil tako vlogo, kot mu je najbolj ležala. Pozneje, pri vajah, ni sodeloval, ker si je bil prav takrat zlomil nogo in je moral na zdravljenje v Bari. Zato so režiser (pokojni igralec Lojze Potokar) in igralci sami še pri vajah spreminjali in prilagajali tekst, kot je to zahtevala bolj živa uprizoritev in prepričljivejša beseda. Tudi pozneje, že med predstavami, so ob reagiranju občinstva, vpletali nove nianse, in šele tako korigirano predstavo je po osvoboditvi v Ljubljani prvič videl tudi njen avtor Matej Bor. Ta korigirani tekst je ob 20-letnici partizanskega gledališča izšel tudi v knjigi.

Zanimiv, predvsem pa pretresljiv je podatek, da so takrat, pred desetimi leti na 20-letni jubilejni predstavi sodelovali še vsi nekdanji igralci — partizani. Zdaj ob 30-letnici, so od teh živi le še trije in v tej najnovejši uprizoritvi sodeluje samo Jože Gale — nekdanji Ferlež, kot režiser. In tako gledamo letos »Raztrgance« ne samo z drugimi igralci temveč tudi v drugačni govorici. Jezik v igri ni več knjižna slovenščina, kot pred leti, ker je v nasprotju z junaki, ki govorijo. Režiser se je odločil za

Prizor iz Raztrgancev na predstavi ob dvajsetletnici prve uprizoritve. Nastopata igralec in režiser Jože Gale in igralka Vladoša Simčičeva.

narečja z različnih koncev Slovenije — Štajerske, Primorske, Dolenjske, kot so bili tudi partizani doma z vseh koncev naše dežele.

Tako prenovljeni, a že s patino zgodovine obdani »Raztrganci« so nastopili 10. oktobra v Kočevju na proslavi 30-letnice Kočevskega zбора, pa na otvoritveni predstavi — izven konkurence — na Borštnikovem srečanju v Mariboru v proslavo 30-letnice partizanskega gledališča in 400-letnice slovenskih kmečkih puntov; in, če bo šlo vse po sreči, 29. novembra na praznik republike na otvoritveni predstavi na novo prenovljenega odra ljubljanskega Mestnega gledališča.

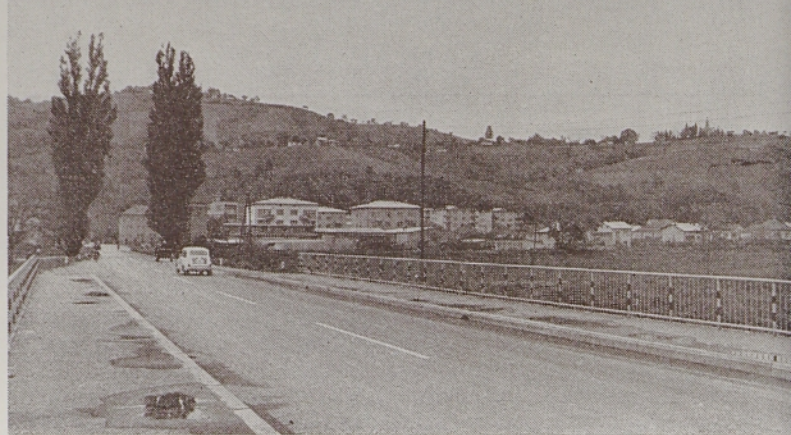
In kako jih sprejema občinstvo? Nekdanji partizani še zmerom z žarom nekdanjega navdušenja, mlajše generacije, ki poznajo čase narodnoosvobodilne vojne le iz knjig pa kot zgodovinsko zanimivost in kot živo upodobitev vojnih dni.

Jana Milčinski

Živi spomini

Ob cesti v Dolnjem Lakošu — štoklja gnezdi na električnem drogu

Nad Lendavo se dvigajo slikovite Lendavske gorice

Ravno polje od Sobote do Lendave

V Lendavo peljeta iz Murske Sobote dve cesti: tradicionalna pod južnimi obronki Goričkega čez Bogojino in Bobrovnik, po zadnji vojni pa je prevladala smer prek Beltincev in Črenšovcev. Severna magistrala od Dravograda čez Maribor v Lendavo vodi v Murski Soboti mimo mestnega središča. Do Lendave je po tej poti le 30 km, Zagreba 140 km in do Blatnega jezera na Madžarskem 110 km. Do 2 km oddaljenega Rakičana je bil do nedavna zasajen mogočen topolov dreved, ki so ga lani zaradi ostarelosti zamenjala mlada drevesa.

Veliko predmestno naselje Rakičan s 1300 prebivalci je bilo nekdanje v lasti grofov Batthyanyjev, ki so postavili v 17. stoletju razsežen grad. Zdaj je preurejen v dom počitka za onemogle občane. Grad obkroža 11-hektarski parkovni gozd z eksotičnim drevjem. V kraju je že med obema vojnama delovala kmetijska šola, ki se je do danes razvila v kmetijsko tehniško šolo poljedelsko-zivnoredske smeri ter šolo za gospodinje in kmetovalce. Ob parku nastaja nova pokrajinska bolnišnica z otroškim, ginekološko-porodniškim in infektivnim oddelkom. Do konca leta bosta zgrajena interni in transfuzijski oddelki, v naslednjih letih pa bo z novim kirurškim oddelkom bolnišnica v celoti preseljena iz Murske Sobote. Z letošnjim šolskim letom so se tudi medicinske sestre preselile v novo šolo. Nedaleč od bolnišnice je v načrtu gradnja novega doma počitka, ki bo preseljen iz gradu. Nasproti parka vzdržuje že nekaj Čačinovičevih rodov gostilno, ki vse do danes ni spremenila zunanega videza. Častitljivo starost izpričujejo portreti njenih lastnikov v gostinski sobi.

Ravna cesta med polji Rakičana do Beltincev se izogne Bratoncem na desni ter Lipovcem in Gančanom na levi strani. V Bratoncih je zanimiv spomenik znane slovenske arhitekta Plečnika Stefanu Kuharju, zbiralcu prekmurskih ljudskih pesmi. V Lipovcih in Gančanah je kljub hitremu prenavljanju preostalo nekaj tipičnih slamnatih domačij, ki jih sicer najdemo le na slikarskih platnih

in starejših fotografijah. Še danes plete Terezija Vinkovič čudovite stvari iz slame, posebno »dožnjeke« ali krone za proščenja, poroke, opremo gostišč in druge namene. V Gančanah se je ohranila sodarska obrt, na novo pa pojavilo pletilstvo.

Vse do konca prve svetovne vojne so bili Beltinci kulturno središče takratnih prekmurskih Slovencev. Znana grofvska rodbina Zichy je stoletja vzdrževala grad in uredila dva parka, ki sta po pestrosti drevesnih vrst sodila svojčas med najbogatejše v Evropi. Baročna cerkev iz leta 1742 je bila zgrajena po italijanskih vzorcih s posnetkom beneškega stebra in vodnjaka. Na južni strani cerkve je grobnica rodbine Zichy z renesančnim reliefom.

Danes so Beltinci skoraj mestece z 2000 prebivalci, označenimi in asfaltiranimi ulicami in z novim vodovodnim stolpom, iz katerega bo ob koncu leta prišla pitna voda. Poleg nekdanjega mlinarja, žage in večje mizarne delavnice se je do danes razvilo izdelovanje otroških pletenin in gojitveno lovišče »Fazan«, ki privablja v jesenskih dneh številne tuje lovce. Kot središče Dolinskega se Beltinci ponašajo s številnimi sodobnimi trgovinami, gostilnami, s prenočišči,

zdravstvenim domom, banko in novimi stanovanjskimi bloki.

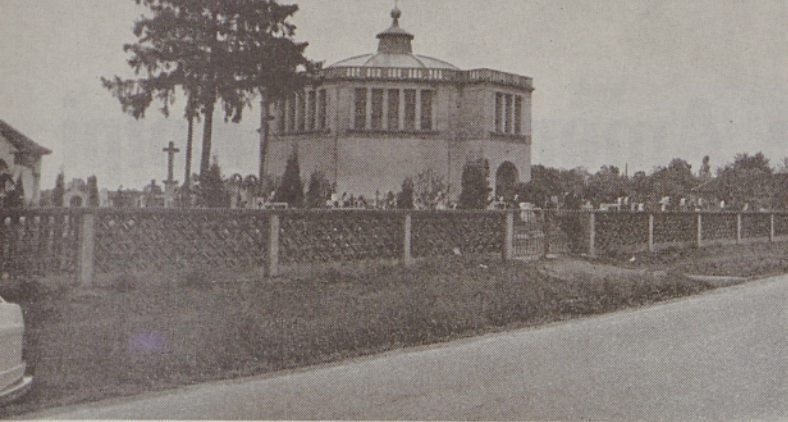
V 5 km oddaljenih Odrancih je življenje mirnejše. Velika ravninska vas, po prebivalcih enaka Beltincem, je pravzaprav v mrtvem pasu med Soboto in Lendavo. Nekaj hiš ob glavni cesti ne razkrije velikosti naselja, ki se razteza med zaviti prašnimi kolniki. Na robu vasi stoji nova cerkev, ki je ob gradnji zaradi zrušitve kupole zahtevala nekaj žrtev.

Odrančani so prekmurski Ribničani; najdemo jih povsod po Sloveniji in večjih slovenskih kolonijah po svetu. V prvih povojnih letih so se množično zaposlovali po slovenskih gradbiščih, denar pa nalagali v obnovo svojih domačij. Napejljali so si skupen vodovod, sedaj pa se zavzemajo za asfaltiranje vaških cest. Tu so se ohranili še redki izdelovalci ajdove kaše, ki je glavna surovina za pripravo domačih kolin.

Čeprav so bližnji Črenšovci skromnejši po številu prebivalcev, so imeli med obema vojnama zelo pomembno vlogo. Takratni župnik Klekl je želel, da bi sem prestavili središče Prekmurja, ker je Murska Sobota versko mešana, medtem ko so Črenšovci čisto katoliška vas. Naravno središče na polovici poti med Soboto in Lendavo je v povojnih letih pri-

Tipična stara prekmurska domačija v Prosečki vasi

Nova cerkev v Odrancih. V nesreči ob gradnji je bilo precej žrtev

V središču Lendave

dobilo novo šolo, kulturni dom in nova gostišča, na robu naselja pa so zrasi veliki zadružni hlevi. Središče vasi krasi spomenik prekmurski materi, delo kiparja Staneta Keržiča.

Za Črenšovci prehajajo neprekinjene njivske površine v deloma zamočvirjeno in gozdnato območje, kjer domujejo močvirne ptice. Na severovzhodu se proti Polani raztezajo največja rastišča črnih jelš v Evropi. Na križišču Jula marof se odcepi cesta v Dolnjo Bistrico do kolišča in gostišča »Bobri« na mrtvem obluku Mure. V Dolnji Bistrici je rojen slovenski pisatelj Ferdo Godina, znan po romanu Bele tulpike. Pred Hotizo zavije cesta v Veliko Polano, rojstno vas enega najplodovitejših slovenskih piscev Miška Kranjca. V pisateljevem domu je danes muzej naprednega tiska, na pročelju pa nas spominska plošča opozori, da je v tej hiši začela izhajati v letu 1934 »Ljudska pravica«. Za jubilejno proslavo v prihodnjem letu bodo uredili priključek do glavne ceste, vse je tudi nared za graditev nove šole. Na Hotizi doseže reka Mura južne ob-

ronke vasi. Naselje se je razmestilo ob mrtvih rokavih reke, ki se napolnijo le ob visoki vodi. V bližini je zaraščeno Hotiško jezero, kjer ob koncu tedna namakajo trnke številni ribiči. V gozdičku Orlovšček gnezdi močvirne ptice in nizka divjad.

V nizkem in poplavnem področju od Kapce do Lendave se je zgostilo prebivalstvo po ureditvi bližnjih vodovodov. Naselja Kapca, Gaberje, Gornji in Dolnji Lakoš so se nagnetla ob glavni cesti. Pred desetletji nizke hišice iz blata in krite s slamo so se skoraj povsem umaknile zidanim, tudi nadstropnim. V teh vaseh že stoletja živijo složni Slovenci in Madžari. Čim bliže Lendavi gremo, tem več je madžarskega življa.

Lendava, najvzhodnejše slovensko mesto z okrog 3000 prebivalci, je stisnjena med vinogradnimi Lendavskimi gorici in vodnim vozliščem Lendave, Kobiljskega potoka in Črnca. Po ureditvi vodnih strug so vse potoke ukrotili in mesto je pridobilo nove zazidalne površine. Z razmejitvami po prvi svetovni vojni so Lendavo potisnili na mejo in med obema vojnoma prepustili životarjenju.

Bogato zgodovinsko preteklost Lendave ponazarjajo freske v novi občinski hiši. V bližnji okolici so najdeni sledovi rimske naselbine na stari poti iz Ljubljane in Ptuja v Podonavje. V srednjem veku je zrasel nad mestom grad, ki so ga v 18. stoletju prenovili. Od pogostih turških napadov je ohranjen spomin na najsilovitejšega v letu 1603, odkar izvira ohranjena mumija bojavnika Hadika shranjena v kapelici Sv. Trojice v Lendavskih goricah. Mesto je doživelo večji razmah v preteklem stoletju.

V prvih letih po osvoboditvi je mesto ponovno zaživel. Med zadnjo vojno odkrite naftne vrtine so začeli pospešeno izkoriščati. Osnovano se je najstarejše in takrat edino državno podjetje za pridobivanje nafte. Največ so je načrpali v letu 1952, potem pa je začela proizvodnja nazadovati. Podjetje se je sčasoma preusmerilo v petrokemijo in izdelavo strojev za globinsko vrtanje. Z gradnjo naftovoda iz Reke v Sisak in dalje na Madžarsko se obeta odcep v Lendavo, kar bo omogočilo razširitev rafinerije na 2 milijona ton, s čimer bi lahko oskrbovala večji del Slovenije. Ob rafineriji je predvidena tudi gradnja manjše elektrarne. Poleg naftne industrije so v zadnjem času zrasle nove tovarne. Najstarejša je tovarna dežnikov iz leta 1904, ki je še danes največja v svoji stroki v državi. V zadnjih letih so zrasle nove tovarne elektromateriala »Elma«, kovinske opreme »Primat«, varilnih aparatov »Varstroj«, medtem ko »Mehanika« dela v glavnem ogrodja za tovarno dežnikov. V občini Lendava je skoraj tretjina prebivalcev madžarske narodnosti. Vse šole na narodnostno mešanem ozemlju so dvojezične, prav tako poslovanje občinske skupščine in drugih organov. Prebivalci madžarske narodnosti imajo svoja društva, večkrat pa jih obiščejo kulturne skupine iz Vojvodine in Madžarske. Stara Lendava se je v povojnih letih podaljšala za dober kilometer proti jugovzhodu. Novo naselje za naftne delavce in bivše mestno jedro sta zaraščeni v celoto. V novem središču se oblikuje trg Ljudske pravice z mogočno stavbo skupščine občine, pošto in predvidenim zdravstvenim domom. Blizu je zrasla velika šola, ena izmed najsodobnejših v Sloveniji.

Bela Sever

S fazani iz lovišča

Amerikanec Frenk — petnajst let ob plavžu

Peter in Ivan Miketič

Najstarejša v vasi: Barbara Ivanušič, roj. 1880

Vinograd — ponos Jožeta Grduna

Strici iz Amerike ob Kolpi

Zaselek Kroci, uradno del vasi Preloka ob Kolpi, blizu 10 kilometrov od Vinice, je štel včasih 6 hiš, danes je pravzaprav le še ena sama, pri Vučičevih se reče po domače. Danes se pišemo Miketič, mi pripoveduje 23-letni Ivan, izučen modelni mizar, zaposlen v tovarni Belt v Črnomlju, stara mama pa je bila Radovič. Maj oče se je iz sosednje hiše priženil k nam in takrat se je spremenil priimek. Sedimo v sobi, zunaj dežuje, tu pa je ob domačem vinu in ob belokranjski povitici orehóvki prav prijetno klepetati. Prijetneje še toliko bolj, ker je Ivan sila zgovoren in zelo zelo navezan na dom, čeprav ne bo doma, gradi novo hišo, doma pa kmetuje njegov dve leti starejši brat Jože. Ivan je poročen, žena Marica je iz sosednje vasi Balkovci, iz zaselka Dejani, prej se je pisala Grdun, Jože pa je še ledik. Ivan in Marica imata tri tedne starega sinčka Tonija, ime je dobil, pravi Ivan, po starem očetu, ki živi v Kanadi, veliko nam pomaga, vsem skupaj, samo letos nam je poslal 11 milijonov dinarjev. Pri Ivanu me je takoj presenetilo dejstvo, kako spoštljivo govori ne le o starem očetu, ki jim iz Amerike pošilja denar, ampak tudi o očetu, o bratu, o sosedih, ki so doma, ki niso šli po svetu. Ivan v Ljubljani, kjer se je učil za mizarja, ni zdržal, ves nervozen je bil in bolan, ko pa je prišel nazaj v svojo Belo krajino, v kraje ob Kolpi, je spet dober. Tu bo ostal, tu se bo zasadil, njegove korenine so v tej zemlji. Raje bi ostal doma, raje bi delal na kmetiji, kot pa se izučil za poklic, a brat je starejši, on je imel prednost.

Vučičevi so zadnja hiša zaselka Kroci, vse ostale so zdaj prazne, ni jih več. Vse so bile kmetije, pa jih je Amerika spraznila, pravi Ivan. Zadnje skromno posestvo, ki se je najdlje obdržalo, so Vučičevi leta 1954 odkupili od sosed Nikolaja Krotca, ki je živel v Ameriki, zdaj je že pokojni. Denar za odkup je poslal Vučičev stari oče Tone iz Kanade, v zahvalo za vse to ima zdaj njegov pravnuk njegovo ime.

Delo tudi za ženske

V teh vaseh ob Kolpi, daleč stran od mest in prometnih poti, je bila včasih revščina in še danes spadajo ti kraji med najbolj gospodarsko pasivne v Sloveniji. Mladi so po vojni odšli, le redki so ostali doma. Ni bilo dela, doma pa jih je bilo preveč. Pri Vučičevih je bilo pred vojno zemlje za polovico manj kot zdaj, le 11 hektarov, ljudi pa na kmetiji kar 18. Po vojni so mladi ljudje

masovno bežali v Avstrijo za zaslužkom, ilegalno seveda, iz Preloke jih je šlo gotovo 30, pove Ivan, doma ni bilo za služka, morali so po svetu. In danes? Je še revščine? Ne, ni, bi rekel, pravi Ivan, veste, skoraj od vsake hiše je kdo v Ameriki. To se pozna. Tudi tisti, ki so ostali, so modernizirali kmetovanje, in če se je le dalo, se je od vsake hiše kakšen zaposlil, kjerkoli, da je le nekaj rednih dohodkov. Poglejte, v Preloki, ki ima zdaj, če se ne motim, 39 hiš, a je nekaj praznih, tu je zdaj že 8 traktorjev, motorno kosilnico in motorno žago pa ima že skoraj vsaka hiša. Seveda so še ljudje, ki bi se lahko zaposlili, ki bi se radi zaposlili, ki so ob takšnem kmetovanju doma odveč, a se nimajo kje. To velja posebno za žensko delovno silo. Ženske iz vasic ob Kolpi so do sedaj vedno ostajale doma; niso hodile na sezonsko delo v Ameriko in tudi ne ilegalno v Avstrijo. Zdaj pa se z novim obratom novomeškega Novoteksa v Vinici tudi ženskam obetajo boljši časi. Obrat je že začel s proizvodnjo, v njem je zaposlenih okrog 300 žensk, na delo jih vozi tovarniški avtobus, pobira jih po vseh vaseh od Sinjega vrha do Preloke in še naprej proti Adlešičem, nekateri pa prihajajo na delo tudi z vasi onstran Kolpe, s Hrvaške. Prijavilo se jih je več, kot so jih lahko sprejeli, menda okrog 400, izpadle so seveda starejše, ki so padle pri testih. Sedaj bo dobro, pravijo ljudje, ta obrat v Vinici je za naše kraje ob Kolpi ogromna pridobitev.

Novoteksov obrat je prva tovarna v teh krajih, zato ni čudno, da so ljudje do sedaj množično s skope kraške zemlje hodili po svetu s trebuhom za kruhom. Izseljevanje se je že sredi prejšnjega stoletja začelo usmerjati v Ameriko in je v zadnjih letih pred prvo svetovno vojno in kmalu po njej zavzelo tak obseg, da skoraj ni bilo hiše brez izseljenca. Nekaj jih je ostalo v Ameriki in še zdaj pomagajo svojcem doma z denarjem, drugi pa so se vrnili prej, popravili hiše, kupili stroje... in potem lažje delali doma na kmetiji. Črnomaljska tovarna Belt se je tudi rodila z denarjem, prisluženim v Ameriki. Leta 1920 je namreč domačin Jože Doltar, povratnik iz Amerike, ustanovil majhno livarno, ki je bila predhodnik današnje največje tovarne v Črnomlju.

Frenkovih 2000 dolarjev prihrankov

Z »zagrizenim« Amerikancem sem se srečal v vasi Balkovci. To je Franc Grdun, ki je 3. septembra letos dopolnil že

91 let, pa še vedno po malem kaj brklja po hiši in okrog nje. Ko sem prišel, mi je najprej povedal, da je v Pittsburghu v Pensilvaniji delal skupaj kar 15 let, in mi rekel, da lahko govoriva po ameriško, če seveda znam. Najprej je odšel čez veliko lužo leta 1901 in ostal tam pol leta. Ko se je vrnil domov, je šel v vojsko, potem se je oženil (žena Magdalena še živi, skoraj 4 leta je mlajša od njega, vendar je že deset let skoraj povsem slepa in priklenjena na posteljo), leta 1909 pa je drugič potoval v Ameriko, v isti kraj kot prvič, na isto delovno mesto. Garal sem kot črna živina, mi pripoveduje, pri plavžu sem delal, tam sem se tudi nalezel revmatizma. Trga me po nogah, zime se bojim. Ne, nikoli nisem mislil, da bom tako dolgo živel, ko pa sem toliko pregaral v Ameriki. Veste, tam sem bil Frenk, se zasmije, ko sem prišel domov, pa spet Franc. Govori skoraj samo o delu v Ameriki, o železarni, vse še ve, kakšni plavži so bili in kako so delali, za poznejša leta pa ima precej slabši spomin. Pošteno prizna, da ga je rad pil, da ga še zdaj rad zvrne kakšen kozarec. Vprašal sem ga po zaslužku in po prihrankih, pa je zamahnil z roko, pokazal s palcem v usta in rekel, ovuda je šel denar. Domov je prišel leta 1919, po desetih letih, prej ni mogel, šele po končani vojni. Pravi, da je bilo prej morje zaprto, da niso mogli potovati, da pa je že komaj čakal na to. S seboj je prinesel 2000 dolarjev prihrankov, s katerimi je naredil novo hišo, nekaj je šlo za obleko in druge drobnarije, nekaj pa tudi za davek. Amerikanec Frenk je tudi eden redkih ljudi v teh krajih, ki še zdaj zna zaigrati kakšno vižo na »svirale«, na posebne piščalke, ki jih je kupil, pravi, v Karlovcu. Naučil ga je oče, ko je že kot štiriletni otrok moral gnati krave na pašo. Poskusil je, ko sem bil pri njem, a ni šlo najbolje; rekel je, da je meh že star, pa tudi »svirale« so precej izsušene, saj že dolgo ni igral. »Sviram, sviram, a ne sviram svima, samo onim, ko dolare ima,« se je zasmel in se mi skoraj opravičeval, ker ljudje v teh krajih ob Kolpi posebno starejši, uporabljajo veliko hrvatskih besed.

Kmetijo vodi zdaj njegov sin Jože, po poklicu kmetijski tehnik, zaposlen pa je kot prodajalec v trgovini na Sinjem vrhu. Dopoldne je v službi, popoldne pa z velikim zanimanjem in s strokovnim znanjem obdeluje posestvo, ki ga je za 20 hektarov. Takoj, ko je prišel iz službe, me je povabil v vinograd in mi ga razkazoval z velikim ponosom. V službo se vozi z avtomobilom, le ob sobotah in nedeljah, ko delavskih avtobusov ni, gre s svojim avtom. Na Sinjem vrhu je namreč trgovina odprta tudi ob nedeljah, vsak dan, tako so ljudje zahtevali, prosili, šli so na upravo kmetijske zadruge v Črnomelj in prosili, če je lahko tako, pa so jim ustregli.

Odkup sadja v Vinici

Najstarejša: Nadbregova mama

Ljudje v vasicah ob Kolpi so včasih živeli slabše kot danes. Obdelali so vsako ped zemlje, pa se še vsi niso mogli preživeti, zato so morali po svetu s trebuhom za kruhom. Kljub temu, da so moški včasih precej pili, doma je bilo vino in še več gostiln je bilo kot danes, in da so ženske garale od jutra do večera, kljub temu imamo v teh krajih dosti starih ljudi. Najstarejša na področju krajevnega urada Vinica je Barbara Ivanušič, rojena Žunič, ki zdaj živi v zaselku Vidine na Preloki, po domače pri Nad-

bregovih, rojena pa je bila v Žuničih ob Kolpi 10. aprila leta 1880. Zdaj je torej že v 94. letu starosti, pa sem jo, ko sem jo obiskal doma, še vedno našel na podu, kjer je trgala storže od koruznih stebel. Dva sinova sta ji padla v partizanih. Nadbregova mama rada pripoveduje o preteklosti, o časih, ko so še tkali domače platno, sedanji problemi teh krajev pa je ne zanimajo. Stari ljudje s spomini živijo v časih, ki so bili trši, a lepši, zanje lepši...

Andrej Triler

Nova Novoteksova tovarna v Vinici

Anton Ingolič

Zgodba o grozdu

Zajeten, čokat kmet iz varaždinske okolice s širokim smehom in živahnimi, drobnimi očmi. Bivši partizan seveda. Pripoveduje ne samo s svojo slovenščini tako sorodno govorico, marveč tudi s kretnjami, kakor jih ima naš človek, pa tudi z očmi in srcem. Predvsem s srcem.

»Bilo je jeseni. Z drevja je padalo zrelo sadje, iz vsake preše je dišalo po jabolčniku in vinogradi so čakali na trgače. Lep čas, za kmeta najlepši. Mi pa smo se podili za sovražniki. Čez pospravljen in še nepospravljen njive pa skozi polne sadovnjake in vinograde. Naše roke bi rajši izkopavale krompir, obirale sadje in trgale grozdje, a morale so prožiti puške in mitraljeze pa metati bombe. Težko se je jeseni kmetu vojskovati. In tista jesen je bila bogata. Od jutra do večera sonce in v soncu zrela jabolka, zrele hruške, zrelo grozdje.

Kmet se najlaže vojskuje pozimi. Res je mrzlo, a kmet je navajen vsega hudega. Najhujše je zanj, če ne more vzeti v roke kose, ko je trava zrela, klasje polno in težko.

No, takole se je zgodilo tiste lepe in na srečo tudi zadnje vojne jeseni. Naša četa se je ponoči vkopala vrh vinograda, sredi trt, ki so se kar upogibale pod težo zrelega grozdja. Mitraljezec se je seveda tudi moral vkopati. Iz iste vasi sva bila doma, celo v šolo sva skupaj hodila.

No, pripravimo se torej na boj. Spodaj je sovražnikova postojanka, zato moramo delati tiho in hitro. Za malenkosti ni časa. Lahko nas opazijo, bodimo torej pripravljeni. Moj sosed iz šolske klopi, Ivek, nazadnje le pomeri cev svojega mitraljeza dol pod vinograd. Tam spodaj je cilj. Še pred sončnim vzhodom moramo iz bivše orožniške postaje pregnati sovražnike. Ivek naravnava cev. Vse, kar bi oviralo izstrelke, mora stran. Na desni ni ovire, na levi pa se med cevjo in ciljem pozibava velik grozd. Še enkrat popelje cev s te na ono stran. Seveda, na levi je napoti grozd. Vidim Iveka, da ga skrbi. Pripravljeni? vpraša komandir. Pripravljeni, pripravljeni! prihaja od vseh strani, samo Ivek zaprosi: Še malo, samo še malo. Pohiti! veli četni. Ivek se previdno povzpne k trti, prime za vejo z grozdom in jo upogne.

Kakor bi mati prijala otroka za roko in ga odpeljala s ceste, po kateri se pode razpenjeni konji. Pogleda, če bo veja obstala. Bo. Šele potem se zavleče nazaj v jazbino. Popelje cev z desne na levo. V redu! Vsi priprav-

Kmet pokaže na Iveka in pravi: Videl sem, kako je tale tvoj vojak upognil vejo, namesto da bi utrgal grozd in ga pozobal. Kako naj ga pozobljem, se zavzame Ivek, ko pa vinograd ni moj, ampak je tvoj. To ni naše, pravi komandir, naše je samo, da se tolčemo s sovražniki. In da vas in vaše vinograde pa sadovnjake in njive varujemo pred njimi, predstavim. Ej, ej, zakliče kmet in se

Ilustriral: Savo Sovre

ljeni? vpraša četni. Vsi! odgovorimo, čeprav je v vsakem očesu pred nami lep zrel grozd. Čakajte na moj znak, še reče.

In potem? Potem nič! Nekdo je zvečer sovražnikom odnesel na nos, da pripravljamo napad, pa so že pred polnočjo izpraznili postojanko in se umaknili v mesto. Komandir je že hotel dati znak za napad, ko pride nekdo od spodaj povedat, da je postojanka prazna.

Komandir zapove umik. Zberemo se za hišo. Kmetica prinese kruha, kmet sadjevca. Dečki, jejte in pijte! Ne damo se prositi. Oba, kmet in kmetica morata še enkrat po kruha in pijače. Preden se poslovimo, pa kmet vpraša komandirja: Ali tvoji dečki ne zobljejo? Zakaj ne bi zobali? se začudi komandir in z njim vred se začudimo vsi, ki smo bili z njim.

popraska za temenom, takšna je torej vaša disciplina! Da, takšna je naša partizanska disciplina, pritrdiva z Ivekom. Ampak zdaj bi zobali? Seveda bi! Pojdite v vinograd in nazobljite se! Kot šolarji se zapodimo v vinograd. Midva z Ivekom prav tja, kjer sva se bila vkopala. Ivek zravna vejo in odtrga grozd, ki mu je bil za krival cilj. Na, kumek, zoblji! Takega grozdja, še nisem zobal, zares ga nisem, ne prej, ne pozneje,« konča stari partizan svojo zgodbo.

To zgodbo je napisal pisatelj Anton Ingolič, ki se je rodil pod Pohorjem, kjer je našel mnogo snovi za svoje pisateljsko delo. Pisal je za odrasle pa tudi za otroke. Pred nedavnim je v Kurirčkovih knjižnici izšla zbirka njegovih ZGODB — VESELIH IN ŽALOSTNIH, izmed katerih smo (malce skrajšano) za vas izbrali Zgodbo o grozdu — veselo zgodbo iz težkih vojnih dni.

Milena Batič

NEKJE MORDA JE ULICA

Nekje morda je ulica,
najlepša ulica sveta.
Ko na večer se skloni
k njej nebo
in zažari na njem
večernica,
na ulici
vojaki zapojo.
Korakajo in pojejo.
V večer pomladni
jim oči žarijo;
namesto pušk
na rami,
v gumbnicah
jim temnordeči
nageljni dehtijo.
Nekje morda je ulica,
najlepša ulica sveta.
Morda nekoč v tej ulici
bom tudi jaz doma.

Ljudska

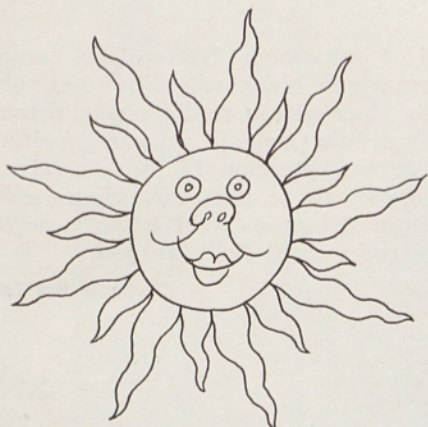
JURČEK ORJE

Jurček s Podgore
ima pisane vole.
Je vole prodal,
je z mački oral.

Neža Maurer

ZADNJI LISTIČ

Zadnji rdeči listič
smo danes pokopali.
Oblaki na pogrebu
bridko so jokali.
A v vogalu risbe
je nekaj zasijalo:
To je sonce listu
lučico prižgalo.

Krožek mladih dopisnikov

Moj očka

Vedno, ko zaslišim ladijsko sireno, si želim, da bi prišla v Koper ladja, na kateri pluje moj očka. Je namreč prvi oficir na tuji ladji. V dolgih letih plovbe je prepotoval vse oceane. Nestrpno pričakujem njegova pisma, ki prihajajo iz vseh krajev sveta.

Kadar pride očka domov, je zame velik praznik. Pripoveduje mi o svojih potovanjih. Smejeva se in igrava. Mama včasih v šali reče, da je atek prav takšen otrok, kot sem jaz. Posebno rada ga opazujem, ko bere knjigo. Všeč so mi njegovi črni lasje, ki pa so že osiveli, in njegov resni, vedno zamišljeni obraz. Zelo je delaven, skrben, pošten in dobrsrčen. Rad me ima. Vedno mi prinese darilo iz tujine. Tudi jaz ga imam zelo rada. Zame je najboljši očka na svetu. Ne bi ga zamenjala za goro zlata.

Ksenija Vukšič
učenka 4. razreda v Kopru

Moje počitnice v domovini

Ime mi je Tomaž. Hodim v 7. razred osnovne šole.

Bilo je v petek dopoldne. Pri nas se je končal pouk že ob desetih. Bile so namreč počitnice. Zelo sem jih bil vesel, saj bi spet rad enkrat videl svojo domovino. V nedeljo zjutraj smo se odpeljali. Opoldne smo bili že v Avstriji. Zelo lepo je. Videl sem lepe travnike, zelene gozdove in široke ceste. Proti večeru smo prišli v domovino. Drugi dan sem že pomagal ateku, vozil in presipaval sem pesek, nabiral gobe in se kopal v šmarjeških in čateških toplicah. Ko smo šli nazaj v tujino, mi je bilo zelo hudo, kajti rad bi ostal za vedno tam.

Tomaž Modic
Stuttgart

Pomagal sem obirati sadje

Pri nas doma imamo jablane. Ateku sem jih večkrat pomagal obirati. Ati je šel po lestev. Lestev je nastavil na drevo. Zlezal je nanjo in trgal jabolka. Dal jih je v košaro. Jaz sem sadje obiral po tleh in se sladkal z njim.

Borut Kokalj
4. razr. slov. dop. pouka v Ravensburgu

Moj petnajsti rojstni dan v tujini

Moj 15. rojstni dan, ki sem ga imel 4. 9. 1973, sem praznoval doma v Ravensburgu. K nam so prišle tri družine iz Ravensburga. Mamica je spekla potico, skuhala pa je tudi kakav in čaj. Od očka sem dobil nove copate, od mame pa nove hlače. Od strica in tete sem dobil denar, ki sem se ga zelo razveselil. Vsi smo bili veseli. Drugi dan so me prijatelji povabili v samopostrežbo, kjer smo se najedli in napili limonade. Kupili smo si tudi sladoled. Igrali smo se na vrtu pri prijatelju. Pripovedovali smo si šale in čitali knjige.

Čeprav sem šele 15 let star, sem se že zdaj odločil, da bom ostal v Nemčiji. Tu imam vse prijatelje, ko pa pridem v Slovenijo, se noče

nihče igrati z menoj. V domovino bom šel, ko bom star. V domači zemlji želim umreti. Hodim v 7. razred. Učil bi se rad za trgovca.

Stanko Kokolj
Weingarten

Najlepše je v Vratih

Poleti sem bil na počitnicah v domovini. Prvi teden sem bil s starši na Bledu. Kadar je bilo lepo vreme, sem se šel kopat. Naslednji teden sem šel s starši taborit na morje. Kot vsako leto smo bili tudi letos ob Limskega kanalu v bližini Vrsarja. Morje je bilo zelo toplo, sonce pa je kar preveč pripekalo. Ko smo se vrnili z morja, smo bili še nekajkrat v hribih. Zelo mi je bilo všeč pri Češki koči pod Grintovcem. Še lepše je bilo v Vratih pod mogočno triglavsko steno. Prvič v življenju sem jo videl tako od blizu. V domovini je bilo vedno lepo.

Erik Modic
slov. dopolnilna šola Stuttgart-Degerloch

Moj najlepši dan med počitnicami

Minil je teden dni, odkar sem bila v domovini. Takrat je bila sobota. Že zgodaj zjutraj smo začeli z delom pri naši hiši. Prej nismo nikoli začeli delati tako zgodaj. Bil je poseben dan, zato smo vsi z veseljem prišli za delo. Vse dopoldne smo pridno delali in mnogo naredili. Po kosilu pa smo se začeli pripravljati za konec tedna. Hitro smo se pripravili in v dveh avtomobilih čakali voznika. Bilo je zelo lepo vreme in zato smo se peljali v Radence, kjer je zelo veliko kopališče. Vse popoldne sem se sončila in kopala. Ta dan je bil zelo lep. Proti večeru smo se peljali na kopališče. Kegljala sem s stricem. Ko smo se napotili proti domu, je bila že noč. Doma je bila dobra večerja. Po večerji so šli najmlajši v posteljo, ostali pa smo peli lepe in vesele slovenske pesmi.

Naslednji dnevi so minili zelo hitro in kmalu je prišel dan za odhod v tujino. Lepo je v tujini, toda najlepše je v tisti deželi, kjer smo doma.

Joži Škofič
Stuttgart-Vaihingen

Mojca in Tanja Gruber iz Göteborga. Njun očka Vladimir je podpredsednik Slovenskega društva »France Prešeren«. Starši želijo, da bi obe znali slovensko, zato se pridno učita.

Z naramnim košem je povezano trdo delo

Preprost »gnojni« koš v nekdanjih časih

Pleten skedenj v vasi Vukovci pri Vinici v Beli krajini

Slovenski etnografski muzej si z vrsto razstav o ljudski obrti prizadeva v dneh, ko tako kot ljudska umetnost izginja tudi ljudska obrt, predstaviti te zanimive oblike dejavnosti naših vasi. Razstava »Pletarstvo na Slovenskem« je ena izmed takih. »Predstavlja nam eno najstarejših in najbolj razširjenih obrti,« nam je o njej dejal direktor Slovenskega etnografskega muzeja dr. Boris Kuhar. »Kako zgovorno vsestransko uporabnost je imelo pletarstvo v življenju slovenskega kmeta, vidimo na tej razstavi, na kateri je zbranih kakih 300 predmetov iz vseh koncev Slovenije. Kaže nam velik smisel naših preprostih ljudi, kmetov, obrtnikov in delavcev za lepoto. Posamezni pleteni predmeti so prave umetnine.«

Razstavni prostori Slovenskega etnografskega muzeja, ki domuje v zgradbi Narodnega muzeja, so dobesedno napolnjeni s predmeti, ki jih je višji kustos Milka Brasova pripravila za to razstavo. Zanimivo je, da so zanjo zbrali predmete večidel na terenu, v slovenskih vaseh, kjer ta ljudska obrt, ki včasih meji že na ljudsko umetnost, ponekod še živi. Slovenski etnografski muzej tako torej ni samo predstavil te ljudske obrti s to razstavo, ampak

Koš je tudi lahko umetnina

je hkrati zbral najbolj značilne predmete za svoje stalne zbirke, ki jih ima raztresene po Sloveniji, ter jih takorekoč takrat, ko je ljudski obrti pravzaprav že odzvonila zadnja ura, ohranil slovenski kulturni zakladnici.

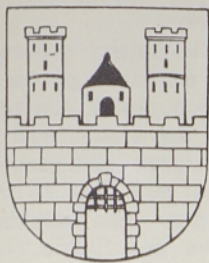
Glede na to, da je pletenih predmetov ogromno, se je moral prireditelj razstave omejiti zgolj na predmete, ki so v zvezi z delom doma, na polju, ter shranjevanjem, prenašanjem in prevažanjem. Za razvoj pletarstva je bilo posebno važno gradivo: tako ločimo izdelke iz slame, ličja, vrbovega šibja in vrbovih viter, leske in leskovih viter, smrečja in sroboti.

Ker se stari predmeti v glavnem niso ohranili, so razvoj pletarstva skozi stoletja prireditelji razstave ponazorili z velikimi fotografijami histeričnih upodobitev: tako so, na primer, postavili za uvod razstavi fotografijo antičnega spomenika z naših tal, ki prikazuje človeka s košaro, potem so razvrstili fotografije srednjeveških fresk in slednjič reprodukcijo iz Valvasorjeve »Slave« in druge bakrotiske.

Predmeti, razstavljeni v prostorih Slovenskega etnografskega muzeja, opozarjajo obiskovalce na vrednote ljudske obrti, ki morda sicer uidejo našim očem, zbrani skupaj pa prepričljivo govore o poglavju slovenske kulturne in materialne zgodovine, kateremu bi morala veljati vsa naša pozornost, posebej pa še pozornost pedagogov, ki bi s svojim kulturnim delom na vasi lahko dosegli, da ta obrt pri mlademu rodu ne bi šla v pozabo.

Peter Breščak

Slovenj Gradec

mesto turističnih zanimivosti

Slovenj Gradec je izreden kraj! Izreden zato, ker se ni pustil uspavati v mirnem podeželskem zakotju. Čeprav je kraj razmeroma majhen in leži proč od velikih cest ter je ostal tudi brez železnice, pa je vendarle živ in dejaven. Če zapišemo, da je Slovenj Gradec središče neke občine, je to premalo. Slovenj Gradec je tudi kraj, kjer ima svoj sedež gozdno gospodarstvo, katerega vsestranska dejavnost seže precej čez gozdarske in občinske meje. Slovenj Gradec je tudi kraj, kjer deluje močan in široko razgledan kulturni krog, zbran okrog umetnostne galerije, ki je znana po vsej Sloveniji in daleč čez meje ožje ter širše domovine. Zaradi vsega tega in še zaradi marsičesa drugega je Slovenj Gradec res izreden kraj!

Mestece leži v prostrani kotlini, po kateri si Mislinja med obronki Pohorja in Uršlje gore išče pot k Dravi. Mesto je staro, saj so našli na griču, v neposredni

Znamenita cerkev iz 16. stoletja v Slovenj Gradcu

Panorama Slovenjega Gradca

okolici, ostanke ilirskega gradišča; mimo je šla tudi rimska glavna cesta, ki je povezovala Celeio z Virunumom na Gosposvetskem polju. Že v 13. stoletju je Slovenj Gradec postal trg in potem — leta 1440 — mesto. Mesto hrani iz svojih starih cvetočih let veliko pomembnih zgodovinskih in umetnostnih spomenikov; tu so svoj čas delovali mnogi znameniti slikarji.

Slovenj Gradec je tudi industrijski kraj. Imajo več majhnih, a pomembnih tovarn (usnje, merila, oblazinjeno pohištvo, kovinski izdelki) in precejšnje lesno podjetje. V zadnjem času pa se naglo razvija tujski promet, saj ima Slovenj Gradec dobre pogoje za razvoj tako zimskega, kakor tudi letnega turizma. Zanimivo je, da je pobudnik za turistični napredek gozdno gospodarstvo, ki se je lotilo te gospodarske dejavnosti ne le zagnano, temveč tudi načrtno.

Slovenjegraški gozdarji menijo, da ne morejo drugače, kakor da se »vtaknejo« tudi v kmetijstvo in v turizem. Gozdar mora pomagati kmetu s cesto, z elektriko in neredko tudi s stroji. Gozdar bi rad, da bi kmet ostal na svoji zemlji sredi gozdov, da bi pozimi pomagal pri sečnji in da bi gozdovi ne bili sami.

Turizem pa nekako »pade« zraven. Da bi kmet lažje vztrajal na kmetiji, mu je turizem v pomoč, zlasti če nima veliko zemlje.

Slovenjegraški gozdarji so se lotili tudi žičnic. Ugotovili so, da so smučarske žičnice lahko nekakšen »stranski produkt«, saj imajo številne žičničarje, ki pozimi pogosto nimajo ravno polne roke dela. Najprej so speljali smučarsko vlečnico iz doline na bližnji Rahletov

vrh, kjer so uredili lepa smučišča. Lansko leto pa je začel skoraj že s polno paro delovati pravi smučarski center na zahodnih pobočjih Pohorja, pod Veliko in Malo Kopo. Speljali so ceste v čudovit gorski svet, pozimi jih plužijo, usposobili so več prej napol zapuščenih planinskih koč in razpeli prek prostranih pobočij številne vlečnice; med njimi je ena, ki velja za najdaljšo v Evropi. Smučišča nad Slovenj Gradcem veljajo, poleg ribniških, za najlepša in zlasti za najbolj trajna na vsem Pohorju. Medtem ko sneg na Mariborskem Pohorju pod vplivom tokov iz panonske ravnine kmalu skopni, pa se na slovenjegraški strani Pohorja dlje drži, ker je kotlina ob Mislinji pozimi pravo jezero mrzlega zraka in velja za kraj, ki je kljub sončnemu vremenu eden najhladnejših v Sloveniji.

Prav zaradi tega — zaradi svežine — je Slovenj Gradec zelo obiskan tudi poleti, ko se sem zatekajo vsi, katerim je drugje prevroče. Poleti vabi zlasti Pohorje; središče poletnega turizma pa se razvija okrog slovenjegraškega športnega letališča, ki leži nekaj kilometrov južneje od Slovenj Gradca. Na letališču je gostišče z bungalovi in urejen kamping; v pripravi pa je gradnja velikega bazena in manjšega hotela. Letališče je cilj mnogih domačih in tujih gostov, ki se tu urijo v motornem letenju in v jadralstvu ter padalstvu.

Slovenj Gradec, tak kakršen je, je privlačen in zanimiv cilj, tako za izletnika, kakor tudi za dopustnika... Zgodovina in šport, umetnost in lov, zelena zatišja in krasna smučišča...

D. K.

Kotlje v nevihti. Tu je bil rojen slovenski pisatelj Lovro Kuhar — Prežihov Voranc, ki bi letos dopolnil osemdeset let. Umrli je leta 1951

Po Mežiški dolini

S Smrekovca v Dravograd

Včasih kdo reče, da gre na Koroško, pa takoj mislimo, da je namenjen čez mejo, v Avstrijo. Pa ni vedno tako, čeprav prideš iz Ljubljane hitreje na tisto Koroško, ki je onstran meje, kakor na Koroško, ki je tostran nje...

Pred prvo svetovno vojno je bila Avstrija razdeljena v dežele, katerih meje so šle podolgem in počez čez slovensko ozemlje. Meje med tedanjo Koroško in Kranjsko se ne pokrivajo z današnjo državno mejo, kakor menijo mnogi. Takratna Koroška je obsegala še Jezersko in Mežiško dolino ter okolico Dravograda.

Razen tega je spadal pod Koroško tudi Trbiž z okolico. Na mirovni konferenci so takrat Jugoslaviji brez velikih razprav dodelili Jezersko in Mežiško dolino z Dravogradom, Italiji pa Trbiž.

Tretja pot na Koroško

Torej gremo na Koroško — tostran meje! Avtobus iz Ljubljane v Ravne pelje čez Trojane in skoz Velenje ter Slovenj Gradec do cilja. Pot je dolga celih 130 kilometrov. Če bi se peljali z avtom iz Ljubljane skoz Kranj in čez Jezerski vrh v Železno Kaplo ter naprej po Podjuni v Ravne, bi bila pot dolga le 95 kilometrov. Najbližja pot iz Ljubljane v Ravne bo (nekoč) tista, ki bo šla skozi Kamnik in na Črnivec ter čez Rak v Podvolovjek ter potem iz Ljubnega čez Smrekovec v Črno in Ravne. Večji del te ceste že obstoja, vendar so to v glavnem počasne gozdne ceste; razdalja pa ni večja od (približno) 90 kilometrov. Kakorkoli že, odločil sem se za slednjo, navidez najbližjo smer.

Prihajamo na Koroško po cesti, ki je bila zgrajena šele v zadnjih letih za gozdarje, da lažje odvažajo les iz gozdov okrog Smrekovca.

Po globokih grapah pod krošnjami dreves je speljana cesta mimo samotnih gozdarških koč, ob bistrih potokih nizdol. Kmetij je malo, skrite so očem na višjih legah, kjer so na goličavah in lazeh raztresene kmetije Ludranskega vrha. Ko smo že v dolini, se nam pridruži prav tako gozdna cesta, ki pride iz Solčave čez Sleme po dolini Bistre. Še nekaj ovinkov in že smo ob sotočju Bistre in Meže.

Na Peco h Kralju Matjažu

Cesta, ki ob Meži zavija na desno nizdol, je bolj zvožena, vodi v Črno. Cesta, ki zavija na levo, se nam zdi, kakor da ne pelje nikamor; izgublja se v ozki dolini med strmimi gozdnatimi pobočji.

Toda ta »leva« cesta gre v svet, ki ni ne pretirano samotna in sploh ne izgubljen. Ta cesta pelje v enega najlepših kotičkov Slovenije. Krenimo po tej »izgubljeni« cesti poiskati še neznani slovenski gorski paradiz! Kmalu se na desno navkreber odcepi pot, ki gre v raztreseno vas Podpeca (dva kilometra od dolinske ceste). V njej stoji stara Mihevova kmetija, kjer imajo poleti v gosteh turiste.

Kjer je bil doma »Koroški Aljaž«

Vrnimo se nazaj k Meži in nadaljujmo pot ob njenem toku navzgor! Kmalu se odcepi — spet na desno — cesta v dobre štiri kilometre dolgo dolino Tople, kjer je raztresenih petero kmetij v idiličnem miru pod gozdnatimi strminami Pece.

Spet se vrnemo v dolino in spet rinemo ob Meži navzgor. Prvi odcep se nam po-

nudi na levo stran. Cesta se vzpne v ključih do vasice Sv. Jakob. Naselje okrog cerkvice leži v nadmorski višini 1073 m. Pri kmetih (šumev) naletimo seveda na izletnike in dopustnike, ki so navdušeni nad zrakom in razgledi, nad mlekom in mirom, nad gospodarjem in gospodinjo, skratka nad vsem.

Tu je pred vojno dolga leta župnikoval Ivan Hojnik; prijelo se ga je ime »koroški Aljaž«. Njegova strast so bile planine (speljal je markirano stezo na Raduho) in povezava Mežiške doline s središčem Slovenije; trasiral je ceste ob Bistri in čez Sleme, prav tisto po kateri so gozdarji mnogo let potem, ko je župnik Hojnik umrl v taborišču Dachau kot žrtev fašističnega nasilja, res speljali ceste, po kateri smo prišli na Koroško.

VSE ZA VAS IN VAŠ DOM

Vsak dan iz Gorenja

Veličino in pomen Gorenja boste najlaže dojemali, če vam predstavimo dnevno proizvodnjo v kosih. Uspeh smo dosegli samo z najsodobnejšo organizacijo dela, z lastno razvojno službo, z dobro organiziranimi servisi po vsej domovini in z neposrednim spremljanjem novosti v svetu.

Prikazujemo vam dnevno proizvodnjo bele tehnike in zabavne elektronike. Popolnejša in pomembnejša od te bi bila tabela, ki bi vam prikazala proizvode celotnega združenega podjetja Gorenje.

Proizvodi	Kosov
Štedilniki	več kot 3.000
Pralni stroji	1.600
Hladilniki	2.000
Zmrzovalniki	500
Mali stroji za gospodinjstvo	3.000
Televizorji (črno-beli in barvni)	300
Kuhinjski elementi	300

20 let Gorenja - vaših 20 let

Cenjeni potrošniki !

Letos slavi Gorenje dvajsetletnico svojega obstoja. Za nami je 20 let naporov, 20 let odrekovanja, trdoglavosti in volje, vztrajnosti in hotenj, prepričanja, da smo izbrali pravo pot. Sleherni naš novi korak in naša nagla rast nam to potrjujeta, kot tudi vaše odločitve, da kupujete naše izdelke z zaupanjem, ki ga imate v naše delo, torej v našo kvaliteto.

Danes je Gorenje neizogiben sestavni del vašega doma, je pomemben del vašega prostega časa, je nagrada moža ženi in vaš spremenjeni odnos do okolja in družbe, kot tudi vaša nova vloga v njem.

Gorenje je vaš prijatelj in ostvarete vaših želja.

Gorenje je mladost in tradicija.

In prav zaradi tega Gorenje misli na vas.

PS 664 BIO, 12 programov

Namesto vaših rok

Za sodobno pranje potrebujete enega od pralnih strojev Gorenje, na katerem si morate hkrati tudi izbrati ustrezen program. S pralnimi stroji Gorenje pere več kot milijon gospodinj.

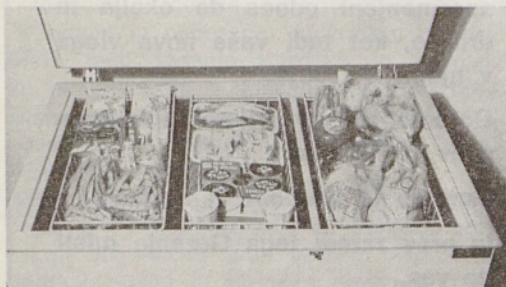
Vse, kar vam nudi Gorenje, je plod dolgotrajnih izkušenj, intenzivnega raziskovanja in temeljitega preverjanja. Pralni stroj Gorenje je razen tega tudi lep oblik ter superavtomatski. Ravnanje z njim je zelo preprosto. Vedno vam opere tako, kakor mu določite vi. Dela tiho in mirno. Z avtomatsko nastavitvijo temperature imate zagotovljeno temeljito namakanje. Pralni stroj Gorenje pere z občutkom, tako da mu lahko povsem zaupate.

Pralni stroj Gorenje je za vas zelo pomemben ter moramo prav zato zagotoviti njegovo brezhibno delovanje. Zato imamo po vsej Jugoslaviji organizirano močno servisno službo. Tako imate vedno pri roki strokovnjaka-serviserja ter vse rezervne dele. To je zagotovilo, v katerega lahko povsem zaupate.

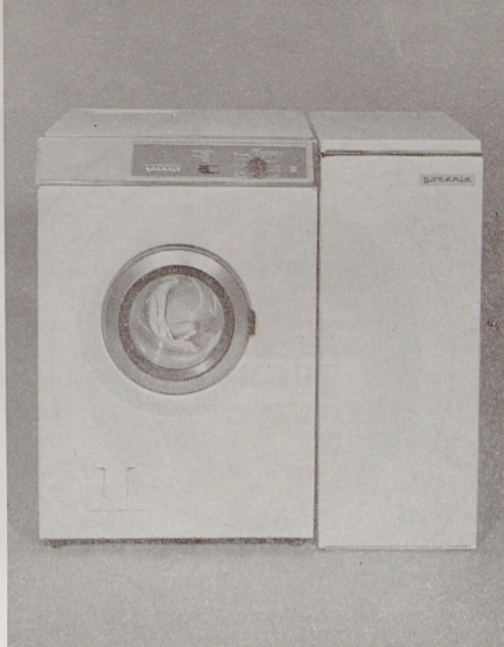
Marketing v gospodinjstvu

Zmrzovanje je danes najboljši način za ohranitev svežine živil čez celo leto. Z navadnim hlajenjem lahko to svežino ohranimo le nekaj dni. Z uporabo zmrznjenih živil pa lahko zagotovimo večjo raznolikost prehrane v tistih mesecih, ko je zaradi pomanjkanja svežih živil sestavljanje obrokov znatno oteženo.

ZMRZOVALNIK GORENJE JE STABILIZATOR HIŠNEGA PRORAČUNA IN MINI SUPER-MARKET.

Zmrzovalnik »Gorenje«

PS 664 BIO R z rezervoarjem za vodo

Nikoli v zadregi

SAMOPOSTREŽBA, SHRAMBA, MINIBAR To je tisto, kar že dolgo iščete.

Hladilnik Gorenje je praktičen in zanesljiv. Z njim ni živčnosti in skrbi zaradi nepričakovanih gostov. Hladilnik Gorenje ohranja svežino jedil in njihove naravne lastnosti ter ima vse prednosti, ki jih sleherna gospodinja pričakuje od odličnega hladilnika.

Hladilniki Gorenje se odlično ujemajo s sleherni opremo, so elegantni in dovršeni, primerni za vsak prostor ter zagotavljajo trajno svežino, kar zmeraj velja za hladilnike Gorenje.

Hladilniki imajo kompresorski sistem hlajenja. Priključujejo se na vtičnico 220 V 50 Hz. Področje dela pri različnih napetostih je od 170 do 255 V pri 50 Hz in od 185 do 265 V pri 60 Hz. Sistem je opremljen z Danfossovimi kompresorjem. Izdelujejo se hladilniki za 115 V 60 Hz električne mreže.

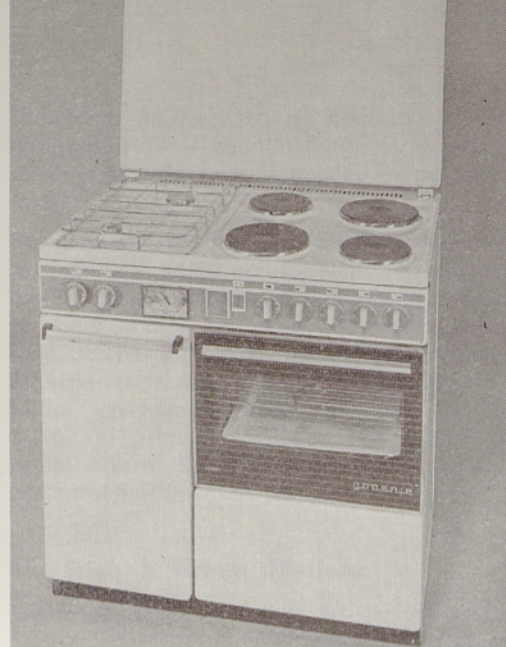
Ohladitev v izparjevalcu je pri normalnih pogojih do -12°C . Termostat ima posebno napravo za polavtomatsko odtajanje izparjevalca. Vrata hladilnika se zapirajo magnetsko. Pri odpiranju vrat se avtomatično prižge lučka. Garancija velja za hladilnik 1 leto, za agregat pa 5 let. Barvo hladilnika lahko kupci izbirajo po želji.

V središču svetovnih dogodkov...

Iskali ste kvaliteto in odločili ste se za Gorenje Color Super TV 950 ali Gorenje Automatic TV 900. Nič čudnega, saj s tako ostro, jasno in čisto črno-belo sliko ali s čudovitimi naravnimi barvami barvnega televizorja Gorenje spoznavate in doživljate znane in neznane kraje, dogodke in novosti ter se zabavate.

Sinteza praktičnosti in uporabnosti

Izkušnje Gorenja so: visoka raven kvalitete, solidna izdelava, uporabnost ter lepota izdelkov. Poglejmo štedilnik Gorenje od blizu: jeklo, dekapirana pločevina, sestavni deli in drugi material, vse je prvovrstne kvalitete, razen tega pa se vse odlikuje z zanesljivostjo in odpornostjo.

E 446 GSL

Praktičnost, zanesljivost, ekonomičnost

Solidno sestavo in odpornost uporabljenega materiala pa lahko najdemo tudi ob pogledu v notranjost štedilnika Gorenje. Z zunanje strani dekapirana pločevina, znotraj pa posebni materiali za funkcionalno delovanje.

POMEMBEN DOSEŽEK

Katalitična pečica s samočiščenjem

S katalitično pečico s samočiščenjem so opremljeni vsi električni, plinski in kombinirani štedilniki Gorenje, ki imajo v svoji tipski oznaki aparata vključeno oznako »K«. Pečica predstavlja pomemben dosežek v razvoju na področju gospodinskih strojev. Prevlečena je s specialnim emajlom. Ob pravilni uporabi je zmerom čista.

Antene — roke v svet

Tovarna je tako v Jugoslaviji kot zunaj njenih meja znana kot proizvajalec kvalitetnih anten za sprejem TV signala in UKV sporeda. Izbor anten je velik. Tovarna izdeluje tudi sobne antene za sprejem lokalnih oddajnikov. Posebnost je sobna antena z lučko. Izredno širok je program anten za montažo na strehi. Antene se delijo na tri osnovne skupine: na antene za sprejem VHF signala, UHF signala ter kombinirane antene za sprejem VHF in UHF signalov hkrati. Tovarna je izdelala tudi specialne antene, v katere je mogoče vgraditi transistorski ojačevalec in rabijo za območja, kjer so signali zelo šibki.

Gorenje-Fecro

Korita iz nerjavečega jekla za pomivanje so zelo iskano blago. Letos jih bo Fecro izdelal več kot 100.000 v različnih dimenzijah. Fecro na ta način kompletira proizvodnjo kuhinje, ki jo proizvaja Gorenje.

KUHINJA GORENJE — KUHINJA MNOGIH KOMBINACIJ

Kuhinja vaših želja

Kuhinja Gorenje je rezultat dolgotrajnega preučevanja opravil in premikanja gospodinje. Sestavljena je tako, da gospodinja skrajša pot, olajša njeno delo in omogoča večjo preglednost.

Gorenje vam za vašo kuhinjo nudi 40 različnih kuhinjskih elementov: viseče omare, delovne mize, korita, visoke omare in specialne elemente.

Kuhinja Gorenje se odlikuje s preizkušeni-mi materiali, ki so odporni pred vlago in ukrivljanjem. Vse zunanje in notranje površine njenih elementov lahko čistite z vlažno cunjjo ter z dodajanjem najrazličnejših sredstev za čiščenje brez ostrih robov. Kovinske mreže so plastificirane na poseben način ter so zato znatno odpornejše. Kuhinjo si lahko sestavite sami. Kuhinjske elemente brez težav postavite čisto k zidu. Sleherni od njih ima na spodnjem koncu primeren izrez ter mu tako ni v napoto letva na tleh ob zidu. Vijaki za pritrdjanje elementov na zid ter za njih medsebojno povezovanje so priloženi.

NOVOST

Mini kuhinja Gorenje

zavzema najmanj prostora in nudi več, kot si mislite. Mini kuhinja Gorenje je idealna rešitev za sleherni kotiček. Njen osnovni element je sestavljen iz dveh omaric in vrhnje plošče. Ta je iz nerjaveče pločevine in ima dve plošči za kuhanje ter pomivalno korito. Dimenzije tega osnovnega elementa so 1000 x 600 x 850 mm. V omari- cah je poleg drugega vgrajen 70-litrski hladilnik. To celoto dopolnjujeta viseči omarici iz standardnega programa Gorenje.

Veliko darilo

Zaupno vam lahko povemo, da se boste svoji skrbni ženi ali materi, svojim najdražjim najlepše oddolžili tako, da jim svojo globoko hvaležnost izkažete z izborom malih gospodinjskih aparatov za gospodinjstvo. Izbor ni težak, saj vam je Gorenje pripravilo vse, da vam olajša vašo odločitev.

Tu je, na primer, zložljiva sušilna kapa VICTORIA GORENJE. Ta sicer ne sodi v kuhinjo, toda pripada kuharici, še posebno praznični. Za praznik žena mora biti ta lepa in negovana. Zato mora sleherna moderna ženska imeti pri hiši sušilno kapo za lase VICTORIA GORENJE. Ta je zložljiva, varna in zanesljiva, lahka, praktična in prijetna.

H 715 LUX, 135 litrov

Kot ta list papirja so lahko tanki režnji klobase, salame, kruha, sira in zelenjave, če rezanje zaupamo ELEKTRIČNEMU STROJU ZA REZANJE GORENJE.

V kuhinjo sodi tudi STROJ ZA MLETJE GORENJE. To ni klasični stroj za mletje. Pri njem ni nikakršnega pritrdjanja na mizo ne strahu za prste ne napora ne čiščenja. Vse gre samo, zanesljivo, hitro in čisto. ELEKTRIČNI MEŠALEC se imenuje 3-MIX zato, ker ima tri hitrosti. Hitrost mešanja je treba prilagoditi priključkom, ki jih uporabljamo, in hrani, ki jo pripravljamo. Mešalec je vsestranski pomočnik v gospodinjstvu.

Kuhinjska tehnična RECORD GORENJE nadomestuje natančno kuharjevo roko. Obe-simo jo preprosto na zid, pred prahom pa jo zavarujemo tako, da jo zapremo.

Gotovo bi lahko rekli, da se ne boste zmotili, če boste darilo iskali med malimi gospodinjskimi aparati GORENJE. Ti niso samo nadvse praktični pomočniki v gospodinjstvu, marveč so tudi prijetni za oko.

Gorenje-Rapid

Gorenje se je odločilo s primerno kmetijsko mehanizacijo pomagati zasebnim kmetovalcem. Zato proizvaja motorne kosilnice, vozila Reks kombi in enoosne bencinske traktorje.

Te stroje je Gorenje začelo proizvajati v kooperaciji s švicarsko firmo Rapid. Stroji, katerih uporabne možnosti so skorajda neomejene, so sposobni tudi za opravila, ki so za klasične predstave o sodobnem kmetijstvu.

Kosilnica — najnovejša iznajdba

Kosilnica Gorenje-Rapid 101 je štiritaktni stroj s petimi konjskimi močmi. Je lahka in okretna ter je z njo lahko ravnati. Njen delovni doseg je 130 centimetrov, kosi pa tudi na vzpetinah z nagibom do 40 stopinj. ČEMU JE NAMENJEN TA IZREDNI STROJ?

V prvi vrsti je namenjen za košnjo mnogih rastlin, ki jih ni mogoče pokositi z uporabo traktorja ali večjih strojev. Kosilnica 101 pa je človekov dragoceni sodelavec tudi pri obrambi pred snegom. Oborožena s plugom učinkovito čisti sneg in dela steze in poti skozi snežne zamete.

H 717 LUX, 175 litrov

Idealni stroj za hribovita območja Reks kombi Gorenje-Rapid

Reks kombi, stroj za vse, je idealen za hribovite kraje. S sedmimi konjskimi močmi v motorju je močnejši brat motorne kosilnice. Namenjen je v prvi vrsti za košnjo. Ima doseg 130 do 160 cm, težak pa je vsega 190 kg, zaradi česar ga je lahko uporabiti v raznih okoliščinah, razen tega pa kosi tudi na vzpetinah z nagibom do 60 stopinj. S priključki je uporaben tudi v kmetijstvu in za mnoga druga opravila.

Traktor, ki ne potrebuje traktorista

Enoosni traktor z bencinskim motorjem, ki premore 12 KM, lahko orje brez človeka. Natančneje povedano — med oranjem brazd ne potrebuje človeka, ta ga lahko počaka na koncu njive ter mu en plug spusti, drugega pa dvigne, nakar traktor spet sam nadaljuje z delom.

Ta traktor z lahkoto premaguje nagibe vzpetin tudi tam, kjer so celo volji brez moči. Človek, ki sedi za njegovim krmilom pri oranju navkreber, se lahko pri vzpetini 41,5 stopinj samo čudi vzdržljivosti stroja. Tudi ta stroj iz Velenja zagotavlja široke možnosti uporabe. Opremljen je s priključki za vse vrste oranja, tudi do 30 centimetrov, košnje ter prevačanje in zbiranje sena. Skupaj ima deset priključkov. Z njimi je lahko koristen tudi za vrtnarje, sadjarje, vinogradnike in druge kmetijske proizvajalce, še zlasti v hribovitih predelih.

Ne pozabite, da imajo kmetijski stroji Gorenje zagotovljen tudi servis ter rezervne dele v vse številnejših prodajalnah Gorenje po vsej Jugoslaviji.

Pomnožena pomoč

Elektromotorje Gorenje-Sever je mogoče priključiti na naslednje stroje: na slamo-reznilnico, mlatilnico, mlin za žito, mlin za sadje, stroj za luščenje koruze, na puhalnik za seno, na žago cirkularno, na žago za deske...

Lažji elektromotorji Gorenje-Sever, predelani za pogon kmetijskih in obrtniških strojev, se odlikujejo po preprostem ravnanju z njimi. Ker so izdelani v skladu z normami IEC, so varni. Garancija zanje velja 18 mesecev.

Izredna kosilnica »Gorenje-Rapid«

Kar kupujete v tujini, dobite tudi doma...

Veliko skrbi in nepotrebnih potov imajo vsi tisti, ki različne izdelke kupujejo v tujini ter jih nato prevažajo domov. Prihaja do komplikacij na carini in pri prevozu, pozneje pa pri nakupu nadomestnih delov ter pri iskanju servisa.

Zaradi vsega tega smo razmišljali, kako bi omogočili preprost nakup naših izdelkov tudi za naše ljudi v tujini. Organizirali smo predstavniško mrežo v ZR Nemčiji s sedežem v Münchnu. Naši predstavniki vas bodo poiskali in vam ponudili vse informacije o proizvodih, pogojih prodaje, cenah, servisu in o vsem, kar vas bo zanimalo.

Po izboru proizvodov boste naročilnico predali našemu predstavniku, devize pa boste vplačali prek vašega računa pri banki ali po pošti na račun Gorenja G.m.b.H. MÜNCHEN.

Takoj po prejemu vplačanega zneska bomo na svoje stroške poslali naročene izdelke do zadnje železniške postaje prejemnika v Jugoslaviji, ki nam ga boste navedli.

Če se ne boste mogli odločiti za nakup naših izdelkov v tujini, vam bomo rade volje postregli v naših prodajalnah in servisnih poslovalnicah v Jugoslaviji, kjer imamo prav tako organizirano prodajo za devize. Tudi tu vam bomo zagotovili prevoz do doma.

Naše geslo je: Vse za vaš dom!

Pri prodaji svojih izdelkov se zavedamo, da moramo svojim kupcem nuditi kvalitetne, funkcionalne in estetske izdelke, ki lahko konkurirajo tudi katerikoli tujim izdelkom.

S prizadevanji našega kolektiva smo tudi dosegli. Številni naši izdelki so prodrli na tuja tržišča, kjer uspešno konkurirajo tujim izdelkom. Z gotovostjo lahko trdimo, da boste z izbiro našega izdelka dobili dobrega pomočnika, ki vam bo prinesel korist in zadovoljstvo.

Toda kljub temu vam želimo posebej navesti nekatere prednosti, ki jih boste imeli, če se odločite za nakup našega izdelka:

- ob plačilu z devizami vam nudimo poseben popust,
- izdelek lahko naročite in plačate v tujini, mi pa ga bomo poslali do zadnje železniške postaje prejemnika v Jugoslaviji,
- na ta način se boste izognili neprijetnostim pri prevozu in carinskim formalnostim,
- ne boste plačali carine,

- imate zelo širok izbor gospodinjskih strojev, televizorjev, kuhinj in male kmetijske mehanizacije,
- zmerom so vam zagotovljeni nadomestni deli,
- za izdelke veljajo garancijski rok in brezplačna popravila v tem roku,
- na razpolago imate eno izmed največjih servisnih mrež v Jugoslaviji,
- svojemu prijatelju lahko prek nas podarite gospodinjski stroj, ne da bi vam pri tem bilo potrebno iti na dolgo potovanje.

Torej je potrebno samo to, da pošljete prek banke ali pošte na račun Gorenja G.m.b.H. München vplačilo ter da podarite, kaj moramo dostaviti in komu. Tako preprosto v tujini še niste kupovali, mar ne?

Da ne bo težav

Poskušajte in izpolnite prenosni nalog ali pošto nakaznico, jo naslovite na svoj dom, na ime svoje drage družine, svojih staršev, ter nekaj dni po svojem vplačilu boste od svojih v domovini prejeli izraze njihove največje sreče.

Zadeva je torej več ali manj preprosta. Izpolnite prenosni nalog ali pošto nakaznico ter boste opravili uvoz brez carine in z garancijo dobre, preverjene kvalitete Gorenja, servisa in možnosti nakupa nadomestnih delov. In ne pozabite, da lahko to vplačate tudi v štirih obrokih! Mora vam biti jasno, da stroj pošljemo po vplačilu zadnjega obroka. Važno je, da zmerom navedete točen naslov svojih v domovini. Torej — domov boste potovali brez skrbi, saj jih bomo namesto vas prevzeli mi.

NE POZABITE

Številka našega deviznega računa je:

**GORENJE KTO 46/316 555
HYPO BANK MÜNCHEN**

Ta številka bo osrečila vaše najdražje v domovini, pa tudi vas.

Če ste se navadili zaupati svoje devize domači banki — velja isto, če denar nakažete na

**GORENJE
50100-620-112-32000-3110
JUGOBANKA LJUBLJANA**

Nekatere novosti v carinskih predpisih

Skozi šivankino uho

Če koristite naše usluge in želite, da Gorenje prevzame vaše skrbi s prevozom in dostavo aparatov do vaše železniške postaje, morate vedeti, da se ob uvozu srečujete s carino, s carinskimi dajatvami in z zveznim davkom na promet, in sicer:

Izdelki	Carina v %	Carin. dajatve v %	Davek v %
stroji za pranje perila	18	10	12,5
televizorji	16	10	20
štedilniki, električni-plin	20	10	12,5
hladilniki, zmrzovalniki	16	10	12,5
mali gospodinjski stroji	18	10	12,5
radiatorji	15	10	12,5
traktorji	18	10	—
priključki kmetijske mehanizacije	12	10	—

V to tabelo bi bilo treba všteti še prevoz, bodisi z vašim prevoznim sredstvom, bodisi s pošiljanjem, to pa pomeni tudi zavarovanje. Nadalje je pomembno, ali ima firma, pri kateri ste kupili aparat za gospodinjstvo, v Jugoslaviji svoj servis, kakšne so možnosti za nakup nadomestnih delov ter še mnoge druge majhne toda bistvene stvari.

Mežica — smučarski paradiž

Končno se vrnemo nazaj k Meži in se zapodimo ob njej nizdol proti Črni. Težko bi se odločili, kateri od kotičkov, katera od dolin, skritih med gozdovi in ostenji Raduhe, Pece, Olševe in Snežnika je lepša, mirnejša in prijaznejša.

Črna na Koroškem je velika vas, skoraj že mesto. Kraj, ki leži 575 metrov nad morjem, je postal v zadnjih letih priljubljeno letovišče. Sem prihajajo zlasti Zagrebčani.

Ob Meži navzdol! Le nekaj kilometrov za Črno, ko se dolina povsem zoži, nam je na poti nenavaden kraj, ki je pravo nasprotje Črne! To je Žerjav, majhno selišče na dnu doline. Gozdovi okrog njega so dobesedno uničeni, »spodnesel« jih je strupeni dim, ki ga puha tamkajšnja topilnica svinca. Rudo pa kopljejo pod pobočji Pece. Rudnik svinca in cinka je že star, ruda pa je še vedno zelo kakovostna.

Za Žerjavom, ki nas utegne zanimati le zato, ker je tam bencinska črpalka, je na vrsti Mežica, prijazen in lep kraj, ki je bil pred vojno trg. Znamenita je po rudniku, čeprav je v kraju le njegova uprava. Mežica je danes pobornik turizma v tej dolini. Pozimi in poleti je polna dopustnikov.

Zlasti je živahna zimska sezona, saj imajo v Mežici veliko sedežnico, ki potegne ljubitelje belega športa precej visoko na pobočja. V Mežici je majhen, a zelo ličen hotel »Peca«, kakih 250 dopustnikov pa lahko sprejmejo zasebniki v svojih tujskih sobah.

Kjer so se bile bitke dveh vojn

Ko pa ni časa, da bi se ustavljali! Naslednji kraj v dolini je majhna Poljana, kjer je razpotje. Na levo gre lepa pred leti prenovljena cesta mimo Homca v Podjuno. Vzporedno s cesto teče tudi železniška proga, ki pride iz Dravograda. Po njej pelje vlak dvakrat na dan čez mejo v Pliberk. Poljana je majhno naselje, kjer stoji, nedaletč od razpotja gostišče s tujskimi sobami; imenuje se kar »Poljana«.

Če se pogovarjate tod z ljudmi, imajo ohranjenih veliko spominov na boje v obeh

Počitnice na kmetih spodbujajo tudi na Koroškem

svetovnih vojnah; o prvi, ko so tod prodirali Maistrovi vojaki naprej na Koroško, in o drugi, ko so se tu bile zadnje bitke na ozemlju SR Slovenije. Na obe vojni in dogodke ob njunem koncu spominjata dva spomenika.

Pa naprej ob Meži navzdol! Naslednji kraj, ki je na vrsti, so Prevalje, že nekakšno predmestje Raven. Nekoč so bile Prevalje vodilni kraj v dolini. Tu je nekoč delovala železarna, v kateri so izdelali večji del tračnic za slovenske železniške proge. To železarno so že pred 75 leti preselili v današnjo Avstrijo. Med prevaljskimi tovarnami je danes najbolj znana tovarna lesovine in lepenke. Slovi tudi majhna, a kar pomembna tovarna rezalnega orodja.

Ravne — mesto iskanih jeklarjev

Končno pridemo, seveda ob Meži navzdol, v Ravne, nekdanji Guštanj. Pravo mesto, metropola Mežiške doline; glavni kraj tiste Koroške, ki je tostran meje. Staro jedro nekdanjega trga Guštanj se je izgubilo med nebotičniki in bloki, ki so se razrasli vsenaokrog po prisojah in ob cesti.

V Ravnah so se že v starih časih ukvarjali z žebbljarstvom. Železo so dovažali od drugod, lesa za oglje pa je bilo doma dovolj. Žebbljarjem so kmalu sledili jeklarji; prihodnje leto bodo proslavili dvestoletnico ustanovitve prve jeklarne v Ravnah. Ta je naglo rasla in je bila ob začetku prve svetovne voje ena največjih na Avstro-ogrskem. Danes je sodobna ravenska jeklarna (v sklopu združenih slovenskih železarn) zelo pomembno podjetje, saj iz-

deluje mnoga posebna in zelo iskana jekla. Kljub industrijskemu značaju pa v Ravnah ne zavračajo tujskega prometa. V samem mestu je v parku telesne kulture veliko in zelo obiskano pokrito kopališče. Imajo tudi hotel (Dom železarjev). Ravne pa so zlasti izhodišče mnogih poti, ki vodijo v lep in izreden izletniški svet okrog Uršlje gore (ali Plešivca).

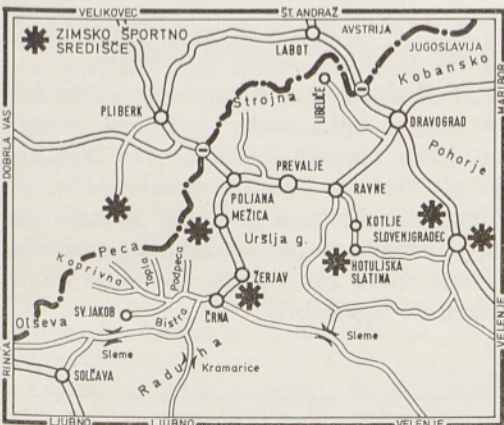
Iz Raven gre ena cesta do bližnje smučarske koč, odkoder je silno lep razgled na mesto in na njegovo valovito ter gozdnato okolico. Druga cesta pa gre iz Raven v Kotlje, rojstni kraj Prežihovega Voranca (njegova domačija je malo nad vasjo, na Prežihovem vrhu).

Malo za Kotljami je tako imenovana Hotuljska slatina ali »Rimski vrelec«. Voda zdravi bolezni želodca in mehurja ter slabokrvnost. Poleg vrelca je preprosto gostišče s tujskimi sobami. Nedaletč od vrelca je tudi manjša smučarska vlečnica. Ob cesti, ki gre od Hutuljske slatine proti Slovenj Gradcu, je še majceno, a lepo lvarčko je, zero, ki lahko sprejme poleti kakih deset ali petnajst kopalcev.

Slovo v Dravogradu

Naj končamo popotovanje v Dravogradu, ki je od Raven oddaljen 8 kilometrov, leži pa nekako tam, kjer se združeni Meža in Mislina zlijeta v Dravo. Mesto ob treh rekah in med tremi pogorji: na severu se dviga mejni Košenjak (že Kobansko), na zahodu Strojna, na jugovzhodu pa zadnji obronki Pohorja.

Drago Kralj

Beg iz resničnosti

Azra Kristančič
dipl. psiholog

V družbi, seveda veseli, s kozarcem v roki, smo prepričani, da nam razpoloženje raste s številom maliganov, ki jih »spravimo vase«. Nič čudnega in nič nenavadnega, pravi marsikdo, saj je toliko priložnosti, ko smo prisiljeni, da ga »zvrnemo kozarček ali dva« in ob tem vedno zatrjujemo, da je to, kar proslavljamo, pač enkratni dogodek, ki ga ne kaže kar tako zanemariti.

Razlogov, da si marsikdo z alkoholom »popetri« življenje, je torej dovolj. Razen fiziološkega poznamo tudi psihološki učinek. Alkohol prispeva k veselemu razpoloženju, povečuje samozavest, odpravlja različne psihične zavore, prepri in skrbi se pozabljajo. Skratka — celotno življenje se pokaže v bolj ugodni luči in — tako prijetno.

Vsemu temu bi lahko rekli — bežanje od resničnosti. Gre za beg od problemov, za poskuse, da ljudje zberejo zadnje moči in hrabrost, da bi živeli v sedanosti. To je glavno in osnovno gibalno, zaradi katerega mnogi uživajo alkohol.

»Strah me je. Nisva dolgo poročena in vem, da sva se poročila iz ljubezni. Prepričana sem, da je naju združila ljubezen, kljub temu da sva se spoznala prek oglasov in posredovalnice za zakonske zveze v Ljubljani,« piše naša rojakinja iz Afrike. »Večkrat sva si sama ali v družbi privoščila kakšen kozarček ali dva. Zadnje čase pa je mož večkrat, ko je bil v svoji moški družbi, kot temu pravi, prišel domov precej vinjen in dobre volje. Odrasla sem v družini, kjer je oče pogosto popival in vem, kaj je alkohol, zato me tem bolj skrbi, ker je mož takšen. Ali je že alkoholik?«

Dvomi, sumničenja, včasih upravičena, pogosto pa tudi neupravičena. Koliko manj takšnih dvomov in sumničenj bi bilo, če bi poznali vsaj osnovne značilnosti alkoholizma, vzroke in posledice. Dejstvo je, saj to potrjujejo številne strokovne raziskave, da alkoholizem ni deden. Prav tako ne moremo trditi, da je alkoholizem posledica revščine ali obratno — blagostanja.

Vzroki alkoholizma so predvsem v osebnosti samega človeka in šele nato v okolju. Najbolj pogosto pa so vzroki dvojni oz. se prepletajo, tako v osebnosti kot v okolju. Nekateri strokovnjaki sicer pripisujejo prav navadam določenih socialnih skupin največji pomen pri nastanku alkoholizma. To verjetno drži, saj dobi prvo pijačo otrok od samih staršev. Alkoholizem je — lahko bi rekli — poklicna bolezen delavcev v gostinstvu, v proizvodnji alkoholnih pijač in tistih, ki živijo v vinorodnih krajih. Prav tam je slišati pogosto mnenje: »Saj en kozarček ne škoduje!«. Dokler se teh »kozarčkov« ne nabere toliko, da postanejo še kako škodljivi in nevarni zdravstvenemu počutju človeka.

Vendar ne ustvarjajo samo delovne razmere pogoje za nastanek alkoholizma. K množenju števila alkoholikov prispeva

tudi preseljevanje ali migracija prebivalcev, ki terja od posameznika dodatne napore, da se prilagodi novim življenjskim razmeram. Mnogi prav v tem procesu prilagajanja odpovedo, ker nimajo dovolj zdravih elementov za prilagajanje različnim težavam in ker brez pomoči alkohola niso sposobni reševati različne neprijetnosti, ob katere trčijo v vsakdanjem življenju.

Tudi neurejeni medosebni odnosi, na delu ali v družini, prispevajo k porajanju alkoholizma. Toda, tudi na tem področju velja ugotovitev strokovnjakov, da zdrava osebnost poizkuša in tudi najde način, kako odpraviti različne konflikte v življenju. Nezrela osebnost z različnimi nevrotskimi znaki pa bo v konfliktnih situacijah posegla najprej po rešitvah, za katere ni potreben kdo ve kakšen napor. Alkohol samo za nekaj časa paralizira delovanje zdravega razuma. Zato je iztreznitev tem hujša. Iz sramu, da bi pozabili na svoje neustrezno vedenje in ukrepe, takšni ljudje ponovno iščejo pozabo in tako se marsikdo »začne utapljati v alkoholu«.

Zatorej — preden koga obsodimo, da je alkoholik in vidimo strahove tam, kjer jih ni, moramo razlikovati akutno vinjenost od alkoholizma kot bolezni. Posledice akutnega alkoholiziranega stanja so odvisne od koncentracije alkohola. Psihične reakcije akutno vinjenih oseb so različne — od razdražljivosti do veselega razpoloženja; nekateri pa gredo v svojem vedenju čez meje, ki jih sicer dovoljujejo družbena pravila. V kasnejši fazi alkoholiziranosti pa pogosto pride do nemira, motenja ravnotežja, morebitnega bruhanja, dokler ne zmaga spanec. To je tipična slika vinjenosti naših bližnjih sorodnikov ali prijateljev, slika, ki pa še vedno ne pomeni bolezni.

O alkoholizmu kot bolezni govorimo šele takrat, ko neka oseba dalj časa, kronično uživa alkohol, čedalje večje količine in ob vsakem času, v času dela in po njem. Alkoholizem je torej bolezen, ko se pojavi odvisnost od alkohola. Alkoholik ne more brez alkohola — to je pomembno spoznanje.

Milenko Pegan: Jezni mladenič

Jez na Kolpi

Foto: Andrej Triler

Očka, zakaj?

Vse je bilo tako preprosto, tako vsakdanje in v začetku tako veselo. Tone, s katerim skupaj dela, je nekaj proslavljal, kaj, se niti ne spominja. Pa je njega in še tri druge povabil na kozarček. Ostali so zatem dali vsak še za eno »rundo«, saj to se vendar spodobi, ali ne? Potem je pa postalo tako prijetno. Tone je kar stresal vice iz rokava, pa kakšne! Pri-družili so se jim še Ančka in Milena iz pisarne, da je bila družčina kot le kaj. No, dekleta so iznajdljiva. Predlagale so, da bi zamenjali lokal in poiskali kaj boljšega. Šli so drugam. Pili so, peli so, plesali so in se sploh neznansko zabavali.

Pozno je bilo, ko je dobre volje kolo-vratil domov. Prej je še spremil Ančko. Zelo prijazna je bila z njim. Haha, kdo bi mislil, da je ta sicer na videz tako visoko dekle, tako prijazna, če popije nekaj kozarčkov. Hm, res je bila pri-jetna.

Sredi takšnih razmišljanj je kar prehi-tro prikolovratil domov, čeprav ni šel naravnost, ker ga je precej zanašalo.

Hm, zdaj bo pa očenaš in litanije, je pomislil in postajal razdražen, ko je vi-del, da v kuhinji gori luč.

Res, Malka ga je čakala. Že pri vratih je videla, kako je z njim. Vzela je ve-čerjo iz pečice in jo brez besed posta-tila na mizo. Tak sprejem brez priča-kovanega »očenaša in litanij« ga je pa še bolj razkuril.

»Kaj so ti jezik odrezali, da še „dober večer“ ne znaš reči?« je zatulil in se

motovilil okrog mize. Pijača je že od daleč zaudarjala okrog njega.

»Spet si se ga nalezal, pa še kričiš!« je planilo iz nje, saj ni mogla več molčati. »Ves dan smo te čakali,« je poočitala.

»Čakali, čakali,« je planil ves razpenjen od jeze. »Mene nihče nima pravice ča-kati. Svoboden človek sem. Pridem, kar pridem!«

Sam v sebi, v svoji pijanski samozavesti je bil vesel, da ima vzrok, da se razkriči, da vrže s sebe vse tisto, kar ga je tisti trenutek žrlo v prsih. Da pa je »tisto« le zavest krivde pred družino, tega ne bi nikoli priznal.

Kričal je, kaj, sam prav ni vedel. Žena je zajokala. Vrgel je krožnik ob tla in jokala je še bolj. Ta jok, ne tega ni pre-nesel. Žrl ga je prav tja do jeter — zato jo je udaril, enkrat, dvakrat, trikrat. Tolkel jo je, dokler ni omahnila in padla.

»Očka, očka, zakaj tepeš mamo?« se je plašno oglasil od vrat visok glasek. Ozrl se je. Med vrati je stala petletna hčerka Majdka vsa prestrašena in komaj zadr-ževala jok.

Roka, dvignjena za nov udarec, mu je omahnila. V trenutku se je streznil. Glo-boko osramočen je tiho rekel otroku: »Majdka, daj mami vode, jaz grem pa zdaj spat...«

Zavalil se je na posteljo in zakopal gla-vo v blazine, a ni mogel uiti otrokovemu glasku, ki je nekje iz njega samega kli-cal in obupano spraševal: »Očka, zakaj, zakaj, zakaj?«

Ali bo prespal in jutri na to pozabil?

Kosilo po domače

Divjačinska juha
Srčina mleta pečenka
Solata
Vodnikova pogača

Divjačinska juha

Kos gamsovega, srnjakovega ali srninega vratu pristavimo z mrzlo vodo, v katero smo dale vso jušno zalenjavo in začimbe za juho, zraven pa še nekaj brinovih jagod, malo muškata, košček rumene ko-lerabe in žlico paradižnikove mezge. So-limo ter kuhamo kakor govejo juho. Ko je skuhana, ji dodamo nekaj žlic belega vina. V juho zakuhamo mozgove ali možganove cmočke ali jo ponudimo z ocvrtimi kruhovimi rezinami.

Srčina mleta pečenka

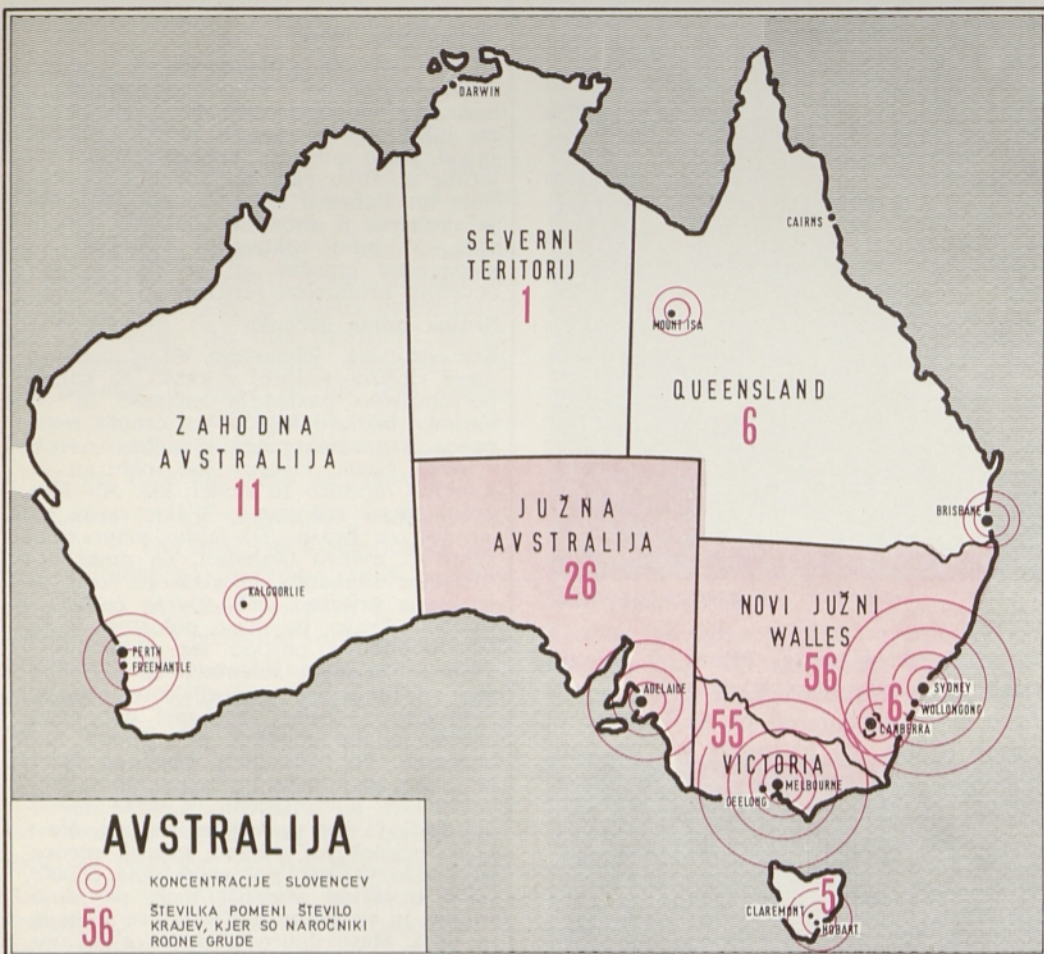
Kos srninega, jelenovega ali gamsovega mesa vložimo najprej v kvašo, za katero potrebujemo naslednje začimbe in ze-lenjavo: brinove jagode, pol čebule, malo popra, korenček, peteršilj, zeleno, nekaj strokov česna, lovorov list, pehtran, li-monovo lupinico in dober kis. Na kilo-gram mesa računamo 30 dkg razne ze-lenjave za kvašo. To lahko pripravimo suho ali mokro (kuhano). Za mokro te sestavine skuhamo z dodatkom vode, da je kvaša prijetno kisla. Če se odločimo za suho kvašo, pa meso položimo v do-bro položeno posodo ter obložimo z drobno narezano zelenjavo in začimba-mi, nazadnje pa vse zalijemo z malo razredčenim kisom. V kvaši naj meso ostane tri dni, medtem pa ga vsak dan obrnemo. Po treh dneh vzamemo meso iz kvaše, ga obrišemo, odstranimo koži-ce in kite ter zmeljemo. Enako zmelje-mo tudi 15 dkg prekajene slanine. Nato mesu primešamo slanino, košček surovega masla (3 dkg), pol sesekljan čebule, zelen sesekljan peteršilj, malo popramo, solimo in nazadnje dodamo dve raztepe-ni jajci. Meso dobro udelamo z rokami, da dobimo voljno maso, iz katere obliku-jemo štruco. To obložimo s tankimi li-moninimi rezinami in vejicami peterši-lja, zavijemo v svinjsko pečo, damo v pekač, jo oblijemo z vročo mastjo ter počasi pečemo eno uro. Da ne bo pečen-ka premastna, ji zadnje pol ure nekaj maščobe odlijemo ter prilivamo po žlicah kislo smetano. Ko je pečenka pečena, vzamemo meso iz pekača, omaki dolijemo malo tople vode in smetano, prevremo in precedimo ter jo serviramo k rezinam pečenke.

Vodnikova pogača

Testo pripravimo iz 40 dkg ostre moke, 20 dkg surovega masla, kozarca (1 dcl) tople vode, kozarca kisle smetane in malo soli. Testo pognetemo in pustimo počivati pol ure. Nato ga bolj debelo razvaljamo ter obložimo z njim bolj niz-ko glinasto ali jensko posodo, ki smo jo prej namazale z maslom, ter testo spe-čemo. Ko je že skoraj pečeno, ga vzamemo iz pečice in povrh nalijemo nadev, ki smo ga pripravile iz: pet rumenjakov, 10 dkg sladkorja, kozarca mleka, 3 kozar-ce kisle smetane, nekaj sesekljane limo-nine lupinice, 6 dkg moke in trdega sne-ga petih beljakov. Po nadevu potresemo nazadnje grozdne jagode in grobo zre-zana orehova jedrca ali olupljene prerezane mandeljne. Zatam damo pogačo v pečico in jo spečemo do kraja. Pečeno potresemo s sladkorjem in jo ponudimo še vročo v skledi.

IS.

Slovenci v Avstraliji

Priseljenci so odigrali pomembno vlogo v povojnem razvoju Avstralije. Leta 1945 je bilo v Avstraliji sedem in pol milijona prebivalcev, do leta 1970 pa je prebivalstvo te celine naraslo na prek dvanajst milijonov. V obdobju 25 let je Avstralija stalno sprejemala priseljence, ki skupaj z otroki, rojenimi v Avstraliji, sestavljajo največji del povečanja prebivalstva.

Po podatkih avstralskega statističnega urada je bilo leta 1971 v Avstraliji 118.730 prebivalcev, ki so rojeni v Jugoslaviji.

V spodnji razpredelnici bomo navedli države v Avstraliji, glavna mesta in manjša, v katerih vemo, da živijo Slovenci, dalje skupno število prebivalstva v posameznih državah in število

prebivalstva, ki je rojeno v Jugoslaviji — vse po podatkih omenjenega urada. Žal avstralske oblasti ne vodijo statistike priseljencev iz Jugoslavije po posameznih narodnostih, zato so podatki v razpredelnici pod št. 5 samo približne ocene števila Slovencev, ki jih je dobila delegacija Slovenske izseljenske matice, ko se je spomladi 1972 mudila v Avstraliji. Podatke v razpredelnici pod št. 6 pa smo povzeli iz statistike uprave publikacij SIM in govore o razširjenosti oziroma tudi o naseljenosti naročnikov v posameznih avstralskih državah. Ustrezno temu smo razvrstili tudi države; na prvem mestu je država, v kateri je največ krajev, kjer so naročniki naših publikacij in morda tudi največ Slovencev. Za razjasnitev tega pa pro-

1 Država	2 Glavno mesto in manjši kraji	3 Skupno število prebivalstva v državi	4 Število prebivalcev rojenih v Jugoslaviji (v državah)	5 Približno število Slovencev v mestih pod »2«	6 Število krajev v državah, kjer so naročniki Rodne grude
1. New South Wales	Sydney Wollongong	4.597.242	45.807	7.000 300	56
2. Victoria	Melbourne Geelong	3.500.525	43.032	6.000 600	55
3. South Australia	Adelaide	1.174.717	10.729	2.500	26
4. Western Australia	Perth	1.040.675	10.887	100	11
5. A.C.T. (Australian Capital Territory)	Canberra	144.063	2.561	500	6
6. Queensland	Brisbane Mt. Isa	1.826.679	4.193	200 100	6
7. Tasmania	Hobart	390.413	1.020	45	5
8. Northern Territory	Darwin	86.390	501	10	1
skupaj		12.760.704	118.730	17.355	166

simo rojake v Avstraliji za pomoč. Ko bomo v nadaljevanju naštevati kraje v posameznih avstralskih državah, vam bomo hvaležni, če nam dopolnite njihov seznam, če vam je znano, da živijo tudi drugod. Še boljše pa bo seveda, če veste morda celo za njihovo število.

Iz razpredelnice je pod št. 5 razvidno, da živi v osmih glavnih mestih in treh manjših 17.355 Slovencev. Po približnih ocenah pa živi danes v Avstraliji od 20 do 22.000 Slovencev. Razlika je 4.645 naših ljudi, ki živijo v drugih krajih Avstralije.

In v katerih krajih se je razlila slovenska kri? Za statistiko izseljevanja je pomembno, da zapišemo že danes, kaj nam je znano. Pojdimo po sledih »Rodne grude«, ki vsak mesec obiskuje Slovence v naslednjih krajih:

V državi New South Wales: Balmain, Bankstown, Barrach Heights, Blacktown, Bondi, Cabramatta, Camperdown, Canley Heights, Caringbak, Centennial Park, Cringlia, Croydon, Dapto, Darlighurst, Dulwich Hill, Earlwood, Fairfield, Greystones, Guildford West, Yagoona, St. John's Park, Keiraville, Kirrawee, Kingswood, Leichhardt, Lightning, Ridge, Liverpool, Marrickville, Merrylands, Milson Point, Mount Drutt, Petersham, Primbe, Port Kembla, Potts Point, Randwick, Rockdale, Rosehill, Ryde, Smithfield, Strathfield, Summerhill, Sydney, Tennyson, Tighes Hill, Tumut, Unaderra, Wallsend, Waitara, Warrawong, Varilla, Warnes Bay, Wentworthville So., Wollongong, Quenbeyan.

V državi Victoria: St. Albans, Altona W., Ascot Vale, Avondale Heights, Beaconsfield, Bell Park, Belmont, Bentleigh, Blackburn, Boronia, Brighton, Brunswick, W., Bulleen, Burnwood, Campbellfield, Canterbury, Cardinia, Carlton North, Chelsea Hts., Coburg E., Coolaroo, Corio, Doncaster E., Elsterwick, Essendon, Fitzroy, Forest Hill, Footsclay, Footsclay W., Geelong North, Geelong West, Glen Iris, Glenroy, Hamlyn Heights, Hawthorn, Heidelberg, Ivanhoe, Keilor East, Kew, St. Kilda, Laverton, Malvern, Melbourne, Niddrie, Noble Park, Norlane, Northcote, Newtown, Oak Park, Preston, Ringwood, Rosana, Springvale, N., Sunshine, Watsonia.

V državi South Australia: Beverly, Andamooka Opal Fields, Adhelstone, Albert Park, Adelaide, Hindmarsh, Grange, Glenelg East, Findon, Flindew Park, Port Augusta, Pooraka, Paringa, Oktoway, Kilbrom, Seaton, Royal Park, Richmond West, Renow Park, Renmark, Winkie, Waterloo Corner, Warradale, Torrensfield, Thebarton, Woodville.

V državi Western Australia: Balcatta, Collie, Kalgoorlie, Kambalda West, Mount Hawthorn, Merredin, Morley, Perth, Woodlands, Wundowie, Fremantle.

V državi Australian Capital Territory (A.C.T.): Canberra, Holder, Narrabundah, Page, Philip.

V državi Queensland: Brisbane, Carina, Darra, Milton Brisbane, Buranda-Brisbane, Mount Isa, West Cairns.

V državi Tasmania: Claremont, Hobart, Lauderdale, Moonah, Strathgordon.

V državi Northern Territory: Darwin.

Do prve svetovne vojne v Avstraliji praktično ni bilo Slovencev. Prvi so prišli okrog leta 1910, toda o teh ni nobenih zanesljivih podatkov.

Slovenci so začeli dejansko prihajati šele po prvi svetovni vojni. Prvi so prišli leta 1924, ko je Italija zasedla Primorsko. Tedaj so mnogi zapustili rodni kraj, šli so v Francijo, Južno Ameriko, nekateri pa tudi v Avstralijo.

Mnogi od teh so se vrnili domov po drugi svetovni vojni. Leta 1948 je jugoslovanska ladja »Partizanka« pripeljala v domovino 723 jugoslovanskih izseljencev iz Avstralije, med njimi tudi Slovence. Tedaj so se vrnili gozdni delavci,

ki so v Avstraliji natesali iz najtršega avstralskega lesa milijone železniških pragov in posekali tisoče vlakov lesa za rudnike. Vrnili so se rudarji, ki so v globokih avstralskih rudnikih nakopali gore zlate rude, ki so v Novem Južnem Walesu in v Victoriji kopali premog. V domovino so se vrnili pristaniški delavci iz vseh avstralskih pristanišč, delavci na žagah in apnenicah, strižachi ovac, sekači sladkornega trsa, ribiči, graditelji avstralskih cest, vrtnarji in vinogradniki.

Opravljali so najtežja dela in pomagali graditi Avstralijo.

V večjem številu so se Slovenci naseljevali v Avstraliji po drugi svetovni vojni. Med temi je bilo največ bivših vojni ujetnikov, ki so se ob koncu vojne znašli v raznih taboriščih, največ v Nemčiji, precej pa je bilo tudi političnih beguncev. V Avstralijo so prihajali Slovenci kot ekonomski, deloma kot politični emigrantje, nemajhno pa je število tistih, ki so iz najrazličnejših vzrokov odšli v svet in se prijavili kot politični, misleč, da jim bo tujina tako bolj naklonjena. Nekaj je tudi takih, pri katerih je bila mladostna želja videti svet edini motiv odhoda. Avstralija je danes moderna industrijska država, katere življenjska raven sodi med one z najvišjo v svetu. Za razliko od naših prvih izseljencev so naši ljudje v Avstraliji, moški in ženske, v večini delavci v tovarnah različnih industrij, v rudnikih, le nekaj jih dela na farmah. Številni so se priučili raznih obrti, ki jih potrebuje hitra izgradnja v deželi in delajo »za sebe«. Tu so številni zidarji, mizarji, kleparji, pleskarji in tisti, ki delajo usluge za avtomobilizem. Nekaj je lastnikov in najemnikov bencinskih črpalk z mehaničnimi delavnicami. Manjši del je tistih, ki so se s pridnostjo in znanjem povzpeli med ugledne podjetnike. Lahko rečemo, da najdemo danes Slovence skoraj v vseh poklicih im malodane v vseh predelih Avstralije. Večina poseduje enodružinske hiše, razpolaga z dobrinami sodobnega standarda, ki se mu nato dodaja še počitniška hišica v planinah ali na morju in potovanje po deželi in svetu. Seveda pa so morali prva leta za svoj obstoj trdo delati, številni so vzeli dvojno ali celo trojno delo, in niso poznali nedelj in praznikov. Ko so to preizkušnjo srečno prestali in se naučili jezika, je bilo življenje lažje, zlasti še, ko so odplačali kredite za hišo in avtomobil. Najbolj pa se naši ljudje boje bolezni, ki jim lahko v kratkem času pobere vse, kar so v desetletju s trdom zgradili. Zdravstvena in socialna zaščita v Avstraliji še nista zadostni. Svoj prosti čas preživljajo naši ljudje v družinskem krogu in v medsebojnih obiskih, čeprav so razdalje med njimi velikanske. Razveseljivo pa je, da se v zadnjem času vse več Slovencev oklepa in zbira okrog svojih društev in slovenskih narodnih domov, ki jim ohranjajo in razvijajo narodnostno zavest, prav tako pa prispevajo k uveljavitvi in utrditvi naših ljudi v okolju v katerem živijo.

Mila Šenk

John Fabec

Ko bi v Pennsylvaniji v Združenih državah Amerike kateregakoli slovenskega rojaka, ki je seznanjen z delom v tamkajšnjih slovenskih društvih, vprašali, kod je med njimi najzaslužnejši, bi skoraj gotovo vsi odgovorili, da je to John Fabec. Kljub ne visokim letom, letos je bil star 56 let, deluje v slovenskih društvih že dolgo dobo — več kot štirideset let. Komaj 15 let mu je bilo, ko je pristopil k pevskemu zboru »Prešeren« v Pittsburghu. Z 20 leti je bil izvoljen v odbor Slovenskega doma v Pittsburghu in od takrat naprej dela za vsako slovensko prireditel v tem domu. Na zadnji konvenciji Slovenske narodne podporne jednote je bil John Fabec izvoljen za drugega glavnega podpredsednika te organizacije, razen tega pa je še podpredsednik Federacije angleško govorečih društev SNPJ v Zahodni Pennsylvaniji, predsednik svojega društva v Pittsburghu, krožka št. 665 »Morning Star« SNPJ; John Fabec pa je tudi predsednik Slovenskega doma v Pittsburghu. Znan je tudi kot ustanovitelj pittsburskega Slovenskega okteta, pri katerem je več let pel.

Letos je John Fabec skupaj z glavnim tajnikom SNPJ vodil tudi »uradno« skupino SNPJ na izlet v Jugoslavijo. Ob tej priložnosti sva se večkrat srečala, se pogovarjala o tem in onem v zvezi z njihovo potjo, za ta pogovor pa sva se zmenila nek večer, ko so se ravno vrnili z izleta na avstrijsko Koroško. John Fabec je po naravi tih in skromen, pogosto se mu ni zdelo vredno poudarjati njegovih zaslug, mislim pa, da je razvidno tudi iz tega pogovora, da je prav on ena izmed gonilnih sil slovenstva v Pennsylvaniji in v SNPJ nasploh.

»Že odkar se spominjam,« mi je dejal, ko sem ga vprašal, kdaj in kako je začel delati v slovenskih društvih, »me je oče peljal s seboj v Slovenski narodni dom. Kmalu so me izvolili za odbornika, od takrat naprej pa delam pri domu vseskozi. Jaz sem iz druge slovenske generacije v Ameriki, z nami sodeluje še tretja, četrt pa že skoraj ni več.«

»Kakšno pa je vaše delo pri SNPJ? Ali se vam zdi, da bi bil morda že čas, da bi se te podporne, pravzaprav zavarovalne organizacije združile?«

John Fabec na pikniku v Škofji Loki

»Udeležujem se sej glavnega urada SNPJ, kadar pa je potrebno, glavni urad tudi zastopam. Tako sem bil na primer zastopnik SNPJ na konvenciji ABZ. Združitev vsaj nekaterih bratskih organizacij bi bila brez dvoma potrebna, saj je veliko ljudi, ki so člani pri dveh ali več organizacijah.«

»Ali ste za svoje delo pri SNPJ plačani?«

»Ne. Ko grem na sejo, dobim samo dnevnic. Drugače pa je vse delo na prostovoljni osnovi.«

»Kakšno pa je po vašem mnenju kulturno poslanstvo SNPJ?«

»Zdaj se to kaže predvsem v tem, da finančno in organizacijsko podpiramo mladinske pevske zборе, pa tudi še kaj drugega s področja slovenske kulture.«

»Bili ste ustanovitelj pittsburskega Slovenskega okteta. Kako je prišlo do tega?«

»Leta 1963 je pri nas gostoval Slovenski oktet iz Ljubljane. Skupaj smo bili na pikniku in takrat je k meni prišla Ančka Kumerjeva. Rekla mi je, da bi dobil nekaj fantov, ki bi zapeli 50-letnim članom SNPJ. Dobil sem sedem ali osem ljudi in zapeli smo nekaj pesmi. Že takrat pa so nekateri rekli, zakaj ne ostanemo skupaj. In tako je nastal naš oktet.«

»Ali pogosto nastopate? Kako vas sprejemajo poslušalci?«

»Skupno priredimo na leto pet do šest nastopov in povsod nas ljudje zelo radi poslušajo. Slovensko petje imajo vsi radi.«

»Kje dobite notno gradivo?«

»V glavnem izbiramo pesmi iz dediščine naših staršev. Te so nam najbolj v ušesih. Večkrat dobimo note tudi iz Slovenije, vendar težko dobimo tisto, kar bi radi. Pevski zbor »Prešeren« se je v Pittsburghu organiziral leta 1911 in še zdaj imamo notno gradivo iz tistega časa. Omeniti moram še, da je bila velika spodbuda našemu oktetu tudi turneja po Sloveniji leta 1967, ki jo imamo še vsi v lepem spominu. Takrat smo priredili v Sloveniji v organizaciji Slovenske izseljenske matice osem koncertov.«

»Za v Ameriki rojenega Slovence govorite po mojem mnenju izredno dobro slovensko. Ali ste se slovensko učili tudi na kakem tečaju?«

»Slovensko smo se učili samo doma. Naš oče nam je kupil slovenske abecednike, vedno pa je tudi zahteval, da doma govorimo slovensko. Seveda pa smo slovensko vedno govorili tudi na raznih piknikih in na sejah društev. Le mlajša dva izmed nas šestih otrok v družini ne znata več toliko slovensko. Kadar je potrebno, pomagamo pri društvih vsi. Starejša sestra je v Coraopolis, Penn., tajnica društva SNPJ, mlajša sestra Rose pa dela pri jugoslovanski sobi na univerzi v Pittsburghu.«

»S kakšnimi občutki prihajate v Ameriki rojeni Slovenci na počitnice v Slovenijo?«

»Pred nekaj leti ni bilo takega zanimanja za potovanja v Slovenijo. Zdaj pa jih prihaja vedno več. Zanima jih, kje so bili doma njihovi predniki, in večina se vrne v Ameriko izredno zadovoljna.«

Johnu Fabcu resnično lahko izrečemo vse priznanje za njegovo društveno in organizacijsko delo v Pennsylvaniji, hkrati pa mu želimo, da bi se še pogostokrat tako srečevali tudi v domovini njegovih staršev.

Jože Prešeren

DOPISUJTE
V
RODNO GRUDO

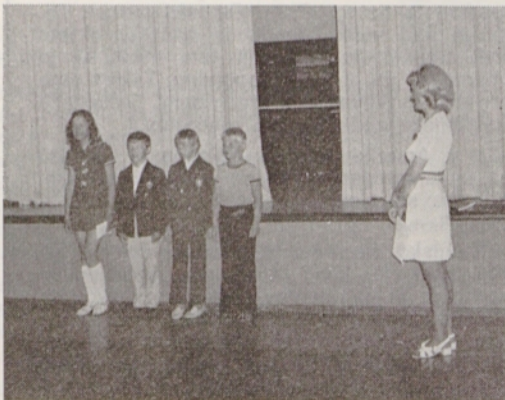
Švedska

Slovenci in slovenska šola v Köpingu

S slovensko šolo v Köpingu smo pričeli pred dobrim letom. V šoli smo se videli enkrat tedensko po dve šolski uri. Začetek je bil bolj težaven, ker nismo imeli učbenikov. A mi smo kljub temu vztrajali, saj smo želeli čimbolj znati in ohraniti naš lep materni jezik. Tako še kar naprej radi hodimo k pouku materinščine. V spodbudo so nam dobre ocene našega znanja v šoli ter v veselje lepi in zanimivi učbeniki, katere nam je poslala Slovenska izseljenska matica iz

Urednica Slovenskega koledarja Mila Šenkova v družbi veselih rojakov v Köpingu na Švedskem

Štirje otroci slovenske šole v Köpingu s svojo učiteljico Terezijo Hlep

Ljubljane. Posebej nas še vesele razni nastopi, za katere se pripravljamo izven šolskega pouka in nastopamo ob srečanjih Slovencev iz Köpinga in okoliških mest. Ker nimamo svojega prostora, imamo vaje kar na svojih domovih. Naše največje doživetje je bila proslava Dneva mater in slovesnost ob zaključku šolskega leta. Veseli smo bili obiska staršev in drugih Slovencev, saj je bila dvorana polna. Prijetno nas je presenetil obisk predstavnice Slovenske izseljenske matice Mile Šenkove iz Ljubljane, ki je lahko sama videla, da

je naše delo v slovenski šoli uspešno. Obiskal nas je tudi predstavnik za šolstvo iz našega konzulata v Stockholmu g. Vinko Zidarič, ki nam je podaril zbirko knjig o živalih in zbirko gramofonskih plošč s pripovedmi iz slovenske književnosti. Za lepo darilo smo zelo hvaležni. Zdaj spet redno hodimo v šolo in pri pouku vse bolj spoznavamo svojo domovino in njen jezik. Vsem slovenskim otrokom po svetu želimo uspešno šolsko leto.

Učenci slovenske šole v Köpingu

Kulturno življenje se prebuja

Kulturno življenje Slovencev v Köpingu se je začelo prebujati. Pravzaprav so dali temu pobudo naši otroci, ki so nam pokazali, česa so se v slovenski šoli naučili. Ker pa nas je Slovencev v Köpingu malo, smo na srečanja povabili še Slovence iz bližnjih krajev v okolici. Tako se naša srečanja večajo in tudi množe. Zdaj se srečujemo vsak mesec na drugo soboto tu v Köpingu. Radi se zberemo, saj imamo skoraj vedno za uvod kratek kulturni program, kjer se seveda najbolj izkažejo naši otroci in naš moški pevski zbor. Vsako srečanje pa potem zaključimo s plesom in domačo pesmijo. Želimo ustanoviti slovensko društvo. O tem se bomo natančneje pogovorili na občnem zboru v decembru ali januarju. Slovenci, prijatelji lepe pesmi in domače glasbe, ki živite blizu nas, obiščite nas v Köpingu, da še razširimo krog prijateljev in se skupaj poveselimo!

Rezka Hlep, Köping

Belgija

Slovenski dan v Eisdenu

Tradicionalni Slovenski dan so priredili v Eisdenu 13. oktobra. Program v dvorani Casino se je začel ob 18. uri. Nastopili so: šolska mladina, mešani pevski zbor iz Limburga, pevski zbor Zvon iz Holandije in Slovenska folklorna skupina iz Holandije. Po programu je bila družabna zabava. Prireditelj je bila dobro obiskana in je lepo uspela.

Francija

Naša prva vožnja z avtobusom v Jugoslavijo

Naša prva vožnja z avtobusom v Jugoslavijo je izredno uspela. Vrnili smo se točno ob uri, to je ob 8. uri zjutraj, kakor smo iz Merlebacha ob 8. uri odhajali in prispeli ob 14. uri. Torej

osemnajst ur vožnje tja in nazaj, točno. Nismo predvideli tako točen prihod. Mišlili smo da bo urico ali dve zakasnitve. Tako so računali tudi naši sorodniki doma in smo jih mi presenetili. Vožnja je bila res sijajna. Šoferja, ki sta se vsakih 6 do 7 ur menjavala, sta vozila mirno in zanesljivo. Od časa do časa smo se ustavili, da smo se malo pretegnili, kaj pojedli in si pogasili žejo. Na mejah nismo nikjer imeli težav. Kontrole ni bilo nikjer, v pisarni je vse uredil šofer. Res si nismo zamišljali, da bo ta naša prva avtobusna vožnja na obisk v domovino tako brez vsakega zapleta. Povrh pa je bila tudi veliko cenejša, kakor pa če bi se peljali z vlakom. Vozili smo se po smeri, kakor ste nam pri Matici svetovali: Podkoren—Beljak—Felbertauer-tunel, München—Stuttgart—Karlsruhe—Landau—Zweibrücken—Saarbrücken—Merlebach. To je res najkrajša pot iz Jugoslavije v Merlebach, niti 900 km ne znese, kakor je dejal naš šofer. Še se bomo z avtobusom pripeljali na počitnice v domovino. Nedavno smo se z žalostjo poslovili od našega generalnega konzula Antona Laha. Vsem nam je žal, da je odšel. Želimo mu sreče in uspehov na novem službenem mestu.

Anton Škruba, Merlebach

ZDA

Sedemdeset ameriških let Aleshevega para

Kdo med ameriški rojaki ju ne pozna? Franka in Minke Alesh iz Fontane v Kaliforniji?

Letos avgusta sta tiho praznovala pomemben jubilej — sedem desetletij je minilo, odkar sta Frank in Minka prišla v Ameriko. Obema je bilo takrat po sedemnajst let, to so leta, ko deklice dozore v dekleta in dečki v fante. Nič nista vedela drug za drugega. Minka je

Frank in Minka Alesh

prišla v New York z očetom Mihaelom Levcem 8. avgusta leta 1903. Od tam sta zatem šla v Cleveland. Frank pa je dospel v New York malo kasneje, 29. avgusta istega leta, iz New Yorka pa jo je zatem mahnil v West Newton v Pennsylvanijo.

Vsak svojo pot sta hodila po raznih krajih velike Amerike do leta 1915, ko sta se v Chicagu, Ill., srečala in se še v istem letu tam poročila. V zakonu sta se jima rodila dva sinova, Vladimir in Bojan.

Oba sta krepko zaorala v slovensko društveno in kulturno življenje. Frank je že štiriinšestdeset let član Slovenske narodne podporne jednote. V tem času je bil izvoljen v razne društvene odbore za delegata na konvencijah te organizacije, kjer je bil izvoljen tudi za predsednika gospodarskega odbora. Na zborovanju slovenskih podpornih organizacij za združitev je bil izvoljen za predsednika. Tako so se takrat pod njegovim vodstvom pridružile SNPJ tri slovenske podporne organizacije: Slovenska podporna in penzijska družba, Podporno društvo sv. Barbare in Slovanska delavska podporna zveza. Frank Alesh je bil tudi več let tajnik Jugoslovanske delavske tiskovne družbe, ki je izdajala socialistični časopis Proletarec in Ameriški družinski koledar.

Minka je članica SNPJ že sedeminpetdeset let. Dvaindvajset let je bila tajnica ženskega društva Nada, št. 102 SNPJ. Na več konvencijah te organizacije jo je zastopala kot delegatka. Vidno je izstopala tudi kot organizatorica slavnikaške unije, v kateri je bilo včlanjenih veliko slovenskih slavnikaš in Chicagu in New Yorku. Zato je leta 1919 poročevalec lista »Chicago Daily News« zapisal, da je »Minka Alesh po letih sicer mlada, kot organizatorica pa je v tem delu pravi veteran«. Udejstvovala se je tudi v kulturnem življenju pri slovenskih dramskih društvih v Clevelandu, Milwaukee in v Chicagu. Njen prvi odski nastop je bila vloga baronice v igri »Čevljar baron« leta 1904 v Clevelandu. Zadnjikrat pa je nastopila na slovenskem dramskem odru pred odhodom v Kalifornijo leta 1951 v Chicagu v »Vdovi Rošlinki«.

Leta 1951 sta se Frank in Minka odločila, da gresta v pokoj in sta se iz Chicaga preselila v Fontano v Kaliforniji v želji, da bi se spočila in mirno preživela svoj življenjski večer.

Pa sta se uštel. Pravzaprav sploh nista znala in ne mogla biti brez dela pri društvih. Tako sta v Kaliforniji spet poprijela. Najprej sta ugotovila, da tam še nimajo federacije društev SNPJ in sta jo s pomočjo drugih rojakov ustanovila. Zatem pa sta začela uresničevati zamisel ustanovitve prvega slovenskega doma za ostarele, ki je bil v Fontani,

kjer so se zbirali naši rojaki na večer svojega življenja, res živo potreben. Tako je bil pod okriljem federacije društev SNPJ s prostovoljnimi prispevki naših rojakov v Fontani ustanovljen slovenski dom za ostarele pod imenom Slovene Rest Home Association. V tej ustanovi, ki ni na dobičkarški podlagi, delajo vsi odborniki brezplačno. Frank in Minka sta v odboru že od vsega začetka, to je skozi šestnajst let, na vidnih mestih. Frank je predsednik, Minka pa je bila prej zapisnikarica, zdaj pa je že več let tajnica. Dom, ki ima 46 postelj, je finančno stabilen in lepo napreduje. Je brez vsakega dolga. Ob zadnjem letnem zaključku je njegovo imetje znašalo 315.216 dolarjev. Od te vsote so določili 85.000 dolarjev za ureditev okrevališča pri domu, ki si ga rojaki zelo žele in je res potrebno.

Tako bo ustanova Slovene Rest Home Association v Fontani v Kaliforniji, ob Tihem oceanu še našim potomcem ostala živa priča prizadevanj in požrtvovalnosti prve generacije ameriških Slovencev, med katerimi bosta ostali vidni imeni Franka in Minke Alesh.

Ob pomembnem življenjskem in delovnem jubileju uglednemu slovenskemu paru tudi uredništvo iskreno čestita!

80 let staro slovensko društvo

Društvo sv. Jožefa, št. 55 KSKJ (zdaj Ameriško slovenske katoliške jednote) je starejše kakor jednota. Ustanovljeno je bilo 1. julija 1893. Podrobni podatki o ustanovitvi so se zgubili. Cresced Butte v Coloradu, ki so ga imenovali tudi Orlovsko gnezdo, je bilo takrat majhno gorsko mesto. Tam so bili premogovniki in rudniki srebra. Že v začetku tega stoletja je bilo tam zaposlenih več sto Slovencev. Prvi Slovenci so se naselili v Cresced Butte leta 1883. To so bili Luka Orešnik, John Pasič, Joseph Rezman in Joseph Golobič. Sedanje društvo sv. Jožefa je bilo v Cresced Butte prvo slovensko društvo.

Kmalu po prihodu Slovencev je leta 1884 nastala v rudniku velika eksplozija, ki je ubila 59 rudarjev. Slovencev ni bilo med njimi. Bili so pa med reševalci, ki so zelo požrtvovalno pomagali pri reševanju ponesrečencev. Ta strahotna nesreča, ki je prizadela toliko rudarskih družin, je bila najbrž tudi vzrok, da so začeli organizirati samopomoč za primer nesreč in bolezni.

Prva Slovenka, ki se je naselila v Cresced Butte v Coloradu je bila Mary Kočevar, ki je leta 1890 prišla iz Semiča. Slovenci so se hitro osamosvojili in imeli svoje gostilne, trgovine in druge obrti. Društvo sv. Jožefa, št. 55 KSKJ v

Cresced Butte je v osemdesetih letih veliko dobrega naredilo svojim članom. Zdaj ga vodijo: Philip Jaklič, predsednik, Mary Jelenick, tajnica in Veronica Ruggers, blagajničarka.

Amerikanski Slovenec, 20. junija

Pevski zbor Jadran se zahvaljuje

V imenu članov pevskega zbora Jadran iz Clevelanda, ki je pod vodstvom svojega dirigenta Reginalda Resnika letos v juliju imel v Sloveniji pod pokroviteljstvom Slovenske izseljenske matice uspešno koncertno turnejo, sporočam Slovenski izseljenski matici najlepšo zahvalo za tako dobro začrtano koncertno turnejo in za iskreno gostoljubje, ki smo ga bili deležni ob času našega obiska naše lepe Slovenije, Jugoslavije.

Čeravno rojeni in vzgojeni v Ameriki, smo se počutili takoj ob prihodu dobrodošle. Domovino naših dedov smo takoj vzljubili in odpotovali smo iz Slovenije z najlepšimi vtisi. Prepričani smo, da bo ta naša pevska turneja še poglobila naše kulturne stike in s tem pomembno prispevala k medsebojnemu sporazumevanju med izseljenci in domovino.

Upravičeno se lahko štejemo srečne, da obstaja med nami ta naša organizacija — Slovenska izseljenska matica, ki je dosedaj uspešno pripravila že mnogo kulturnih turnej v izmenjavi. Iskrena hvala Slovenski izseljenski matici za povabilo in organizacijo turneje, enako tudi njenim podružnicam v Trziču, Ribnici in Ilirski Bistrici ter tako številnim obiskovalcem koncertov. Posebej se zahvaljujemo za lepo spominsko darilo — spomenico v okviru ter predsedniku Matice Dragu Seligerju za lep govor v Ilirski Bistrici. Iskrena hvala uredništvu slovenskih časopisov Dnevnik, Delo, Glas (Kranj), Dolenjske novice in Rodna gruda, ki so prav laskavo poročali o gostovanju zbora Jadran. Rodna gruda je objavljala novice s slikami več mesecev pred prihodom zbora v Slovenijo. Enako velja naša topla zahvala tudi ljubljanski radijski in televizijski postaji, ki je posebej posnela nastop zbora ter več krajših razgovorov z udeleženci. Obljubljamo vam, da bomo pri Jadranu še nadalje zvesto gojili slovensko pesem, da bo ta prehajala iz roda v rod, čeprav tu daleč od domovine naših očetov, dedov in pradedov. Za kulturno prebujenje in povezavo — še na mnoga leta — vam kličejo hvaležni pevci in pevke zbora Jadran iz Clevelanda.

Louis Kaferle

Razrasle naše korenine

V Barbertonu je umrla 84-letna Marjana Zalar, rojena Župec, doma iz Podpeči pri Ljubljani. V Ameriki je bila 63 let. Zapušča hčer in sedem sinov, 23 vnukov in 12 pravnukov.

Darilo mladim

Rojak Anton Konchan iz Berwyn, Ill., član društva Pioneer št. 559 SNPJ v Chicagu, je poklonil sto dolarjev za šolninski sklad SNPJ. Podobno darilo je prispeval že večkrat.

Ustanovni član ABZ

Na jubilejnim slavlju Ameriške bratske zveze ob 75-letnici te velike slovenske podporne organizacije, je bil navzoč tudi edini še živeči ustanovni član 94-letni Joseph Peshel. Častnemu gostu, ki je bil nekoč dolga leta rudar v raznih rudnikih, je čestital na slavlju tudi župan mesta Ely in vrhovni zdravnik ABZ dr. J. P. Grahek.

Argentina

Novice iz našega društva

Jugoslovanski center v Rosariu ima res prav delaven odbor, saj skoraj ne mine nedelja, da bi ne bilo kakšne prireditve. Z nami pogosto sodeluje tudi tamburaški zbor Zagreb. Prireditve se redno udeležuje naš konzul Branko Rubeša ter pogosto tudi konzul naše ambasade iz Buenos Airesa, kar nam je seveda zelo všeč.

Nedavno smo lepo počastili dve naši rojakinji, ki začasno bivata v severni Ameriki ter sta prišli z družinama k nam na obisk. Naš odbor jim je priredil prijeten asado. To sta bili rojakinji Stanka Kastelic in Rosita Štolfa, obe z družinami. Pred nekaj meseci nas je prijetno presenetil obisk pevca Nikole Kordiča, ki nas je veselo razpoložil s petjem starih in novejših pesmi.

Pa še žalostna vest: Letos sta nas za vedno zapustila dva stara prijatelja in člana društva: Stanko Šauli iz Branika in Lojze Ivančič iz Rožic. Ohranili ju bomo v lepem spominu, sorodnikom pa izrekamo sožalje.

A. Brišar,
Rosario

Umrli je arhitekt Viktor Sulčič

V Buenos Airesu je 2. septembra umrl ugleden slovenski rojak, arhitekt Viktor Sulčič. Po rodu je bil Tržačan, leta 1895 se je rodil v Križu pri Trstu. Študiral je v Trstu, Firencah in študije končal leta 1922 v Bologni. Ker v deželi pod fašizmom ni bilo kruha za slovenske rodoljube, je odšel kot mnogo drugih iskat zaposlitve v Argentino, kjer je

ustanovil svoje gradbeno podjetje. V začetku je težko živel. Zmaga pri natečaju za gradnjo nove stavbe hipotekarne banke pa mu je poleg nagrade 150.000 dolarjev odprla tudi pot do uspešnega ustvarjalnega dela. V dvajsetletnem skupnem sodelovanju s prijateljskima arhitektoma je Sulčič v Argentini zgradil nad dvesto najrazličnejših stavb od monumentalne tržnice »Mercado de Abasto Proveedor« v Buenos Airesu do orjaškega stadiona »Boca Junior«, ki je še danes med največjimi na svetu. Gradil je poslovne zgradbe, cerkve, domove za stare, stanovanjske hiše itd., ki bodo v velikem Buenos Airesu še dolgo v prihodnja leta pričali o njem. V prostem času je Viktor Sulčič tudi slikal. Zaslovel je zlasti iz akvareli. Priredil je več umetniških razstav v Argentini in Čilu. Slikal je tudi v Jugoslaviji. Uveljavljal se je tudi v literaturi. Pisal je črtice in pesmi v španščini in slovenščini. Izdal je knjigo svojih spominov, pesniško zbirko in v posebni knjigi študijo o hrvaškem rojaku Juanu Benigarju, ki je živel in deloval v Argentini in Čilu. Bil je vsestransko dejaven in si je z vsemi svojimi sposobnostmi neprestano prizadeval, da bi v tujini uveljavil čast in ponos svojega rodu. Slovensko ameriški raziskovalni center v Wickliffu v državi Ohio ga je leta 1971 nagradil s posebno diplomom za zasluge za delo in za zvestobo slovenskemu rodu, na kar je bil zelo ponosen. Bil je mož, na katerega je domovina lahko ponosna in zato je njegova smrt boleče odjeknila tudi doma, ne le med rojaki v Argentini.

Festival »Ljudskega odra«

Naše najstarejše slovensko društvo v Argentini »Ljudski oder« je letos praznoval 48-letnico ustanovitve. Za ta svoj jubilej je društveni odbor priredil 25. avgusta velik festival. Društvo »Ljudski oder« ima zdaj blizu štiristo članov.

Umrli je Berta Gregorič

Dne 12. septembra 1973 je ugasnilo življenje zavedne Slovenke Berte Gregorič. Rodila se je v Prvačini pri Novi Gorici in tako kot številni drugi primorski rojaki je leta 1926 zapustila rodni kraj ter odšla iskat boljšega kruha v Argentino. V Buenos Airesu si je ustvarila dom in družino. V njeni hiši so našli začasni dom premnogi naši ljudje, ki so se priseljevali v Argentino in v prvih dneh niso imeli kje prespati. Z ljubeznijo jim je odstopila posteljo, sama pa je spala na tleh. Mnogi so ji bili za to vedno hvaležni, nekateri pa so na to dobroto pozabili, brž ko so si opomogli. V njenem domu se je vedno govorilo slovensko in v takem duhu je vzgojila tudi svoja otroka. Že od malega sta oba nastopala v Slovenskem podpornem društvu, za nastope pa ju je pripravljala

sama, saj je tako ljubila slovenske pesnike in pisatelje, predvsem pa Gregorčiča. Njegove pesmi je znala skoraj vse na pamet.

V Argentini žalujejo za njo mož Berto, hčerka Sonja, brat Lojze in sestra Pavla, v Sloveniji pa sin Alberto, snaha Milena, vnuka Aleks in Iris ter brata Franc in Rudolf.

Naj ji bo lahka argentinska zemlja.

Avstralija

Srečanje z ansamblom »Soča« v Melbournu

Letos sem bila na obisku pri sorodnikih v Avstraliji. Tri mesece sem preživela v Melbournu, Victoria, v kraju Glenroy. Vesela sem bila številnih srečanj s primorskimi rojaki, saj sem tudi sama Primorka, doma iz Tolmina. Nekatere sem poznala že iz otroških let, zdaj pa smo se srečali v Avstraliji. Presenečena sem bila nad tem, kako naši rojaki, ki živijo v Avstraliji, ohranjajo v tujini številne domače običaje.

Med drugimi sem obiskala tudi družino Kodrič. Sin Stanko iz te družine igra harmoniko pri ansamblu »Soča«, ki obstaja že štiri leta. Povabili so me v srbski in slovenski klub v Geelongu, kjer ansambel »Soča« pogosto nastopa. Sestavljajo ga naslednji člani: Stanko Kodrič, ki je rojen že v Avstraliji, Aldo Furlan, doma iz Prvačine, Toni Strk, doma iz Celja, pa še Hektor, ki je doma z Malte. Bila sem njihov gost in sem se z njimi tudi slikala na odru.

V dvorani Slovenskega kluba v Geelongu, kjer igra ansambel »Soča«, so gostovali tudi Slaki. To je bila zanje velika čast in tudi spodbuda za nadaljnje delo. Ravno zato sem želela napisati nekaj o teh fantih, ki tako lepo igrajo naše slovenske pesmi.

Zivim v Luciji pri Portorožu, a take lepe domače pesmi lahko slišim le po radiu in televiziji. Kulturni programi v Portorožu so prilagojeni preveč le tujim turistom. Zelo sem bila zadovoljna s tem, kar sem videla in slišala v Avstraliji med našimi rojaki. Vsi so mi izkazali veliko gostoljubnost. Pozdravljam vse sorodnike, prijatelje in znance in se jim še enkrat lepo zahvaljujem za vse.

Pavla Kavčič
Lucija pri Portorožu

Ansambel »Soča« iz Melbournu

Janez or John

by Jože Prešeren

»I've seen your reports about the various visits of representatives of Slovene societies and clubs, as, for example, in this year's second number. But why, when it comes to Christian names, do you quote English and not Slovene ones? Who among your readers at home will know that *John* Kavčič is actually Janez Kavčič? I think that you could use just Slovene and not anglicized Christian names! I follow that rule myself: as my parents christened me, so will I stay and so will I sign my name. *Janez* I've always been and ever will be and I'm not ashamed of my name. Of course at work I'm called *John*, but in official documents I'm always registered as *Janez*. For this reason I think that a Slovene review should make use only of Slovene Christian names.«

That's what »Kranjski Janez«, our faithful subscriber for many years, wrote to us. I agree with him and I admire his national spirit, but, in spite of that, I hope that he will understand our position. A long time ago we decided that we weren't going to translate Christian names. We're going to go on writing them the way you do. In fact, it doesn't bother us at all one way or the other, as it seems to us pretty senseless to shut oneself up within narrow national limits. It seems to us that it's a lot worse whenever somebody wants to »foreignize« his surname and wants to wipe out any traces of his descent when taking up foreign citizenship. The Christian name itself isn't of such importance, since most people take the »foreignized« form only when, for the sake of easier pronunciation, foreigners start to use it. Some years ago, as I was looking through a Slovene paper, I was suddenly struck by a small-ad, an offer of marriage, in which a »German of Slovene descent« was looking for a suitable Slovene wife-to-be. I can just imagine that »German«, who, at the time, had probably only been living in Germany for several years, and who had from heaven knows what kind of hurt feelings taken up German citizenship and altered his Slovene surname to suit. All that, of course, certainly isn't the same as changing Marija into Mary, Janez into John or Jean, and Francelj into Frank, etc..

As I've already said, in the future we're going to go on writing your Christian names in Rodna Gruda the way you

write them yourselves. It seems to me that that's the best thing to do. There are very few of us here who don't know that John is really Janez and that Joe is in actual fact Jože. Of course, by doing this we don't want to disencourage those of you who consistently use your Slovene Christian names, and, in doing so stress the value you place on your own nation and language.

The Vadrals' wives at the picnic in Slovenia

Letters to the Editor

The Vadrals in Slovenia

Our flight home on the jumbo jet DC-10 was marvelous. All our people were just thrilled to have visited Slovenia. Some have made all four trips with us. We are all looking forward to another visit next summer.

This is my first letter to Rodna gruda. I would like to say hello to all our friends and everyone who makes this magazine so very interesting. We all are looking forward to a future edition.

Enclosed is a most beautiful letter, I received and thought you would enjoy reading and may be publish in the Rodna gruda. Greetings again from all the Vadrals. Happy polka music always!

Mrs. Dorothy Srnick
Euclid, Ohio, U.S.A.

Down memory lane on our tour with the Vadrals — 1973 to the Vadrals:

Our sincerest thanks and pleasure in meeting the nicest people — the Vadrals — on our first trip to Europe. How can we ever forget those beautiful mountains and the bus rides on those curves. The ride on the cable-cars (Mt. Vogel) it was scary but thrilling. Sailing on lake Bled with the Vadrals Orchestra playing, seemed like a fairy tale come true. I think that shall be my most cherished memory. Dancing on Brenner Pass at 9:30 in the morning. I admired all those miles and miles of vineyards high on the mountains so beautiful cultivated. You can see how Slovenes love flowers they are everywhere.

How great it was to visit our mother's home. It will be a hundred years old in 1980. Our dear relatives who gave us so much food and vino, so great. I had four

meals in one day. Frank and I went on all the tours with the Vadrals and enjoyed all, but seeing Slovenia was favorite.

All the nice people we met. Then back to the good U.S.A. We shall so much to remember and talk about.

To the Vadrals Orchestra and their wives, a big hand for a wonderful job in taking care of such a large family, thanks again for a wonderful trip.

Frank and Angie Bohinc
Cleveland, Ohio, U.S.A.

»Words can not express how I love Slovenia«

Dear editor,

I have been meaning to write to you for a long time but I figured you might not even remember who I am. I was with »Zarja«. A year ago at this time and thinking about the beautiful country and some beautiful people I met, like you and Stepko Labaš and our bus-driver Ivan on our Slovenia tour. What happy memories for me.

Now I am looking forward to next year. My mom Mrs. Femec and my uncle and aunt are planning a trip back there to see more of the country that I feel so strongly about. When I was there last year when I arrived I felt like I was coming home. Words cannot express how I love Slovenia. I look at the pictures all the time, my family always kids me about it. I wish my children would go sometime so they could know what I am talking. Please give my best regards to all the people I mentioned.

Effectually
Pauline Mohorich
Euclid, Ohio, ZDA

Edward Kiraly — by himself from Toronto to Lendava

12-Year-Old Boy Travelled From Canada To Yugoslavia By Himself

When at the meeting of emigrants who were at that time visiting Yugoslavia, in the village of Turnišče in Prekmurje, we met a young boy from Canada, who was following with great interest the cultural program of events. He was watching, making observations around himself, and listening to the nice Slovene songs; he seemed to be quite at home. It was only later, when I started talking to him, that I discovered that the boy actually didn't understand Slovene.

He told me that his name was Edward Kiraly, that he was born in Toronto, Canada, that he goes to the 7th grade of elementary school, that he was 12 years old and in Slovenia for the fourth time already. His grandfather, a Hungarian by birth, lives in Slovenia, in the village of Kapca near Lendava in Prekmurje, and young Edward feels attracted there, too. When I asked him what he liked so much about it at his grandfather's, he said: »Life's much nicer here because there's more fun to be had and because I don't have to go to school!«

I must, at any rate, not forget to say that 12-year-old Edward Kiraly, who speaks Hungarian, his mother tongue, and of course English, too, had come to Yugoslavia completely by himself. In fact his mother had written to his grandfather, asking him to meet Edward at the airport in Zagreb, but somehow they had missed one another there.

Even then Edward didn't lose his courage — he simply took a taxi which soon brought him to the village of Kapca in Prekmurje.

»I wasn't afraid of anything the whole way,« he said. »My mother wrote a note for the stewardess on the plane and she made sure everything was all right. In fact this is the second time this year that I've come to Slovenia by myself!«

The »Peasant Wedding« In The Australian Press

It's well-known that two Australian couples, the Slovene emigrant couple, Dušica and Ivan Debeljak, and Australians Susan and Kim Lyle, got married at this year's traditional »Peasant Wedding« in Ljubljana. Both couples were chosen by the Slovene »Triglav Club« of Fairfield near Sydney. This club made sure that there was plenty of publicity about this event, and about Slovenia herself, in the Australian Press. Numerous newspapers wrote about the event, and about Yugoslavia, Slovenia and Ljubljana, both before and after it.

Australian Slovenes were probably best pleased by a report in colour from this year's »Peasant Wedding« which was published in the September 12th issue of the Australian magazine »Women's Weekly«. Some short pieces of information about Slovenia and about the »Triglav Club« were also given in the

article. It says that the wedding itself took place in »one of the most picturesque parts of Europe.«

Hi-jack Attempt On Plane At Brnik Foiled

Our numerous American fellow-countrymen who, together with the Vadnal Brothers Ensemble, were getting into their giant DC-10 belonging to T.I.A. on Monday, August 20th at Brnik airport, probably didn't even suspect that three young men were trying hi-jack their plane. The attempt was foiled by the swift action of security men who caught the unsuccessful hi-jackers. Security forces have been on a constant alert for such attempts because of the rising number of aeroplane hi-jacking attempts around the world. The three young men who made the attempt were all from Ljubljana: 24-year-old Dušan Cirin, 19-year-old Milan Gasparini and 21-year-old Goran Miše. Their idea was that after hi-jacking the plane they would make it head towards some South American or African country and then demand a ransom of one million dollars.

These wanton young men from Ljubljana had got the idea for their attempt when reading reports about the numerous hi-jack attempts which have been recently made around the world. The case will be tried at the Court of Justice in Kranj.

Farms For Fish

People in the know consider that the Adriatic Sea is very suitable for the bringing-in of so-called fish farms, in which quality fish could be more rationally bred. They also stress the possibility that fish farms could be introduced in the estuaries of numerous rivers and in coastal lakes. The proposition about the introduction of fish farms is just a supplement to the so-called »Blue Plan«, according to which sea-fish catches should increase to approximately 300,000 tons per year for Yugoslavia by 1985. The catch of small blue-fleshed sea-fish should increase from the present figure of 25,000 tons per year to 40,000; fresh-water streams should then provide a total of 60,000 tons per year. 100,000 tons of fish should be caught by our fishermen on the oceans. The import of certain kinds of fish would be limited. In this way the consumption of fish in Yugoslavia should increase from 2.5 kilograms per inhabitant in 1972 to about 10 kilograms per inhabitant. This increase would greatly ease the problems produced by the lack of certain kinds of meat.

For two young couples from a Sydney suburb it was . . .

WEDDING IN LJUBLJANA

Two couples from the Sydney suburb of Fairfield had spectacular weddings in one of the most picturesque parts of Europe.

WITH 96 other young people of 16 nationalities, they were married recently at a mass ceremony in the historic Balkan city of Ljubljana. Ljubljana is the cobblestone capital of Slovenia, one of the seven states that make up Yugoslavia and the one which borders Italy and Austria.

Turn to page 23

John Fabec

If in Pennsylvania, U.S.A., you were to ask any of our Slovene fellow-countrymen who are acquainted with the work being undertaken there by the Slovene societies, which person in them was the most deserving of merit, then each one of them would almost certainly answer: »John Fabec«. Although he's now only 56, he's been working in Slovene societies for almost 40 years. He was only just 15 when he joined the »Prešeren« Singing Group in Pittsburgh. When he was 20 he was elected to the Committee of the Slovene Home in Pittsburgh and, from that time on, he's helped with every Slovene event in that Home. At the most recent convention of the Slovene National Support Unit (S.N.P.J.) John Fabec was elected second Chief Vice-President of that organization; as well as that he is also Vice-President of the Federation of English Operating Societies S.N.P.J. in Western Pennsylvania and President of his own society in Pittsburgh, Circular No. 665 »Morning Star« S.N.P.J.; John Fabec is also President of the Slovene Home in Pittsburgh. He is also known as the founder of the Pittsburgh Slovene Octet, in which he has sung for many years.

This year, together with the Secretary-General of the S.N.P.J., John Fabec conducted an »official« S.N.P.J. Group on a trip to Yugoslavia. When he was over here we met several times and talked about one thing or another to do with the trip. We fixed up this talk for the evening when the party was just to have returned from a trip to the Austrian Koroška. By nature, John Fabec is a quiet and modest man, often he didn't think it worth-while to mention what he had done, but, from this conversation, I think that it's clear that he is one of the driving forces behind the Slovene societies in Pennsylvania and the S.N.P.J. in general.

»Ever since I can remember,« he told me, when I asked him how and when he had started working for Slovene societies, »my father used to take me with him to the Slovene National Home. I was soon elected a committee member, and I've been working without a break at the Home ever since. I'm from the second Slovene generation in America; the third generation still takes part in our work, but there's hardly a fourth generation at all now.«

»What's your work at the S.N.P.J. like? Don't you think it's about time these

support or rather insurance organizations were combined?«

»I take part the S.N.P.J. Head Office meetings, and, whenever necessary, I represent Head Office. For example, I was the S.N.P.J. representative at the A.B.Z. Convention. There's no doubt that at least some of the brother organizations should be combined; there are a lot of people who are members of two or more organizations.«

»Are you paid for your work at S.N.P.J.?«

»No. When I go to a meeting I just get a daily allowance. Otherwise, all work is undertaken on a voluntary basis.«

»What does the S.N.P.J. actually do nowadays, apart from providing insurance?«

»Last year we started having Youth Conferences. The idea is that in this way we'll be able to learn about the wishes of the young people who may later join the organization. Part of our work is to be altered so as to suit them. For instance, on the last occasion there was a Youth Song Festival at our Holiday Centre in Ennon Valley.«

»What, in your opinion, is the cultural mission of the S.N.P.J.?«

»That can be seen most clearly in the way we are giving financial support and administrative help to Youth Singing Groups and other organizations from the field of Slovene culture.«

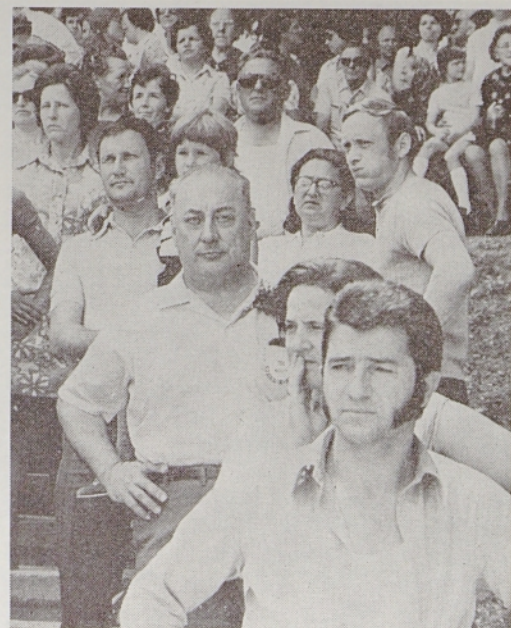
»You founded the Pittsburgh Slovene Octet. How did that happen?«

»In 1963 the Slovene Octet from Ljubljana paid us a visit. We were together on a pic-nic, and that's when Ančka Kumer came to me with a suggestion. She said that she'd got some lads together who were prepared to sing to the 50-year-old members of S.N.P.J. I got seven or eight people together and we sang several songs. There and then some of them suggested that we should stay together. And that's how the octet was formed.«

»This year the octet celebrates its tenth anniversary. Has the composition of the octet changed at all since it was founded?«

»Yes, there've been quite a few changes. Louis Skerlong has died, and John Umek and Henry Kosoglav have left; we've been joined by two new members, Albert Flajnik and Harry Rubesh. Now we have nine singers.«

»Do you perform frequently? What kind of appreciation do you get from your audiences?«

John Fabec (in the middle) at this years Škofja Loka picnic

»We put on about five or six performances each year and our audiences are always very enthusiastic. Everyone likes to hear Slovene songs.«

»Where do you get your music from?«

»Most of the songs are inherited from our parents. They're the ones which ring most in our ears. We also often get music from Slovenia but it's hard to get what we really want. The »Prešeren« Singing Group from Pittsburgh got organized in 1911 and, even now, we still have a lot of music dating from that time. I must say that the our 1967 tour around Slovenia greatly encouraged the octet. We still all remember how nice that trip was. We put on eight concerts around Slovenia with the help of Slovenska Izseljenska Matica.«

»I must say that for a Slovene born in America you speak extremely good Slovene. Did you go to some course in Slovene?«

»We learnt Slovene at home. My father bought us Slovene primers, and he always made us talk Slovene at home. Of course we also talked Slovene at various pic-nics and at society meetings. Only the two youngest of us — there are six of us altogether — don't know so much Slovene. Whenever necessary we all help at the various societies. My older sister is secretary of the S.N.P.J. society in Coraopolis, Pennsylvania, and my younger sister, Rose, works in the Yugoslav Room at Pittsburgh University.«

»With what sort of feelings do you Slovenes born in America come over to Slovenia for your holidays?«

»A few years ago not so many people were interested in making the trip to Slovenia. Now there's an ever-increasing

Many good walking-trips start from Lake Bohinj

number coming over. They want to see where their ancestors used to live, and most of them return to America very glad that they made the trip.« We must certainly give all due recognition to John Fabec for his society and organizational work in Pennsylvania, and, at the same time, we hope very much that we'll be seeing him over here in the land of his parents many times again.

Jože Prešeren

One Million Tourists To Slovenia

Up to the start of August the tourist trade in Slovenia has been considerably better than that in 1971. It is not possible to compare this year's results realistically with those of last year in view of the smallpox outbreak which took place then. This year, up to the start of August, 531,000 foreign tourists have been registered here (an increase of 26 % in comparison with the same period during 1971) and 603,000 Yugoslav tourists (a decrease of 2 %). The Secretary-General of the Tourist Association of Slovenia, Boris Matajtec, told us that he expected these figures to be well rounded up in favour of foreigners by the end of the year.

During the same period 1,790,000 overnight stays have been recorded for Yugoslav tourists (a decrease of 3 %) and

1,652,000 for foreign tourists (an increase of 25 %). According to Boris Matajtec about 3,200,000 overnight stays by foreign tourists (last year 2,567,000) and about 3,000,000 by Yugoslav tourists (last year just the same) can be expected by the end of the year.

A foreign-currency income from tourism of about 150 million dollars is expected in the Republic of Slovenia this year (last year 136 million dollars), whereas total foreign-currency income from tourism for the whole country should be about 700 million dollars or 25 % more than that for last year (575 million dollars). These figures are based on a »tourist-test« survey carried out by the Federal Institute for Marketing-Research, in which the largest hotel-keeping enterprises in Yugoslavia took part.

In last year's tourist season a total of 65 million overnight stays (32 million by Yugoslavs and 33 million by foreigners) were recorded, whereas, according to the figures for the first six months of this year, it may be concluded that the total number of overnight stays will, by the end of this year, show an increase of 9 to 10 % over these figures both in Slovenia and in Yugoslavia as a whole.

The mountains of Slovenia have been literally covered with tourists this year. During the first seven months approximately 984,000 overnight stays were recorded in Slovene mountain resorts (in 1972 there was total of 1,600,000 for the

whole year). At sea-coast resorts 1,040,000 overnight stays were recorded (in 1972, 1,675,000 for the whole year). Next, according to the number of visitors, follow the larger towns of the Republic, such as, for example, Ljubljana, Maribor, Nova Gorica, Celje, etc., where a total of 472,000 overnight stays have been recorded so far. Where and how do Slovenes spend their holidays in Slovenia? The mountainous regions of Slovenia take first place (26 % of all Slovenes go into the hills); next comes the Slovene sea-coast (24 %) and then the other places in this republic, e.g. Stajerska, Dolenjska etc. (altogether 25 %), and health-resorts (19 %). About 6 % of them probably just stay at home.

About 36 % of the foreign tourists who spent their holidays in Slovenia decided for the sea-coast, and about 30 % for mountain resorts; the remaining 34 % were scattered about in various health-resorts and other towns.

Among foreign tourists there are most Germans (31 %). Then follow Italians (18 %), Austrians (14 %), Dutch (10 %) and British (6 %); 4 % of visitors are from the United States — most of them are probably our emigrants — and 3 % are French, etc. . .

According to the number of overnight stays recorded Portorož (570,000) was at the top of the list at the start of August among the tourist centres of Slovenia. Then followed Bled (297,000), Ljubljana (277,000), Bohinj (146,000), Izola (141,300), Kranjska gora (141,000) and Rogaška Slatina (121,000).

One more bit of news: up to August 103 million dollar's worth of foreign currency has been exchanged in Slovenia, i.e. 54 % more than in the same period last year.

Foreign Investments In The Slovene Economy

Since the investment of foreign capital in Yugoslav industry was made legally possible, co-operation in production between this Republic's economic enterprises and foreign business partners has been significantly strengthened. So far 40 million dollars' worth of capital has been invested in the Slovene Economy by foreign investors, a sum which represents 40 % of the total value of such investments in the whole of Yugoslavia. Let's take a closer look at the way in which co-operation in production takes place between foreign investors of capital and our economic enterprises. Our working organizations can accept foreign investments if have a guaranteed sale of common products for convertible currency. Profit brought by the investment must, of course, be paid to the

foreign investor, and, at the end of the contract period, the capital must be repaid. Our enterprise can't pay back the capital if it hasn't got foreign currency, so it is forced to export as much of its production as possible. This suits best those of our economic enterprises which have a guaranteed sale for their products through foreign trading networks, for example: »Kolektor« of Idrija, »ETA« of Cerklje, and some others.

It's characteristic for such forms of co-operation that for foreign investors in our production industries profit is no longer the main motivation for investment. Foreign investors decide for investments in Yugoslavia principally because of the lack of working force abroad. Thus, for the owners of capital, co-operation in the construction of a factory is a more attractive proposition than the import of workers which involves the provision of flats and schooling facilities for families.

There are a fair number of cases in Slovenia (for example: »Kolektor« of Idrija, »TAM-DEUTZ« of Maribor, and »Etol« of Celje) in which foreign capital has been invested in a firm as a whole, without the formation of a special business unit. In case of competition the investor and the Yugoslav firm share the same lot. They're bound together for better and for worse. In practice, such a bond has resulted in some of the biggest success-stories; for the investor knows that either both partners must succeed or else neither of them. In common investment agreements, the ratio of investment by the foreign investor to that by the Yugoslav firm is 49%:51%; in spite of such a ratio, however, it is stipulated that decisions are to be taken only with the agreement of both sides. So far there have been no difficulties in the management and decision-taking in firms partly financed by foreign capital. One important section of the constitutional amendments states that the right of foreign persons to funds invested by those persons cannot be retroactively reduced either by law or any other act. This has contributed significantly to an increase in trust shown and the funds provided by foreign investors in our production industries.

Loans on good terms by the International Bank are of great importance for the development of co-operation in our production industries with foreign investors. Such loans have already been taken out by »Elan«, »Stol«, »Brest«, »Novoles« and by the joint investors in the construction of the Šentilj—Nova Gorica highway, and of Project Bernardin, among others. Preliminary discussions are still going on for the taking of quite a number of loans, which would be in-

tended for the joint investment of capital in the development of power-stations and in the construction of tourist centres, hotels and aerial ropeways. It's clear that in the future it will be necessary to orientate policy more towards common investments and co-operation in production with the under-developed countries.

»I Must Not Speak Slovene«

An the start of September about 300 men and women from Gorenjska, Štajerska and Zasavje took part in the ceremony held at Hrastnik on the occasion of the meeting of »the stolen children«.

»I must not speak Slovene'. That's what I was supposed to write out in German 500 times as a punishment for talking secretly with some friends in Slovene. I only wrote out the first sentence and then just used ditto-marks,« said Vinko Lubej from Šentjur near Celje, one of »the stolen children«. With his three sisters and four brothers he was torn out of his mother's hands by the Germans who, after shooting his father, drove all of them off to Germany to be made to work there and to be re-educated as modern janissaries. All of them came to the second meeting of »the stolen children«.

Professor Slavko Marolt from Maribor, one of the organizers of the committee of »the stolen children« had the following request to make: »Straight after the Liberation, when I had safely guided home a group of stolen children and other deportees, I returned to Bremen for a child called Franci Pavlič and brought him home with me. But I've not seen him since then. Would he please write to me at the Miloš Zidanšek High-School in Maribor?«

Chemical engineer Earnest Orožim and his brother Jože, a mechanical engineering technician from Nazarje, had the following to say:

Earnest: »We were famished, so we used to eat sorrel. The Germans thought we wanted to poison ourselves. When they tried it themselves then they were completely sure of it.«

Jože: »I was 14 years old when I was arrested. 25 S.S. and 10 Wehrmacht soldiers came for me. It was a really nice welcome. A month before the fall of the Third Reich we escaped into the woods and waited for the Liberation with two American parachutists.«

Danica, Marta, Dušan and Vinko Haložan (now Mayor of Logatec) are sisters and brothers, from Središče by the Drava. They were stolen from their mother on August 4th, 1942.

Danica: »I remember most clearly how I was hit around the head with my shoe

Ljubljana — the old part of the city

because it was trodden down at the heel. But that's how it was when I got it.«

Marta: »I got terrible back-ache from collecting blue berries. I had to collect them bent over from morning till evening.«

Dušan: »I was thrown out of school because I didn't want to learn German.«

Of the three Preložnik's from Vojnik, only Marjan, now a mining engineer living at Velenje, came to the meeting. Nearly all of the children passed the same way: local school in Celje, Austria and then Germany. Who knows how many of them never returned home, or how many of them were lost in the German sea?

Journeys Through Yugoslavia

A book called »Yugoslavia — A Journey Through Art« has recently been published by the »Prosveta« Publishing-House of Belgrade. The book was conceived as a special monography about the art treasures of Yugoslavia and has been published in Serbo-Croat, English, French and German.

The author of the book, Miodrag Kolaric, wanted, as he says in the preface, »to draw attention to the nearness, the value and the large number of cultural-historical treasures of the past in Yugoslavia, most of which lie either on or else not far off the main roads.«

Koper, the most important town on the Slovene Sea-Coast

The book is composed of three parts. The first part deals with the art treasures which lie near the Adriatic Coast Road, from Koper to 'Ulcinj. Here can be seen the direct influence of the great civilizations of the Old World from the first Dorian colonies on the islands of Dalmatia to monuments dating from the time of the Migration of Nations.

The second part of the book describes what can be seen along the main road which runs from the Greek border through Macedonia and Serbia and then on to Croatia and Slovenia. The cultural-historical monuments along this road show the advance of first Greek and then later of Roman and Byzantine art. The third part of the book leads the reader through the central continental part of Yugoslavia, through Bosnia, Hercegovina and Montenegro. Here one can see art treasures dating from the times when fierce fights took place between the Christian feudal forces and the Turks. Strong Islamic influence can be felt in this area.

Thus the book is very educational and everyone who wishes to get acquainted with the enormous art wealth of Yugoslavia should take it with him when travelling about this country.

»Open Window Into The World«

One million passengers annually at Brnik by 1977 — New terminal building four times bigger — Pad for 10 D.C. 9's —

100 suitcases handled in 5 minutes — Take off runway 3.400 m long

The new airport terminal building, belonging to Aerodrom Ljubljana, was opened at the beginning of September. It has a usable surface area of 5,400 square meters, so it is almost four times more roomy than the old terminal building which had an area of 1,400 square meters. The airport will now be able to handle 2,000 passengers per hour, but in four or five years' time, when over a million passengers per year are expected, it will already be too small.

The terminal building, which is one of the biggest and the most modernly equipped in the country (investment costs totalled 50 million ND), has three floors which contain rooms for travel and other agencies, for a restaurant, for an aircraft control centre, and for a viewing terrace for 400 people, etc... Apart from the very attractive and practical architectural design of the building, special mention should be made of the luggage conveyor, the electronic weighing-machines and the control and signalling equipment. The luggage conveyor can handle up to 100 items of luggage in five minutes, which means that it needs just ten minutes to handle the luggage from a fully loaded D.C.9. This year the pad for aeroplanes is to be enlarged so that there will be room for ten D.C.9's on it at the same time; up to now there has only been room for five. The construction work involved will cost 6.5 million ND. This year work is also to start on the extension of the

take-off landing runway by 400 m to 3400 m. Investment costs for this work amount to 12 million ND. When the runway has been extended it will be possible for the largest planes to take off from it, fully-loaded, for a direct flight to America. This has not been possible so far. Examples of such planes are the DC-10 (total weight 235 tons, 55.50 m long, wing-span 49.17 m, width 6.2 m, 9 passengers in each row, 12 crew-members, 345 passengers, 124,000 litres fuel capacity) and the Jumbo-Jet (total weight 353 tons, 142,000 litres fuel capacity, 425 passengers).

In four or five years' time the terminal building will be too small. It'll then be «moved», according to plan, over towards the village of Voklo, past which the planned Gorenjska Highway is to run in future years. The recently-opened passenger terminal building will then change overnight into a goods terminal building. The former is built so that the only things which will have to be removed then will be the transporters' storage spaces and the offices of the travel agencies and airline companies. They will all be moved into the new passenger building.

Ljubljana Airport at Brnik is technically and otherwise the best-equipped airport in Yugoslavia.

Ship-Building Work Until 1977

Yugoslav ship-building yards made good use of the conjuncture which arose during the first half of this year and, through »Jadranbrod«, concluded contracts for the construction of 19 ships with a total load-carrying capacity of one and a half million tons. That is quite a lot more than that contained in last year's orders, when our ship-building yards concluded contracts with foreign partners for the construction of 17 ships.

In the past two months the intensity of purchase sales activity of the largest ship-building yards on the Adriatic coast has decreased somewhat. During this period only one contract for the construction of two tankers each with a load-carrying capacity of 24,000 tons has been signed. The contract was drawn up between the Split Ship-Building Yard and the Soviet enterprise »Sudimport«. The »3. maj« Ship-Building Yard of Rijeka started off this year's series of contracts when it concluded one contract for the construction of two cargo ships, each with a load-carrying capacity of 72,000 tons, with a West-German shipping merchant and another for the construction of 5 ships, each with a load-carrying capacity of 40,000 tons, for the Soviet Union. During the first six months of this year the »Uljanik« Ship-Building

Yard of Pula concluded contracts for the construction of 3 giant ships, each with a load-carrying capacity of 269,000 tons; apart from the two tankers mentioned above, the Split Ship-Building Yard will be building two other ships each with a load-carrying capacity of 130,000 tons. The Trogir Ship-Building Yard is going to complete the construction of 3 cargo ships for the State Shipping Enterprise of India and 3 floating docks for the Soviet Union.

According to the opinion of experts our ship-building yards should not now conclude any more new contracts, since their constructional capacity is now fully occupied until the end of 1976.

«Famed Wine»

Experts from the Institute for Adriatic Viniculture, Split, recently finished several years of research work in order to determine the quality of various Dalmatian wines which are made from selected grapes within defined districts on the Islands of Hvar and Vis and near Primošten. It is expected that by the end of the year the «Pharos», «Primošten» (both red wines) and «Vugava» (white wine) varieties will be declared «Famed Wines» and, on this basis, will get legal protection. At the moment only four quality wines in Dalmatia have the right to this title.

Yugoslavia Twelfth

The Organization for Economic Co-operation and Development has published a list giving the order in which the tourist-countries of Europe come according to foreign-currency income. Spain is in first place, with an income of 2,608 million dollars from tourism last year. Then comes Italy 2,174, West Germany 1,854 and Austria 1,679. Yugoslavia is tenth with a foreign-currency income of 461 million dollars. In the world Yugoslavia is twelfth according to income from tourism.

Exports From «Gorenje»

Every year the factory of household equipment «Gorenje» of Velenje increases its export sales to foreign markets. In the first six months of this year 11 million dollars worth of goods have been sold outside Yugoslavia. In comparison with the figure for the corresponding period of last year, sales have increased by 2 million dollars. Most equipment was sold in West Germany, then comes France and then the Soviet Union. In the second half of this year exports will be increased still further. It is expected that 3 million

Hill-top farm. Photo: Ančka Tomšič

dollars worth of goods will be sold abroad in each month until the end of the year. Thus total export sales for this year should come to 28 million dollars or about 450 million dinars. Next year there will be a further increase in exports, for a whole series of sales contracts have already been concluded, as, for instance, the one with the largest German goods trading house, «QUELLE». Exports to West Germany, France and Great Britain will all be increased.

The Yugoslav Tourist Trade

Two points of particular importance must be noted about this year's tourist season: the first is the large number of foreign visitors this year and the second is that income will be relatively-speaking low, since hotel-keeping and catering enterprises had concluded most of their contracts with foreign agencies on the basis of the U.S.A. dollar, which has, in the meantime, been devalued twice. For this reason prices have been relatively low in comparison with the costs of providing services. However, putting that aside, we must say that new records have been made this year in the Yugoslav hotel-keeping and catering industries. They're worth looking at.

According to data provided by the Federal Office for Statistics in Belgrade, no less than 18 million overnight stays were recorded in July, that's 13 %

more than the figure for July of 1972. About 50 % of these overnight stays were made by foreign tourists; this means an increase of 25 % in comparison with July of last year.

Although the whole of Yugoslavia has attractions for tourists, most of them, both foreigners and Yugoslavs, are drawn to the Dalmatian and Istrian coasts. According to the same source, as many as 80 % of all overnight stays in July were recorded in seacoast towns and villages along the coasts of Istria and Dalmatia. Here in July tourist trade was up by 16 % in comparison with July of last year.

Here it should be mentioned, however, that in spite of such an increase in the number of Yugoslav and foreign visitors fewer people stayed in spas and other places less frequented by tourists than last year.

What about distribution of tourists according to republics? The biggest increase in the number of foreign visitors was registered in Bosnia and Hercegovina. Up to the end of July this year there had been about one third more of them in comparison with the same period last year. There were also a lot more tourists in Montenegro and in Dalmatia (and in Croatia as a whole). It should be added here that 90 % of all overnight stays in Dalmatia during July were made by foreigners. This is 10 % above the average for other tourist towns and districts.

Noticias

Slovenko Primorje. Durante todo el mes de septiembre se celebró en esta región eslovena, una serie de actos y festejos en honor a los levantamientos que tuvieron lugar durante la segunda guerra mundial. Aparte se conmemoró la gesta histórica del «levantamiento campesino». Como es sabido, desde la legendaria epopeya de «Tolmin» hasta los actos de protesta en Gorizia, todos ellos son episodios que marcaron una etapa de resoluciones y caminos futuros. Principalmente durante los festejos que tuvieron lugar en Primorje, se notó el espíritu de solidaridad y amor a la tierra natal de los nativos de la región. Además de las consabidas reuniones culturales, se hicieron un sinnúmero de actos patrióticos. En ellos se puntualizó la necesidad de no olvidar el pasado histórico esloveno. No olvidemos que esta región fue la que más sufrió el dominio de las clases dirigentes extranjeras de aquella época. Justamente en estos días se celebra también la victoria sobre Italia en la región de Primorje. Hace 30 años de esto, que en aquellos pueblos y aldeas se gestó el proyecto y bases de la futura república eslovena. Desde Istria hasta Trieste sólo se clamaba una palabra: LIBERTAD! Es por ello que hoy, después de tantos sacrificios y trabajo, la gente y el pueblo en general siente la necesidad imperiosa de transmitir todo el sentir que aún lleva en sus venas. Sentir que se ve representado en las obras que están realizando sus hijos y nietos. Toda la población salió estos días a la calle, como hace 30 años atrás para solidarizarse con sus dirigentes, gobernantes y líderes. La juventud ayudó a ornamentar las calles, edificios y paseos. Las escuelas prepararon actos y festejos. Las asociaciones, clubes y organizaciones culturales brindaron conciertos, campeonatos deportivos, concursos varios (pintura, música, canto, etc.), paradas y exhibiciones.

Uno de los actos de mayor trascendencia tuvo lugar en la ciudad de Tolmin, cuna de los levantamientos campesinos. En esta simpática población, se reunieron los maestros que enseñaron durante la época de la liberación nacional. A su vez invitaron a los maestros recibidos hace 50 años atrás en la Escuela Normal del lugar. Al compás de hermosas canciones recordaron los tiempos estudiantiles. Fue sin duda un acto de conmovida emoción. Las sienes blancas, las manos temblorosas, los ojos cansados recibían el homenaje de gratitud de los que fueran sus alumnos. Desde Tomnin todavía suenan las notas alegres de tan emotivo acto.

Desde Trieste hasta Buje, pasando por Pazin, también resonó el himno de gratos recuerdos. Los ex-combatientes, sus familiares e invitados, recordaron en aquellas ciudades los actos de heroísmo pasados. La población se congregó en las costas, playas y montañas. Todos querían de una u otra manera participar de los actos conmemorativos. Además de las personalidades consabidas, participaron de los mismos invitados especiales. Entre ellos, los ex-combatientes italianos que lucharon junto al ejército de liberación de Primorje. Llegaron también hasta el lugar del acto, representantes italianos y austríacos. En fin, estaban reunidos todos aquellos que habían creído en la gesta de la liberación. Los acordes de las marchas patrióticas, los coros juveniles y de lisiados, los fuegos artificiales y los desfiles, todo esto y mucho más señaló una etapa más dentro del quehacer histórico político de Primorje!

Carreteras y caminos

Aparte de las ya consabidas obras de reconstrucción que se realizan todos los años en las calles eslovenas; este año se puntualizó la necesidad de ampliar las rutas y carreteras del interior del país. Es así, que en la región de Primorska se han desarrollado varias campañas para ello. Una de ellas ha conseguido que se hayan alargado en 10 km. la ya conocida carretera de POSTOJNA—VRHNIKA, hacia el Norte. Los trabajos en esta etapa de la misma son lentos por la gran demora que han ocasionado los terrenos anegadizos de la zona. Hacia GORICA los trabajos van tomando un ritmo bastante acelerado. La municipalidad de Nova Gorica ha intensificado todo lo concerniente a la obtención de maquinaria y técnicos necesarios. Es así, que durante este mes se ha progresado mucho. Desde Postojna hasta Razdrto ya se han colocado los límites y se han delimitado las trazas correspondientes. Un ejército de camiones y máquinas especiales están nivelando los terrenos correspondientes. Además se están construyendo los canales, puentes y pasos respectivos. Se calcula, al paso que se está construyendo, que las obras de base, encofrado, asfalto, etc. estarán finalizadas a principio del mes de enero del año entrante. Claro está, todo depende del invierno que se avecina. Es sabido que esta región siempre está asolada por intensos vientos y ráfagas de nieve. Las ventiscas son intensas. La nieve caída, a veces tapa prácticamente los caminos y sus adyacencias. Es por ello que este tramo del camino entre Postojna y Razdrto lo han elevado del nivel normal,

a una altura de 4 metros. Esta carretera será la futura cadena de enlace entre ITALIA y AUSTRIA.

Noticias cortas

Turismo: Cuando visite Eslovenia no olvide que aquí el otoño comienza el 23 de septiembre y el invierno dura hasta fines del mes de marzo. Que la ropa de invierno es necesaria si piensa viajar por la zona montañosa. Que los mejores centros deportivos de invierno se encuentran en: Kranjska Gora, Krvavec y Ljubelj. A propósito de hoteles, le diremos que los hay para todos los bolsillos. Muy pintorescos son sin duda los siguientes lugares: Kranj, Predvor, Jezersko, Naklo, Bled, Bohinj, Kranjska Gora, Podkoren, Martuljk, Vršič, Komna, Portorož, Piran, Strunjan, Koper, etc.

Exposiciones: El 28 de agosto se inauguró en Celje la «exposición de piezas de oro». Es una de las únicas y más grandes de su género. En la misma estarán expuestas piezas de gran valor. Interviene firmas mundialmente famosas, ya que la muestra es internacional. Entre ellas la firma Krauss, conocida mundialmente por sus modelos únicos. Esta firma ha conquistado este año el premio al mejor collar de oro. Además será de sumo interés la colección de perlas japonesas. La muestra se verá realizada por una gran cantidad de desfiles de moda que organiza la unión de joyeros yugoslavos.

Nova Gorica: También en esta ciudad la firma MEBLO ha intensificado su programa de acción cultural entre los obreros de sus fábricas. Entre otras, ha organizado una exposición de pintura. En ésta está exponiendo el conocido pintor esloveno Tone Kralj.

Ljubljana: Ya que estamos hablando sobre exposiciones no debemos olvidar la muestra de Gráfica Internacional que tuvo lugar en ésta. Hubo 31.000 visitantes. A su vez ésta sirvió de base para la selección de los 40 artistas yugoslavos que representarán nuestro país en Bahía. Entre ellos concurrirán: Berber, Brnik, Borčič, Jemec, Šutej, Debenjak, etc.

Entre paréntesis, si por casualidad usted viaja a Eslovenia, en el mes de octubre verá en la Galería Moderna de Ljubljana una colección auténtica de pintura y grabado japonesa. Esta muestra será especialmente preparada para la ciudad de Ljubljana.

Radovljica: Buena cosecha de manzanas. Se calcula que este año será uno de los mejores en cuanto a la producción manzanera se refiere. Aproximadamente se elevará la misma a 500 ton. La plantación tiene recién 13 años.

Plavanje in »Radost Evrope«

Za I. svetovno prvenstvo v plavanju, vaterpolu, skokih v vodo in umetnostnem plavanju, ki je bilo v Beogradu od 1. do 9. septembra, je izšla priložnostna poštna znamka za 2 din. Njena naklada je 450.000.

Na tem svetovnem prvenstvu v bazenskih športih je bilo postavljenih precej novih svetovnih rekordov. Svoje sile je merilo okoli 1200 tekmovalcev iz vsega sveta.

Mednarodna plavalna zveza (FINA) je leta 1968 v Mehiki sklenila, da bodo taka svetovna prvenstva vsako drugo leto. Na sestanku izvršnega odbora te zveze pa je bilo v novembru 1971 v Singapuru določeno, da bo prvo svetovno prvenstvo v teh športnih disciplinah v Beogradu, in sicer od 1. do 9. septembra 1973.

Podoba na znamki predstavlja lepak in značko za to prvenstvo. Znamko je tiskala vzhodnonemška tiskarna VEB Deutsche Wertpapier Druckerei iz Leipziga v štiribarvnem ofsetu in v polah po devet znamk. Velike so 36×29 mm oziroma brez belega roba 32×25 mm z grebenastimi zobci $12 \frac{1}{2}$.

Na belih robovih nad prvo in zadnjo znamko zgoraj in pod prvo in zadnjo znamko spodaj je napis »I. svetovno prvenstvo« v naših štirih narodnih jezikih. Nad srednjo znamko zgoraj je napis Jugoslavija, pod srednjo spodaj pa privesek z letnico 1973, med katero je v sredi znak prireditve. Ob desni znamki spodaj so vse pole na desnem robu oštevilčene. Znamka je izšla 1. septembra.

Vsaokletni otroški teden je bil letos od 1. do 7. oktobra, za katerega smo dobili zopet posebno priložnostno poštno znamko za 80 par. Tiskanih je bilo 1.000.000. Na znamki je risba učenca Ivana Vukovića iz likovnega krožka pri beograjskem pionirskem domu, ki predstavlja pozdrav soncu. Letošnja znamka za otroški teden pa je posvečena tudi še mednarodnemu srečanju otrok iz Evrope pod imenom: Veselje Evrope ali hrvatsko

Radost Evrope, kot je napisano na znamki. Ta srečanja prireja beograjski pionirski dom pod pokroviteljstvom mednarodne zveze za skrb otrok (UNICEF). Letošnje srečanje od 3. do 7. oktobra je bilo že peto po vrsti. Namen teh srečanj je poglobljati solidarnost med otroki vsega sveta, zlasti njihovo medsebojno spoznavanje ter jih zbliževati in spoprijateljevati v igri, pesmi in veselju.

Znamko je tiskal beograjski zavod za izdelavo denarja v štiribarvnem ofsetu in tudi v polah po devet znamk. Izšla je 1. oktobra. Velika je 37×30 mm, brez belega roba pa 33×26 mm in z enakimi zobci kot prejšnja znamka.

Nad vogalnimi znamkami zgoraj in pod spodnjimi je napis: Otroški teden v narodnih jezikih, nad srednjo zgoraj napis Jugoslavija, pod srednjo spodaj pa letnica 1973, v sredi katere je znak evropskih srečanj veselja.

Paša za oči in srce

Rodna gruda nama je všeč od začetka do konca. Še posebno so prava paša za oči in srce številne slike. Zdaj, ko vam piševa z možem, se mi zdi, da smo že stari znanci, čeprav se nismo še nikoli srečali. Prav iz srca se vam zahvaljujemo za Rodno grudo. V njej sva videla že na prvih straneh veliko lepih stvari, ki nas na tujem zanimajo. Saj dokler nisva šla na konzulat v Frankfurt podaljšat vize, sploh nisva vedela, da ta revija izhaja. Tako tudi veliko naših ljudi, ki so na tujem, ne ve za to lepo revijo. Prepričana pa sva, da bi jo z veseljem bralo še veliko drugih ljudi, in da bi jim bilo tako pri srcu, kakor je zdaj nama. Prosiva pa vas, da bi kdaj v Rodni grudi objavili tudi kaj o Ptuj in okolici, ker sva tam doma. Kako bi nas razgibala slika o njem, o našem lepem Ptuj! Pozdravlja vse rojake doma in po svetu!

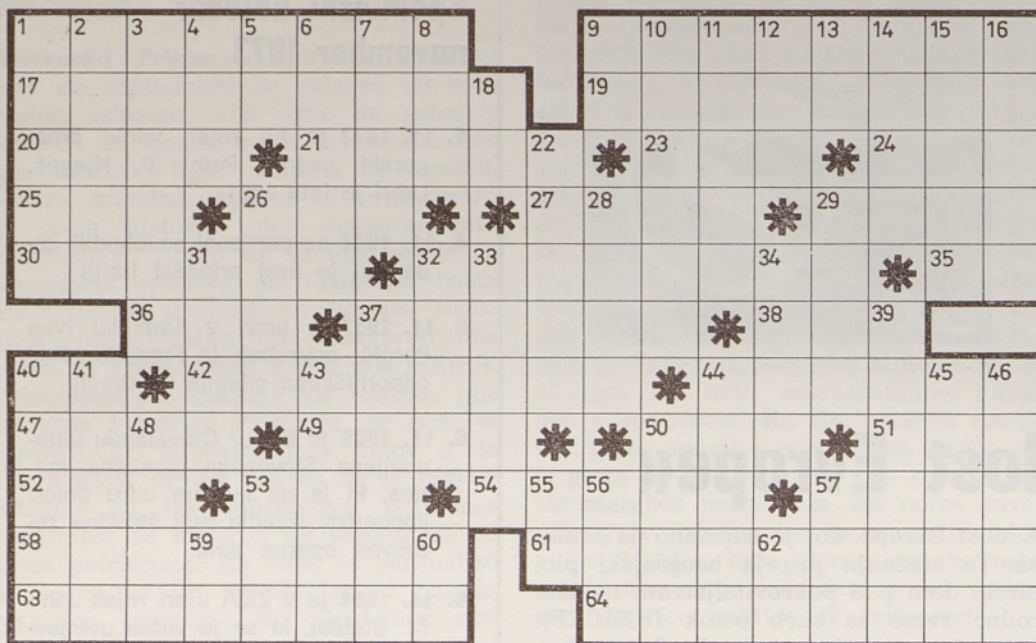
Katarina Vuković
Frankfurt/Main, ZR Nemčija

Spominski koledar november 1973

1. 11. 1813 je bil rojen veliki črnogorski pesnik Peter P. Njegoš. Umrli je leta 1851
4. 11. 1944 so partizani osvobodili Zadar, ki je prej pripadal Italiji
6. 11. 1957 je umrl v Kamniku Ivan Perčič, povratnik iz Francije, član odporniškega gibanja v Franciji
6. 11. 1935 je bila v Clevelandu ustanovljena Slovenska glasbena matica, ki je na svojem odru poleg koncertov izvedla tudi številna zahtevna operna dela
6. 11. 1964 je v ZDA umrl rojak John M. Šteblaj, ki se je vidno uveljavljal v slovenski dramatik v ZDA kot režiser in igravec. Rojen je bil 11. septembra 1893 na Igu pri Ljubljani
13. 11. 1910 je bila v Clevelandu ustanovljena slovenska podporna organizacija Slovenska dobrodelna zveza
11. 11. 1900 je bila v Ribnici rojena Albina Novakova, nekdanja dolgotrajna glavna tajnica Slovenske ženske zveze v Chicagu, med vojno članica SANS, ki je po vojni pripeljala 13 velikih skupin rojakov iz ZDA na obisk v Slovenijo. Umrli je 6. aprila 1971
16. 11. 1887 je umrl slovenski pisatelj Fran Levstik
21. 11. 1887 je bil v Clevelandu ustanovljen moški pevski zbor Slovan
28. 11. 1942 je bilo prvo zasedanje antifašističnega sveta narodne osvoboditve Jugoslavije (AVNOJ) v Bihaču
29. 11. 1943 — zgodovinsko drugo zasedanje AVNOJ v Jajcu. Dan ustanovitve nove Jugoslavije
30. 11. praznujejo v Združenih državah Amerike Zahvalni dan (Thanksgiving Day)
30. 11. 1900 je bila rojena v Dolgi poljani v Vipavski dolini slovensko-ameriška kulturna delavka Ana Praček-Krašna, zadnja urednica Glasa naroda, časopisa slovenskih delavcev v Ameriki

Križanka

vaš kotichek

Iščem sestro

Iščem sestro Ani Mesojednik, ki se že dve leti nič ne oglasi. Živelja je na naslovu: 650 Anderson Ave, WINNIPEG 4, Man. Kanada. Vsa pisma se mi vračajo, zato bom hvaležna vsakomur, ki mi bo kaj vedel povedati o njej.

Marija Pavšič por. Jambrešič
Hrenova 19
61000 LJUBLJANA, Slovenija

Iščem brata

Iščem brata Edvarda ROZMANA, ki je v Nemčiji, nekje v okolici Stuttgarta. Oglasil se ni že šest let. Vljudno prosim rojake, ki živijo v Nemčiji, če mi lahko kaj pomagajo pri poizvedovanju. Pišite mi na naslov:

Adolf ROZMAN
6 Tweed Road WESTVILLE
DURBAN, South AFRICA

Kaj se je zgodilo z mojim sinom?

Leta 1955 je odšel po svetu moj sin Franc JUVANČIČ, rojen 8. oktobra 1933, Lokve pri Krškem. Zadnje bivališče: Veliki Kamen 53, pošta Koprivnica pri Bretnici.

Prosimo vsakogar, ki bi kaj vedel o njem, da sporoči očetu!

Jože JUVANČIČ
Veliki Kamen 53
68282 KOPRIVNICA (pri Bretnici)
SLOVENIJA — JUGOSLAVIJA

Ugodno prodam

Polovico nove ENONADSTROPNE HIŠE (gornji del), komfortno, trisobno stanovanje z garažo, 500 m² vrta, v lepem kraju, tik ob avtobusni postaji, v okolici Maribora.

Ivanka ŠALER
Smetanova 34
62000 MARIBOR

Na prodaj ali v najem

V VELENJU PRODAM ali dam v najem nedograjeno hišo z lokalom. Naslov:

LETONJE
Efenkova 36
63320 VELENJE

Oddam

Oddam pritličje hiše v središču Kamnika za trgovski lokal ali mirno obrt. Ponudbe na naslov:

Boža MOŽINA
Maistrova 4
61240 KAMNIK

robu Savinjske doline, ob sotočju Voglajne in Savinje, 16. delavska ali obrtniška zadruha v carski Rusiji, 18. soglasnik in samoglasnik z začetka abecede, 22. beseda izražena s slikami ali znaki, slikovna uganaka, 26. sodobni srbski modernistični pesnik z aforističnim in jedratim stilom (Vasko, »Stransko nebo«), 28. ime slovenskega gledališkega in filmskega igralca Sotlarja (»Sarajevski atentat«), 29. starogrška utež in novce, 37. priljubljeni starejši filmski igralec in pevec (Dean), 39. ime slovenske akademske slikarke Vovk-Stihove, 40. praznoverje, 41. sodobni slovenski pesnik (Bogomil), 43. cilj strelcev, 44. tatvina, poneverba, 45. vrsta zelene solate, 46. roman francoskega pisatelja in politika Chateaubrianda, 48. zelo uspešni slovenski skladatelj zabavne glasbe (Mojmir), 50. žlebič v deskah ali dogah, 53. pripadnik zahodne veje Južnih Slovanov, 55. kratica na receptih, 56. požirek, 57. kip ali podoba golega telesa, 59. visoka igralna karta, 60. četrta in enaindvajseta črka naše abecede, 62. ime črke.

Skupščina občine Slovenj Gradec

pozdravlja vse rojake po svetu
in jim želi veliko delovnih uspehov!

Hiša v Cerknici

Prodam staro, enonadstropno kmečko hišo s stanovanjskimi prostori in prostori, primernimi za obrt, v Cerknici. Hišo in vrt prodam za 14 starih milijonov. Ponudbe pošljite na naslov:

Rašiška 5
61000 Ljubljana

VODORAVNO: 1. pred štirimi leti umrli slovenski pesnik in pisatelj (Tone, »Bratovščina sinjega galeba«), 9. kartonska embalaža (pomanjševalno), 17. vladarjev sin v monarhiji, 19. stroj za vtiskanje papirnih matric, tudi oseba iz znanega Cankarjevega dela, 20. reka, ki teče skozi Firence, 21. glavno mesto demokratične ljudske republike v severozahodnem delu Afrike, 23. efekten zaključek šahovske igre, 24. romunska reka, levi pritok Donave, 25. nizek gozd, gaj, 26. stvarnik sveta pri Egiptčanih, 27. tropično drevo, imenovano črni hrast, 29. tekoča maščoba, 30. starogrški bog bogastva, ki so ga upodabljali kot slepega starca ali kot dečka z rogom izobilja, 32. kraj v Italiji blizu naše meje, s spomenikom borcem iz prve svetovne vojne, 35. okrajšava za »element«, 36. orodje žanjic, 37. zrelostni izpit na srednjih šolah, 38. ime popularnega angleškega popevkarja Jonesa, 40. različna soglasnika, 42. privrženec vere v satana, 44. vrsta hudih črevesnih obolenj z drisko, krči in bljuvanjem, 47. večanje, višanje, 49. vrsta preproge, imenovana po glavnem mestu francoskega departmaja Pas-de-Calais, 50. starorimski spodnji svet, kraljestvo mrtvih (pri Grkih Tartar), 51. oblika rastlinskega razcveta, 52. boginja nesreče iz grškega bajeslovja, 53. ime odličnega ameriškega satirika Buchwalda, 54. rakev, 57. znana Verdijeva opera, 58. slovenski pesnik, pisatelj in dramatik, član slovenske moderne (Oton, 1878—1949, »Čaša opojnosti«), 61. izstrelek, 63. jetnik, kaznenec, 64. velika žaba.

NAVPIČNO: 1. koža z lasmi, potegnjena z glave premaganega sovražnika, nekdanj bojni trofeja severnoameriških Indijancev, 2. ime že umrlega ameriškega filmskega igralca Flyna, 3. slovenski slikar, klasicistično-romantični portretist in iluzionist poznoročne tradicije v cerkvenih freskah, 4. ilovica, 5. različna soglasnika, 6. veliki angleški pesnik iz rodu mlajših romantikov (John, 1795—1821, »Endymion«), 7. velika, arhitektonska lepa veža, 8. glavna hrana nekaterih azijskih ljudstev, 9. kratica za »športni klub«, 10. priprava za snemanje filmov, 11. švedsko ime za otočje v južnem delu Botniškega zaliva med Finsko in Švedsko, 12. zmikavt, 13. začetnici obeh imen enega največjih ruskih pisateljev Tolstoja (»Vojna in mir«), 14. malik, 15. mesto na

Ansambel Rudija Marondinija

Pravijo, da se na svetu, ki je za vse nas tako nenavaden in nerazumljiv, vsemu privadiš. Pravijo, da konec koncev vse zmoreš in preneseš, treba ti je le no-tranje umreti, tako kakor je velika večina ljudi večino časa mrtva. Pravijo, da je mogoče vsako stvar prenesti. Najbrž bodo te besede dobile še poseben pomen, če jih povežem z imenom Kranjčana Rudija Marondinija, slepega glasbenika, harmonikaša in komponista, predvsem pa človeka, ki je v svetu teme s svojo glasbo ustvaril svoj svet in tisto zadovoljstvo, ki ga lahko občuti in ob katerem se zave, da je lahko tudi v temi svetloba; s svojo barvo, svojo govorico, svojim tonom...

Skupina nastopa pod imenom ansambel Rudija Marondinija z vokalnim kvartetom bratov Zupan.

Prvič so se predstavili širši publiki na javni radijski oddaji Pokaži, kaj znaš. To se je zgodilo leta 1967. V začetku je bilo nekaj menjav v zasedbi instrumentalistov, tako da zdaj nastopajo v zasedbi Rudi Marondini — harmonika, vođa ansambla in komponist; Janko Meglič — bas, Polde Slabe — kitara, Franci Križan in štirje bratje Zupan (Dane, Drago, Srečo in Miro) pa so pevci.

Večkrat so že nastopili na ptujskem festivalu narodno-zabavne glasbe, pojavili pa so se tudi na konkurenčni prireditvi v Števerjanu pri Gorici v Italiji. Tam so nastopili leta 1970, 1971, 1972. Na teh fe-

stivalih so dobili tudi nekaj nagrad in priznanj, vendar je bil preveč skromen, da bi govoril o njih, raje je povedal o težavah, s katerimi se srečuje. Pravi, da ga je razočaral Radio Ljubljana, ker mu ne nudi dovolj moralne podpore (ki navsezadnje nič ne stane) in ker vse preredko vrtijo njegove skladbe. Tesno pa sodeluje z Radiom Tržič in gramofonsko hišo RTB, za katero snema plošče.

Pri RTB je posnel dve mali in dve veliki in eno veliko ploščo, ki pa bo izšla šele okoli novega leta. Njegove skladbe so močno priljubljene med poslušalci Radija Tržič, ki jih najraje poslušajo v oddaji Po željah poslušalcev. Po njegovem mnenju so najboljše skladbe: Le enkrat zapoj o materi, Stara čuvajnica, Ob tistih večerih, V trenutku, Ribič Tone, Na valovih Save (to je tudi naslov velike plošče), A jaz sem srečen (ta melodija pa je

najbolj v Italiji in jo tam tudi največ predvajajo). Se in še bi lahko našteval, saj je v šestih letih posnel veliko melodij, toda mislim, da jih je kar dovolj. Gostovali so po celi Sloveniji, nekajkrat so imeli koncerte na Štajerskem in Primorskem. Kjerkoli pa je nastopil, je bilo dovolj zanimanja za vstopnice in kar je še bolj pomembno, za njegovo glasbo. Za konec pa moram povedati še to, da v zadnjem času bolj malo nastopajo in jih zato vse premalo poznamo. Znani so le ožjemu krogu poslušalcev — Gorenjem, kjer tudi največkrat nastopajo. Ko sem ga vprašal, zakaj je to tako, mi je rekel, da ne igrajo za slavo in popularnost, pač pa zato, ker ga k temu žene notranji glas. Zatrdil pa mi je, da se bo poboljšal in se bo v bodočnosti večkrat pojavil v javnosti kot sedaj.

Upajmo, da bo to držalo!

Silvo Pust

Kako se oblačijo Slovenke

Slovenke, predvsem Ljubljankanke, smo navdušene nad pariško in rimsko modo. Vendar pa nam moda ni osnovno vodilo. Kajti vsaka lepo oblečena ženska mora v veliki modni zmešnjavi pobirati samo tiste ele-

mente, ki ji bodo res pristajali. Torej, želimo biti oblečene modno in vendar okusno. Tudi barve niso vselej modne. Izbiramo barve, ki nam pristajajo. Na naših ulicah je opaziti mnogo barv v umirjenih tonih. Tu in tam pa lahko opazimo kakšno dekle, oblečeno v živo zeleno, oranžno ali v kakšno drugo »veselo« barvo. Vsako sezono prilagajamo obleke novim modnim

krojem. Letošnja dolžina kril in plaščev sega do kolen, včasih se kolena tudi pokrijejo. Plašči so široki ali ohlapni, speti s tankim pasom. Krila so ozka ali nabrana v gube in prek njih lahko nosimo pleteno jopico ali plašč, ki je 20–30 cm krajši od krila. Čevlji so elegantnejši, podplat je tanjši, peta je ožja. Letos so v modi tudi manjši klobučki. Za zvečer pa je zelo modna črna barva.

Na skici vidite dva modela za vitkejše in dva za močnejše postave, primerne za zimske dni. Blagovi so mehki in topli — volna, flanela. Prvi model je iz mehkega volnenga blaga, okrašen s krznom, ki ga lahko sami izberete. Kroj je preprost, blazer je ozek in ima zaokrožene robове. Ravno krojeno krilo pa pokriva kolena.

Vitkejše z veseljem posegajo po zanimivem modelu širšega plaščka, 20 cm krajšega od krila pod njim. Plašč ima do ramen segajoč ovratnik, skrite žepke ter zavihke na rokavih. Krilo je zvonasto krojeno in prav tako pokriva kolena.

Močnejše naj si raje izberejo gladke flanelaste materiale in preprostejše kroje. Rahlo oprijet plašč je zahtevnejšega kroja, z močno poudarjenimi navpičnicami in sedlom v obliki črke V. Plašč se zapenja z dvema gumboma, dolžina sega do polovice kolen. Drugi model je krojen v dvanajst ožjih pol in je prav tako rahlo oprijet. Plašč ima večji V izrez z ozkim ovratnikom. Zapenja se z okrasnim gumbom. Na ozkih rokavih so zavihki, v stranskih šivih pa skriti žepi.

Beba

Če ste se preselili...

Če ste se preselili, izpolnite naslednji obrazec in ga v kuverti pošljite na naslov naše uprave: Rodna gruda, 61000 Ljubljana, Cankarjeva 1/II, p.p. 169

Ime in priimek:

Stari naslov:

Novi naslov:

Najuspešnejše Helidonove plošče

Založba Obzorja Maribor

Helidon Tovarna gramofonskih plošč
Ljubljana
Slovenija, Made in Yugoslavia

LONG PLAY GRAMOFONSKE PLOŠČE

1. Ansambel bratov Avsenik: Zlati zvoki	FLP 04-021/1-2
2. Slovenski oktet: Sedem rož	FLP 09-009
3. Ansambel L. Slaka: Glas harmonike	FLP 04-027
4. Stanka Kovačič: Moj fant ljubi drugo	FLP 04-028
5. Ansambel Vadnal: V soboto zvečer	FLP 04-025
6. Ansambel M. Dovžana: Dimnikar	FLP 04-023
7. Ansambel M. Kumra: Na Vrhe	FLP 04-024
8. Stirje kovači: Pesem doline	FLP 04-022
9. Martin Böttcher: Love Story	SLE 14690-P
10. The Les Humphries: Mexico	SLK 16771-P

SINGLE PLAY GRAMOFONSKE PLOŠČE

1. Janko Ropret: Ti si moja	FSP 5-071
2. Erazem in potepuh	FSP 2-002
3. Alfi Nipič: Povem vam to ni prav	FSP 5-070
4. Marjana Deržaj: Vrni se še kdaj v Ljubljano	FSP 5-068
5. Kekčeva pesem	FSP 2-001
6. Ansambel Odmev: Slovenija moja	FSP 4-026
7. Marjetka Falk: Mož naj bo doma	FSP 5-055
8. Ansambel M. Dovžana: Sprevodnik	FSP 4-024
9. Jože Kobler: Joči z menoj	FSP 5-067
10. Trio J. Burnika: Za rojstni dan	FSP 4-025

Za vsakega novega naročnika – nagrada!

Številni naši naročniki, ki so nam pridobili nove prijatelje, se nam že iskreno zahvaljujejo za poslano nagrado. Pohitite, tudi vi si lahko prislužite lepo slovensko knjigo! Za več naročnikov je nagrada lepša! Na kratko ponavljamo: knjižno nagrado si prislužite, če nam hkrati z izpolnjeno spodnjo naročilnico pošljete tudi najmanj enoletno naročnino za novega naročnika »Rodne grude«. Ta razpis velja samo do konca leta 1973!

Prav gotovo imate znanca, prijatelja, sorodnika, ki mu bo revija »Rodna gruda« prav tako zvesta prijateljica, kot je vam. Izpolnite spodnji obrazec in ga v kuverti ali nalepljenega na dopisnico pošljite na naš naslov!

Rodna gruda 1973

Moj točen naslov:

Točen naslov novega naročnika:

Podpis:

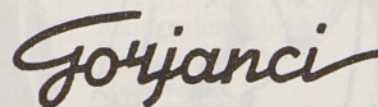

Rojaki,

obiščite 1000-letno mesto pod Lubnikom, Škofjo Loko. Transturist vas pričakuje. Hotel ima zimski bazen in savno in v bližini hotela avtomatsko kegljišče. Penzion velja le 99.— dinarjev.

Na Starem vrhu, le nekaj kilometrov od Škofje Loke, so izdelana smučišča, sistemi žičnic, pri kmetih dobite domače specialitete.

Rezervacije: HOTEL TRANSTURIST ŠKOFJA LOKA
telefon (064) 85-280

Priporočamo gostinske storitve v **Hotelu »Metropol«** Novo mesto telefon 068 21-447 ter v Gostišču »LOKA« z avtomatskim kegljiščem.

Nudimo prevozne usluge z modernimi avtobusi in organiziramo izlete v tuzemstvu in inozemstvu.

Znamka

ČASOPISNO PODJETJE

61001 LJUBLJANA

GRADIŠČE št. 4

POŠTNI PREDAL 208/IV

JUGOSLAVIJA

Naročilnica

Naročam PAVLIHO — ANTENO — PAVLIHOVO PRATIKO 1974 — PAVLIHOVO STOLETNO PRATIKO (obkrožite ime časopisa oziroma koledarja, za katerega ste se odločili). Moj naslov je (napišite ga s tiskanimi črkami):

Podpis:

Dovolite, da vas opozorimo na naše publikacije:

Pavliha je humoristični tednik, ki ga poznajo in berejo po vsej Jugoslaviji. Vsak teden vam bo prinesel zalogo dobre volje in šal, katerim se bo nasmejala vsa vaša okolica.

Letna naročnina za »Pavliho« znaša 180 din, ki jih lahko plačate v ustrezni tuji valuti po mednarodni nakaznici.

Antena je tednik, ki je posebno priljubljen med mladimi ljudmi in najbolj bran prav med Slovenci v tujini. Med vašimi znanci je gotovo kdo, ki dobiva »Anteno« — vprašajte ga, kako mu je všeč! Z reportažami in zgodbami, ki jih je pisalo življenje, z zaupnimi pogovori in družabnimi rubrikami vam »Antena« prežene občutek osamljenosti.

Letna naročnina za »Anteno« znaša 260 din, ki jih lahko plačate v ustrezni tuji valuti po mednarodni poštni nakaznici.

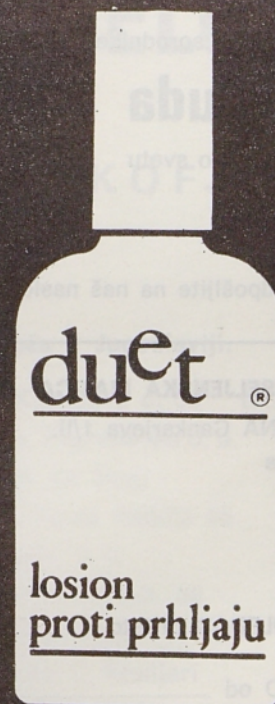
Pavlihova pratika je veseli koledar, ki bo vam in vaši družbi prinesel veliko prijetnih uric. Poleg slikovnega koledarja pri naša še horoskop, šale, skrivalnice, uganke, pesmice, kramljanja in številne druge zanimivosti.

Pavlihova pratika 1974 stane 10 din, ki jih lahko nakažete v ustrezni valuti po mednarodni poštni nakaznici.

Pavlihova stoletna pratika je veseli koledar, ki vam bo služil do leta 2070. Želite ugotoviti, katerega dne v tednu boste praznovali svoj stoti rojstni dan? Poglejte v »Pavlihovo stoletno pratiko«! Poleg tega boste našli v »Pavlihovi stoletni pratiki« obilo zanimivega in šaljivega branja.

Pavlihova stoletna pratika stane 6 din, ki jih lahko nakažete v ustrezni tuji valuti po mednarodni poštni nakaznici.

ZANESLJIVO ODSTRANI PRHLJAJ

KLINIČNO TESTIRAN

LOSION UPORABLJAJTE TOČNO
PO PRILOŽENEM NAVODILU

LEK LJUBLJANA

DRAGI BRALCI! Naročila za

Slovenski koledar 1974

Koledar za Slovence po svetu sprejema

SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA

Cankarjeva 1/II. 61001 LJUBLJANA Jugoslavija

in naši zastopniki po vsem svetu

V ZDA boste koledar najhitreje prejeli od:

PROSVETA

2657-59 So. Lawdale Ave.

CHICAGO, Illinois 60632

TIVOLI ENTERPRISES, Inc.

6419 St. Clair Ave.

CLEVELAND, Ohio 44103

TONY'S POLKA VILLAGE

591 E. 185 St.

CLEVELAND, Ohio 44119

• • •

Želite redno prejemati lepo slovensko mesečno ilustrirano revijo?

— Naročite zase, za sorodnike, prijatelje revijo

Rodna gruda

Revija za Slovence po svetu

Odrežite naročilnico,

čitljivo izpolnite

in nemudoma odpošljite na naš naslov.

SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA

61000 LJUBLJANA Cankarjeva 1/II.

Jugoslavija

Naročam

SLOVENSKI KOLEDAR za leto

RODNO GRUDO od dalje

Pošiljajte mi na naslov:

.....
.....
.....

Prosimo, čitljivo izpolnite!

Podpis:

.....

obnova
agro

PODJETJE ZA GRADNJE IN MELIORACIJE

61001 LJUBLJANA, ČRTOMIROVA 8

TELEFON 313-126

GRADI IN PRODAJA

VRSTNE HIŠE V ZALOGU PRI LJUBLJANI,

ATRIJSKE HIŠE V ŠKOFLJICI PRI LJUBLJANI — HIŠE SO ZGRAJENE DO TRETJE GRADBENE FAZE,

VIKEND HIŠICE NA OTOKU KRKU.

HIŠE SO ZGRAJENE TAKO, DA LAHKO KUPCI KASNEJE INDIVIDUALNO NADALJUJEJO GRADNJO PO SVOJI ŽELJI.

VSE INFORMACIJE VAM POSREDUJE UPRAVA PODJETJA.

lth lth lth lth lth lth lth lth lth lth

loške tovarne hladilnikov škofja loka

Vodilno podjetje za hladilno tehniko

— Za gostinstvo:

funkcionalni točilni pulti
hladilne omare

— Za kmetijstvo:

naprave za hlajenje mleka

— Za sodobna gospodinjstva:

zamrzovalne skrinje

ZS-200

ZS-300

ZS-380

Kupcem dajemo brezplačni priročnik o zamrzovanju.
10 % popust za nakup z devizami.

lth lth lth lth lth lth lth lth lth lth

IMATE OTROKE, VNUKE, PRIJATELJE,

ki govorijo, pišejo, berejo po angleško, radi pa bi znali tudi materin jezik in se tako lažje spoznali z domovino svojih prednikov?

Naročite zanje učbenik slovenskega jezika

ZAKAJ

NE

PO

SLOVENSKO

SLOVENE

BY

DIRECT

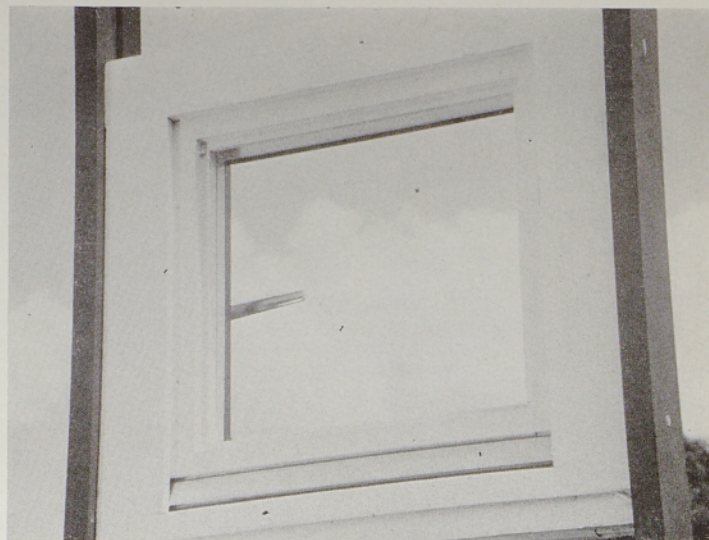
METHOD

Učbenik sestoji iz albuma s šestimi gramofonskimi ploščami slovenskih lekcij in iz knjige s poljudnimi razlagami slovenskega jezika v angleščini.

UČBENIK naročite pri SLOVENSKI IZSELJENSKI MATICI

Cankarjeva 1/II.
61000 LJUBLJANA

Cena za inozemstvo: 15,60 US dolarjev.

**STAVBNO POHIŠTVO IN
MONTAŽNE HIŠE**

JELOVICA

ŠKOFJA LOKA

JELOVICA

Lastna trgovska mreža v Jugoslaviji:

1. ŠKOFJA LOKA, Kidričeva c. 58	tel. (064) 61-361
2. ZAGREB, Sesvete, Zagrebačka b. b.	(041) 645-059
3. PULA, Fižela 7/A na Stoji	(052) 23-976
4. CRIKVENICA, Ul. Pavla Radiča 55	(051) 831-115
5. ZADAR, Biogradska b. b.	(057) 23-815
6. ŠIBENIK, Ul. Bratstva i jed. 98	(059) 38-76
7. NIŠ, Nikodije Stojanovića (Tatka)	(018) 25-083
8. SKOPJE, Ul. 821 br. 3, Madjari	(091) 61-104

Predstavništva:

9. SARAJEVO, ul. Nagribija 7	tel. (071) 23-093
10. OSIJEK, Božidara Adijije 11	(054) 23-228
11. TUZLA, Donji Megdan 3	(075) 33-840
12. SPLIT, Jug. izseljenika 26	

Informacije daje tudi naša firma v ZR Nemčiji:

»LOKA« Fenster und Türen Vertriebs — u. Montage
GmbH Schwanthalerstrasse 81/V, 8 MÜNCHEN 2 —
tel. 536646

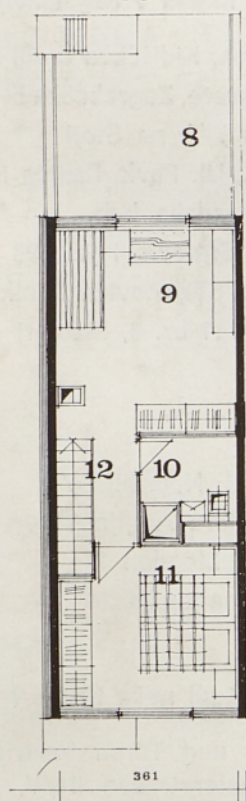
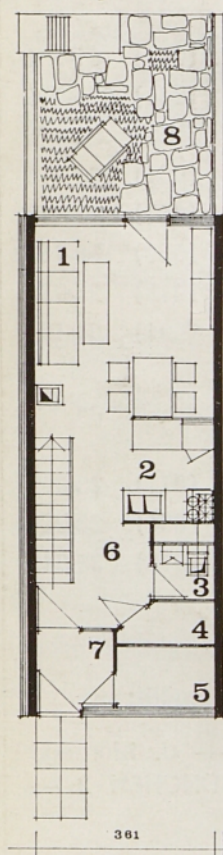
Pogled na hišo za vsega

150.000 N din

Pritličje:

Nadstropje:

1. Dnevna soba	17,83 m ²
2. Kuhinja	3,33 m ²
3. Stranišče	1,33 m ²
4. Shramba	1,50 m ²
5. Ropotarnica	2,38 m ²
6. Predsoba	5,58 m ²
7. Vetrolov	2,36 m ²
8. Vrt	
9. Soba — otroška
ali delovna	14,85 m ²
10. Kopalnica	3,46 m ²
11. Spalnica	11,20 m ²
12. Predsoba in
stopnišče	3,70 m ²

Intervencijska vrstna hiša tip »361« je grajena po naj sodobnejši evropski tehnologiji.

Hiša je projektirana po sodobnih načelih in ustreza vsem pogojem jugoslovanskih tehničnih normativov.

Po svojem do skrajnosti izkoriščenem tlorisu funkcionalno ustreza več kot trisobnemu komfortnemu stanovanju.

Gostota naseljenosti je izredno velika, zaznava pa je zelo ekonomična.

Pri urejeni urbanistični in lokacijski dokumentaciji za kompleks je rok izgradnje od naročila do ključa 4 mesece.

Cena za 1 m² stanovanja v intervencijski hiši je do 30 % nižja kot v funkcionalno podobnem stanovanju v bloku, pri tem pa je poudarjena individualnost, in to s posebnim vhodom, malim vrtom pred hišo in lastnimi priključki na javne instalacije.

Za vse informacije se obrnite na komercialno službo SGP »Pionir« Novo mesto, telefon (068) 21-826 ali na komercialna predstavništva v Ljubljani, Zagrebu in na Reki.

CENA: Za gradnjo na relativno ravnem terenu z normalno nosilnostjo z upoštevanjem gradbenih, obrtniških in instalacijskih del, z opremo sanitarij in delno opremo kuhinje znaša:

za najmanj 32 enot	160.000 din	za enoto
za najmanj 96 enot	155.000 din	za enoto
za najmanj 160 enot	150.000 din	za enoto

CENA VELJA ZA LETO 1973